

cupore

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö
Cuporen verkkojulkaisuja 29

OLLI JAKONEN, RITVA MITCHELL

Kulttuuripolitiikan yhteys EU:n innovaatio- ja aluepolitiikkaan

EU:N RAKENNERAHASTOJEN JA
MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMAN
LISÄARVO
KANSALLISELLE KULTTUURIPOLITIIKALLE

Cuporen verkkojulkaisuja 29

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäitiö

© Tekijät ja Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäitiö Cupore

Ulkoasu ja taitto: Lagarto

ISBN 978-952-5573-57-2

ISSN 1796-9263

Elokuu 2015

Julkaisun värillisinä esitetyt linkit on tarkistettu ja todettu toimiviksi 11.8.2015.

Kannen kuvat (vasemmalta oikealle ja ylhäältä alas):

Olli-Pekka Latvala, Markus Henttonen, Markus Henttonen, Markus Henttonen, Olli-Pekka Latvala, Kari Savolainen

OLLI JAKONEN, RITVA MITCHELL

Kulttuuripolitiikan yhteys EU:n innovaatio- ja aluepolitiikkaan

**EU:N RAKENNERAHASTOJEN JA MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMAN LISÄARVO
KANSALLISELLE KULTTUURIPOLITIIKALLE**

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö - CUPORE

SISÄLLYS

TAULUKOT, KUVIOT JA KARTAT	5
1 JOHDANTO	7
2 RAKENNERAHASTORAHOITUKSEN KULTTUURIPOLIITTINEN MERKITYS.....	9
3 RAKENNERAHASTOJEN TAVOITTEET JA TOIMINTAPERIAATTEET KULTTUURIPOLITIIKAN NÄKÖKULMASTA	17
4 KULTTUURIPOLITIIKAN YHTYMÄKOHTIA EU:N ALUE-, RAKENNE- JA INNOVAATIOPOLITIikkaan	22
4.1 Rakennerahastot ja kulttuuripolitiikka aluekehittämisessä: kunnat, kaupungit, valtion aluehallinto ja maakuntaliitot.	24
4.2 EU:n alue- ja rakennepolitiikan lisäarvo OKM:n kulttuuripolitiikan tavoitteille: kulttuurin alueellinen kehittäminen ja luova talous	26
4.3 Yhteiskunnan ja alueiden kulttuurinen perusta innovaatioiden ja luovien alojen vahvistajana.	33
5 KULTTUURI JA INNOVAATIOT RAKENNERAHASTO- JA MAASEUTUOHJELMASSA 2007-2013	37
6 EU:N RAKENNERAHASTOJEN JA MAASEUTUOHJELMAN KULTTUURIHANKKEET OHJELMAKAUDELLA 2007-2013	41
6.1 Kulttuurihankkeen käsite ja hankkeiden temaattinen luokittelu	41
6.2 Kulttuurihankkeiden määrät ja rahoitus 2007–2013	45
6.3 Kulttuurihankkeiden jakautuminen toimintalinjoille ja suuralueohjelmittain	47
6.4 Kulttuurihankkeiden rahoittajaviranomaiset.....	51
6.5 Rahoituksen temaattinen jakautuminen.....	52
6.5.1 Luova talous ja kulttuuriyrittäjyys.....	55
6.5.2 Kulttuurimatkailu	58
6.5.3 Kulttuuri ja hyvinvointi	60
6.5.4 Kulttuuriperintö, kulttuuriympäristöt ja kulttuuri-infrastruktuuri	61
6.6 Kulttuurihankkeiden hallinnoijat/toteuttajat	68
7 TAITEEN JA KULTTUURIN ALAT HANKETOTEUTTAJINA OHJELMAKAUDELLA 2007-2013	71
7.1 Taide- ja kulttuurialojen toimijat kulttuurihankkeiden toteuttajina	71
7.2 Taide- ja kulttuurialan koulutusorganisaatiot kulttuurihankkeiden toteuttajina..	77
7.3 Taide- ja kulttuuriyhdistykset kulttuurihankkeiden toteuttajina	81

8	USEITA RAHASTOJA HYÖDYNTÄNEITÄ KULTTUURIALAN HANKETOTEUTTAJIA OHJELMAKAUDELTA 2007-2013	87
9	HANKE-ESIMERKKEJÄ OHJELMAKAUDELTA 2007-2013	90
9.1	EAKR-hankkeita	92
9.2	ESR-hankkeita	98
9.3	Manner-Suomen maaseutuohjelman hankkeita	102
10	YHTEENVETO JA LOPPUPÄÄTELMÄT	106
10.1	Vastaukset tutkimuskysymyksiin	107
10.2	Eurooppa 2020, uusi rakennerahastokausi ja kulttuuri	119
	LÄHTEET	124
	LIITTEET	131

TAULUKOT, KUVIOT JA KARTAT

TAULUKOT

Taulukko 1. EAKR:n ja ESR:n kulttuurihankkeille kohdistunut rahoitus ja osuudet rahoituskehyksistä suuralueohjelmittain Manner-Suomessa 2007–2013.	13
Taulukko 2. Manner-Suomen maaseutuohjelman kulttuurirahoitus ELY-alueittain 2007–2013.	14
Taulukko 3. Kulttuurihankkeiden vaikutukset eri vaikutustasoilla.	32
Taulukko 4. Luovien alojen liiketoiminta. Mukailtu TEM 2014, 9.	42
Taulukko 5. Kulttuurihankkeiden temaatittainen luokittelu.	44
Taulukko 6. Luova Suomi ja luovien alojen kehittämisohjelma (OKM).	57
Taulukko 7. EAKR: Kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristöohjelmat.	67
Taulukko 8. EAKR: Museoiden kehittämishankkeita.	67
Taulukko 9. ESR: Kulttuuriperintö- ja ympäristöhankkeita.	68
Taulukko 10. Maaseudun sivistysliiton ja ProAgrian toteuttamat kulttuurihankkeet.	86
Taulukko 11. 20 rahoituksellisesti suurinta kulttuurialojen toteuttajien EAKR-hanketta.	131
Taulukko 12. 20 rahoituksellisesti suurinta kulttuurialojen toteuttajien ESR-hanketta.	132
Taulukko 13. 20 rahoituksellisesti suurinta kulttuuritoimijoiden hanketta maaseutuohjelmassa 2007–2010.	133
Taulukko 14. 20 rahoituksellisesti suurinta kulttuuritoimijoiden hanketta maaseutuohjelmassa 2010–2013.	134
Taulukko 15. Kulttuuriyhdistysten EAKR-hankkeita.	135
Taulukko 16. Kulttuuriyhdistysten ESR-hankkeita.	136
Taulukko 17. Kulttuuriyhdistysten hankkeita maaseutuohjelmassa 2007–2010.	137
Taulukko 18. Kulttuuriyhdistysten hankkeita maaseutuohjelmassa 2010–2013.	138
Taulukko 19. Saamelaistoimijoiden hankkeita.	139
Taulukko 20. Suomen muotoilusäätiön hankkeita.	140
Taulukko 21. Rytmikorjaamon musiikkiklusterin toimijoiden hankkeita.	141
Taulukko 22. Juminkeko-säätiön hankkeita.	142
Taulukko 23. Taito Itä-Suomen hankkeita.	142
Taulukko 24. Elokuvakomissiohankkeita.	142
Taulukko 25. Kainuun Eino Leino -seuran hankkeita.	143
Taulukko 26. Joensuun popmuusikot ry:n hankkeita.	143

KUVIOT

Kuvio 1. Kulttuuri-, alue- ja innovaatiopolitiikan yhtymäkohtia, mukailtu kuvion KEA 2012, 23 perusteella.	23
Kuvio 2. Rakennerahastojen ja maaseutuohjelman tuottama lisäarvo kulttuuripolitiikalle.	29
Kuvio 3. Luovuuden kulttuuri. Mukailtu Hautamäki 2009, 18 perusteella.	35
Kuvio 4. Kansallisen rakennerahastostrategian 2007–2013 kulttuuria koskevat toimenpiteet ja esitetyt vaikutukset.	37
Kuvio 5. Kulttuuriteollisuuden ympyrämalli. Pyykkönen 2014, 70.	41
Kuvio 6. Kulttuurihankkeiden määrät ja rahoitus rahastoittain 2007–2013.	47
Kuvio 7. EAKR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoitus toimintalinjoittain.	48
Kuvio 8. EAKR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoitus suuralueittain.	48
Kuvio 9. ESR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoitus toimintalinjoittain.	48
Kuvio 10. ESR-kulttuurihankkeiden rahoitus suuralueosioittain.	49
Kuvio 11. Manner-Suomen maaseutuohjelma: kulttuurihankkeiden rahoitus toimenpiteittäin.	50
Kuvio 12. EAKR- ja ESR-kulttuurihankkeiden rahoittavat viranomaiset.	52
Kuvio 13. EAKR- ja ESR-rahoituksen kohdistuminen eri teemojen hankkeille 2007–2013.	54
Kuvio 14. Kulttuurihankkeiden rahoituksen jakautuminen temaattisesti rahastoittain.	54
Kuvio 15. EAKR: EU- ja valtion rahoitus eri hanketoteuttajien kulttuurihankkeissa.	69
Kuvio 16. ESR: EU- ja valtion rahoitus eri hanketoteuttajien kulttuurihankkeissa.	70
Kuvio 17. Maaseutuohjelma: kokonaisrahoitus eri hanketoteuttajien kulttuurihankkeissa.	70
Kuvio 18. Taide- ja kulttuurialan toimijoiden hankkeiden rahoitus.	73
Kuvio 19. EAKR: Julkinen EU- ja valtion rahoitus kulttuurialojen toimijoiden hankkeissa.	74
Kuvio 20. ESR: Julkinen EU- ja valtion rahoitus kulttuurialojen toimijoiden hankkeissa.	75
Kuvio 21. Maaseutuohjelma: kokonaisrahoitus kulttuurialojen toimijoiden hankkeissa.	76
Kuvio 22. Taide- ja kulttuurialojen koulutusorganisaatioiden hankkeiden rahoitus.	78
Kuvio 23. EAKR ja kulttuurialan koulutusorganisaatioiden hankkeiden EU- ja valtion rahoitus.	79
Kuvio 24. ESR ja kulttuurialan koulutusorganisaatioiden hankkeiden EU- ja valtion rahoitus.	80
Kuvio 25. Maaseutuohjelma ja kulttuurialan koulutusorganisaatioiden hankkeiden kokonaisrahoitus.	80
Kuvio 26. Rahoitus kulttuurialojen järjestöjen ja yhdistysten hankkeissa.	83
Kuvio 27. EAKR: EU- ja valtion rahoitus kulttuurialan yhdistysten hankkeissa.	84
Kuvio 28. ESR: EU- ja valtion rahoitus kulttuurialan yhdistysten hankkeissa.	84
Kuvio 29. Maaseutuohjelma: rahoitus kulttuurialan yhdistysten hankkeissa.	85

KARTAT

Kartta 1. EAKR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoitus / asukas maakunnittain 2007–2013.	144
Kartta 2. ESR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoitus suuralueohjelmittain 2007–2013.	145
Kartta 3. ELY-keskusten myöntämä EU- ja valtion rahoitus EAKR-kulttuurihankkeille.	146
Kartta 4. Maakuntien liittojen myöntämä EU- ja valtion rahoitus EAKR-kulttuurihankkeille.	147
Kartta 5. Manner-Suomen maaseutuohjelman kulttuurihankkeiden kokonaisrahoitus ELY-alueittain 2007–2013.	148
Kartta 6. EU- ja valtion rahoitus EAKR:n kulttuuri-infrastruktuurihankkeissa maakunnittain 2007–2013.	149
Kartta 7. EU- ja valtion rahoitus EAKR:n kulttuuriperintö- ja -kulttuuriympäristöhankkeissa maakunnittain 2007–2013.	150

1 JOHDANTO

Euroopan unionin koheesio- ja aluepolitiikalla pyritään vähentämään alueiden välisiä kehitys-eroja ja lisäämään jäsenvaltioiden välistä sosiaalista ja taloudellista yhteenkuuluvuutta. Suomi saa EU:lta tukea kahdesta rakennerahastosta: **Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR)** ja **Euroopan sosiaalirahastosta (ESR)**.¹ Kaikkien EU:n maaseutualueiden elinkeinoelämää, ympäristöä, työllisyyttä, laajempia sosiaalisia ja taloudellisia olosuhteita tuetaan puolestaan **Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston** avulla. Myös kulttuuri ja kulttuuri-hankkeet ovat yksi osa rakennerahastoja sekä maaseutupolitiikkaa ja näin ollen maaseudun kehittämisen, aluekehittämisen sekä innovaatiopolitiikan välineitä. (Ks. esim. IETM & Arts Council of Great Britain 1994.) Innovaatioulottuvuus on mukana niin rakennerahasto- kuin maaseudun kehittämisohjelmassa.² Vuonna 1993 voimaanastuneen Maastrichtin sopimuksen artiklan 128³ mukaan unionin ja siis myös sen jäsenvaltioiden tulee ottaa huomioon kulttuurin liittyvät näkökohdat kaikissa politiikkatoimenpiteissä (ks. Mitchell 2014, 406). Tämä on viimeisen 20 vuoden aikana tuonut uusia ulottuvuuksia unionin koheesio- ja aluepolitiikkaan sekä kansallisiin alue- ja kulttuuripolitiikan strategioihin. (Ks. myös CSES ym. 2010, 6–7.)

Vuonna 2000 hyväksytyssä Euroopan unionin Lissabonin strategiassa Euroopasta päätettiin luoda maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin, osaamiseen perustuva ja sosiaalista koheesiota edistävä talousalue vuoteen 2010 mennessä. Lissabonin strategian tavoitteet sisältyivät myös EU:n vuosien 2007–2013 rakennerahasto-ohjelmien kansallisten tasojen tavoitteisiin ja yleisiin koheesio- ja aluepolitiikan instrumentteihin. Lissabonin strategia ei kuitenkaan toteutunut halutulla tavalla. Eurooppa-neuvoston vuonna 2010 hyväksymä uusi Eurooppa 2020 -strategia heijastaa Euroopan taloudellisen tilanteen muutosta ja korostaa uudenlaista pehmeämmän kasvun käsitettä. (ks. lisää Mitchell 2014, 415.) Tätä kirjoittaessa Eurooppa 2020-strategiaan nojaava uusi ohjelmakausi 2014–2020 on päässyt vauhtiin⁴ ja taiteeseen, luovaan talouteen sekä kulttuuriin liittyviä kehittämistoimia voidaan edelleen tehdä niin rakennerahastojen kuin maaseudun kehittämisohjelman piirissä. Euroopan rakenne- ja investointirahastot ovat tärkeässä asemassa Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden saavuttamisessa.

Tässä selvityksessä luodaan katsaus Lissabonin strategiaa toteuttaneeseen EU:n rakennerahasto- ja maaseudun kehittämisohjelmakauteen (tästä eteenpäin maaseutuohjelma) Manner-Suomessa 2007–2013 luovan talouden, kulttuurin ja kulttuuripolitiikan näkökulmasta. Selvitys on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön tilauksesta noin 2,5 kk:n aikavälillä 15.2.–30.4.2015, ja siinä käsitellään sekä Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston (ESR)

-
- 1 Kolmannesta rakennerahastosta eli Koheesiorahastosta Suomeen ei tule rahaa. Koheesiorahasto on tarkoitettu jäsenvaltioille, joiden bruttokansantulo (BKTl) asukasta kohti on alle 90 prosenttia EU:n keskiarvosta.
http://ec.europa.eu/regional_policy/fi/funding/cohesion-fund/.
 - 2 Katso esim. kauden 2014–2020 rakennerahastojen kumppanuussopimus:
<https://www.rakennerahastot.fi/documents/10179/43217/kumppanuussopimus.pdf/>.
 - 3 EYVL C 191. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11997E151>.
 - 4 Osa ohjelmakauden 2007–2013 hankkeista jatkuu vielä vuoden 2015 loppuun, joten tässä selvityksessä ei ole voitu huomioida aivan kaikkia hankkeita ja hankkeiden lopullisia rahoitustietoja.

että Manner-Suomen maaseutuohjelman kulttuurihankkeita. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämistätiössä Cuporessa (EAKR, maaseutuohjelma)⁵ ja opetus- ja kulttuuriministeriössä (ESR)⁶ aiemmin tehdyt kulttuuriin liittyvien hankkeiden volyymien ja vaikuttavuuden selvitykset antavat pohjan arvioida niin hankkeiden kuin yleisemmin kulttuuripolitiikan yhteyttä EU:n alue-, rakenne- ja innovaatiopolitiikkaan.

Selvityksellä vastataan myös opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan vaikuttavuusindikaattorit -julkaisussa (OM 2009b, 62) esitettyyn tiedontarpeeseen EU:n rakennerahastojen kautta tulleen kulttuurituen määristä ja alueellisesta kohdentumisesta. Kyseessä on ensimmäinen julkaisu, joka kokoaa yhteen tiedot koko ohjelmakauden ajalta sekä EAKR:n, ESR:n että maaseutuohjelman kulttuurihankkeista ja hankerahoituksesta Suomessa⁷. Selvityksessä eritellään myös rajatun taide- ja kulttuurialan toimijoiden, koulutusorganisaatioiden sekä taiteen ja kulttuurin alojen yhdistysten EU-rahoituksen avulla toteuttamia kulttuurihankkeita. Tietopohjan lisäksi tuodaan esiin innovatiivisia yksittäisiä kulttuurihankkeita koko ohjelmakauden ajalta ja eri rahastojen parista.

Selvityksen tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Millä EU:n alue- ja innovaatiopolitiikan teemoilla on kytköksiä kulttuuripolitiikan tavoitteisiin?
- 2) Millaiset ja millä tavoin toteutetut kulttuurin alan alue- ja innovaatiopolitiikan hankkeet ovat tässä suhteessa erityisen merkityksellisiä tai vaikuttavia?

Ensimmäiseen kysymykseen vastataan luvuissa 2–5. Tässä osuudessa käsitellään yleisesti rakennerahastorahoituksen kulttuuripoliittista merkittävyyttä ja rahastojen toimintalogiikkaa kulttuuri- ja innovaatiopolitiikan näkökulmista. Toiseen kysymykseen vastataan selvityksen tietopohja-osuudessa luvusta 6 alkaen, jolloin kootaan yhteen perustiedot kulttuurihankkeista koko ohjelmakauden ajalta niin EAKR:n, ESR:n kuin maaseutuohjelman parista. Luvussa 9 esitellään ohjelmakauden aikana toteutettuja mielenkiintoisia kulttuurihankkeita. Luvussa 10 tehdään yhteenveto ja johtopäätökset, sekä arvioidaan kulttuurin roolia uudella ohjelmakaudella 2014–2020.

Selvityksen ja analyysin tarkoitus on palvella valtakunnallista ja alueellista kulttuuripolitiikan strategiatyötä, rakennerahastokaudella 2014–2020 toteuttavia rakennerahastohakua, rahoitettavien hankkeiden valintaa ja ohjausta sekä valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia kulttuuri- ja taidealan hanketoiminnan kehittäjiä. Selvitykseen kerätystä lähdekirjallisuudesta ja -materiaalista voivat asiasta kiinnostuneet löytää lisätietoa rakennerahastoista, kulttuurista ja innovaatioista.

5 Jakonen & Mitchell 2014; OKM 2015.

6 Hallinnon sisäiseen käyttöön tehty selvitys, jota ei ole julkaistu.

7 Selvityksessä ei ole kuitenkaan kartoitettu Euroopan alueellista yhteistyötä koskevia hankkeita, joissa Suomi on mukana ja joissa myös kulttuurinen ulottuvuus on otettu huomioon. Selvitys ei myöskään käsittele EU:n varsinaisia kulttuuriohjelmia.

2 RAKENNERAHASTORAHOITUKSEN KULTTUURIPOLIITTINEN MERKITYS

Kulttuurihankkeita Suomessa jo 20 vuotta:
kotiseututyöstä luovaan talouteen

Rakennerahastotoiminta sekä maaseudun Leader-toiminta käynnistyivät Suomen liittyessä Euroopan unioniin 1995. Myös alueellinen kehittämisohjelmatyö käynnistyi Suomessa uudella tavalla, sillä vuonna 1994 perustettu unionin alueiden komitea (AK)⁸ ajoi vahvasti myös kulttuuriin liittyvien näkökohtien huomioon ottamista kaikissa unionin ja sen jäsenvaltioiden politiikkatoimenpiteissä. Aluepolitiikasta vastuussa olleen komissaari Monika Wulf-Mathiesin puhe Venetsiassa vuonna 1996 korosti erityisesti kulttuurin merkitystä unionin alue- ja koheesiopoliitikassa. Tämä johti komission tiedonantoon ”**Koheesiopoliittikka ja kulttuuri**”⁹, jolla on ollut vaikutusta myös rakennerahastoja koskeviin ohjeistuksiin siitä, miten kulttuuri tulisi ottaa huomioon rakennerahastojen rahoittamisessa hankkeissa kansallisella tasolla, työllisyyttä ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta – siis koheesiota – edistäen.

Jo vuonna 1994 IETM (Informal European Theatre Meeting) ja Arts Council of Great Britain arvioivat kulttuurin rahoitusmahdollisuuksia Euroopassa käsittelevässä oppaassaan ”More bread and circuses: who does what for the Arts in Europe” kulttuurihankkeiden olevan enenevästi mukana rakennerahastotoiminnassa (myös maaseutuohjelmassa). Kehitys perustui muun muassa komission arvioon kulttuurista ja mediasta kasvavina ja työpaikkoja luovina talouden sektoreina. Täten kulttuuri tunnustettiin osaksi myös rakennerahastoja. (IETM & Arts Council of Great Britain 1994, 165.)

Suomi on ollut mukana neljässä rakennerahastokaudessa: 1995–1999, 2000–2006, 2007–2013 ja nyt käynnissä olevassa 2014–2020. Kulttuuri on voinut saada rahoitusta siis Suomen EU-jäsenyyden alusta saakka. Erilaisia kulttuurin kehittämishankkeita onkin toteutettu EU-rakennerahastorahoituksella koko Suomen EU-jäsenyyden ajan. Hankkeiden sisällöistä ja rahoituksen temaattisesta kohdistumisesta on myös tehty aikaisempia selvityksiä (Ks. esimerkiksi Kangas & Hirvonen 2000, Kangas & Hirvonen 2001; Kangas 2002; OPM 2006; Pekkala 2012; Kangas & Pirnes 2014, 88; Jakonen & Mitchell 2014; OKM 2015). Selvitykset eri ohjelmakausien hankkeista ja rahoitusosuuksista eivät kuitenkaan ole täysin vertailukelpoisia keskenään, koska kulttuuria ja kulttuurihankkeita on määritelty ja rajattu eri tavoin kussakin selvityksessä, rahoitusosuudet poikkeavat toisistaan ja eri selvityksissä aineisto on koottu vaihtelevilla tavoilla. Täten kokonaiskuvan muodostaminen kulttuurille kohdistuneesta rakennerahastorahoituksesta on vaikeaa.¹⁰

8 EU: Alueiden komitea. http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/cor/index_fi.htm.

9 *Koheesiopoliittikka ja kulttuuri. Työllisyyden edistäminen.* Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan Parlamentille, Talous- ja Sosiaalikomitealle ja Alueiden komitealle. KOM(96) 512 lopull.

10 Eli huomioidaanko hankkeiden EU- ja valtion rahoitus vai kokonaisrahoitus, joka sisältää myös yksityisen rahoituksen osuudet ja kuntarahoituksen. Lisäksi kulttuurihankkeita toteutetaan ja rahoitetaan eri hallinnonaloilla. Jos kaikilta rakennerahastokausilta saataisiin tarkat tiedot kulttuurihankkeiden julkisen rahoituksen sekä yksityisen rahoituksen osuuksista eri hallinnonaloilta, kasvaisi kulttuurille menneen rahoituksen loppusumma huomattavasti. Kyse on aina myös kulttuurin määrittelystä: miten kulttuurihankkeet määritellään ja rajataan?

Esimerkiksi selvityksessä kauden 2000–2006 hankkeista (OPM 2006) aineisto koostui ainoastaan opetusministeriön hallinnonalan hankkeista. Tällöin mukana ei siis ollut muiden hallinnonalojen kulttuurihankkeita ja toisaalta mukana olivat koko opetusministeriön hallinnonalan mukaisesti niin kulttuuri, koulutus, nuoriso kuin liikuntakin. Selvityksessä vuosien 1995–1999 hankkeista (Kangas & Hirvonen 2001) mukana olivat opetusministeriön kulttuuripolitiikan osaston päättämät rakennerahastohankkeet ja toisaalta maakuntien liittojen ilmoittamat alueiden kulttuurihankkeet. Käsillä olevassa selvityksessä ovat mukana kaikki julkisesta rakennerahastotietokannasta¹¹ avainsanojen avulla tunnistetut EAKR- ja ESR-kulttuurihankkeet ohjelmakaudelta 2007–2013. Lisäksi erillään rakennerahastohankkeista käsitellään Manner-Suomen maaseutuohjelman kulttuurihankkeita, joista on tehty myös tarkempi selvitys (ks. OKM 2015).

Rakennerahastojen kulttuurihankkeita rahoitetaan myös muilta kuin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalta. Kulttuuriympäristöihin liittyviä hankkeita rahoitetaan maa- ja metsätalousministeriön alalta ja luovaa taloutta työ- ja elinkeinoministeriön alalta ja kulttuuria ja hyvinvointia sosiaali- ja terveysministeriön alalta. Nykyisin hankkeet ovat myös eri ministeriöiden yhteisesti edistämiä ja hallinnoimia. Tämän selvityksen tiedot ohjelmakauden 2007–2013 kulttuurihankkeista poimittiin julkisesta rakennerahastotietokannasta, jossa ei erotella hankkeita hallinnonaloittain. Mukana on siis useiden eri hallinnonalojen hallinnoimia kulttuurihankkeita. Maaseutuohjelmassa aikaisemman suoran ministeriöohjauksen (maa- ja metsätalousministeriö) sijaan vuosina 2007–2013 Leader-toimintaryhmiä ohjasi Maaseutuvirasto¹².

1995–1999: Kulttuuriperintö ja kotiseututyö

Vuosien 1995–1999 kulttuurihankkeista suurin osa liittyi kulttuuriperintöön ja kotiseututyöhön tai ne olivat muita kulttuuria hyödyntäviä kehittämishankkeita. Tämä painotus mukaili monissa muissakin EU- maissa tehtyjä rakenneraharahoituksen linjauksia ja käsityksiä kulttuuriulottuvuudesta. Vuosina 1995–1999 toteutettiin 532 maakuntien liittojen ilmoittamaa kulttuuriprojektia, jotka saivat yhteensä EU- ja valtion rahoitusta noin 317 miljoonaa markkaa. (Kangas & Hirvonen 2001, 43; 88.) Selvityksessä opetusministeriön kulttuuripolitiikan osaston vuosina 1995–1999 rahoittamista kulttuurihankkeista ilmenee (Kangas & Hirvonen 2000, 37) hankkeiden EU- ja valtion rahoituksen olleen 174 miljoonaa markkaa. Yhteensä näille kulttuurihankkeille kohdistui siis noin 110 miljoonaa euroa EU- ja valtion rahoitusta¹³.

2000–2006: Kulttuurimatkailu

Ohjelmakaudella 2000–2006 kulttuurimatkailua koskevat hankkeet olivat puolestaan kulttuurin aloista suurin rahoitettu kohderyhmä, kulttuuriperinnön ollessa kolmanneksi suurin kohderyhmä. Rahoitus heijasteli neuvoston asetusta ”kulttuurin kehitys, sekä luonnonvarai-

11 <https://www.eura2007.fi/rrtiepa/> . Lisäksi mukana ovat Pekkalan selvityksen (2012) hankkeet.

12 Mavi: <http://www.mavi.fi/fi/Sivut/default.aspx>.

13 Markat on muutettu vuoden 2014 euroiksi Tilastokeskuksen vuoden 1999 rahanarvokertoimella.

sen että ihmisen muokkaaman ympäristön laatu, elämän laadullinen ja kulttuurinen ulottuvuus sekä matkailun kehittyminen vaikuttavat osaltaan alueiden kehittymiseen taloudellisesti ja sosiaalisesti vetovoimaisemmiksi sikäli kuin ne edistävät työllisyyden luomista”¹⁴. Kaudella 2000–2006 opetusministeriön hallinnonalan kaikkien rakennerahastohankkeiden EU- ja valtion rahoitus oli noin 654 miljoonaa euroa (OM 2006, 8). Eroteltaessa mainitusta selvityksestä opetusministeriön hallinnonalalta kulttuurin (kulttuurivienti, -matkailu, -viestintä ja perintö) rahoitusosuudet, tulee kulttuuristen ESR- ja EAKR-hankkeiden EU- ja valtion rahoituksen osuudeksi noin 81 miljoonaa euroa. Kaudelta on olemassa myös selvitys luovien alojen yritystoimintaan kohdistuneesta rakennerahastorahoituksesta (OKM 2010). Selvityksen mukaan luovien alojen yritystoiminnan kehittämiseen kohdistui 65 miljoonaa euroa kokonaisrahoitusta.

2007–2013: Luova talous ja kulttuuriyrittäjyys

Rakennerahastokaudelle 2007–2013 komissio arvioi, että jäsenmaat tulevat käyttämään koko kaudella kuusi miljardia € kulttuuriin liittyviin hankkeisiin, eli 1,7 prosenttia EU:n budjetista¹⁵. Suomen kohdalla arvioitiin, että kulttuuriin liittyviin hankkeisiin tultaisiin käyttämään tällä kaudella kaksi prosenttia EAKR- ja ESR-rahoituksesta.

Päättäneellä ohjelmakaudella 2007–2013 EAKR- ja ESR-kulttuurihankkeiden yhteenlaskettu EU- ja valtion rahoitusosuus oli Suomessa noin 208 miljoonaa euroa. **Kaudella 2007–2013 luova talous ja kulttuuriyrittäjyys olivat Lissabonin strategian mukaisesti rakennerahastojen kulttuurihankkeiden hallitseva kehys.** Ohjelmakauden 2007–2013 rakennerahastojen (taulukko 1) ja Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman (taulukko 2) kulttuurirahoitus, alueellinen kohdentuminen ja kulttuurille menneet osuudet kokonaiskehyksistä on koostettu seuraaviin taulukoihin. On huomattava, että taulukon 1 tiedot eivät sisällä kuntarahoitusta tai yksityisen rahoituksen osuuksia. Manner-Suomen maaseutuohjelmaa käsittelevä taulukko 2 puolestaan sisältää hankkeiden kokonaisrahoituksen.

EU:n lisäarvo kulttuuripolitiikalle: lisärahoitusta, toimijuuden ja rahoituksen monipuolistumista sekä alueiden kulttuurista kehitystyötä

IETM & Arts Council of Great Britain kuvasivat vuonna 1994 valmistuneessa oppaassaan rakennerahastojen hyödyllisyyttä kulttuurin rahoitusvälineenä. Tällöin kulttuurin korostaminen oli suhteellisen tuore ilmiö rakennerahastotoiminnassa. Oppaan mukaan onnistuneen kulttuurihankkeen hyödyt voisivat olla merkittävät: 1) rahoitusta oli mahdollista saada suuriin projekteihin, kuten infrastruktuurin rakentamiseen ja kunnostamiseen. 2) Rahoitusta oli mahdollista saada useamman vuoden ajalle. 3) Rakennerahastorahoitus mahdollisti rahoitusta myös

14 Neuvoston asetus (EY) N:o 1260/1999, annettu 21 päivänä kesäkuuta 1999, rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä.

15 Cohesion Policy 2007–2013: Culture. DG Employment, social affairs and equal opportunities, DG Regional Policy. Suomen kohdalla arvio oli kaksi prosenttia kahden rahaston kohdalla (EAKR ja ESR). Suomi ei saa rahoitusta kolmannelle koheesiorahastosta, joka on kohdennettu kaikkien köyhemmille alueille.

muista lähteistä. 4) Rahoitus vaati toimintatapojen muuttamista ja yhteistyön tekemistä uusien toimijoiden kanssa tavoilla, jotka saattaisivat osoittautua tulevaisuudessa hedelmällisiksi. (Ks. IETM & Arts Council of Great Britain 1994, 165.)

EU:n rakennerahastojen (ja maaseutuohjelman) kautta tuleva rahoitus on siis ollut volyymiltään merkittävää kulttuurin kannalta. Kansalliset, alueelliset ja paikalliset kulttuurihankkeet ovat voineet ja voivat edelleen saada rahoitusta rakennerahastoista. Näin on ollut Suomen EU-jäsenyyden alusta asti, kun EU:n osarahoittamista kulttuurihankkeista (EAKR, ESR, maaseutuohjelma ja Leader-toiminta) on tullut 1990-luvulta alkaen etenkin Suomen paikallista ja alueellista kulttuurielämää edistävä tekijä perinteisten valtiollisen ja kunnallisen kulttuuripolitiikan rinnalle. EU:n rakennerahasto-ohjelmilla ja maaseutuohjelmalla on siis ollut kulttuuripoliittista merkitystä. Kokonaiskuvan muodostaminen kulttuurin EU-rahoituksesta ei kuitenkaan ole ollut helppoa, koska kulttuuritoimintaa sisältyy useiden rakennerahasto-ohjelmien toimintalinjoihin ja eri rahoittajien rahoittamiin hankkeisiin. (Kangas & Pirnes 2014, 86–89; Saukkonen 2014, 11; Nousiainen 2011, 19.) Joka tapauksessa 1990-luvun puolivälin jälkeen suomalainen kulttuurielämä on saanut rakennerahastoista EU:n koheesiopolitiikkaan sitoutuvan uuden tukijärjestelyn (Kangas 2002, 376), joka on tuonut erityisesti alue- ja paikallistason kulttuurille ja kulttuuripolitiikalle uuden rahoitusinstrumentin. Jo 15 vuotta sitten arvioitiin rakennerahastojen olevan kulttuuripolitiikan kannalta keskeinen instrumentti (ks. Kangas & Hirvonen 2000, 5).

Rakennerahastorahoitus- ja toimintamalli on ollut Anita Kankaan mukaan suomalaiselle kulttuurielämälle merkittävä ainakin kolmesta syystä: Ensinnäkin se syntyi ajankohtana, jolloin 1990-luvun alun laman vaikutukset näkyivät niin julkisen rahoituksen niukkuutena kuin yksityisen sektorin kulttuurirahoituksen vähenemisenä. Kulttuurin kentän ideoimiin hankkeisiin ei riittänyt määrärahoja millään hallinnon tasolla. Toiseksi rakennerahastojärjestely on tuonut ns. vapaalle kentälle ja taidelaitosten ulkopuolella toimiville ryhmille uusia rahoitusmahdollisuuksia lainsäädännön ohjaaman ja jäykän kulttuuritoiminnan rahoitusjärjestelmän ulkopuolella. Kolmanneksi rakennerahastot ovat yleisesti monipuolistaneet kulttuurin rahoituksen rakenteita, koska rahastojen tuki edellyttää hankkeilta kumppanuutta ja omaa rahoituspanosta EU-osuuden lisäksi. (Kangas 2002, 376.) Toki kaikki mainitut mahdollisuudet ovat sisältäneet taiteen ja kulttuurin kentän kannalta myös ongelmallisia ulottuvuuksia, joita käsitellään myöhemmin.

Taiteen ja kulttuurin kentällä kolmas sektori, eli yhdistykset, säätiöt, osuuskunnat, voittoa tavoittelemattomat yritykset sekä muut kansalaisten vapaaehtoiset yhteenliittymät, muodostavat erittäin keskeisen kokonaisuuden (Ruusuvirta & Saukkonen 2014, 354). EU:n rahoitus on ollut merkittävää myös kolmannen sektorin toimijoille. EU tukee erilaisilla ohjelmilla kansalaisaktiivisuutta korostavia projekteja ja monet ryhmittymät ovatkin yhdistykseksi rekisteröitymisen kautta tulleet oikeutetuiksi EU:n tukiin myös kulttuurin parissa. Myös yhdistysmuotoinen, kaikille avoin ja paikallisen kulttuurin kannalta merkityksellinen Leader-toiminta alkoi maaseudulla Suomen liityttyä EU:hun. Leader-rahoitusta ovat voineet hakea julkisen, kolmannen ja yksityisen sektorin toimijat.

(Ks. Saukkonen 2014, 9; Kangas 2004, 82–83; Nousiainen 2011, 19; Ilmonen ym. 2010, 17.) Maaseudun kulttuuripalvelut ovat perustuneet perinteisesti kolmannen sektorin, yksittäisten yhteisöjen ja toimijoiden varaan. Esimerkiksi maaseudun tapahtumatuotannosta vain pieni osa on opetus- ja kulttuuriministeriön tukien piirissä. (Ilmonen ym. 2010, 17.) EU-osarahoitteinen hanketyö on ollut maaseudulle merkittävä kulttuuripoliittinen instrumentti. Maaseutuohjelmakauden 2007–2013 yli 700 erilaisten yhdistysten toteuttamaa kulttuuria kehittävää hanketta kertovat yhdistyskentän aktiivisuudesta ja toisaalta EU-rahoituksen merkityksestä kyseiselle kentälle.

Taulukko 1.

EAKR:n ja ESR:n kulttuurihankkeille kohdistunut rahoitus ja osuudet rahoituskehyksistä suur-alueohjelmittain Manner-Suomessa 2007–2013. Rahoitusosuudet viittaavat EU- ja valtion rahoitukseen ilman kunta- ja yksityistä rahoitusta (M€).^a

EAKR ja ESR Manner-Suomessa ohjelmakaudella 2007–2013			
EAKR:n ja ESR:n EU- ja valtion rahoitusosuus 2007–2013 yhteensä	EAKR- ja ESR kulttuurihankkeille myönnetty EU- ja valtion rahoitus 2007–2013	Kulttuurihankkeiden rahoitusosuus kokonaisuudesta ohjelmakaudella 2007–2013 (%)	
3 031	208	6,9 % (kulttuurialojen hanketoteuttajien hankkeissa 30 M€ = 1 %)	
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)			
	EU- ja valtion rahoitusosuus 2007–2013	Kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoitus 2007–2013	Kulttuurihankkeiden rahoitusosuus alueen kokonaisuudesta (%)
Manner-Suomi yhteensä	1 817	118	6,5 %
Itä-Suomen suuralueohjelma	671	25	3,7 %
Pohjois-Suomen suuralueohjelma	550	42	7,6 %
Etelä-Suomen suuralueohjelma	274	31	11,3 %
Länsi-Suomen suuralueohjelma	322	19	5,9 %
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)			
	EU- ja valtion rahoitusosuus 2007–2013	Kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoitus 2007–2013	Kulttuurihankkeiden rahoitusosuus alueen kokonaisuudesta (%)
Manner-Suomi yhteensä	1 214	90	7,4 %
Valtakunnallinen osio	463	39	8,4 %
Itä-Suomi	315	18	5,7 %
Pohjois-Suomi	121	10	8,3 %
Etelä-Suomi	147	13	8,8 %
Länsi-Suomi	169	11	6,5 %

^a Taulukon rahoituskehykset ja tiedot kulttuurihankkeiden rahoituksesta eivät sisällä EU:n ja valtion osuuksien lisäksi muuta julkista rahoitusta (esim. kunnat) eivätkä yksityisen rahoituksen osuuksia. Taulukon luvut on pyöristetty lähimpään miljoonaan. Tiedot rakennerahastojen valtakunnallisista ja alueellisista rahoituskehyksistä ovat peräisin valtion talousarvioesityksestä 2013: 64. EU:n rakennerahastojen ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ja ENPI CBC -ohjelmiin ohjelmakaudella 2007–2013 (arviomääräraha).

Taulukko 2.

Manner-Suomen maaseutuohjelman kulttuurirahoitus ELY-alueittain 2007-2013.

(Leader-toimintalinja 4 ja toimintalinja 3.)

ELY-alue	Kulttuurin rahoitus (kokonaisrahoitus julkinen + yksityinen €)	Kulttuuri-hankkeiden määrä	Kulttuuri-hankkeiden keskikoko (€)	Kulttuurin rahoitus per asukas ELY-alueella ^a (€)	Kulttuurin osuus ELY-alueen rahoitus-kehyksestä ^b (%)
Pohjanmaa	8 874 500	110	82 300	36	19 %
Etelä-Pohjanmaa	6 681 900	82	79 500	34	10 %
Pirkanmaa	6 320 600	105	60 000	13	14 %
Pohjois-Pohjanmaa	6 127 700	84	69 200	15	9 %
Pohjois-Karjala	5 581 900	85	65 300	34	11 %
Satakunta	5 507 700	115	48 000	25	12 %
Lappi	5 045 800	54	93 100	28	10 %
Varsinais-Suomi	4 355 000	88	54 200	9	15 %
Keski-Suomi	4 253 100	55	77 700	15	8 %
Kaakkois-Suomi	4 193 600	59	62 800	13	8 %
Uusimaa	3 955 200	51	77 500	2	14 %
Häme	2 791 200	55	51 200	7	5 %
Pohjois-Savo	2 775 200	45	59 600	11	5 %
Kainuu	2 660 800	47	58 100	33	9 %
Etelä-Savo	2 338 900	40	58 400	15	7 %
Yhteensä	71 463 100^c	1 075	66 500	13 (30 € jos mukana vain maaseudulla asuvat)	Keskimäärin 10 % kehyksestä kulttuurille

a ELY-alueiden väestötietoina on käytetty Tilastokeskuksen tietoa vuodelta 2013. Alueiden väkiluvuista ei ole eroteltu pois suuria kaupunkeja, vaikka maaseudun kehittämisraha ei niitä koskekaan. Jos mukaan lasketaan vain maaseudun asukkaat, asukaskoh- tainen kulttuurirahoitus oli koko Manner-Suomessa noin 30 €.

b Alueellinen rahoituskehys viittaa ELY-alueen kauden kaikkien hankkeiden sidottuun rahoitukseen (julkinen+yksityinen), tiedot MMM.

c Summa ei ole täsmälleen sama kuin koko kauden kulttuurihankkeisiin sidottu rahoitus, koska taulukon summat on pyöristetty lähimpään sataan.

Suomessa on vuodesta 1995 alkaen toteutettu alueellisia kehittämisohjelmia, kuten EU:n aluepolitiikan tavoiteohjelmia. Niin maakunnallisella, seutukunnallisella kuin kunnallisella tasolla toteutetaan kehittämissuunnitelmia. Maakuntasuunnitelmat pyrkivät kokoamaan ohjelmatyön integroiduksi kokonaisuudeksi. Alueellinen ohjelmatyö ja sitä toteuttava hanketoiminta perustuvat yhteistoiminnallisuuteen, jossa eri toimijoiden tavoitteet ja resurssit pyritään kokoamaan yhteen. Alueelliseen kehittämistyöhön osallistuu erilaisia toimijoita kuten EU:n tukiohjelmat edellyttävät: kumppanuus, yhteistyö ja täydentävyisyys. Kangas ja Hirvonen tulivat omassa tutkimuksessaan EU-rahoitteisista kulttuuriprojekteista vuosina 1995–1999 (2001, 88) siihen tulokseen, että kulttuurielämän toimijarakenne oli jo heti EU:n liittymisen jälkeen noin viidessä vuodessa projektien myötä monipuolistunut. Kulttuuriprojektit toivat kentälle uusia toimijoita ja ne olivat verkottuneet alueidensa eri toimijoiden kanssa. EU-jäsenyys ja EU-asioiden hoitaminen ovat vaikuttaneet kulttuuripolitiikan toimintatapoihin ja hallintorakenteeseen sekä laajen-

tanut toimintakenttää. Muiden ministeriöiden (esim. TEM, MMM, YM) ja maakuntaliittojen rooli on kasvanut kulttuuripolitiikkaan liittyvissä asioissa.

Rakennerahastohankkeet perustuvat kumppanuudelle ja yhteistyölle niin toiminnan kuin rahoituksen osalta. Tämä periaate on kirjattu sisään niin rakennerahasto-ohjelmien kuin maaseutuohjelman kriteereihin¹⁶. EU-tuen on lähtökohtaisesti tarkoitus hyödyttää mahdollisimman laajaa kenttää. Rakennerahastotoiminnan periaatteena on, että hankkeessa on mukana ja siitä hyötyy useampi kuin yksi toimija. Hanketoiminnan tavoitteena on synnyttää uudenlaista paikallista kumppanuutta ja verkostoja. Hankkeessa on oltava mukana Euroopan unionin lisäksi myös muita rahoittajia ja hanketoteuttajilta vaaditaan pääsääntöisesti myös omaa rahoitusta hankkeeseen. EU-tuen edellytyksenä hankkeille on aina myös kansallinen rahoitus, eli valtion, kuntien ja projekteihin osallistuvien yritysten, järjestöjen ja organisaatioiden oma rahoitusosuus. Joissakin hankkeissa rahoitus koostuu ainoastaan EU- ja valtion rahoituksesta, mutta tällöinkin rahoitus siis sisältää kansallisen osuuden EU:n tuen lisäksi.

Yksityisen rahoituksen osuus kulttuurin rahoitusmuodoissa on Suomessa ollut pieni. Kangas ja Pirnes tosin arvioivat, että yksityinen hanke- ja yritysrahoitus nousee tulevaisuudessa joiltain osin vähitellen täydentämään kulttuurin julkista ja säätiörahoitusta (Kangas & Pirnes 2014, 106). EU-hankkeet ovat edistäneet myös yksityisen rahoituksen osuuksia kulttuurin rahoittajana. Esimerkiksi heti ensimmäisellä rakennerahastokaudella Suomessa 1995–1999 yksityisen rahoituksen osuus kulttuuriprojekteissa oli noin 18,5 miljoonaa euroa (Kangas & Hirvonen 2001, 88).

Hanketoiminnan kumppanuuteen perustuva luonne ja kriteerit edellyttävät myös yksityisen rahoituksen kanavoitumista kulttuurihankkeisiin. Kaikissa rakennerahastohankkeissa ei kuitenkaan ole ollut välttämättä mukana yksityisiä rahoituslähteitä EU- ja valtion rahoituksen lisäksi. Ohjelmakaudella 2007–2013 EAKR- ja ESR-hankkeissa EU-tuen vaatimuksena olivat joko yksityiset tai julkiset muut rahoittajat.¹⁷ Myös Manner-Suomen maaseutuohjelman hankkeissa tuli olla EU-osuuden lisäksi muuta julkista rahoitusta tai yksityistä rahoitusta (yksityinen osuus tarkoitti hankkeen omarahoitusosuutta).¹⁸ Rakennerahasto- ja maaseutuohjelman kautta kanavoitui kulttuurihankkeisiin ja kulttuurille runsaasti myös yksityistä rahoitusta ja toimijoiden omaa rahoitusta, joiden erittelyminen ei tämän selvityksen aineistoilla ole ollut mahdollista.

Vuonna 2014 alkaneella uudella ohjelmakaudella EAKR- ja ESR-hankkeella tulee olla EU-rahoituksen ja kansallisen osuuden lisäksi myös muita rahoituslähteitä. Hankkeen rahoitussuunnitelmassa ilmoitetaan haettavan tuen (eli EU:n ja valtion rahoituksen) ja muun hanketta varten kerättävän rahoituksen määrä (yksityinen, kunnallinen ja muu julkinen rahoitus). Rahoitussuunnitelmassa eritellään myös tuensaajan omarahoitus. Omarahoituksella tarkoitetaan tuensaa-

16 Ks. esim. <http://www.rakennerahastot.fi/millainen-hanke-voi-saada-rahoitusta-#.VO7Lji5mWdM>. ”Hyvä hanke rakentuu yhteistyölle ja kumppanuudelle.”

17 http://www.rakennerahastot.fi/vanhat_sivut/rakennerahastot/fi/03_hakijalle/03_hakijalle/index.html.

18 Maaseutuohjelman hankkeissa rahoitus koostui: EU-osuus, valtion osuus, kunnat, muu julkinen rahoitus, muu valtion rahoitus + yksityinen – omat raaka-aineet, yksityinen – rahallinen osuus, yksityinen – vastikkeeton työ. (Ks. OKM 2015, 10, alaviite 11.)

jan oman organisaation osuutta hankkeen rahoituksesta.¹⁹ Manner-Suomen maaseutuohjelmassa 2014–2020 hankkeen yksityinen rahoitus tarkoittaa hankkeen toteuttajan pankkilainan tai säästöjen avulla tekemiä investointeja tai talkootyötä.²⁰ Tämä tarkoittaa, että kulttuurille voi edelleen kanavoitua rahoitusta eri lähteistä.

Tällä hetkellä vuonna 2015 reaalin tilanne on kuitenkin se, että EU:n rakennerahastovarot eivät tule Suomen osalta kasvamaan tulevaisuudessa. Ne ovat päinvastoin vähentyneet jokaisella ohjelmakaudella, ja näin tapahtui myös kauden 2007–2013 jälkeen. Keskeinen kysymys on, kuinka hyvin ja millaisia kulttuurin ja taiteenalojen hankkeita EU-rakennerahoitus mahdollistaa nyt ja tulevaisuudessa (ks. Kangas ym. 2014, 450). Tämä selvitys pyrkii antamaan omalta osaltaan eväitä kysymyksen käsittelyyn sekä parantamaan erilaisten toimijoiden mahdollisuuksia toteuttaa kulttuurihankkeita.

19 Ks. <http://www.rakennerahastot.fi/hankkeen-rahoitus#VPbGyuE32dM>.

20 Ks. <https://www.maaseutu.fi/fi/maaseutuohjelma/taustaa/rahoitus/Sivut/default.aspx>.

3 RAKENNERAHASTOJEN TAVOITTEET JA TOIMINTAPERIAATTEET KULTTUURIPOLITIIKAN NÄKÖKULMASTA

Rakennerahastot kulttuuripolitiikan rahoitusinstrumenttina

EU:n rakennerahastotuki jäsenmaille kanavoidaan kansallisesti valmisteltujen ja komission hyväksymien ohjelmien kautta. Lähtökohtana on, että kulttuurihankkeet voivat saada rahoitusta silloin ja niiltä osin kun ne liittyvät rakennerahastojen tavoitteisiin. Kytkeä näihin tavoitteisiin syntyy ohjelmien toimintalinjojen ja painopisteiden sekä strategisten kansallisten ja alueellisten tavoitteiden kautta. **Luonteeltaan rakennerahastohankkeet ovat yleensä monimuotoisia** kulttuurin ollessa vain yksi näkökulma hankkeen kokonaisuudessa. (Kangas & Pirnes 2014, 87.) Täten onkin ehkä parempi puhua **kulttuurisen näkökulman sisältävistä hankkeista** kuin kulttuurihankkeista. Rakennerahasto-ohjelmat eroavat tavoitteiltaan ja toimintaperiaatteiltaan kulttuuri- ja taidepolitiikan vastaavista tavoitteista ja periaatteista (Kangas & Hirvonen 2001, 87; myös Kangas & Pirnes 2014). Itseisarvoinen taiteen, kulttuurin ja taiteilijoiden tukeminen ei kuulu rakennerahastojen logiikkaan ja tehtäviin. Rakennerahastorahoituksessa keskeisiä ovat ”instrumentaalisen” kulttuuripolitiikan mukaiset hankkeet, joilla edistetään esimerkiksi luovaa taloutta, kulttuurimatkailua ja hyvinvointia. (Kangas & Pirnes 2014, 88). Kangas ja Hirvonen kuvasivat omassa tutkimuksessaan 2000-luvun alussa EU-rahoitteisista kulttuuriprojekteista, kuinka taide- ja kulttuurilaitokset eivät olleet kovin aktiivisia käynnistämään kulttuuriprojekteja 1990-luvulla. Syyksi arveltiin tuolloin, että ”taidejärjestelmän sisällä rakennerahastotoimintaan liittyvät painopisteet ovat vieraita eikä toiminnallisia hankkeita nähdä mahdolliseksi perustella niiden kautta”. (Kangas & Hirvonen 2001, 88).

Kari Ilmosen kuvaus havainnollistaa rakennerahastojen ja kulttuuritoimijoiden suhdetta Suomessa. Hänen mukaansa vielä 1990-luvulla taidekenttä suhtautui kriittisesti paikallisiin ja alueellisiin kulttuurin avulla toteutettaviin imagostrategioihin. Kulttuuritoimijoiden näkemys kulttuuripolitiikasta oli ainakin vielä tällöin humanistiseen taidekäsitykseen ja hyvinvointivaltion ideaaleihin sitoutunut – kulttuurin ja taiteen tuli säilyttää autonomiansa ja saada yhteiskunnallista tukea ilman ulkoisia tavoitteita. Toisaalta asian suhteen käytiin taidekentän sisällä kamppailua. Hallitseva, ammattimainen, vakiintunut ja yhteiskunnan tukea saanut kenttä puolusti asemaansa marginaalisempaa kenttää vastaan. Valtion tukema vakiintunut kenttä pyrki säilyttämään etuoikeutensa samalla kun viimeksi mainittu vaati kulttuurisektorin uudelleenorganisointia, rahoitusperusteiden muuttamista ja oli jo jossain määrin hyväksynyt markkinaperiaatteiden, imagokampanjoiden ja kulttuurimatkailun ideat. (Ilmonen 2009, 5.)

Kankaan ja Hirvosen kuvaus (2001, 87) kulttuuritoiminnan ja rakennerahastojen suhteesta on edelleen pohtimisen arvoinen: ”Rakennerahastot [...] määrittelevät edistämistoimiensa kohteen pääosin poliittis-hallinnollisten ja talouden järjestelmien koodein. Ne ovat Euroopan unionin koheesiopolitiikan instrumentti ja kulttuuritoiminnan tukeminen voi olla yksi väline siinä

politiikassa.” Toki on otettava huomioon, että viidentoista vuoden aikana kyseisen huomion jälkeen on tapahtunut muutoksia niin rakennerahastoihin liittyvissä asenteissa, hankeosaamisessa ja myös kansallisen kulttuuripoliittisen järjestelmän sisällä. Myös maaseutuohjelman ja rakennerahasto-ohjelmien välillä on eroja. Maaseutuohjelman kulttuurihankkeet lähtevät liikkeelle paikallisista tarpeista ja perustuvat paikallisesti valmisteltuihin Leader-ohjelmiin. Niissä paikalliskulttuurin tukeminen nähdään usein arvoksi sinänsä.

CSES ja ERICarts toteavat loppuraportin tiivistelmässään rakennerahastojen kulttuurihankkeista ja aluekehityksestä, kuinka alue- ja paikallistason hallinnossa sekä kansallisissa politiikka-ohjelmissa tarvitaan pitkän tähtäimen strategista lähestymistapaa kulttuuriperustaiseen kehittämiseen. (ks. myös CSES 2010.) Ajattelutavan pitäisi olla osa julkisten viranomaisten, taide- ja kulttuuriorganisaatioiden, yritysten ja kansalaisyhteiskunnan yhteistoiminnalle perustuvia kehittämisstrategioita:

Since the implementation of the SF objectives and decision about the distribution of financial incentives is, for the most part, the responsibility of local and regional level administrations (Operational Programmes), a longer-term and more strategic approach to culture-based development is required at these levels and in national policy making. This should be mainstreamed into development strategies that are integrated and built on partnerships between public authorities, cultural organisations, relevant business circles and representatives of civil society.²¹

Rakennerahastojen ohjelmakauden 2007-2013 tavoitteet kulttuuripolitiikan näkökulmasta: kilpailukyky, työllisyys, innovaatiot, luova talous

Rakennerahastot luotiin aikoinaan EU:n sisämarkkinoiden kehittämiseksi. Myös köyhemmät ja kehittymättömät alueet haluttiin mukaan kilpailemaan sisämarkkinoilla. (ks. esim. IETM & Arts Council of Britain 1994, 165.) Jo Rooman sopimuksessa vuonna 1957 jäsenvaltiot julistivat tavoitteenaan olevan alueellisten kehityserojen vähentämisen. Euroopan unionin vuoteen 2010 ulottunut Lissabonin strategia painotti innovatiivista taloutta, työllisyyttä ja kilpailukykyä. Siihen perustuneen EU:n rakennerahasto-ohjelmakauden 2007–2013 tavoitteina oli tehdä jäsenvaltioista, alueista ja kaupungeista entistä houkuttelevampia, edistää innovointia, yrittäjyyttä, työllisyyttä ja tietoon perustuvaa taloutta, kehittää aluetaloutta sekä luoda uusia ja parempia työpaikkoja. EU:sta oli tarkoitus luoda maailman kilpailukykyisin osaamis- ja tietotalous. Uusi Eurooppa 2020 -strategia puolestaan pyrkii voittamaan talouskriisin ja korostaa aiempaa pehmeämmin osallistavaa, älykästä ja kestävää kasvua.

Yleisellä tasolla voidaan todeta, että EU:n strategioiden keskeisin läpileikkaava teema niin rakennerahastojen kuin maaseutupolitiikan puolella on alueellisen ja kansallisen kilpailukyvyyn

21 Ks. The Contribution of Culture to Local and Regional Development – abstract:
<http://www.ericarts.org/web/projects.php?aid=218&lid=en&al=&rid=330>.

kehittäminen (ks. Kangas & Pirnes 2014; Saartenoja ym. 2011, 13). Kilpailukyvyyn sekä tiedon ja innovaatioiden rooli kilpailukyvyyn tekijöinä oli rakennerahastojen ohjelmakauden 2007–2013 painotusero aikaisempiin kausiin verrattuna (CSES 2010, 65.) Myös taiteen ja kulttuurin rooli rakennerahastoissa ohjelmakaudella 2007–2013 perustui tähän ajatteluun. Rahastojen alaisuudessa toteutettujen kulttuurihankkeiden luonteen ymmärtämisen kannalta onkin keskeistä huomata rahastojen keskinäiset erot ja toisaalta rakennerahastoja ohjaavien tavoitteiden eroavaisuus suhteessa kulttuuripolitiikan kansalliseen järjestelmään.

Alue- ja rakennepolitiikassa EU:n tuki jäsenmaille kanavoidaan jäsenmaissa kansallisesti valmistettujen ja komission hyväksymien ohjelmien kautta. Ohjelmat hyväksytään määrääjaksi. Ohjelmakaudella 2007–2013 Suomessa toteutettiin Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) neljää suuraluettaista ohjelmaa (Etelä-, Länsi-, Itä- ja Pohjois-Suomi) sekä Euroopan sosiaalirahaston (ESR) Manner-Suomen ohjelmaa, jossa oli valtakunnallinen ja neljä suuraluettaista (Etelä, Pohjoinen, Länsi, Itä) osiota. ESR:n alueelliset ohjelmat perustuivat alueiden työllisyys-, elinkeino- ja osaamisstrategioihin. Itä-Suomi oli ESR-rahoituksessa erityisasemassa. Itä-Suomella oli oma rahoituskehyksensä, ja se sai rahoituksensa erillään valtakunnallisesta osiosta.

Ohjelmakauden painopisteet sekä EAKR- ja ESR-ohjelmien toimintalinjat (joiden tavoitteita myös kulttuurihankkeiden tuli toteuttaa) ohjelmakaudella 2007–2013 havainnollistavat rahastojen tavoitteita. Innovaatioulottuvuus oli mukana rakennerahastojen toimintalinjoissa. Myös erilaisten kulttuurihankkeiden kautta toteutettiin kansallista rakennerahastostrategiaa, suuraluetaisia ohjelmia ja toimintalinjoja. Seuraavassa on mainittu ohjelmakauden painopisteet, rahastot, joilla painopisteitä erityisesti toteutettiin sekä rahastojen toimintalinjat. Toimintalinjat ja painopisteet kertovat siitä, millaisia niiden alla toteutetut kulttuurihankkeet olivat tavoitteiltaan.

Ohjelmakauden painopisteet olivat:

- 1) yritystoiminnan edistäminen (EAKR)
- 2) innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen ja osaamisrakenteiden vahvistaminen (EAKR)
- 3) osaaminen, työvoima, työllisyys ja yrittäjyys (ESR)
- 4) alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen (EAKR).

Toimintalinjat ohjelmakaudella 2007–2013:

ESR (työllisyyspolitiikka)

- 1) Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen
- 2) Työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen
- 3) Työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis-, innovaatio- ja palvelujärjestelmien kehittäminen.

EAKR (alue- ja rakennepolitiikka)

- 1) Yritystoiminnan edistäminen
- 2) Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen sekä osaamisrakenteiden vahvistaminen
- 3) Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen, 4) Suurten kaupunkiseutujen kehittäminen, 5) Suuralueet-toimenpiteiden temaattinen keskittäminen.

EAKR on EU:n keskeinen aluepoliittinen instrumentti ja aluekehittämisen tärkeä väline.

EAKR:n tehtävät liittyvät työllisyyden ohella alueellisen epätasapainon vähentämiseen aluelouksia kehittämällä ja rakenteellisella mukauttamisella. Tavoitteena on lisätä alueiden kilpailukykyä, saavutettavuutta ja elinvoimaisuutta. Työllistävät infrastruktuurihankkeet ovat tärkeä osa EAKR:n toimintaa. Monet EAKR-kulttuurihankkeet kaudella 2007–2013 olivatkin investointihankkeita. **ESR on puolestaan EU:n työllisyyspolitiikan tärkeä väline.** ESR:n tavoitteena on parantaa työllisyyttä, työllistymisedellytyksiä ja kehittää inhimillisiä voimavaroja työmarkkinoiden tarpeita vastaavasti sekä edistää yhteisöjen sosiaalista osallisuutta, kehittää ihmisten osaamista, ammattitaitoa ja erilaisia palvelurakenteita. ESR-rahoituksella voidaan toteuttaa myös rakenteellisen kehittämisen hankkeita kuten koulutusjärjestelmien uudistamista. (Kangas & Pirnes 2014, 87; Pekkala 2012, 10–11) EAKR-rahoituksessa on kyse alueellisista toimintaympäristöistä, alueiden rakenteellisesta kehityksestä ja infrastruktuurista, ESR-rahoituksessa puolestaan toimijoista, yrittäjyyden ja osaamisen kehittämisestä. Täten esimerkiksi EAKR-kulttuurihankkeiden joukossa on monia laajoja, kulttuuriympäristöä ja -infrastruktuuria kehittäviä hankkeita. (Ks. IETM & Arts Council of Great Britain 1994, 166;178.)

Maaseudun kulttuurin ja kulttuuritoiminnan kehittämistä voidaan Suomessa rahoittaa Euroopan maaseudun kehittämisen maaseuturahaston kautta. Suomessa rahat kanavoitiin ohjelmakaudella 2007–2013 **Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman** kautta. Ohjelman keskeisimpiä tavoitteita olivat kulttuurin kannalta elinvoimaisen ja toimivan maaseudun säilyminen sekä paikallisen omaehtoisen toiminnan vahvistaminen. Ohjelman kulttuuria koskevat kehittämistoimet liittyivät maaseudun kulttuuripalveluihin, matkailutuotteisiin, kulttuuriperintöön, kylien kehittämiseen ja sosiaaliseen pääomaan (ks. OKM 2015).²²

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman hankkeisiin haettiin rahoitusta joko oman alueen ELY-keskuksesta tai paikalliselta kehittämisyhdistykseltä eli Leader-toimintaryhmältä. Ohjelmakaudella 2007–2013 Manner-Suomessa toimi 55 Leader-ryhmää, joiden toiminta kattoi kaikki maaseutualueet. Maaseutuohjelman hankkeiden tuli toteuttaa Manner-Suomen maaseutuohjelman tavoitteita ja paikallisten Leader-toimintaryhmien ohjelmia. Toimintaryhmät ovat kaikille avoimia ruohonjuuritason kehittämisyhdistyksiä ja verkostoja, jotka paikallisesti

22 Ks. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007–2013:
<https://www.maaseutu.fi/fi/maaseutuohjelma/taustaa/aikaisemmat-ohjelmakaudet/2007-2013/Sivut/default.aspx>.

rahoittavat hankkeita ja myöntävät yritystukia laatimaansa strategiaan perustuen. Paikalliskulttuurin korostaminen oli vahvimmin Leader-toimintaryhmien kulttuurinäkemyksiä yhdistävä tekijä kaudelle 2007–2013. Kehittämisohjelmissa nähtiin tärkeäksi paikalliskulttuurin, paikallisten tapojen ja paikallishistorian elvyttäminen ja tallentaminen. (Niskavirta 2006, 33–35.)

EU-rahoitteiset kulttuuriprojektit ovat osoitus myös alueellisten kulttuuri- ja muiden toimijoiden aktiivisuudesta (Kangas 2002, 380) eli toimijoiden, seutujen ja alueiden omasta aktiivisuudesta EU-rahoituksen hakemisessa alueelle tärkeisiin (esimerkiksi nimenomaan taiteellisiin ja kulttuurisiin) hankkeisiin, joiden perusta on paikallisissa, alueellisissa ja maakunnallisissa strategioissa. Rakennerahastotuella toteutettavien hankkeiden legitimizeetti pohjautuu aluepolitiisiin perusteluihin (Kangas & Hirvonen 2001, 13) ja esimerkiksi EAKR-hankkeissa usein hankkeen toteuttamismaakunnan maakuntaohjelmaan.

Alue- ja kulttuuripoliitiikan suhteen on huomattava, että on olemassa monia eri toimijatahoja, joilla on kulttuuripoliittista määrittelyvaltaa. Kulttuuripoliitikkaa tehdään yhteiskunnan eri alueilla paikallistasolta alkaen. Kulttuurihankkeiden asema kulttuuripoliitiikan määrittelyprosessissa onkin näkökulmasta riippuvainen (ks. tästä Kangas 2002, 387).

EU:lle ne ovat kulttuurin näkökulman huomioivaa rakenne-, alue- tai työllisyyspolitiikkaa, opetus- ja kulttuuriministeriölle alueellisen ja rakennerahastollisen näkökulman huomioivaa kulttuuri- ja luovuuspolitiikkaa, maakuntien liitoille kulttuurisen näkökulman sisältävää alueellista kehittämistä ja hankkeille itselleen ne voivat olla organisaation tavoitteista riippuen lähes mitä tahansa aina kulttuurityöstä ja taidetoiminnasta matkailutoiminnan kautta maaseudun kehittämiseen. Hankkeiden kulttuuripoliittisuus ja kulttuuripoliittiset tavoitteet määrittyvät siis aina alueellisten tavoitteiden ja toimijoiden omien tavoitteiden kautta hankeprosessin kokonaisuudessa. Kuten Kainulainen ja Lakso huomauttavat, alueellisessa kehittämistyössä kulttuurin luonne ilmenee poliittisena. Alueellisessa kulttuurin strategisessa ohjelmatyössä ja kulttuuripoliitikassa on kysymys ”erilaisten kulttuuriin liittyvien arvostusten ja painotusten yhteensovittamisesta. Erilaiset arvostukset liittyvät erilaisiin tapoihin ymmärtää kulttuuria, sen merkityksiä, hyötyjä ja päämääriä. Esimerkiksi kulttuurin toimijoilla [...], yrityksillä, kuntien päättäjillä ja kulttuurin kuluttajilla on omat näkemyksensä siitä, miten kulttuuria tulisi kehittää.” (Kainulainen & Lakso 2001, 8.)

4 KULTTUURIPOLITIIKAN YHTYMÄKOHTIA EU:N ALUE-, RAKENNE- JA INNOVAATIO-POLITIikkaan

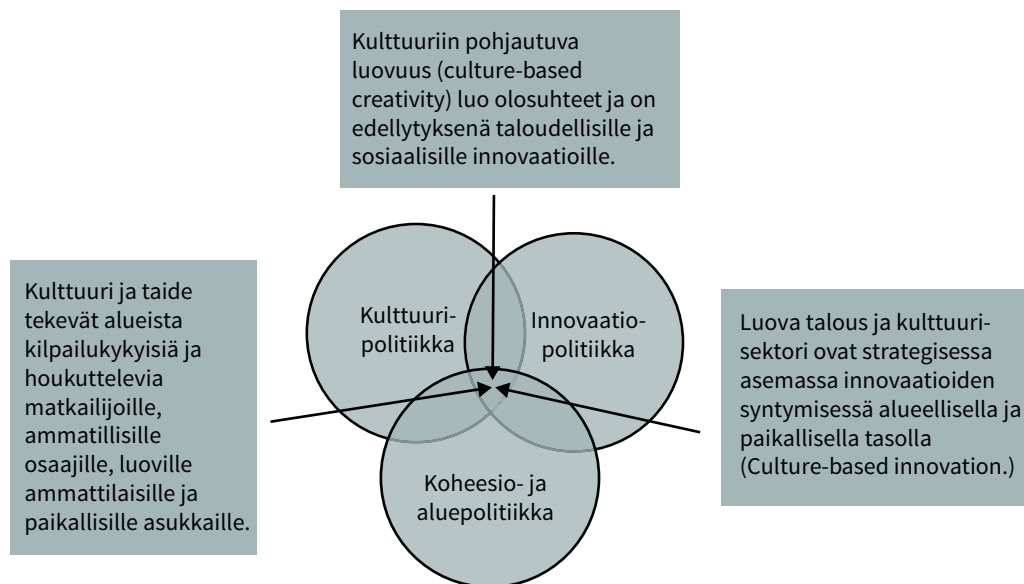
1990-luvulta alkaen kulttuuria on integroitu alueellisiin kehittämisstrategioihin ympäri maailmaa. Voidaan puhua alueellisen kehityksen ”kulttuurisesta käänteestä”, joka on tapahtunut globaalisti osana yhteiskunnallisen kehittämistyön muutosta ja kulttuuristumista. Suomessakin kulttuuri ja taide ovat vahvistaneet asemaansa muiden kehityksen ulottuvuuksien rinnalla paikallisten ja alueellisten toimijoiden strategioissa. Kulttuuri on ymmärretty talouden välineeksi ja siitä on muodostunut aluekehityksen osa-alue. (Ilmonen 2009, 1–2; Ruokolainen 2008, 17.)

Vuosituhaten vaihteessa myös Suomessa sekä tutkimuksen että hallinnon piirissä nousi esiin kansainvälisiä trendejä mukaileva kulttuuria ja taloutta yhdistävä diskurssi. Keskusteluissa nousivat esiin taloudellinen ja sosiaalinen luovuus, hyvinvointi ja kulttuurituotanto. (Ilmonen 2009, 7.) Myös kulttuurin ja luovuuden merkitys innovaatiotoiminnalle ja innovaatioympäristöille on tullut tutkimuksissa yhä selvemmin esiin (Hautamäki 2009). 2000-luvun keskusteluissa kulttuurin, luovan talouden, innovatiivisuuden ja kilpailukyvyn puhunnat sekoittuvat keskenään. Lissabonin strategian myötä myös EU:n koheesio- ja aluepolitiikkaan tulivat voimakkaammin kasvu-, työllisyys- ja innovaatiotavoitteet. Toisaalta kulttuurin rooli sosiaalis-taloudellisessa kehityksessä ja artikulointi osana esimerkiksi EU:n rakennerahastojen linjauksia on muuttunut vuosien myötä: 2000-luvun alun matkailupainotuksista siirryttiin hiljalleen tieto- ja luovan talouden diskurssiin (CSES 2010, 2.) Kulttuuriosaamisella nähdään olevan yhä suurempi merkitys kilpailutekijänä globaalissa markkinataloudessa.

EU:n aluepolitiikassa kulttuurin integraatio siihen lähti liikkeelle komission tiedonannolla **Koheesiopolitiikka ja kulttuuri (1996)**. Vuonna 1994 perustettu alueiden komitea on ollut aktiivinen kulttuurin liittämisen aluekehityksen, talouden ja työllisyyden politiikkatoimiin. Koheesiopolitiikka ja kulttuuri -tiedonanto näki kulttuurin merkityksen alueellisessa kehityksessä kolmitahoisena: Ensinnäkin kulttuurisektori on merkittävä *työllistäjä*. Kulttuurituotanto, kulttuuriteollisuus ja kulttuuriperintöön liittyvä toiminta luovat työpaikkoja sekä välittömästi että välillisesti. Toiseksi, kulttuuri on kasvavassa määrin merkityksellinen *alueellinen mielikuva- ja vetovoimatekijä*. Kolmanneksi, kulttuuri voi vaikuttaa myönteisesti edistämällä *sosiaalista yhteenkuuluvuutta*.²³

Vielä 1990-luvun lopulla kulttuurin sosiaalis-taloudellinen potentiaali yhdistyi EU-tason politiikassa pääosin matkailuun vaikkakin muutos oli myös jo nähtävissä: ”...this most general level in EU policy, the contribution of culture to tourism was still the predominant way of thinking about its potential contribution to the economy and society more generally. However, we already see the beginnings of a broader conception of the role of culture...” (CSES 2010, 28.)

23 *Koheesiopolitiikka ja kulttuuri*. Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle (1996).
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/pdf/culture/cult_fi.pdf.

Kuvio 1.

Kulttuuri-, alue- ja innovaatiopolitiikan yhtymäkohtia, mukailtu kuvion KEA 2012, 23 perusteella.

Innovaatiopolitiikan ja kulttuurin yhteyksiä tuotiin puolestaan esille **EU:n kulttuuriagendassa (2007)**²⁴ että kulttuurin **Vihreässä kirjassa (2009)**²⁵. Kirjan tavoitteet liittyvät Lissabonin strategiaan ja kulttuuriagendan toisen tavoitteen ”kulttuuri ja luovat alat” painopisteisiin. Siinä kehoitetaan EU:ta ottamaan kulttuurin mahdollisuudet käyttöön *luovuus- ja innovaatiotekijänä* kasvuun ja työllisyyteen liittyvän Lissabonin strategian yhteydessä.

Myös Suomen valtionhallinnossa kulttuurin merkitystä aluekehityksessä ja taloudellis-sosiaalisessa kehityksessä on tuotu esiin koko 2000-luvun ajan. Opetus- ja kulttuuriministeriön ”Alueiden vahvuudeksi” -toimenpideohjelmassa vuonna 2003 korostettiin kulttuurin uutta roolia alueiden kilpailukyvyyn, vetovoiman ja sosiaalisen kehittämisen välineenä sen perinteisten merkitysten lisäksi: ”Kaikkialla Euroopassa näkemys kulttuurin merkityksestä on muuttunut: kulttuurin taloudellista ja sosiaalista merkitystä on alettu korostaa perinteisempien merkitysten ohella ja samalla taidetarjonta ja erilaiset palvelut on alettu nähdä tekijöinä, jotka määrittävät alueiden ja paikkakuntien arvostusta, vetovoimaa ja asemaa kulttuurien kohtauspaikkana. Perinteisiä merkityksiä ovat kulttuurin esteettinen itseisarvo (taiteet), kulttuurin asema kansakunnan muistina (kulttuuriperintö) sekä taiteet ja kulttuuri kansallisen identiteetin tunnusmerkkeinä (taidelaikokset, muistomerkit, kansainvälisesti tunnetut teokset ja taiteilijat).” (OKM 2003, 12.)

Seuraavissa luvuissa käydään läpi kuvion 1 osa-alueiden avulla sitä, mitä yhtymäkohtia kulttuuri-politiikalla on EU:n alue- ja innovaatiopolitiikkaan. **Ensiksi tarkastellaan kulttuuria ja kulttuuri-**

²⁴ European Agenda for Culture (2007).

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007G1129%2801%29&from=EN>.

²⁵ Vihreä kirja (2010): Kulttuurialan ja luovan teollisuuden mahdollisuudet käyttöön.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0183:FIN:FI:PDF>.

politiikkaa alueilla, minkä jälkeen siirrytään ministeriön strategioiden ja kulttuuripolitiikan tavoitteiden kautta innovaatioulottuvuuteen. Kysymys on siitä, mitkä ovat mainittujen politiikkalohkojen yhtymäkohdat ja mikä on rakennerahastojen lisäarvo kulttuuripolitiikalle.

4.1 Rakennerahastot ja kulttuuripolitiikka aluekehittämisessä: kunnat, kaupungit, valtion aluehallinto ja maakuntaliitot

1990–2000 -lukujen kuluessa kulttuuri (ja tähän liittyen taide) on saanut yhä vahvemman jalansijan kuntien, maakuntien, alueiden ja kaupunkien kehittämisstrategioissa. Erityisesti luovan talouden käsite on kiihdyttänyt talouden, kulttuurin ja aluekehittämisen diskurssien sulautumista toisiinsa. (Ks. Ilmonen – pohdintaa maaseutukulttuurista ja luovasta taloudesta.)

Kulttuuripolitiikka on laajassa mielessä kamppailua vastauksista kysymyksiin, mikä on kulttuuria, mikä on säilytettävää tai edistettävää kulttuuria ja minkä tulisi olla rahoitettavaa kulttuuria. (ks. Heikkilä 2013, 140.) Alue- ja kulttuuripolitiikan suhteen on huomattava, että on olemassa monia eri toimijatahoja, joilla on kulttuuripoliittista määrittelyvaltaa. Kulttuuripolitiikka erilaisina yhteiskunnan kulttuuriseen kehykseen vaikuttavina toimina ja hallinnonalana (OKM:n kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto) eivät ole täsmälleen yksi ja sama asia. Kunnilla on Suomessa keskeinen rooli kulttuuripolitiikassa ja kulttuurin rahoittajina (Ks. OPM 2009, 14; Kangas & Pirnes 2014, 59–65.) Rakennerahastoja käyttävät kulttuuripoliittisena välineenä monet erilaiset toimijat. Aluekehityksessä poliittis-hallinnollisia toimijoita ovat muun muassa kunnat ja valtion aluehallinto. **Rahoitusta rakennerahastohankkeisiin myöntävät sekä valtion aluehallinto että maakuntaliitot.** Rakennerahastoilla toteutetaan myös kulttuurin kehittämisen suhteen niin kuntien ja alueiden kuin valtionhallinnon tavoitteita.

Kulttuuripolitiikan ja aluehallinnon suhteen voidaan puhua monitoimijuudesta. Alueellisten kulttuuritoimijoiden kenttä on toisaalta hajanainen ja keskinäisiltä rooleiltaan epäselvä. Aluehallinto on jakautunut **kuntapohjaiseen aluekehitystoimintaan (maakuntahallinto)** ja toisaalta **valtion aluehallintoon (AVI- ja ELY-keskukset)**. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) ja aluehallintovirastot (AVI) perustettiin vuoden 2010 alussa. Tällä hetkellä erinäisten muutosten jälkeen kulttuurihallinnon suhteen jako menee niin, että kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimialojen tehtävät kuuluvat aluehallintovirastoille opetus- ja kulttuuritoimen vastuualueelle. Kulttuuri on poistettu ELY-keskusten vastuualueista, mutta kulttuurin liittyvät tehtävät siltä osin kun ne koskettavat elinkeinopolitiikkana luovaa taloutta ovat mukana pienenä toiminnallisena osana ELY-keskuksissa. (Kangas & Pirnes 2014, 54–55; 58.)

ELY-keskukset edistävät alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. Keskukset kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan.

Keskuksia ohjaavat työ- ja elinkeinoministeriön lisäksi sisäasiainministeriö, opetus- ja kulttuuri-ministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä Liikennevirasto. ELY-keskukset toteuttavat myös maaseutuviraston, Eviran, Maahanmuut-toviraston ja Tekesin tavoitteita. Tulostavoiteasiakirjoja valmistellessaan ohjaavat ministeriöt ja keskushallinnon virastot neuvottelevat ELY-keskusten kanssa kunkin toimintavuoden tulos-tavoitteista ja tarvittavista voimavaroista²⁶.

Maakuntien liitot ovat jäsenkuntiensa muodostamia kuntayhtymiä, jotka toimivat aluekehitys-viranomaisena ja vastaavat oman maakuntansa yleisestä kehittämisestä. Maakuntien liittojen neljävuotiset maakuntaohjelmat asettavat esimerkiksi kulttuuriin ja maakunnan muihin erityis-piirteisiin liittyvät kehittämisen tavoitteet. Ne sisältävät kuvauksen maakunnan kehittämisen kannalta keskeisistä hankkeista ja muista olennaisista myös kulttuuria koskevista toimenpi-teistä sekä suunnitelman ohjelman rahoittamiseksi. Maakuntien liitoilla on keskeinen asema EU:n rakennerahastovaroilla toteutettavissa EAKR-rakennerahasto-ohjelmissa, joissa kulttuuri on mukana. Maakuntien välillä on toki eroja sen suhteen, miten kulttuuritoimintojen asema alueellisessa kehittämisessä nähdään. (Ks. Kainulainen & Lakso 2001; OKM 2010, 19–23; Kangas & Pirnes 2014, 57–58.) Laissa alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoin-nista (7/2014, 17§) linjataan maakuntien liittojen vastaavan aluekehittämisen strategisesta ko-konaisuudesta ja siinä tehtävässä maakunnan liitto ”vastaa kulttuuria koskevien suunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden yhteensovittamisesta osana maakuntaohjelman toteuttamista”.²⁷ Maakuntaohjelmat ja niitä täsmentävät toimeenpanosuunnitelmat ovat keskeinen perusta EAKR-rakennerahasto-ohjelmien toteutuksessa.

Kulttuurin rahoittajia tarkasteltaessa keskeiseen asemaan Suomessa nousevat valtio ja kunnat sekä erikseen että yhdessä valtionosuusjärjestelmän ylläpitäjinä. Aluehallinto eli maakuntien liitot, ELY-keskukset ja aluehallintovirastot puolestaan rahoittavat kulttuuria ohjelma- ja hanke-perustaisesti. EU:n rakennerahastorahoituksen merkitys korostuukin juuri alueellisella tasolla. (Kangas & Pirnes 2014, 65.) Rakennerahastokaudella 2007–2013 hankerahoitusta myöntäneet viranomaiset olivat maakuntien liitot ja ELY-keskukset. Manner-Suomen maaseudun kehittä-misohjelman kulttuurihankkeisiin haettiin kaudella 2007–2013 rahoitusta joko oman alueen ELY-keskuksesta tai paikalliselta kehittämisyhdistykseltä eli Leader-toimintaryhmältä. Toimin-taryhmän hallitus arvioi yksittäisten hankkeiden tarkoituksenmukaisuutta ja sisältöä sekä teki ELY-keskukselle esityksen toteutettavista hankkeista. Alueelliset ELY-keskukset arvioivat hank-keiden lainmukaisuutta ja maksavat yksittäisen hankkeen rahat. Päätösvalta oli siis jaettu toi-mintaryhmien ja viranomaisten kesken. (Pekkala 2012, 43; Nousiainen 2011, 14;21.) Kulttuuri-hankkeiden rahoittajaviranomaisten tietojen tarkastelu ohjelmakaudelta 2007–2013 osoittaa, että suurin osa EAKR-rahoituksesta myönnettiin maakuntien liitoista ja toisaalta lähes kaikkien

26 Toiminnallisten tulostavoitteiden valmistelussa tulee ottaa huomioon strateginen tulostavoiteasiakirja ja hallinnonaloittaisten alueellisten suunnitelmien toimeenpano sekä maakuntaohjelmassa ja toimeenpanosuunnitelmassa asetetut alueen kehittä-misen tavoitteet ja toimenpiteet. Ks. Valtionneuvoston asetus 1392/2014 elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista 20 §.

27 Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista. <http://finlex.fi/fi/laki/smur/2014/20140007>.

ESR-kulttuurihankkeiden rahoittajaviranomainen oli puolestaan ELY-keskus. Kulttuuripolitiikan kannalta EAKR-rahoitus on siis kuntapohjaisen aluehallinnon väline kulttuurin rahoittamisessa. ESR-rahoitus kulttuurille on puolestaan valtion aluehallinnon myöntämää.²⁸

Erityisesti EU-jäsenyyden myötä alueet ja kaupungit ovat Suomessa tuottaneet strategisia linjauksia, joista näkyy kulttuurialan kasvanut merkitys alueiden ja kaupunkien kehittämisessä (Kangas ja Hirvonen 2001, 34). Kulttuuripolitiikkaa toteuttavat paikallis- ja aluetasolla monet eri toimijatahot, jotka voivat hyödyntää kehittämistoiminnassaan rakennerahastoja ja maaseutuohjelman rahoitusta. Alueiden kulttuuripolitiikan kannalta keskeisiä linjaajia ovat kaupungit ja maakuntien liitot ohjelmineen sekä strategioineen. EU-rakennerahasto- ja maaseutuhankkeiden hallinnoinnissa myös väliportaan hallinto, maaseudun paikalliset Leader-toimintaryhmät, aluehallintoviranomaiset ja maakunnat, ovat saaneet aikaisempaa suuremman kulttuuripoliittisen roolin. (Ks. Saukkonen 2014, 9.) Kari Ilmosen mukaan maakuntien liittojen strategiat lähtevät liikkeelle ”EU-projektien maailmasta” keskeisenä kysymyksenään ”miten kulttuuri voi tukea aluekehitystä?” Kaupunkien kulttuuristrategioiden tarkoituksena on perustella resurssien kohdentaminen kaupungin omille kulttuurisille tavoitteille. (Ilmonen 2009, 3.) Aikaisempi tutkimus osoittaa (ks. esim. Jakonen & Mitchell 2014; OKM 2015) kulttuurin sisältyvän vahvasti erilaisiin maakunnallisiin, alueellisiin ja paikallisiin (ja esimerkiksi maaseudun Leader-ryhmien) strategioihin. OKM:n selvityksen mukaan luovaa taloutta ja kulttuuria käsiteltiin lähes kaikissa maakuntaohjelmissa (OKM 2010, 20).

Kainulainen ja Lakso kuvaavat kulttuurin roolia alueellisessa kehittämisessä tavalla, joka ilmentää osuvasti myös EU:n rakennerahastojen toimintalogiikkaa ja periaatteita: ”Strategisessa alueellisessa kehittämistyössä kulttuurialan kehittämistavoitteet suhteutetaan alueiden kehittämisen yleisiin päämääriin, joihin eri toimijatahot ovat vuorovaikutteisen suunnittelun kautta sitoutuneet. Samalla kulttuuripoliittiset strategiat määrittyvät paitsi kulttuurin toimijoiden ja taiteen edustajien näkökulmasta myös muiden aluekehitystyötä tekevien toimijoiden intressien kautta.” (Kainulainen & Lakso 2001, 9.)

4.2 EU:n alue- ja rakennepolitiikan lisäarvo OKM:n kulttuuripolitiikan tavoitteille: kulttuurin alueellinen kehittäminen ja luova talous

OKM:n ohjelmat ja strategiat: rakennerahastot kulttuurisessa aluekehityksessä

Rakennerahastojen kulttuurihankkeissa on siis kysymys monien eri toimijoiden tavoitteiden yhteensovittamisesta ja erilaisten strategisten päämäärien toteuttamisesta. Kankaan ja Hirvosen

28 Tämän selvityksen puitteissa ei ehditty tarkastella, minkälaisia eroavaisuuksia on ELY-keskusten ja maakuntien liittojen rahoittamissa kulttuurihankkeissa. Tämä olisi kiinnostava jatkotutkimuksen aihe.

tutkimuksen mukaan kulttuuriprojektit tunnustettiin maan eri alueilla alueellisen kehittämisen keskeiseksi, elinkeinopoliittista merkitystä omaavaksi osatekijäksi (2001, 89). Kulttuurin alueellinen kehittäminen on siis eräs rakennerahastojen keskeinen merkitys.

”Kulttuuri aluekehityksessä” on yksi alakategoria opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan kehittämisohjelmista ja -hankkeista. Ministeriön verkkosivujen kulttuuripolitiikan ”kulttuuri alueiden vahvistajana”²⁹ -osiossa tuodaan esiin, kuinka alueiden näkökulma korostuu kulttuuripolitiikassa jatkossa ja ”yhdistyy laajemmin luovan talouden kehittämispyrkimyksiin”. Alueiden luova talous on siis avainasemassa.

Samassa osiossa painotetaan niin ikään maaseutupolitiikan merkitystä maaseudun kulttuurin kehittämisessä ja mainitaan kulttuuriteemaryhmän laatiman maaseudun kulttuuriohjelman 2010–2014 ”Luovien vastakohtaisuuksien maaseutu” pääteemat kulttuurin suhteen: 1) Elävä ja uudistuva yhteisöllisyys, 2) Maaseudun toimivat kulttuuripalvelut, 3) Toimintaympäristö luovalle taloudelle ja kulttuuriyrittäjyydelle, 4) Maaseudun kulttuuri-perinnön ja kulttuuriympäristön arvo. Näiden päämäärien kannalta rakennerahastojen ja maaseutuohjelman rahoitus on tärkeää.

OKM:n kulttuurin alueellista kehittämistä koskevien strategioiden ja periaatteiden tarkastelu 2000-luvulta osoittaa rakennerahasto- ja maaseutuohjelmarahoitukselle ladatut odotukset alueellisen kulttuuripolitiikan toteuttamisessa ja erityisesti alueellisen luovan talouden kehittämisessä.

Ministeriön aluekehittämisstrategiassa vuosille 2003–2013 tuotiin omassa osiossaan esille EU:n ohjelmatoimintaa aluekehittämisessä. EU:n ja siihen liittyvää kansallista rahoitusta pidettiin merkittävimpänä alueellisen kehittämisen rahoituslähteenä: ”Euroopan yhteisön perustamis-sopimukseen sisältyy ajatus taloudellisen ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden periaatteesta, jonka mukaan alueiden välisiä kehityseroja pyritään vähentämään. EU-ohjelmien toteutukseen on osallistuttu koko opetusministeriön hallinnonalalla. Toiminnassa keskeisimpiä ovat olleet EU:n sosiaali- (ESR) ja aluekehitysrahastojen (EAKR) hankkeet. Valmistelussa ja toimeenpanossa on yhteen sovitettu kansallista koulutus-, tutkimus- ja kulttuuripolitiikkaa ja Euroopan unionin rakennerahastoille asettamia tavoitteita. Koska opetusministeriöllä ei ole varsinaista erillisrahoitusta alueelliseen kehittämiseen, niin Euroopan unionin ja siihen liittyvästä kansallisesta rahoituksesta on muodostunut merkittävin alueellisen kehittämisen rahoituslähde.” (OM 2002, 21.)

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan aluekehittämisen toimenpideohjelmassa (2003) korostettiin jälleen EU:n alue- ja rakennepolitiikan välineiden käyttöä myös kulttuuripolitiikan toimialalla niin, että ne toisivat lisäarvoa suhteessa kansalliseen kulttuuripolitiikkaan: ”Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimialoilla kansallisen aluepolitiikan sekä EU:n alue- ja rakennepolitiikan välineiden käyttö on tehokas kokonaisuus. Kansallinen alueiden kehittäminen on ensisijaista ja EU:n voimavarat tukevat siihen liittyvien tavoitteiden ja strategioiden toteuttamista.

29 http://okm.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/linjaukset_ohjelmat_ja_hankkeet/kulttuuri_alueiden_vahvistajana/?lang=fi.

EU:n voimavarat tulee jatkossakin suunnata kulttuuri-, liikunta-, ja nuorisopolitiikan toimialoil- la sellaisiin tekijöihin ja sillä tavalla, että niillä voidaan saavuttaa selkeää lisäarvoa kansallisen politiikan tavoitteiden asettelussa.” (OKM 2003, 11–12.)

Kulttuuripolitiikan strategiassa 2020 on myös kuvattu kulttuuripolitiikan toimintaympäristö- muutoksia. Alueiden erilaistumista väestön ja kulttuurin osalta kuvaava osuus on sikäli mielen- kiintoinen EU-rahoitteisten kulttuurihankkeiden kannalta, että EU-hankkeilla voidaan reagoi- da strategiassa kuvattuihin muutoksiin. Monet alueelliset toimijat ja kehittäjät ovat hakeneet EU-rahaa kulttuurihankkeilleen ja pyrkineet vahvistamaan paikallisen ja alueellisen kulttuurin ja luovan talouden perustaa.

Maan eri osien erot kasvavat ja alueet profiloituvat eri tavoin myös kulttuurin osalta. Kehitys- edellytyksiltään vahvat alueet voivat halutessaan panostaa kulttuuripalveluihin ja -yrittä- jyyteen sekä luovuutta edistäviin toimintaympäristöihin. Heikommat alueet uhkaavat jäädä tällaisen kehityksen ulkopuolelle. Edellytykset saada kulttuuripalveluja ja osallistua harras- tustoimintaan tasa-arvoisesti voivat tällöin vaikeutua. Väestön keskittyminen voi köyhdyttää myös kulttuuriympäristöjä, jos väestöstä tyhjenevillä alueilla ei pidetä huolta esimerkiksi ar- vokkaasta rakennusperinnöstä tai uudisrakentamisessa ei panosteta laatuun. [...] Maan eri alueilla on erilaisia kulttuuritoimintojen kehittäjiä, joiden yhteistyö nousee avainasemaan. Maakunnat saavat aluekehittämisessä aiempaa vahvemman roolin, joten niiden vastuu kas- vaa. Kulttuurin tulee sisältyä niiden ja muiden aluekehittämiseen osallistuvien toimijoiden strategioihin ja -ohjelmiin. (OKM 2009, 17.)

OKM:n kulttuuripolitiikka ja rakennerahastojen lisäarvo

Jotta EU-rahoituksen ja -hankkeiden vaikutuksia nimenomaan kansalliseen kulttuuripoli- tiikkaan³⁰ voidaan arvioida, on havainnollistavaa tuoda esiin, mitkä kansallisen (ministeriön) kulttuuripolitiikan tavoitteet ja vaikuttavuustavoitealueet ovat. Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkosivujen kulttuuria käsittelevässä osuudessa listataan ministeriön kulttuuripolitiikan laa- jat yhteiskunnalliset tavoitteet. Tavoitteina on edistää:

- 1) taidetta ja kulttuuria
- 2) luovaa toimintaa ja taloutta
- 3) kulttuurista moninaisuutta
- 4) kulttuurin ja tiedon saatavuutta ja saavutettavuutta sekä
- 5) vaalia kulttuuriperintöä.

30 Tämä selvitys on tehty kansallisen ja ministeriötason kulttuuripolitiikan näkökulmasta. Puhutaan siis ”top-down”-lähtökohdasta. Alueellisten ja paikallisten toimijoiden näkökulma olisi varmasti erilainen ja lähtisi liikkeelle erilaisista lähtökohdista.

EU:n rakennerahastojen ja maaseutuohjelman merkitys korostuu edellisten päämäärien kehittämisessä erityisesti alueellisella ja paikallisella tasolla³¹. Rakennerahastoissa ei ole kyse suorasta ja itseisarvoisesta taiteen tai taiteilijoiden tukemisesta tai taideapurahoista. EU:n rakennerahastoilla ja maaseutuohjelmalla rahoitetaan, tuetaan ja edistetään hankeperustaisesti sekä osana rakennerahastojen tavoitteita ja aluekehittämistä kulttuuripolitiikan tavoitteita 2–5. Kohdan 1 taiteen ja kulttuurin tukeminen tapahtuu rakennerahastoissa ”epäsuorasti” niiden toimintaedellytysten -ja ympäristön parantamisen sekä taide- ja kulttuuritoimijoiden osaamisen kehittämisen kautta. Toki kulttuuritoimijoiden, esimerkiksi kirjastojen ja museoiden, toteuttamia hankkeita voidaan pitää myös suorana tukena kulttuurille.

EU:n alue- ja innovaatiopolitiikan yhteydet kulttuuripolitiikan tavoitteisiin syntyvät erityisesti kulttuurin paikallisesta, alueellisesta ja alueellisen saatavuuden sekä infrastruktuurin kehittämisestä (erityisesti EAKR ja maaseutuohjelma), kulttuuriperinnön ja -ympäristöjen vaalimisesta (EAKR, maaseutu) ja luovasta taloudesta sekä siihen liittyvästä osaamisesta (erityisesti ESR, mutta kaikki rahastot välillisesti). ESR on lisäksi keskeinen instrumentti uusille kulttuurin ja hyvinvoinnin hankkeille. Myös kulttuurimatkailun edellytyksiä kehitetään paljon niin rakennerahastojen kuin maaseutuohjelman rahoituksella. Kulttuurimatkailun suhteen eri hankkeiden välillä on suuria eroja siinä, luodaanko nimenomaisesti kulttuurimatkailutuotteita, tehdäänkö kulttuurin matkailullista tuotteistamista vai ollaanko vasta kehittämässä kulttuurista perustaa, joka palvelee tulevaisuudessa myös kulttuurimatkailua. Rakennerahastot ja maaseutuohjelma rakentavat sellaista kulttuurista perustaa, jonka pohjalta myös luova talous voi toimia ja kulttuurimatkailu kehittyä. Samalla tuetaan myös taiteilijoiden toimintaa välillisesti esimerkiksi infrastruktuuri- ja koulutushankkeiden avulla. Rakennerahastojen ja maaseutuohjelman lisäarvo kulttuuripolitiikalle voidaan tiivistää kuviolla 2.

EAKR	Kulttuurin alueellinen kehittäminen, kulttuuri-infrastruktuuri, kulttuuriperintö, luova talous (rakenteet, ohjelmat ja verkostot). Paikalliskulttuurin kehittäminen kaupungeissa.
ESR	Luova talous ja kulttuuriyrittäjyys, luovan talouden toimijoiden osaaminen ja koulutus, kulttuuri ja hyvinvointi (sosiaali- ja terveystalvelut, työhyvinvointi). Kulttuuri ja työllisyyspolitiikka.
Maaseudun kehittämisohjelma	Maaseudun kulttuurin paikallinen kehittäminen (kulttuurinen moninaisuus, saatavuus, kulttuuriperintö, kulttuuri-infrastruktuuri, kyläkulttuuri), paikallisen luovan talouden perusta.

Kuvio 2.

Rakennerahastojen ja maaseutuohjelman tuottama lisäarvo kulttuuripolitiikalle.

31 Aluehallinto rahoittaa kulttuuria lähinnä ohjelma- ja hankeperustaisesti muun muassa juuri rakennerahastojen avulla. Myös maaseutuohjelman rahoitus kulkee valtion aluehallinnon, eli ELY-keskusten kautta.

2000-luvun puolivälissä näkyväksi osaksi kulttuuripoliittista keskustelua tuli luovien alojen diskurssi. Luovan talouden edistäminen kirjattiin hallitusohjelmiin opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteiseksi tavoitteeksi. Esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön muistiossa ”Luovan talouden ja kulttuurin alueellisista kehittämistoimenpiteistä 2010–2020” (2010, 11–12) hahmoteltiin alueellista luovaa taloutta ja kulttuuria innovaatiopolitiikan ytimessä ja luetellaan seitsemän kohtaa sisältävä kehittämis ehdotuslistaus. Kuten selvityksen tietopohjaosuudessa tuodaan myöhemmin esiin, luovan toiminnan ja talouden kannalta EU:n alue- ja työllisyyspolitiikka ja erityisesti ESR-hankkeet ovat merkittäviä, koska ministeriöllä ei ole tämän alueen kehittämiseen rahoitukselliselta volyymiltaan kovin suuria instrumentteja. Luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden kehittämishankkeisiin on ministeriöstä myönnetty avustuksia vuodesta 2010 lähtien. Vuonna 2011 määräraha avustuksiin oli yhteensä miljoona euroa.³² OKM rahoittaa luovia aloja, kulttuurivientiä ja kulttuurimatkailua harkinnanvaraisilla avustuksilla, joita ovat: DigiDemo, CreaDemo, CreMa, kulttuurivienti sekä kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen.³³

Luova talous on 2000-luvun aikana korostunut myös alueellisella tasolla. Alueet ovat laatineet erilaisia luovan talouden strategisia linjauksia niin kunta-, seutukunta-, maakunta- kuin suuraluetasolla. Alan kehittämistä linjataan myös maakuntasuunnitelmissa ja -ohjelmissa sekä niiden toteuttamissuunnitelmissa ja elinkeinostrategioissa. Strategiat on laadittu alueiden lähtökohdista ja niillä on yhteyksiä kansalliseen kehittämiseen. Alueellisesti luovan talouden kehittämistä rahoitetaan muun muassa rakennerahastovaroin EAKR- ja ESR-ohjelmista sekä maakunnan kehittämisrahalla. (Ks. OKM 2010, 15.)

OKM:n kulttuuripoliitiikan vaikuttavuustavoitealueet ja rakennerahastohankkeiden vaikuttavuuden arviointi

Kulttuuripoliitiikka on tavoitteiltaan historiallisesti kumuloituvaa eli uudet tavoitteet on lisätty useimmiten vanhojen päälle. Tavoitealueiden ”kasaantuminen” näkyy opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripoliitiikan strategiassa 2020. Tässä dokumentissa kulttuuripoliitiikan vaikuttavuustavoitealueiksi luetellaan 1) yhteiskunnan kulttuurisen perustan vahvistaminen, 2) luovan työn tekijöiden ja kulttuuripalveluiden tuottajien toimintaedellytysten parantaminen, 3) kansalaisten kulttuuriin osallistumisen ja hyvinvoinnin edistäminen sekä 4) kulttuurin taloudellisten vaikutusten vahvistaminen. (OKM 2009; Saukkonen 2014, 8;46.)

Ministeriön julkaisussa kulttuuripoliitiikan vaikuttavuusindikaattoreista kulttuuripoliitiikan vaikuttavuustavoitealueet ovat samat kuin kulttuuripoliitiikan strategiassa 2020 listatut kehittämisen tahtotilat. Julkaisussa kulttuuripoliitiikan vaikuttavuusindikaattoreista (OKM, 2009b)

32 OKM – luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden kehittämishankkeet.
http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripoliitiikka/avustukset/Avustus_luovan_talouden_ja_kulttuuriyrittajyyden_kehittamishankkeisiin_?lang=fi.

33 Ks. OKM luovien alojen rahoittajana: <http://www.taike.fi/documents/11580/500575/OKM.pdf>.

”kulttuuri ja kansalaiset” -vaikuttavuusalueen alla on indikaattorikokonaisuus ”kulttuurin alueellinen saatavuus”. Tässä osiossa luetellut indikaattorit koskevat muun muassa alueellisen kulttuurin fyysistä infrastruktuuria, kulttuuritiloja ja kulttuuripalveluja. Myös vaikuttavuusalue ”yhteiskunnan kulttuurinen perusta” on tärkeä. Tämän alueen alla on listattu muun muassa kulttuuriperintöä ja -ympäristöä koskevat indikaattorit. (OKM 2009b, 37.) EU:n rakennerahastoista ja maaseutuohjelmasta rahoitetut paikalliset ja alueelliset kulttuurihankkeet tuovat lisäarvoa näille kulttuuripolitiikan tavoitealueille.

Vaikuttavuuden arviointi on kulttuuristen rakennerahastohankkeiden kohdalla erittäin haastava ja moniulotteinen tehtävä. Vaikuttavuuden voidaan ymmärtää kertovan siitä, kuinka hyvin toiminnan kautta saavutetut vaikutukset vastaavat asetettuja tavoitteita (Ks. esim. Rajahonka 2013, 12). Jos vaikuttavuus ymmärretään tavoiteltuna muutoksena ja toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumisena, tulisi rakennerahastorahoitettujen kulttuurihankkeiden tavoitteenasettelu olla selvillä vaikuttavuusanalyysiin ryhdyttäessä. Tavoitteenasettelu on kuitenkin rakennerahastohankkeissa monimutkainen kokonaisuus. Vaikuttavuuden analyysi pohjautuu vaikutusten analyysiin, mutta eräs haaste vaikuttavuusanalyysissä on tavoitteiden ja vaikutusten suhteuttaminen toisiinsa.

CSES kuvaa raportissaan rakennerahastojen kulttuurihankkeiden vaikuttavuuden analysoinnin haastavuutta. Analyysi voidaan aloittaa rakennerahastojen yleisistä tavoitteista, mutta EU:n, kansallisen ja alueellisten tasojen limittyminen tekee analyysistä monimutkaista:

Judgements about the effectiveness and impact of expenditure under the Structural Funds have to start with an examination of what the policy has been trying to achieve. This is not exactly a straightforward matter because of the multiple layers at which the Structural Funds operate – European, national, regional and local, but the overall guidelines are the best starting point. (CSES 2010, executive summary.)

Rakennerahastojen kulttuurihankkeiden vaikuttavuuden arvioinnin kannalta keskeisiä ovat myös hankkeiden ja hanketoimijoiden omat tavoitteet. Niiden kautta voitaisiin hahmottaa alueellisia ominaispainotuksia ja hankkeiden autonomista (esim. taiteellis-kulttuurista) liikkumavaraa.

Rakennerahastohankkeiden suhteen voidaan lähteä liikkeelle myös niiden kulttuuristen vaikutusten analyysistä. Yhteiskunnan yleisten kulttuuripoliittisten tavoitteenasettelujen (esimerkiksi hallitusohjelman tavoitteet ja ministeriön kulttuuripolitiikan strategiat) kautta on mahdollista määritellä aihekokonaisuuksia, joiden avulla voidaan arvioida rakennerahastohankkeiden kulttuurisia vaikutuksia. (Ks. lisää Kangas & Hirvonen 2001, 89.) Hankkeiden kulttuurivaikutusten tarkastelua voidaan tehdä aihekokonaisuuksittain eri vaikutustasoilla. Hankkeiden kulttuurisia vaikutuksia voidaan edelleen suhteuttaa esimerkiksi kulttuuripolitiikan strategian vaikuttavuus-

Taulukko 3.

Hankkeiden vaikutukset eri vaikutustasoilla, mukailtu Kangas & Hirvonen 2001, 70.
Osa-alueita poimittu myös opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategiasta 2020.

Vaikutusten taso	Vaikutusten osa-alueet
Yksilö	• itsensä ilmaisun voimistuminen • luovuuden kehittyminen • suvaitsevaisuuden lisääntyminen • kulttuuria ja taidetta koskeva tieto-osaaminen ja kulttuurin arvostuksen lisääntyminen • ryhmäidentiteetin ja -kuuluvuuden voimistuminen • osallistumisen lisääntyminen • viihtyvyyden lisääntyminen
Instituutio/organisaatio	• toimijuuden uusien muotojen kehittyminen • verkostoituminen • kansainvälistyminen • moniammatillisuus • innovatiivisuus, innovatiiviset toimintamallit, prosessit ja tuotteet • valta- ja rahoitusvastuiden muutokset, rahoituksen monipuolistuminen • yrittäjyysosaamisen lisääntyminen • hankeosaamisen lisääntyminen • kulttuuriosaamisen lisääntyminen
Alue	• alueelliset imago-, vetovoima- ja identiteettitekijät • kulttuuritilojen ja -infrastruktuurin kehittyminen • paikallisen kulttuuriperinteen säilyttäminen ja uusintaminen • kulttuuritarjonnan ja -palveluiden lisääntyminen sekä kehittyminen • kulttuurin asema alueellisessa kehittämisessä ja taloudessa • työpaikkojen lisääntyminen
Kansallisvaltio	• kulttuurin ja taiteen asema päätöksenteossa • kulttuurin kansantaloudellinen ja työllistävä merkitys • kulttuurin arvon, merkityksen ja vaikutusten ymmärtäminen • yhteiskunnan kulttuurinen perusta • luovan hyvinvointiyhteiskunnan kehittyminen ja edistäminen • kulttuuripolitiikka toteuttaa kestävän kehityksen politiikkaa (kulttuurisesti kestävä kehitys ja kestävän kehityksen kulttuuri)

tavoitealueisiin. Taulukossa 3 on esitetty eräs lähtökohta rakennerahastohankkeiden vaikutusten ja kulttuuripolitiikalle tuottaman lisäarvon arvioimiseen. Vaikutusten tarkastelutasot lähtevät yksilötasolta, josta edetään laajempiin yhteiskunnallisiin vaikutuksiin seuraavan ketjun kautta: **YKSIÖ → INSTITUUTIO / ORGANISAATIO → ALUE → VALTIO**. Etenkin yksilö- ja organisaatiotason vaikutusten osa-alueet voivat olla hyvin lähellä toisiaan ja vaikeasti toisistaan erotettavissa, varsinkin kun puhutaan pienestä organisaatiosta / instituutiosta.

On huomattava vaikutusten ja vaikuttavuuden ero. Tietyn yhteiskunnassa tapahtuvan toiminnan tai instituution kulttuuristen ja muunlaisten vaikutusten ja esimerkiksi kulttuuripolitiikan vaikuttavuuden tutkiminen sisältävät lähtökohtaisesti erilaisen kysymyksenasettelun. Raken-

nerahastotoiminnan kulttuuristen vaikutusten tarkastelu ei ole kulttuuripolitiikan³⁴ vaikuttavuuden analyysia. Kulttuuriset vaikutukset (impact) eivät ole sama asia kuin kulttuuripolitiikan vaikuttavuus (effectiveness), mutta niillä on keskinäisiä yhteyksiä. Kulttuurisia vaikutuksia voi olla muillakin politiikka-alueilla, ja vastaavasti kulttuuripolitiikalla voi olla muita kuin puhtaasti kulttuurisia vaikutuksia. (OKM 2009b, 13.) Rakennerahastojen kulttuurihankkeiden vaikuttavuuden tarkastelu vaatisi hankkeiden tavoitteenasettelun ja tavoitteiden selkiyttämisen. Tämän jälkeen vaikuttavuutta voitaisiin analysoida vaikutusten arviointiketjun avulla, missä *panokset muutetaan toimintojen kautta tuotoksiksi, jotka puolestaan johtavat tuloksiin, vaikutuksiin ja vaikuttavuuteen*. Vaikuttavuutta voitaisiin arvioida sen mukaan, *kuinka hyvin toiminnan vaikutukset vastaavat toiminnalle asetettuja tavoitteita*. Tällöin arvioinnin ketju näyttäisi seuraavalta: Tavoitteet → panokset → toiminta → tuotokset → tulokset → vaikutukset → yhteiskunnallinen vaikuttavuus (sidoksissa tavoitteisiin). (Ks. lisää Rajahonka 2013.)

4.3 Yhteiskunnan ja alueiden kulttuurinen perusta innovaatioiden ja luovien alojen vahvistajana

Kulttuuri, innovaatiot ja rakennerahastot

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategian 2020 kulttuuripolitiikan toimintaympäristömuutoksia kuvaavassa osiossa tuodaan esille luovuuden ja kulttuurin kasvava merkitys yhteiskunnassa. Samassa yhteydessä mainitaan innovaatiot, joiden syntymistä kulttuuri voi edistää: ”Luovan työn tuloksia voidaan myös hyödyntää monin tavoin. Tähän liittyvän osaamisen voi odottaa kasvavan vähitellen yhteiskunnassa. Kulttuuri edistää väestön hyvinvointia, sivistystä ja elinikäistä oppimista, elinkeinoelämää ja työllisyyttä, alueiden elinvoimaa, teknologista osaamista ja innovaatioita.” (OKM 2009, 15.) Innovaatiopolitiikasta vastaava työ- ja elinkeinoministeriö korostaa EU:n rakennerahastojen alueellisten toimenpideohjelmien ja maaseutupolitiikan merkitystä alueellisen innovaatiopolitiikan toteutuksessa. Ministeriö kuvaa innovatiivisia ympäristöjä ja alueellista innovaatiopolitiikkaa seuraavasti:

Innovaatiot ovat monen toimijan yhteistyön tulosta, jonka edellytykset syntyvät hedelmällisessä innovaatioympäristössä. Monimutkaistuvassa ja entistä rajattomammassa maailmassa kilpailukykyisten innovaatioiden tuottaminen vaatii moniulotteisia verkostoja, joissa erilaiset tiedot, taidot, kyvyt, tarpeet ja intressit voivat kohdata toisensa. Suotuissa innovaatioympäristö tarjoaa mahdollisuudet kohtaamisille ja innovaatioverkostojen kehitykselle. (TEM, Innovatiiviset ympäristöt). Elinkeino- ja innovaatio-osasto toteuttaa alueellista innovaatiopolitiikkaa yhdessä ministeriön alueosaston ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

34 Tässä täytyy myös huomioida, mitä tarkoitamme kulttuuripolitiikalla ja minkä tason kulttuuripolitiikasta puhumme: kansallisesta, alueellisesta vai kunnallisesta kulttuuripolitiikasta. Kulttuuripolitiikka kulttuuriseen kehitykseen vaikuttavina toimina ja ministeriön hallinnonalana eivät ole täsmälleen sama asia. Monet eri yhteiskunnalliset toimijat ja toimet vaikuttavat kulttuuriseen toimintaan ja kehitykseen.

Alueosasto edistää innovaatiotoimintaa EU:n rakennerahastojen alueellisilla toimenpideohjelmilla, maaseutupolitiikan sekä valmisteilla olevan koheesio- ja kilpailukykyohjelman toimenpiteillä. (TEM, alueellinen innovaatiopolitiikka).

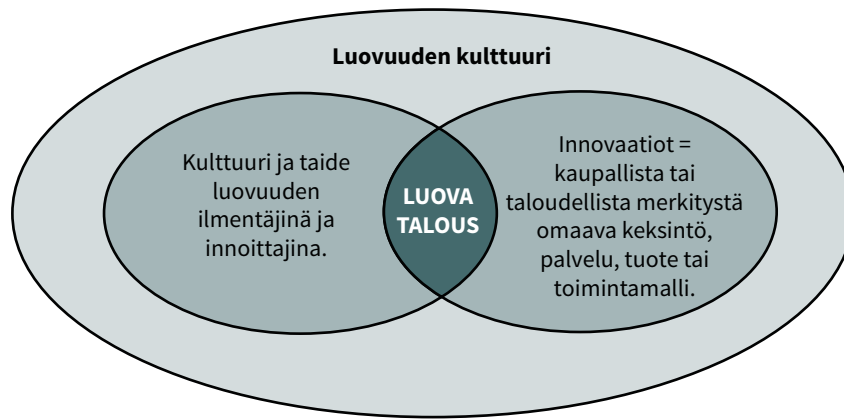
Luova talous ja innovaatiot

Jotta taide- ja kulttuurisektorin ja luovan talouden roolia osana alue- ja innovaatiopolitiikkaa voisi hahmottaa, on syytä käsitellä lyhyesti, **mitä luovalla taloudella tarkoitetaan ja miten kulttuuri ja luova talous liittyvät innovaatioiden syntymiseen**. Kuten todettua, yleisesti ottaen 1980-luvulta alkaen poliittisessa retoriikassa ja käytännöissä on alettu korostaa kilpailukykyä, houkuttelevuutta ja innovaatioita. Muutos koskee myös kulttuuria ja kulttuuritoimintojen kehittämistä. Kulttuuri ja taide nähdään tässä kontekstissa luovan talouden ja innovatiivisuuden perusedellytyksinä. Niiden avulla voidaan lisätä alueiden ja Suomen kansainvälistä kiinnostavuutta ja talouden kilpailukykyä. (Ks. Saartenoja ym. 2011, 5; Pyykkönen 2014.) Rakennerahastoilla ja maaseutupolitiikalla on keskeinen rooli osana innovaatiopolitiikkaa. Näiden rahastojen kulttuurihankkeet edistävät luovan talouden osaamista sekä kulttuurista perustaa, josta kulttuuris-sosiaaliset ja kaupalliset innovaatiot voivat syntyä. Toisaalta innovaatioulottuvuus on kirjoitettu sisään kyseisiin ohjelmastrategioihin.

On esitetty, että siirtymässä kokemus- ja tietotalouteen ja osana tietokapitalismia kulttuuri- ja luova sektori toimivat sosiaalisten ja taloudellisten innovaatioiden moottorina. Tässä ajattelutavassa oletetaan, että taiteesta ja kulttuurisista tuotannoista sekä aktiviteeteista nouseva luovuus edistää innovaatioita ja innovointia. Tutkimuslaitos KEA³⁵ näkee, että kulttuuriin pohjautuva luovuus (culture-based creativity) liittyy luovien ihmisten kykyyn ajatella mielikuvituksellisesti, murtaa konventioita ja antaa alkusysäyksiä uusille ideoille, prosesseille ja tuotteille. (KEA 2012, 17.) Alue- ja paikallistasolla tämä merkitsee sitä, että alueelliset ja paikalliset toimijat ovat avainasemassa kulttuurin ja muiden sektoreiden yhteistyön edistämisessä. Tämän seurauksena luovat vaikutukset (creative spillovers) muille aloille ja kulttuuriin pohjautuvat innovaatiot (culture-based innovation) voivat kehittyä. (KEA 2012, 18.) Kyse on innovaatiokäsityksen laajentumisesta.

Kulttuuriteollisuutta voidaan kuvata tuotannon aloiksi ”jotka perustuvat kulttuuristen hyödykkeiden ja palvelujen tuottamiselle ja myynnille”. Puhunta kulttuuriteollisuudesta positiivisena, taloudellista ja yhteiskunnallista hyvää tuottavana ilmiönä alkoi 1980-luvun lopussa ja saapui Suomeen noin kymmenen vuotta myöhemmin. Kulttuuri alettiin nähdä 1980-luvun myötä myös alueilla ja kaupungeissa talouselämän, kilpailukykyyn ja matkailun edistäjänä. Puhunta luovasta taloudesta on yleistynyt 2000-luvulla. Luovaan talouteen on kytkeytynyt myös luovan teollisuuden käsite, jolla viitataan niihin aloihin joissa luovuus on merkittävä panos. (Pyykkönen 2014, 69; Kainulainen 2004, 175–176.) Luovan talouden käsitteen mainitsi tiettävästi ensimmäisenä

35 KEA European Affairs on Brysselissä sijaitseva tutkimus- ja konsulttilaitos. <http://www.keanet.eu/about-us/>.

Kuvio 3.

Luovuuden kulttuuri. Mukailtu Hautamäki 2009, 18 perusteella.

yhdysvaltalainen BusinessWeek-lehti vuonna 2000 viitaten siirtymään, jossa talouden moottorina ja pääoman lähteenä ovat inhimillinen luovuus ja aineeton omaisuus. (Reijonen 2012, 7; Wilenius 2004.) Käsitteen leviämistä kulttuuripolitiikkaan edesauttoi John Howkinsin jo klassikoksi tullut Creative Economy³⁶ -kirja ja kulttuuripoliittisessa diskurssissa ja politiikkatoimenpiteissä se levisi nopeasti Britanniaasta muualle maailmaan. Vuonna 2009 ilmestyi John Howkinsin seuraava kirja, Creative Ecology³⁷, jossa kulttuurin merkitys nähdään vielä laajemman ekologian, ekosysteemin kautta. Tämä ajattelu levisi nopeasti myös erilaisiin politiikkatoimenpiteisiin niin alue- ja innovaatiopolitiikassakin.

Antti Hautamäen mukaan taiteilla ja muilla kulttuurin alueilla on merkitystä yhteiskunnan luovuutta, rohkeutta ja riskinottoa korostavan ”luovuuden kulttuurin” (ks. kuvio 3) voimistumiselle ja innovaatiotoiminnalle laajassa mielessä. Hautamäki tarkoittaa luovuuden kulttuurilla koko yhteiskunnan kehittämistä luovuuden ja innovaatioiden näkökulmasta, ei kulttuuria suppeassa merkityksessä. Kulttuurilla voi olla merkitystä kaikelle innovaatiotoiminnalle esimerkiksi designin ja brändäämisen kautta. Kyse on vastavuoroisesta ja vuorovaikutteisesta toiminnasta, jonka leikkauspisteessä on luova talous: ”Taiteilla ja muilla kulttuurin alueilla on suuri merkitys luovuuden kulttuurin voimistumiselle ja innovaatiotoiminnalle. innovaatiotoiminta ja sen mallit puolestaan vaikuttavat kulttuurin muotoutumiseen ja kulttuurin tulosten kaupallistamiseen [...] Kulttuurin ja innovaatioiden leikkauksessa ovat luovat toimialat, luova talous.” (Hautamäki 2009, 17.) Lyhyesti sanottuna luova talous on taiteeseen ja kulttuuriin perustuvaa kaupallista tuotantoa (Hautamäki 2009, 18). Työ- ja elinkeinoministeriö kuvaa luovaa taloutta seuraavasti: ”Luovalla taloudella tarkoitetaan luovan osaamisen ja luovien alojen koko kansantalouteen synnyttämää taloudellista lisäarvoa. Luovuudesta ja kyvystä houkutella luovia ihmisiä on muodostunut yhteiskuntakehityksen, innovaatiotoiminnan ja alueiden välisen kilpailun tärkeä tekijä.” (TEM, luova talous.)

36 John Howkins. The Creative Economy: How People Make Money from Ideas. 2001, Penguin books.

37 John Howkins. Creative Ecologies: Where Thinking is a Proper Job. University of Queensland Press, 2009.

Alueelliset ekosysteemit

Alueellisten kulttuuriklustereiden (ks. esim. Benneworth 2004) rinnalla Antti Hautamäki (2009, 6–9) puhuu ”innovaatioiden ekosysteemeistä”. Ekosysteemi tarkoittaa klusteria laajempaa toimintaverkostoa, jonka jäsenet eivät ole välttämättä suorassa yhteydessä toisiinsa (Halonen 2010, 9). **Ekosysteemit ovat vuorovaikutteisia ympäristöjä, joissa erilaiset tekijät muodostavat hedelmällisen maaperän uusien ideoiden luomiselle (tarvitaan tietoa, osaamista, luovia yksilöitä) ja toteuttamiselle (tarvitaan tehokkaita organisaatioita ja yrityksiä) erilaisina tuotteina, palveluina ja toimintamalleina. Ekosysteemin olennainen tekijä on seutukunta ja siellä vallitseva kulttuuri ja asenneilmasto. Innovaatiot syntyvät tiedon ja osaamisen yhdistymisestä** – ne edellyttävät yhteisöjä, joissa erilaiset yksilöt työskentelevät yhdessä (Hautamäki 2009, 18). Puhuttaessa alueista ja aluekehityksestä, Teppo Turkin mukaan luova talous kehittyy linkittämällä alueiden potentiaali ja luovat keskukset toisiinsa. Luovien alojen vahvistaminen vaatii Suomen alueiden erilaisuuden, paikallisuudesta syntyvän osaamis-potentiaalin ja alueiden luovien alojen pienten toimijoiden hyödyntämistä. Kulttuuri-intensiivinen tieto ja osaaminen sitoutuvat aina aikaan ja paikkaan – alueiden luovuus liittyy paikalliseen ympäristöön ja sen ymmärtämiseen. Alueiden ja paikallisten yhteisöjen erilaisuus suhteessa keskuksiin ja oma dynaamisuus ovat potentiaalisia voimavaroja kansalliselle luovalle taloudelle. (Turkki 2009, 50–52.)

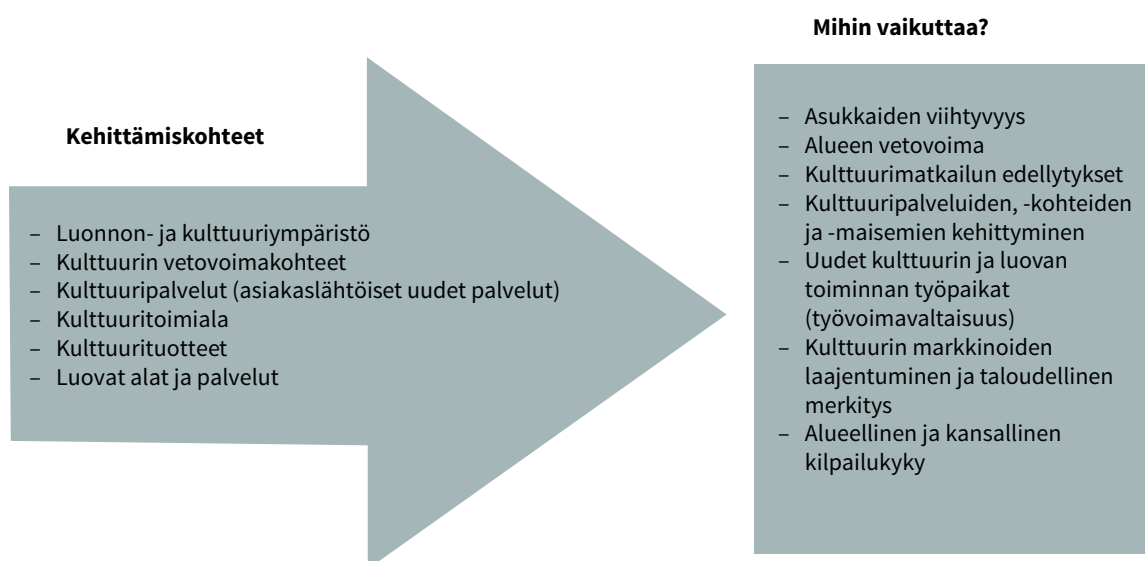
5 KULTTUURI JA INNOVAATIOT RAKENNERAHASTO- JA MAASEUTUOHJELMASSA 2007-2013

Edellisten lukujen antaman kokonaiskuvan jälkeen voimme suhteuttaa empiirisesti rakennerahasto-ohjelman kulttuuriin ja innovaatioihin liittyvää puhuntaa laajempaa kokonaisuuteen. Kansallisen rakennerahastostrategian ja Manner-Suomen maaseutuohjelman 2007–2013 lausumat kulttuurista ja innovaatioista havainnollistavat ohjelmien kulttuuri- ja innovaatiopolitiisia painotuksia. Yhdessä edellisen luvun pohdinnan kanssa ne muodostavat kuvan siitä, mitkä ovat alue-, kulttuuri- ja innovaatiopolitiikan yhtymäkohdat.

Kulttuuri ja luovat alat

Erääksi Suomen kansallisen toimintaympäristön vahvuudeksi rakennerahastostrategian 2007–2013 SWOT-analyysissä nähtiin ”alueelliset taide- ja kulttuuripalvelut, vahva kulttuuriosaaminen ja omaleimainen kulttuuri” (Rakennerahastostrategia 2007–2013, 27.) Kulttuuria koskevat kehittämistoimet, kehittämiskohteet ja toimien vaikutukset kansallisessa rakennerahastostrategiassa 2007–2013 voidaan esittää tiivistetysti kuviossa 4 esitetyllä tavalla.

Strategiassa painotettiin kulttuuriympäristöä ja -palveluita alueellisina vetovoimatekijöinä sekä kulttuurimatkailun perustana. Esille tuotiin kulttuurialojen työpaikat elinkeinona, kulttuurituotteet ja erilaiset kulttuuriin liittyvät asiakaslähtöiset palvelut.

Kuvio 4.

Kansallisen rakennerahastostrategian 2007–2013 kulttuuria koskevat toimenpiteet ja esitetyt vaikutukset. Sisältö on koottu kansallisen rakennerahastostrategian perusteella.

Luonnon- ja kulttuuriympäristön rikkaus ja monipuolisuus ovat tärkeä tekijä kansalliselle ja alueelliselle kilpailukyvyllle. Rikas luonto- ja kulttuuriympäristö – sekä palvelut ovat alueen asukkaiden viihtyisyyttä parantava tekijä, mutta myös merkittävä vetovoimatekijä kehittäessä alueen matkailu- ja muita elinkeinoja. Kulttuuri- ja ympäristötoimiala kokonaisuudessaan ovat hyvin työvoimavaltainen, ja niiden yhdistyessä muun muassa teknologiaan syntyy uusia luovan toiminnan työpaikkoja. Uudet kaupalliset tuotteet laajentavat kulttuurin markkinoita ja taloudellista merkitystä. (Rakennerahastostrategia 2007–2013, 14.)

*Luonnon- ja kulttuuriympäristön laadullinen parantaminen ja luonnon kestävän käytön edistäminen luovat edellytyksiä alueiden pitkän tähtäimen kilpailukyvyllle. Matkailun edellytyksiä tuetaan parantamalla ja monipuolistamalla luonnon ja kulttuurin vetovoimakohteita. [...] Kulttuurimatkailuun sekä kulttuurikohteiden ja -palveluiden kehittämiseksi sekä maise-
mien säilyttämiseksi ja elävöittämiseksi kehitetään uusia asiakaslähtöisiä palveluja. (Rakennerahastostrategia 2007–2013, 42.)*

Luovia aloja korostettiin erikseen tulevaisuuden kasvualana. Osaaminen nähtiin keskeiseksi perustaksi luoville aloille, joihin luetaan mukaan esimerkiksi viestintä ja viihde.

Ns. luovat alat (viestintä, viihde, kulttuuri ym.) on potentiaalinen liiketoiminnan kasvuala, jonka perustana on vahva osaaminen. (Rakennerahastostrategia 2007–2013, 28.) Uutena painopistealueena pyritään edistämään luovien alojen ja palvelujen (esim. kulttuuri- ja hyvinvointipalvelut) tuotteistamista ja kaupallistamista esim. panostamalla liiketoimintaosaamiseen sekä markkinointi- ja kansainvälistymisosaamiseen ja immateriaalioikeuksien hallintaan. (Rakennerahastostrategia 2007–2013, 36.)

Manner-Suomen maaseutuohjelmassa 2007–2013 korostettiin kulttuuria monesta eri näkökulmasta maaseudun voimavarana ja yritys- sekä elinkeinotoiminnan alueena³⁸:

Maaseudun kulttuuri on maaseudun kehittämisen voimavara. Hyvin hoidettu kulttuuriympäristö ja -maisema vaikuttavat maaseudun asukkaiden hyvinvointiin. Maaseudun kulttuuri paitsi vahvistaessaan asukkaiden identiteettiä myös luo edellytyksiä omaleimaiselle yritystoiminnalle ja tuotekehittelylle. Tämä ilmenee erityisesti matkailussa sekä käsi- ja taideteollisuudessa, joista on muodostunut maaseudulle merkittäviä toimeentulon lähteitä. Kulttuurin rooli ja merkitys on jatkuvasti vahvistumassa. Se vahvistaa yhteisöjen sosiaalista pääomaa eli luottamukseen ja sosiaalisiin verkostoihin pohjautuvaa kykyä toimia yhteisten päämäärien hyväksi. Kulttuurin keinoin yhteisöjen elinvoima ja yhteenkuuluvuus vahvistuvat, mikä voi lisätä myös alueen taloudellista menestymistä ja antaa mahdollisuuksia yrittäjille. Osaamisen, luovuuden ja omaleimaisen kulttuurin löytämisen avulla maaseudulle voidaan luoda

38 Maaseudun yhteistyöryhmän asettama ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoima kulttuuriteemaryhmä laati maaseudun kulttuuriohjelman vuosille 2010–2014: ”Luovien vastakohtaisuuksien maaseutu”. Tästä ohjelmasta ja maaseudun kulttuurihankkeista tarkemmin ks. OKM 2015.

uutta elinkeinotoimintaa, synnyttää työpaikkoja sekä vahvistaa alueiden elinvoimaisuutta. Maaseudun vahvoja kulttuuriyrittäjyyden aloja ovat mm. käsi- ja taideteollisuus, tapahtumien järjestäminen, kulttuuri-, luonto- ja elämysmatkailu sekä sisällön tuottaminen. Kulttuurisidonnaisessa yritystoiminnassa yhdistyvät sekä kulttuuriosaaminen että liiketoiminta. (Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007–2013, 15.)

Innovaatiot

Rakennerahasto-ohjelmat sisältävät innovaatioulottuvuuden ja ne ovat myös innovaatiopolitiikkaa. Innovaatiot olivat osana rakennerahasto- ja maaseutuohjelmia päättyneellä ohjelmakaudella. EU:n Lissabonin strategiaan pohjautuneessa ja sitä kansallisesti edistäneessä Suomen rakennerahastostrategiassa 2007–2013 korostettiin innovaatioiden ja innovaatiopolitiikan merkitystä kansalliselle kehitykselle. Ohjelmassa myös määriteltiin innovaatioita. Keskeistä on, että osana innovaatioiden edistämistä strategiassa painotettiin sosiaalisten innovaatioiden ja kulttuurialan yrittäjyyden edistämistä, luovien alojen taloudellisen merkityksen vahvistamista.

Sosiaalisten innovaatioiden ja kulttuurialan yrittäjyyden edistäminen, luovien alojen taloudellisen merkityksen vahvistaminen → innovaatioiden edistäminen (Rakennerahastostrategia 2007–2013, 58–59.)

Kulttuuri ja luovat alat nähtiin siis myös rakennerahastostrategiassa innovaatioiden perustana. Sosiaaliset ja kulttuuriset innovaatiot saivat painoarvoa teknologisten lisäksi Hautamäen kuvaamalla tavalla, jossa luova talous sijaitsee taiteen ja kulttuurin (kulttuurisen perustan) sekä innovaatioiden leikkauspisteessä. Toisaalta strategian innovaationäkemykset olivat myös tutkimus- ja teknologiapainotteisia.

Tärkeimmäksi kilpailukykyä vahvistavaksi tekijäksi on edelleen osoitettu tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta. Innovaatiotoiminta on keskeinen elinkeinoelämää ja yhteiskuntaa uudistava tekijä. Innovaatiotoiminnalla tarkoitetaan kaikkea tieteellistä, teknologista, organisatorista, rahoituksellista ja kaupallista toimintaa, joilla tähdätään uusien tuotteiden, menetelmien, palvelujen ja toimintatapojen synnyttämiseen ja hyödyntämiseen. Innovaatiot ovat menestyksellä taloudellisesti tai yhteiskunnallisesti hyödynnettyjä innovaatiotoiminnan tuloksia. (Rakennerahastostrategia 2007–2013, 12.)

Strategian EAKR-toimintalinjoista innovaatioita painotettiin linjalla ”innovaatiotoiminnan ja verkottumisen edistäminen sekä osaamisrakenteiden vahvistaminen”. Erityisesti korostettiin toimijoiden tuomista yhteen osaamisrakenteissa ja verkostoitumista. ESR-toimintalinjoista linjalla 3 ”työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis-, innovaatio- ja palvelujärjestelmien kehittäminen” oli selkein innovaatioulottuvuus. Lausumasta nousee esiin ajatus monien toimintojen ja toimijoiden ”ekosysteemeistä” (ks. edellinen luku).

Aikaisemmin erillään olevien toimintojen ja toimijoiden lähentyminen luo rajapintoja, joissa voi syntyä uudenlaisia ideoita, tuloksia ja innovaatioita. [...] Innovaatiotoiminnan menestystekijöitä ovat riittävä ja oikein valittu erikoistuminen sekä tätä tukeva kansallinen ja kansainvälinen verkostoituminen. (Rakennerahastostrategia 2007–2013, 37–38.)

Myös Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007–2013 sisälsi yhteistyötä, verkostoitumista ja innovaatiopainotuksia. Innovaatioita korostettiin osana ohjelman kaikkia painopistealueita:

Kaikkia painopistealueita koskevat seuraavat periaatteet: paikallisuus, yhteistyö ja verkostoituminen sekä eri väestöryhmien tasavertaiset osallistumis- ja elinkeinomahdollisuudet; osaaminen sekä tutkimustiedon, innovaatioiden ja hyvien käytäntöjen käyttöönotto; kestävä kehitys ja erityisesti ympäristönsuojelu. (Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007–2013, 53.)

6 EU:N RAKENNERAHASTOJEN JA MAASEUTUOHJELMAN KULTTUURIHANKKEET OHJELMAKAUDELLE 2007-2013

Tämän rakennerahasto- ja maaseutuohjelmakautta 2007–2013 koskevan selvityksen pohjana ja hankkeiden luokittelun apuna oli Laura Pekkalan (2012) opetus- ja kulttuuriministeriölle tekemä raportti EAKR:n, ESR:n ja Manner-Suomen maaseutuohjelman kulttuurihankkeista vuoteen 2010 asti. Tietopohja-osuudessa käsitellään perustietoja kulttuurihankkeiden määrästä, rahoituksesta ja teemoista koko ohjelmakauden ajalta. Lisäksi esitellään erilaisia mielenkiintoisia ja innovatiivisia hankkeita eri rahastoista. Luvun aluksi käydään läpi kulttuurihankkeen käsitettä, määrittelyä ja hankkeiden temaattista luokittelua.³⁹

6.1 Kulttuurihankkeen käsite ja hankkeiden temaattinen luokittelu

Kulttuurihankkeiden luokittelun ja tunnistamisen sekä hakusanojen luomisen apuvälineenä käytettiin malleja luovan talouden aloista. Luovan talouden (tai kulttuuriteollisuuden) kokonaisuutta voidaan havainnollistaa ympyrämallilla, jonka keskiössä ovat ydintaiteet (kuvio 5):

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä aineettoman arvонуonnin kehittämisohjelmasta (työ- ja elinkeinoministeriö 2014) painotetaan luovan talouden merkityksen kasvua arvонуonnissa.

Kuvio 5.

Kulttuuriteollisuuden ympyrämalli. Pyykkönen 2014, 70.

³⁹ Hankkeiden temaattisen luokittelun voisi tehdä monin eri tavoin, mutta tässä on pitäydytty Pekkalan selvityksen luokittelussa, joka on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön tarpeita varten. Kulttuuriperintö- ja kulttuuri-infrastruktuurihankkeita tarkastellaan myöhemmin tarkemmin eriteltyinä ”yleisestä kulttuurista”.

Taulukko 4.

Luovien alojen liiketoiminta. Mukailtu TEM 2014, 9.

Media	Palvelut	Taide ja kulttuuri
Julkaisutoiminta, musiikki, radio, televisio, kirjat, lehdet, audiovisuaalinen ala, peliteollisuus.	Muotoilu, arkkitehtuuri, muoti, vaatesuunnittelu, mainonta, markkinointiviestintä, kulttuurin hyvinvointituotteet, luovat metodit työelämässä.	Festivaalit, tapahtumat, esittävä taide, galleriat, museot, kuvataide ja muu visuaalinen taide, käsi- ja taideteollisuus.

Päätöksessä listataan luovan osaamisen ja luovien alojen liiketoiminta yritystoiminnan kehittämisen näkökulmasta kolmeen ryhmään ”media”, ”palvelut” sekä ”taide ja kulttuuri” (taulukko 4).

Kulttuurin käsitteen määrittelemiseen on lukemattomia tapoja ja näkökulmia. Kulttuuripolitiikalla voidaan viitata tapaan, jolla kulttuuri organisoituu yhteiskunnallisessa toiminnassa. Kulttuuripolitiikka nojautuu johonkin kulttuurikäsitteeseen ja merkitsee eri osa-alueilla vaikuttavien tahojen ohjaamaa kulttuurin määrittelykamppailua: mitä kulttuurin katsotaan olevan ja mitä sen pitäisi olla. (Esim. Kainulainen & Lakso 2001, 1; Kangas & Pirnes 2014, 23.)

EU-rahoitteinen kulttuuriprojekti tai -hanke käsitteenä on laaja ja tarkentuu käsiteltävässä asiayhteydessä. Tässä selvityksessä määrittely perustuu keskeisesti hanketoimijoiden hankehakemusten ja hankekuvausten käsitteisiin, koska niiden mukaan hahmottui se laaja kenttä, jossa kulttuuria hyödynnetään rakennerahasto- ja maaseutuhankkeissa.⁴⁰ Kuten Kangas ja Hirvonen totesivat omassa selvityksestään, kulttuurin käsitteen määrittelyoikeus oli alueilla ja niillä henkilöillä, jotka olivat hankkeiden valmistelussa ja toteuttamisessa mukana ja määrittelivät kulttuuriprojektin alaa. Kulttuurihankkeiden kautta toteutetaan EU:n rakenne- ja aluepolitiikkaa, jolloin kulttuurin määrittely saa tähän lähtökohtaan liittyviä painotuksia. (Kangas & Hirvonen 2001, 15.)

Kaudella 2007–2013 taidetta ja kulttuuria hyödynnettiin monin eri tavoin sekä hankkeiden perusteluissa että kehittämiskohteena. Toki määrittelyt pohjautuivat osaltaan rakennerahastostrategian ja toimintalinjojen painotuksiin.⁴¹ Voidaan todeta Ruokolaisen määritelmää (2008, 23) seuraten, että tässä tutkimuksessa juuri hankkeiden lähtökohtaisen monialaisuuden ja alueellisen ulottuvuuden vuoksi kulttuuri määrittyi sekä suppealla (kulttuuritoiminta ja toiminnan tuotteet, taide) että laajalla tavalla (arvot, identiteetti, paikallinen elämäntapa, luova talous ja luovat alat). Hankkeiden tunnistamisessa käytettiin apuna yllämainittuja kulttuuriteollisuuden ja luovan talouden aloja. Myös luova talous on itsessään monimutkainen käsite ja

40 Tässä suhteessa tulevilla selvityksillä kannattaa olla hyvin tarkkana ja pohtia kulttuurin käsitettä sekä rajausta entistä tarkemmin ennen luokittelua ja analyysia. Näin voidaan saada vielä tarkempi kuva, mitä EU-rahoitus ja -hankkeet merkitsevät taiteen ja kulttuurin eri alojen kannalta. ”Yleisen kulttuurin” kaltaisia laajoja luokkia olisi hyvä hajottaa pienempiin temaattisiin kokonaisuuksiin. Hankkeiden tunnistaminen hankekuvausten perusteella kulttuurihankkeiksi on, kuten todettua, tulkinnanvaraista.

41 Esimerkkinä voi mainita ”kulttuuriympäristön”: koska rakennerahastostrategiassa painotettiin kulttuuriympäristöjen kehittämistä, monia hankkeita perusteltiin tällä – eli hankekuvauskesä käytettiin erilaisissa yhteyksissä termiä kulttuuriympäristö.

sekoittuu usein puhunnoissa luovan teollisuuden ja kulttuuriteollisuuden kanssa. (Tästä lisää luvussa 6.5.1. Ks. myös Lehtonen 2014, 16.)

Koska tämän yhteenvedon pohjatyönä on kolme eri selvitystä, on syytä selventää, miten EU-rahoitteisia kulttuurihankkeita luokiteltiin. Pekkalan selvitystä (2012) seuraten ESR- ja maaseutuohjelman hankkeet luokiteltiin 1) luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden hankkeiksi, 2) kulttuurimatkailuhankkeiksi, 3) kulttuurin hyvinvointihankkeiksi ja 4) yleisiksi kulttuurihankkeiksi. Cuporen selvityksessä EAKR-kulttuurihankkeista (Jakonen & Mitchell 2014) luokittelu tehtiin temaattisesti viiteen kategoriaan. Erotuksena ESR:n ja maaseutuohjelman luokittelusta, EAKR-hankkeissa yleisen kulttuurin kategoria jaettiin kahteen osaan infrastruktuurihankkeiksi ja kulttuuriperintö- sekä ympäristöhankkeiksi. Näin toimittiin, koska EAKR-rahoituksella tehdään paljon kulttuuriympäristöjä- ja infrastruktuuria kehittävää hanketoimintaa.⁴² Tässä selvityksessä käytetään tietojen vertailtavuuden vuoksi pääosin alkuperäistä luokittelua neljään eri teemaan, mutta jokaisen ohjelman kohdalla kerrotaan erikseen siitä, minkälaisia hankkeita ”yleisen kulttuurin” kategoria piti sisällään. Esimerkiksi maaseutuohjelmassa kulttuuriperintöhankkeet olivat suuri kategoria yleisen kulttuurin teeman alla. Lisäksi selvityksessä käsitellään erikseen kulttuuri-infrastruktuurihankkeita sekä kulttuuriperintöhankkeita. Kulttuurihankkeiden temaattiset kategoriat kuvauksineen on esitetty taulukossa 5. On muistettava, että **luokittelu perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön aikaisempaan selvitykseen ja ministeriön strategia- sekä tietotarpeisiin ja voisi luonnollisesti olla toteutettu myös muilla tavoilla.**

Maaseutuohjelman kulttuurihankkeiden analyysi perustui Maaseutuvirastolta saatuun hankelistaukseen, josta eroteltiin ja teemoiteltiin hankekuvausten perusteella kulttuurihankkeet (ks. lisää OKM 2015). EAKR- ja ESR-hankkeiden löytämiseen käytettiin julkista rakennerahastotietokantaa. Tietokannan hankemassasta tunnistettiin kulttuuriaiheiset hankkeet nimen, toteuttajan sekä hankkeen lyhyen tiivistelmän (mm. tiivistelmä toteutuksesta ja loppuraportin tiivistelmä) perusteella. Myös hankkeiden www-sivuja käytettiin hyväksi mahdollisuuksien mukaan.

Aineistojen eron takia hankkeiden rahoitustiedot rakennerahasto-ohjelmista ja maaseutuohjelmasta poikkeavat toisistaan: Tässä selvityksessä EAKR- ja ESR-hankkeista esitetään hankkeille myönnetty julkinen EU- ja valtion rahoitus. Maaseutuohjelman rahoitustiedot tarkoittavat hankkeisiin sidottua kokonaisrahoitusta, joka sisältää sekä julkisen että yksityisen rahoituksen osuudet.

Kulttuurihankkeiden temaattinen tunnistaminen hankemassasta lyhyiden hankehakemusta varten tehtyjen projektikuvausten ja niissä käytettyjen käsitteiden perusteella on yleisesti ollut tulkinnanvaraista. Tyypillistä rakennerahastohankkeille on niiden monimuotoisuus ja -alaisuus.

42 Myös Manner-Suomen maaseutuohjelmassa toteutetaan paljon kulttuuriperintöhankkeita, mutta ajan puutteen vuoksi selvityksessä käytettiin aikaisempaa Pekkalan luokittelua neljään ryhmään.

Taulukko 5.

Kulttuurihankkeiden temaattinen luokittelu. Mukailtu Pekkala 2012.

Teema	Sisältö
Luova talous ja kulttuuriyrittäjyys	Hankkeet, joissa aloitetaan, kehitetään ja kasvatetaan luovien alojen ja kulttuurin liiketoimintaa ja yrittäjyyttä sekä kehitetään tuotteita tai palveluita sekä yrityksiä. Hankkeet, joissa luodaan toimintaedellytyksiä luovalle taloudelle alueella esimerkiksi infrastruktuurilla, toimintaohjelmilla, verkostoituen ja yhteistyöllä.
Kulttuurimatkailu	Hankkeet, joissa kehitetään kulttuurimatkailun edellytyksiä, osaamista, toimintaympäristöä tai matkailullisia tuotteita ja palveluita. Kulttuurihankkeet, joissa tehdään yhteistyötä matkailusektorin kanssa ja matkailuhankkeet, joissa on selkeitä kulttuurisia elementtejä mukana. Luovan talouden hankkeet, jos niissä on selkeitä matkailuun liittyviä toimia.
Kulttuuri ja hyvinvointi	Hankkeet, joissa kulttuuri edistää osallisuutta, yhteisöllisyyttä, arjen luovia toimintoja tai ympäristöjä. Hankkeet, joissa kulttuuri toimii osana sosiaali- ja terveyssektoria ja terveyden edistäjänä sekä hankkeet, joissa edistetään työhyvinvointia kulttuurin keinoin.
Yleinen kulttuuri (kulttuuriperintö, kulttuuriympäristöt, kulttuuri-infrastruktuuri)	Hankkeet, joissa kehitetään, säilytetään ja kunnostetaan kulttuuriperintöä sekä kulttuuriympäristöjä ja kehitetään niihin liittyvää osaamista ilman selkeitä luovan talouden tai kulttuurimatkailun päämääriä. Kulttuuriperinnön digitointi. Kirjastohankkeet. Muut yleiset kulttuurihankkeet (saamelaiskulttuurin saavutettavuus, lastenkulttuurin kehittäminen) ilman erityistä luovaan talouteen, kulttuurimatkailuun tai kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin liittyvää tavoitetta. Kulttuuri-infrastruktuurihankkeet ja tilat kulttuurille ja taiteelle sekä luoville aloille.

Kulttuurisuus sekä taiteen ja kulttuurin kehittäminen on usein vain yksi näkökulma hankkeen kokonaisuudessa. Hankkeiden tunnistamista ja tematisointia vaikeutti myös se, että kulttuurihankkeiden perustelut ja tavoitteet pitää kirjoittaa pääosin rakennerahasto-ohjelmien tavoitteista käsin eikä niinkään perinteisen ”kulttuuripoliittisesti”. (Ks. Kangas & Pirnes 2014, 87–89.) Esimerkiksi EAKR:n piirissä hankkeita täytyi perustella toimintalinjojen tavoitteiden mukaisesti esimerkiksi matkailullisen ja seudullisen vetovoiman kasvamisella ja luovaan talouteen liittyvillä argumenteilla. Tällöin jako luovan talouden, kulttuurimatkailun ja toisaalta yleisen kulttuurin hankkeisiin ei ole itsestään selvä. Selvityksen teemoitteluja onkin pidettävä suuntaa-antavina.

Kuten jo Pekkala kirjoitti omassa selvityksessään (2012, 12), rakennerahastojen hanketietopalveluun olisi syytä kehittää erillisiä hakutekijöitä kulttuurihankkeille ja haluttaessa myös muille teemoille. Esimerkiksi hankehallinnoija voisi merkitä järjestelmään hakutekijän tai avainsanan, jolla hankkeiden temaattinen tunnistaminen olisi vaivattomampaa. Rakennerahastotietopalvelua olisi tältä osin syytä kehittää, jotta kokonaiskuvan muodostaminen kulttuurihankkeista olisi jatkossa vaivattomampaa.

6.2 Kulttuurihankkeiden määrät ja rahoitus 2007–2013

Julkinen EU- ja valtion EAKR- ja ESR-rahoitus kulttuurihankkeille eli kulttuurin kehittämiseen oli kaudella 2007–2013 yhteenlaskettuna noin 208 miljoonaa euroa. Tämä tekee asukaskohtaiseksi osuudeksi koko Manner-Suomi huomioiden noin 38 euroa / asukas. Koko ohjelmakauden seitsemälle vuodelle jaettuna osuuksiksi saadaan noin 30 miljoonaa euroa / v ja noin 5 euroa / asukas / v.

Yhteensä ESR- ja EAKR-kulttuurihankkeita toteutettiin ohjelmakaudella noin 700 (697).

EAKR- ja ESR-ohjelmien EU- ja valtion rahoitusosuus Manner-Suomessa oli ohjelmakaudelle 2007–2013 yhteensä 3,03 miljardia euroa⁴³. Tähän suhteutettuna kulttuurille ja kulttuuria kehittäviin EAKR- ja ESR -hankkeisiin kohdistui kokonaisuudesta 6,9 %.

Rahoituksellisesti suurimmat temaattiset kategoriat olivat luova talous ja kulttuuriyrittäjyys sekä yleinen kulttuuri. Kulttuurimatkailu muodosti kolmanneksi suurimman kategorian. Kulttuurin hyvinvointihankkeisiin kohdistui rahoitusta erityisesti ESR-ohjelmien kautta.

Ohjelmakaudella 2007–2013 suurin rahoitettu ryhmä rakennerahastokulttuurihankkeiden (EAKR ja ESR) joukossa olivat luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden hankkeet yleisen kulttuurin (mm. kulttuuriperintö ja -infrastruktuuri) ollessa toiseksi suurin. Kulttuurimatkailu oli kolmanneksi suuri ryhmä. Uutena ryhmänä mukaan ovat tulleet kulttuurin hyvinvointihankkeet. Maaseutuohjelman piirissä suurin ryhmä olivat puolestaan yleiset kulttuurihankkeet (kulttuuriperintö ja infrastruktuuri) kulttuurimatkailun ollessa toiseksi suurin.

Cuporen selvityksessä EAKR-kulttuurihankkeista (Jakonen & Mitchell 2014) kaudella 2007–2013 oli yhteensä 504 kulttuuria kehittävää hanketta. Koska tässä yhteenvedossa yritystukia ja Teke-sin rahoittamia tai keskeytyneitä hankkeita ei lasketa mukaan, varsinaisia EAKR-kulttuurihankkeita oli yhteensä 413 kappaletta. Myönnettyä julkista EU- ja valtion rahoitusta näissä hankkeissa oli 117,9 miljoonaa euroa. EAKR-kulttuurihankkeiden kesikoko myönnetyn julkisen EU- ja valtion rahoituksen perusteella oli 285 600 euroa per hanke. EAKR-kulttuurirahoitus oli siis koko Manner-Suomi huomioiden kaudella 2007–2013 noin 22 euroa asukasta⁴⁴ kohden seitsemän vuoden aikana (katso liitteistä kartta 1). → **liitteet, kartta 1.**

Taiteen ja kulttuurin alan hankkeita toteutettiin puolestaan ESR-varoin ohjelmakaudella yhteensä 284 kappaletta. Näissä hankkeissa myönnettyä julkista EU- ja valtion rahoitusta oli 90,3 miljoonaa euroa. ESR-kulttuurihankkeiden rahoituksellinen kesikoko oli myöntöjen perusteel-

43 Tiedot valtion talousarvioesityksestä 2013: 64. EU:n rakennerahastojen ja valtion rahoitusosuus EU:n rakennerahasto-ohjelmiin ja ENPI CBC -ohjelmiin ohjelmakaudella 2007–2013 (arviomääräraha).

44 Manner-Suomen asukasluku 31.12.2013 oli Tilastokeskuksen mukaan 5 422 604.

la hieman EAKR-hankkeita suurempi, 317 800 euroa per hanke. ESR-kulttuurirahoitus oli puolestaan koko Manner-Suomessa kaudella 2007–2013 noin 17 euroa asukasta kohden.

Manner-Suomen maaseutuohjelmassa kulttuurille kohdistui kokonaisrahoitusta yhteensä 71,5 miljoonaa euroa. Suurimmat temaattiset kategoriat maaseutuohjelmassa olivat yleinen kulttuuri ja kulttuurimatkailu. Maaseutuohjelmassa toteutettiin yhteensä 1075 kulttuurihanketta. Maaseutuohjelman kulttuurihankkeiden kokonaisrahoituksesta tulee noin 30 euroa maaseudun asukasta kohden ohjelmakaudella 2007–2013.

Manner-Suomen maaseutuohjelmassa kulttuurihankkeille kohdistui maaseutuohjelman kokonaisrahoituksesta 5,3 %.

Manner-Suomen maaseutuohjelmassa toteutettiin yhteensä 1075 kulttuurihanketta, joissa oli myönnettyä kokonaisrahoitusta 71,5 miljoonaa euroa⁴⁵. Kokonaisrahoitus viittaa maaseutuohjelmassa hankkeille myönnettyyn EU- ja valtion rahoitukseen, kuntarahoitukseen ja yksityiseen rahoitusosuuteen⁴⁶. Maaseudun kulttuurihankkeet ovat rahoitukselliselta kooltaan varsin pieniä verrattuna ESR- ja EAKR-hankkeisiin. Maaseutuohjelmassa kulttuurihankkeen keskipakko myönnetyn kokonaisrahoituksen suhteen oli 66 500 euroa. Keskipakko on vielä tätäkin pienempi, jos myös maaseutuohjelmassa huomioitaisiin vain julkiset EU- ja valtion rahoituksen osuudet kuten tässä selvityksessä tehdään EAKR:n ja ESR:n kohdalla. Esimerkkinä voidaan todeta, että maaseutuohjelmassa vuosien 2007–2010⁴⁷ kulttuurihankkeissa EU- ja valtion rahoitusosuus oli 40 600 euroa hanketta kohden eli noin 25 000 euroa vähemmän kuin myös kunta- ja yksityisen rahoituksen sisältämä kokonaisrahoitus. Manner-Suomen maaseutuohjelman kulttuurihankkeiden kokonaisrahoitus kaudella 2007–2013 tekee noin 30 euroa maaseudun asukasta kohden.⁴⁸

Kuviossa 6 esitetyt **EAKR:n ja ESR:n (myönnetty julkinen EU- ja valtion rahoitus) sekä toisaalta maaseutuohjelman (myönnetty kokonaisrahoitus) hankkeiden rahoitustiedot poikkeavat aineistojen eroavaisuuksien vuoksi toisistaan, eivätkä täten ole suoraan verrannollisia toisiinsa.** Kulttuurihankkeiden kokonaismäärä kolmen rahaston alaisuudessa oli puolestaan yhtenä 1 772 kappaletta, joista valtaosa (1075) toteutettiin maaseutuohjelmassa.

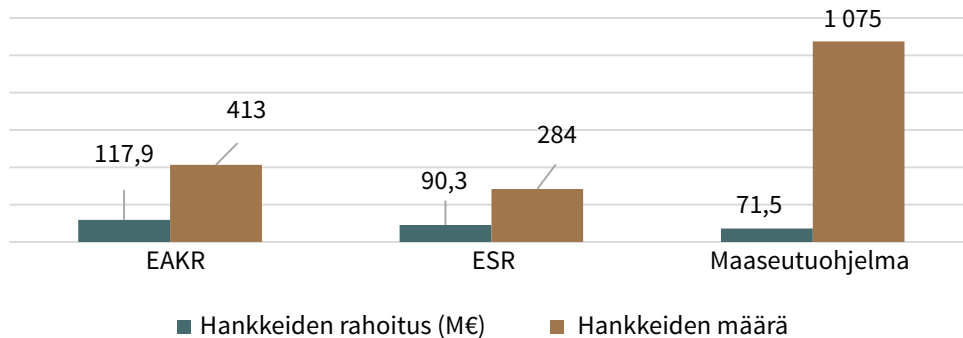
45 Selvityksessä Manner-Suomen maaseutuohjelman kulttuurihankkeista käytetään tutkimusaineiston sisältämien tietojen takia rahoitustietoina hankkeiden sidottua kokonaisrahoitusta (yksityinen ja julkinen osuus). Näin ollen rahoitustieto eroaa ESR- ja EAKR-selvityksen vastaavista tiedoista, eikä ole suoraan verrannollinen niihin. (ks. lisää OKM 2015)

46 Myönnetty rahoitus (sidottu rahoitus) sisältää seuraavat osuudet: EU-osuus, valtion osuus, kunnat, muu julkinen rahoitus, muu valtion rahoitus + yksityinen (omat raaka-aineet, yksityinen – rahallinen osuus, yksityinen – vastikkeeton työ). Hankkeen lopullinen toteutunut rahoitus voi poiketa sidotusta/myönnetystä rahoituksesta.

47 Aineisto ei mahdollistanut osuuksien erottelamista koko kauden ajalta, koska vuosien 2010–2013 aineistossa hankkeiden kohdalla oli mainittu ainoastaan kokonaisrahoitus.

48 Maaseudun asukasluvuna on käytetty Manner-Suomen maaseutuohjelman ilmoittamaa lukua 2,4 miljoonaa.

EAKR, ESR ja maaseutuohjelma:
 Kulttuurihankkeiden rahoitus ja lukumäärät ohjelmakaudella 2007-2013.
 EAKR ja ESR: julkinen EU- ja valtion rahoitus yhteensä 208,2 M€.
 Maaseutuohjelma: kokonaisrahoitus 71,5 M€.
 Yhteensä 1 772 kulttuurihanketta.

Kuvio 6.

Kulttuurihankkeiden määrät ja rahoitus rahastoittain 2007-2013. ESR- ja EAKR-rahoitus viittaa EU- ja valtion rahoitukseen, maaseutuohjelman rahoitus kokonaisrahoitukseen.

6.3 Kulttuurihankkeiden jakautuminen toimintalinjoille ja suuralueohjelmittain

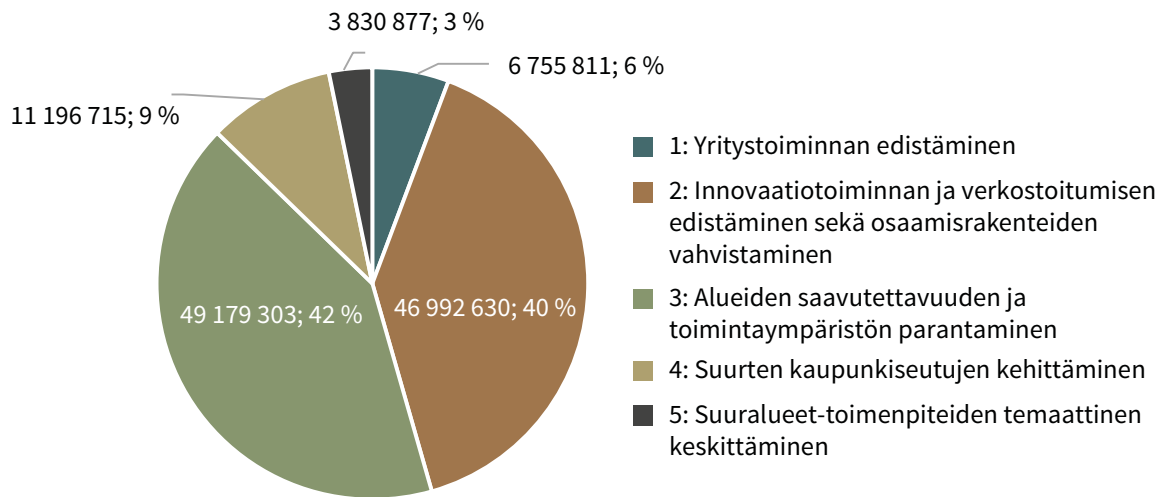
Luvussa 2 käsiteltiin rakennerahasto-ohjelmien toimintalinjoja, joiden tavoitteita myös kulttuurihankkeiden tuli toteuttaa. Seuraavassa on esitetty hankkeiden jakautumista toimintalinjoille ja suuralueohjelmittain. Kulttuurihankkeiden toimintalinjat kertovat siitä, mitä hankkeissa tehtiin ja mitä kohteita hankkeilla kehitettiin.

EAKR

Kaudella 2007–2013 EAKR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoituksesta kohdistui suurin osa toimintalinjoille 2 ja 3. Yhteensä yli 80 % kulttuurihankkeiden rahoituksesta eli lähes 100 miljoonaa euroa oli toimintalinjoilla ”Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen” sekä ”innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen sekä osaamisrakenteiden vahvistaminen”. Kuten rahoituksen kohdistuminen toimintalinjoille kertoo, EAKR-kulttuurihankkeet olivat pääosin ympäristön ja rakenteiden kehittämistä.

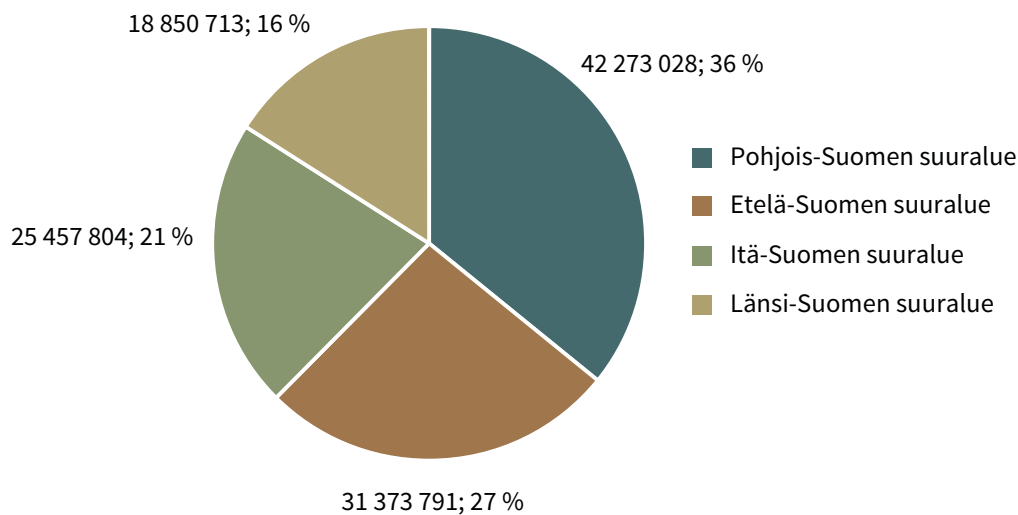
Yritystoiminnan edistämisen toimintalinjalla 1 toteutettiin muun muassa Cursor Oy:n ”TULITUS – Tuotteita, liiketoimintaa ja tulosta Merikeskus Vellamossa” sekä Lapin liiton kolme rahallisesti suurta markkinointi- ja vetovoimahanketta ”Lapland – North of Finland, Imagomarkkinointihanke”, ”Lappi-brändin käyttöönotto” ja ”Lappi-brändin kehittämishanke”. Ylimaakunnallisella toimintalinjalla 5 toteutettiin muun muassa ”Luova Tila”.

EAKR-rahoituksella kulttuuriaiheisia hankkeita rahoitettiin Manner-Suomessa neljän alueohjelman kautta. Kaikkien kulttuurihankkeidenkin tuli toteuttaa omaa suuraluettaista toimenpide-

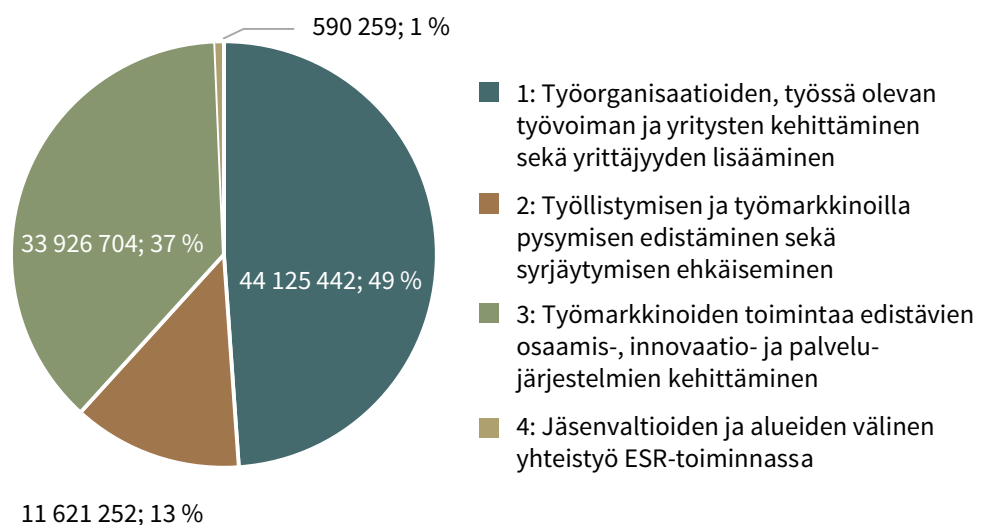
Kuvio 7.

EAKR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoitus toimintalinjoittain.

Kuvio 8.

EAKR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoitus suuralueittain.

Kuvio 9.

ESR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoitus toimintalinjoittain.

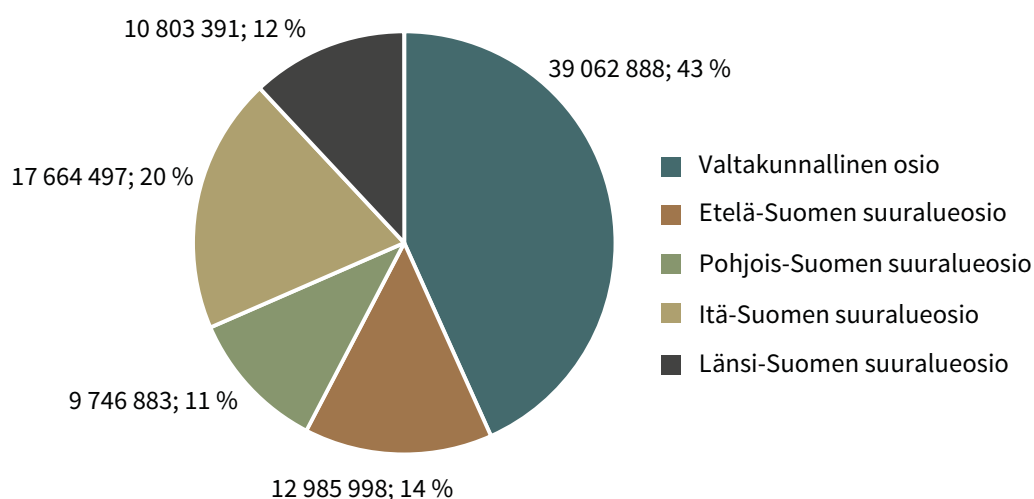
ohjelmaa ja toisaalta maakuntaohjelmaa. Yli kolmasosa EAKR-kulttuurihankkeiden rahoituksesta oli Pohjois-Suomen suuralueohjelmassa.

ESR

Noin puolet ESR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoituksesta eli 44 miljoonaa euroa kohdistui toimintalinjalle ”Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen”. Lähes 34 miljoonaa euroa kohdistui puolestaan kulttuurihankkeissa työmarkkinoiden toimintaa edistävien järjestelmien kehittämiseen. Toimintalinjalla 4 hankkeiden määrä oli vähäinen. Linjan hankkeista rahallisesti suurimmat olivat Lapin ammatikorkeakoulun ”Hyvinvointimatkailun ja sen osaamisen edistäminen eurooppalaisena yhteistyönä” sekä Kuopion kaupungin ”Ole aktiivinen Läpi Elämän”.

ESR-kulttuurihankkeita rahoitettiin sekä valtakunnallisista että alueellisista ESR-ohjelmista. Alueohjelmien rahoitus kohdentui kullekin suuralueelle, mutta valtakunnallisten hankkeiden edellytettiin vaikuttavan koko Manner-Suomen alueella Itä-Suomea lukuun ottamatta: ”Valtakunnalliseen kehittämisohjelmaan voi kuulua valtakunnallisesti hallinnoituja, ministeriötason projekteja sekä alueellisesti toteutettavia projekteja. Valtakunnallisia, keskushallintotasolla hallinnoitavia projekteja toteutetaan silloin kun niillä on erityinen valtakunnallinen tai strateginen merkitys.”⁴⁹

Itä-Suomen alueosio sai harvaan asutun alueen lisää sekä siirtymäkauden tukea, minkä vuoksi sillä oli enemmän rahaa käytettävissään. ESR-kulttuurihankkeiden rahoituksesta yli 40 %

Kuvio 10.

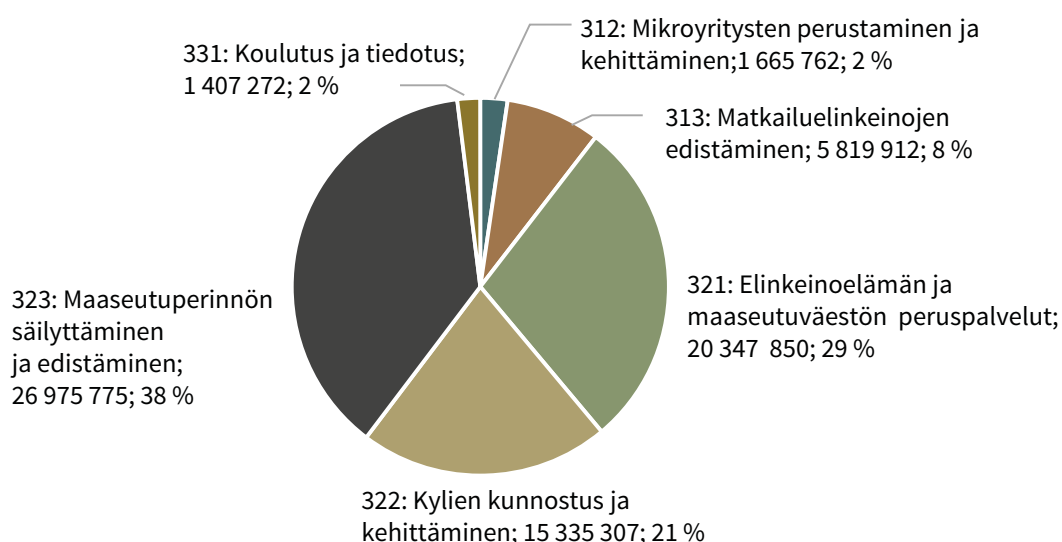
ESR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoitus suuralueosioittain.

49 http://www.tem.fi/alueiden_kehittaminen/eu_n_alue_ja_rakennepolitiikka/rakennerahasto-ohjelmat_2007-2013/eu_n_alueellinen_kilpailukyky_ja_tyollisyystavoite/euroopan_sosiaalirahaston_valtakunnalliset_kehittamisohjelmat.

kohdistui valtakunnalliseen osioon, johon sijoittui muun muassa Luovan Suomen koordinoima ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoima luovien alojen kehittämisohjelma (yhteensä lähes 20 miljoonaa euroa). (Ks. liitteistä kartta 2 ESR-kulttuurihankkeiden rahoituksesta suuralueohjelmissa). → **liitteet, kartta 2**. Kaikissa ESR-suuralueohjelmissa suurin osa kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoituksesta kohdistui luovan talouden hankkeisiin. Itä-Suomessa luovan talouden osuus oli 9,4 miljoonaa, Etelä-Suomessa 8,8 miljoonaa euroa, Länsi-Suomessa 7,1 miljoonaa ja Pohjois-Suomessa 4,3 miljoonaa. Luovalle taloudelle kohdistui siis valtakunnallisen ohjelman lisäksi lähes 30 miljoonaa euroa myös alueohjelmien kautta. Valtakunnallisessa osiossa luovan talouden hankkeille kohdistui 16,5 miljoonaa euroa, josta suurin osa mainitun OKM:n kehittämisohjelman kautta.

MANNER-SUOMEN MAASEUTUOHJELMA

Manner-Suomen maaseutuohjelma jakaantui kaudella 2007–2013 neljään toimintalinjaan, joista kulttuuria tuettiin linjoilla 3) Maaseudun elinkeinoelämän monipuolistaminen ja maaseutualueiden elämänlaadun parantaminen ja 4) Leader-toimintatapa. 87 % kulttuurihankkeista sijoittui Leader-toimintalinjalle 4. Maaseutuohjelman toimintalinjoja toteutettiin puolestaan erilaisin toimenpitein, joita olivat 1) Mikroyritysten perustaminen ja kehittäminen, 2) Matkailuelinkeinojen edistäminen, 3) Elinkeinoelämän ja maaseutuväestön peruspalvelut, 4) Maaseutuperinnön säilyttäminen ja edistäminen, 5) Koulutus ja tiedotus. Kulttuurihankkeiden myönnetty kokonaisrahoitus jakaantui mainituille toimenpiteille kuvion 11 mukaisesti. Lähes 40 % hankkeista oli maaseutuperinnön säilyttämistä ja edistämistä. Vajaa kolmasosa koski maaseudun peruspalveluita ja viidesosa kylien kunnostusta ja kehittämistä. (Ks. lisää OKM 2015.) Rahoituksen jakaantumisen perusteella maaseutuohjelman kulttuurihankkeissa oli siis kyse paikallisen kulttuuriperinnön kehittämisestä ja suojelemisesta, kyläkulttuurista ja kulttuuripalveluista.

Kuvio 11.

Manner-Suomen maaseutuohjelma: kulttuurihankkeiden rahoitus toimenpiteittäin.

6.4 Kulttuurihankkeiden rahoittajaviranomaiset

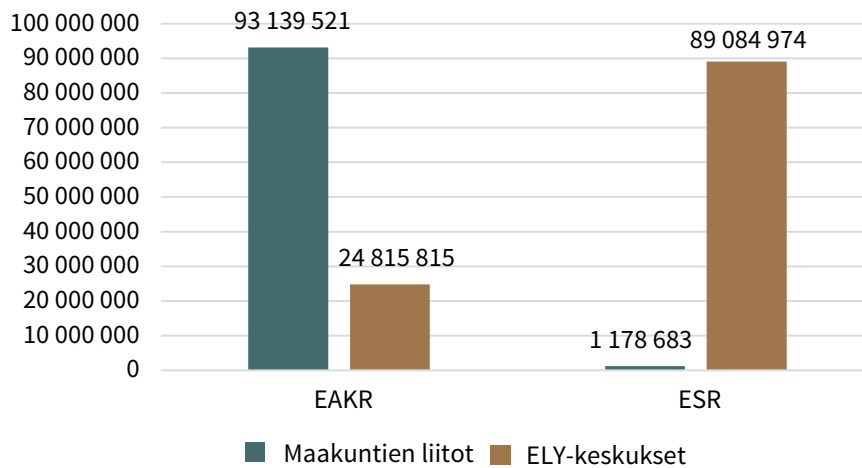
ESR- ja EAKR-hankkeiden rahoittavina viranomaisina kaudella 2007–2013 olivat joko maakuntien liitot (kuntapohjainen aluehallinto) tai ELY-keskukset (valtion aluehallinto). Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan EAKR-rahoitus myönnettiin maakuntien liitoista ja ESR-rahoitus ELY-keskuksista. Muiden kuin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alojen hankkeet eivät noudattaneet samanlaista jakoa rahoittajan suhteen. EAKR-rahoitusta kulttuurihankkeille myönnettiin myös ELY-keskuksista, koska myös muiden kuin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon aloilla toteutettiin kulttuurihankkeita. Tällaisia olivat esimerkiksi monet EAKR-varoin toteutetut kulttuuriympäristöjen kehittämishankkeet, jotka olivat maa- ja metsätalousministeriön hallinnon alaista toimintaa. (Ks. Pekkala 2012, 20.) Maakuntien liittojen kannalta kulttuurihankkeita voi pitää kulttuurin näkökulman huomioon ottavana alueellisena kehittämisenä ja aluepolitiikkana. Kuten todettua, maakuntien liitoille EAKR-rahoitus on keskeinen väline maakunnan strategiseen kehittämiseen ja alueellisten hankkeiden edistämiseen.

Valtaosa kaikkien ohjelmakauden 2007–2013 EAKR-kulttuurihankkeiden (yhteensä 413 kappaletta) rahoituksesta myönnettiin maakuntien liitoista, yhteensä 93,1 M€ eli lähes 80 % kaikkien kulttuurihankkeiden rahoituksesta. Valtion aluehallinnon ELY-keskukset myönsivät EAKR-rahoituksesta vain viidenneksen (katso liitteistä kartta 3). → **liitteet, kartta 3**. Maakuntien liitoilla oli useita maakunnalliseen imagoon, matkailuun ja markkinointiin liittyviä rahallisesti suuria hankkeita. Ne on tässä selvityksessä luokiteltu kulttuurihankkeiden joukkoon. Maakunnan kulttuurinen imago, kulttuuri ja kulttuuritarjonta ovat näissä hankkeissa keskeisiä tekijöitä – kyse on maakunnallisen ”brändin” luomisesta ja alueellisen houkuttelevuuden lisäämisestä myös kulttuurin ja taiteen avulla.⁵⁰ Katso maakuntien liittojen rahoittamista hankkeista liitteistä kartta 4. → **liitteet, kartta 4**.

Maakuntien liitot rahoittivat myös ESR-hankkeita, mutta näiden hankkeiden määrä kaikkien ESR-kulttuurihankkeiden joukossa oli kokonaisuudessaan hyvin pieni. Valtaosan taiteen ja kulttuurin ESR-hankkeista rahoittivat ELY-keskukset eli valtion aluehallinto. Tilanne oli siis ESR:n piirissä päinvastainen kuin EAKR-kulttuurihankkeissa, joista suurin osa oli nimenomaan maakuntien liittojen rahoittamia. Maakuntien liitot myönsivät rahoituksen yhteensä kahdeksaan ESR-kulttuurihankkeeseen, joissa julkista EU- ja valtion rahoitusta oli 1,1 miljoonaa euroa.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman hankkeisiin haettiin rahoitusta joko oman alueen ELY-keskuksesta tai paikalliselta kehittämisyhdistykseltä eli Leader-toimintaryhmältä. Maaseutuohjelmassa rahoittavana viranomaisena olivat ELY-keskukset. Leader-toimintaryhmän hallitus arvioi yksittäisten hankkeiden tarkoituksenmukaisuutta ja sisältöä sekä tekee ELY-keskukselle esityksen toteutettavista hankkeista. Alueelliset ELY-keskukset arvioivat hank-

50 Yle teki vuonna 2013 uutisen ja selvityksen maakuntien EU-rahoituksella toteutettavista imagokampanjoista: http://yle.fi/uutiset/maakunnat_kayvat_miljoonien_brandikilpailua_eu-rahalla_valtio_ja_kunnat_tiiviisti_mukana/6776545.

Kuvio 12.

Maakuntien liittojen ja ELY-keskusten myöntämä rahoitus EAKR- ja ESR-kulttuurihankkeille.

keiden lainmukaisuutta ja maksoivat yksittäisen hankkeen rahat. Päätösvalta oli siis jaettu toimintaryhmien ja viranomaisten (ELY) kesken. (Ks. liitteistä kartta 5 maaseudun kulttuurirahoituksen jakautumisesta ELY-alueittain). → **liitteet, kartta 5.**

6.5 Rahoituksen temaattinen jakautuminen

Rahastojen temaattiset painotukset kulttuurihankkeissa rahoituksen jakaantumisen perusteella 2007–2013 olivat:

EAKR: 1) Kulttuurimatkailu, 2) Luova talous ja kulttuuriyrittäjyys, 3) Yleinen kulttuuri, 4) Kulttuuri ja hyvinvointi

ESR: 1) Luova talous ja kulttuuriyrittäjyys, 2) Kulttuuri ja hyvinvointi, 3) Yleinen kulttuuri, 4) Kulttuurimatkailu

Maaseutuohjelma: 1) Yleinen kulttuuri, 2) Kulttuurimatkailu, 3) Luova talous, 4) Kulttuuri ja hyvinvointi

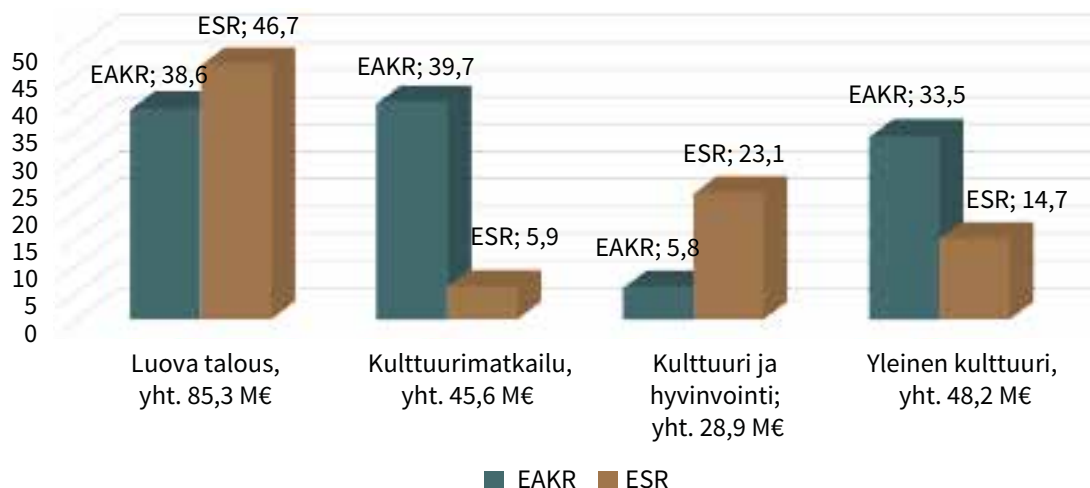
Aikaisemmat selvitykset mahdollistavat myös kulttuurihankkeiden temaattisten painotusten vertailemisen eri rahastojen rahoittamien hankkeiden kesken koko ohjelmakauden ajalta. Tällöin voimme suuntaa-antavasti nähdä, millaisiin kulttuurin kehittämistoimiin kunkin rahaston piirissä suuntaudutaan. Rakennerrahasto-ohjelmien periaatteet ja tavoitteet ohjaavat sitä, millä tavoin perusteltaviin ja millaisiin teemoihin liittyviin hankkeisiin rahoitusta myönnetään. Kuvioissa 13 ja 14 on esitetty kulttuurihankkeille myönnetyn rahoituksen jakaantuminen eri teemoille koko ohjelmakauden ajalta. Teemat ovat luova talous ja kulttuuriyrittäjyys, kulttuu-

rimatkailu, kulttuuri ja hyvinvointi sekä yleinen kulttuuri. Myöhemmin eritellään vielä tarkemmin kulttuuriperintö, -ympäristö ja -infrastruktuurihankkeet, jotka eivät tässä jaottelussa erotu kokonaisuudesta.

Luova talous on rakennerahastohankkeissa hallitseva kehys ja toisaalta rakennerahastorahoitus on luovalle taloudelle tärkeä väline. Tämän on myös opetus- ja kulttuuriministeriö huomionnut strategioissaan: EAKR:n ja ESR:n rakennerahastorahoitus on ollut yksi keskeisimpiä alueellisen luovan talouden rahoitusinstrumentteja. Samoin ELY-keskusten ja maaseudun paikallisten Leader-toimintaryhmien kautta erilaisille hankkeille kanavoitua Manner-Suomen maaseutuohjelman rahoitus on tärkeää alueellisen luovan talouden perustalle. (ks. OKM 2010, 31–32.) EAKR- ja ESR-ohjelmien luovan talouden hankkeet tosin poikkeavat toisistaan. EAKR-hankkeissa on kyse luovan talouden alueellisen infrastruktuurin ja tilojen, yritysten, verkostojen ja toimintamallien kehittämisestä. ESR-hankkeissa keskitytään luovan talouden toimijoiden osaamisen kasvattamiseen, yrittäjyyskasvatukseen ja verkostoitumiseen sekä työelämään liittyvien järjestelmien kehittämiseen.

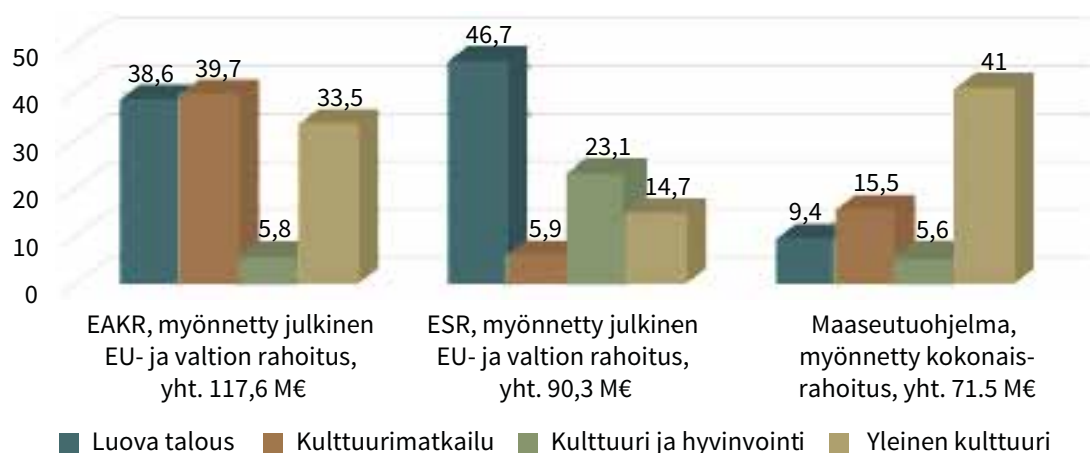
EAKR-rahoituksella rahoitetaan paljon kulttuuriperintö- ja ympäristöhankkeina perusteltavia alueiden kehittämistoimia sekä kulttuurisen infrastruktuurin rakentamista ja parantamista. Monia kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten, kohteiden ja ympäristöjen kunnostuksia tehtiin EAKR-rahoituksella. **Manner-Suomen maaseutuohjelman rahoitus** on erityisen merkittävää maaseudun paikalliselle kulttuurille, kulttuuritoiminnalle, harrastamiselle sekä maaseudun rakennusperinnön, kulttuuriperinnön ja perinteiden säilyttämiselle sekä edistämiseksi. Tällaiset hankkeet tekevät maaseudun ”yleisen kulttuurin” kategoriasta sekä hankkeiden määrän että rahoituksen osalta suuren. **ESR-rahoitus** on puolestaan merkittävää kulttuuri- ja luovien alojen toimijoiden sekä yleisesti ihmisten osaamisen kehittämiseksi, luovalle taloudelle ja kulttuurisille hyvinvointihankkeille. Sekä EAKR- että maaseutuohjelman rahoituksella edistetään paljon kulttuurimatkailua ja sen edellytyksiä, mitä ei tehdä ESR-rahoituksella samassa määrin. Tosin on muistettava, että kulttuurimatkailuhankkeiden erottelu muista ei ole aina yksinkertaista; monessa yhteiskunnan kulttuurista perustaa kehittävässä hankkeessa matkailuala on keskeisenä hyötyjänä. Esimerkkinä voi mainita Rovaniemen Taiteiden Talon tai suomalaisen kirjan museo Pukstaavin. Myös ESR-ohjelmassa oli kaudella 2007–2013 joitakin keskeisiä kulttuurimatkailua kehittäviä toimia, kuten Kulttuurin ketju -hanke.

Jos ESR- ja EAKR-rahastojen rahoitus eri teemoille lasketaan yhteen teema kerrallaan, huomataan luovan talouden rakenteiden, ohjelmien ja osaamisen saaneen ohjelmakaudella eniten rahoitusta, yli 85 miljoonaa euroa. Yleiselle kulttuurille (kulttuuriperintö ja -ympäristöt, infrastruktuuri, muut hankkeet ilman matkailu- tai luovan talouden orientaatiota) kohdistui 48 miljoonaa euroa. Kulttuurimatkailuhankkeissa oli noin 46 miljoonaa euroa ja kulttuurin hyvinvointihankkeissa noin 29 miljoonaa euroa. Luovan talouden hankkeet olivat siis yhteenlaskettuna selvästi suurin hankekategoria EAKR:n ja ESR:n parissa. EAKR:n parissa kulttuurimatkailuhank-

Kuvio 13.

EAKR- ja ESR-rahoituksen kohdistuminen eri teemojen hankkeille 2007-2013. Rahoitus tarkoittaa hankkeille myönnettyä julkista EU- ja valtion rahoitusta. yleinen kulttuuri = kulttuuri-infrastruktuuri, kulttuuriperintö ja kulttuuriympäristöt

Kuvio 14.

Kulttuurihankkeiden rahoituksen jakautuminen temaattisesti rahastoittain.

keet olivat rahoituksellisesti suurin kategoria ja näiden hankkeiden rahoitus tulikin valtaosin tästä rahastosta ESR:n osuuden ollessa vain vajaa 6 miljoonaa euroa. ESR-rahoituksesta suurin osa puolestaan kohdistui luovaan talouteen ja kulttuuriyrittäjyyteen.

Rakennerahastoittain tarkasteltuna kulttuurihankkeiden rahoituksen jakautuminen temaattisesti ohjelmakaudella 2007–2013 on esitetty kuviossa 14. Kuviota tarkastellessa on huomioitava, että **maaseutuohjelman rahoitus viittaa hankkeiden kokonaisrahoitukseen, joka sisältää julkisen EU- ja valtion rahoituksen lisäksi kunta- ja yksityisen rahoituksen osuudet.**

6.5.1 Luova talous ja kulttuuriyrittäjyys

EAKR JA ESR: JULKINEN EU- JA VALTION RAHOITUS LUOVAN TALOUDEN JA KULTTUURIYRITTÄJYYDEN HANKKEISSA KAUDELLA 2007–2013 YHTEENSÄ 85 MILJOONAA EUROA

MAASEUTUOHJELMA: MYÖNNETTY KOKONAISRAHOITUS LUOVALLE TALOUDELLE 9,5 MILJOONAA EUROA

Luova talous ja kulttuuri ovat nousseet merkittäväksi osaksi alueiden kilpailukykyä ja innovaatiotoimintaa. Kulttuuriosaaminen sekä luovuuden ja liiketoiminnan yhdistäminen ovat keskeisiä kilpailutekijöitä. Tämä näkyy Euroopan unionin ja Suomen kansallisissa strategioissa ja ohjelmissa sekä käytännön toimenpiteinä. Näin totesivat Pirkko-Liisi Kuhmonen ja Kirsi Kaunisharju johdannossaan opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuun Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä (OPM 2009c). Siinä todetaan edelleen, että opetusministeriö vahvistaa luovaa taloutta kulttuuripoliittisen perustan kautta. Toimintaa rahoitetaan mm. opetusministeriön koordinoivan Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistyminen ESR-osarahoituksen kehittämisohjelman 2007–2013 kautta. Lisäksi siinä viitataan Kulttuuriviennin kehittämisohjelmaan 2007–2011, jonka toteuttamisessa olivat mukana myös työ- ja elinkeinoministeriö ja ulkoasiainministeriö, joten kyse on Suomessa ollut pitkälti myös poikkisektoriaalisesta työstä. Myös ministeriön maaseutupolitiikan kulttuuriteemaryhmä on omalta osaltaan pyrkinyt vahvistamaan luovaa taloutta ja kulttuuriyrittäjyyttä maaseudulla. Opetusministeriön jo vuonna 2003 julkaisema Alueiden vahvuudeksi -strategia painotti mm. kulttuuriyrittäjyyttä aluepolitiikan toimintastrategisena kehittämisteemana.

Kuten yllä olevat luvut osoittavat rakennerahastokaudella 2007–2013 erilaiset luovan talouden edistämiseen liittyvät hankkeet saivat rahoitusta lähes 100 miljoona euroa kahdelta rahastolta ja yhdeltä ohjelmalta. Ne siis lähtivät edistämään luovan talouden toimintaedellytyksiä Suomessa.

Terminä luova talous (creative economy) on ongelmallinen, kun sitä lähdetään operationalisoimaan käytännön hankkeiden kautta. Tässäkin raportissa luovan talouden teeman alle on laitettu mitä erilaisempia hankkeita, koska hankkeiden toimijat ovat nähneet sen edistävän luovaa taloutta alueellaan tuotteistamalla museoiden tarjoamia palveluja, luomalla alan opetusta ja koulutusohjelmia, edistämällä osaamista ja verkostoitumalla erilaisten toimialojen kesken. Periaatteessa kaikki missä tuotteistetaan, markkinoidaan, kansainvälistytään, jne. on katsottu luovan talouden edistämiseksi. Euroopan unioni käyttää termiä ”cultural and creative industries”, kuten monet jäsenmaatkin. Tämä termi on suppeampi ja siten saadut tiedot sen osuuden suuruudesta rakennerahastojen antamasta tuesta eivät ole aivan vertailukelpoisia ”luovan talouden” kanssa. Opetusministeriön ohjelmakin on kehittämisohjelma, ei luovien alojen tukiohjelma, joten rakennerahastoilla parannetaan osaamista ja taitoja, pyritään löytämään

uusia liiketoimintamalleja ja edistämään kulttuuriyrittäjyyttä niin julkisella kuin kolmannella-kin sektorilla sekä kannustamaan yrittäjyyteen. (ks. luovasta taloudesta esim. Lehtonen 2014.)

Luova talous (creative economy) on laajempi käsite kuin kulttuurin toimialat tai luovat alat. Luovan talouden käsitettä on käytetty eri yhteyksissä muun muassa kuvaamaan liiketoiminnan dynamiikkaa, joka syntyy eri toimialojen tai toimintojen rajapinnoilta. Tällöin mukana on yleensä jokin kulttuurin toimiala sekä muiden toimialojen yritystoimintaa. Yksi esimerkki tällaisesta toiminnasta on kulttuurimatkailu, jolloin kulttuurin ja matkailun toimialat pysyvät yhdessä tuottamaan uudenlaista liiketoimintaa. Toinen, usein käytetty esimerkki, on muotoilun hyödyntäminen metsäkoneteollisuudessa tai muilla teollisuuden aloilla. (OKM 2010, 16.)

Luovan talouden hankkeisiin kohdistui paljon rahoitusta niin EAKR- kuin ESR-ohjelmien kautta. Erityisesti ESR on luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden kehittämisen tärkeä väline. Yhteensä EAKR:n ja ESR:n luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden hankkeissa oli EU- ja valtion rahoitusta noin 85 miljoonaa euroa. Luovan talouden ESR- ja EAKR-hankkeet poikkeavat toisistaan. ESR-hankkeissa on kyse toimijoiden osaamisen kehittämisestä sekä yrittäjyyden edistämisestä. Tällä tarkoitetaan alan tutkimusta ja koulutusta liittyen ammattitaitoon, markkinointiin ja liiketoimintaosaamiseen. Verkostoitumisella pyritään parantamaan luomaan ja parantamaan luovan talouden edellytyksiä erilaisilla yhteistyömuodoilla. Luovan talouden EAKR-hankkeissa on puolestaan kyse ensisijaisesti luovien alojen yritys- ja liiketoiminnan materiaalisten edellytysten parantamisesta erilaisilla laitehankinnoilla ja tilojen rakentamisella sekä kunnostuksilla. Toisaalta EAKR-kehittämishankkeilla tehtiin myös verkostoja ja osaamisrakenteita sekä koulutusohjelmia luovalle taloudelle – esimerkkeinä Pohjoisen kulttuuri-instituutti tai Porin yliopistokeskuksen Luovan talouden maisteriohjelmat. Myös muotoiluhankkeisiin panostettiin kohdullisen paljon EAKR-rahoitusta, esimerkiksi Suomen muotoilusätiön Muotoilun ja median palvelukeskus (1,7 miljoonaa) ja Lapin yliopiston Muotoilualojen laboratorio (1,8 miljoonaa).

Luova Suomi

Opetus- ja kulttuuriministeriö hallinnoi ohjelmakaudella 2007–2013 yhteensä yhtätoista valtakunnallista ESR-kehittämisohjelmaa, jotka toivat täydennystä kansalliseen politiikkaan.

Luovan talouden kannalta keskeisin ESR:n hankekokonaisuus oli Luova Suomi. Se oli valtakunnallinen luovien alojen ja luovan talouden verkosto luovien alojen toimijoille ympäri Suomea. **Se koordinoi opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimaa valtakunnallista Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelmaa, joka opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimista valtakunnallisista kehittämisohjelmista liittyi selkeimmin luovaan talouteen.** Sen rahoittavana viranomaisena toimi Hämeen Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Ohjelma sijoittui ESR-toimintalinjalle 1 – ”Työorganisaatioiden, työssä olevan

Taulukko 6. Luova Suomi ja luovien alojen kehittämisohjelma (OKM).

ESR: Luova Suomi koordinaatiohankkeet ja luovien alojen kehittämisohjelman hankkeet (OKM)

Myönnetty EU Hanke Toteuttaja / hallinnoija ja valtion rahoitus		
Luova Suomi 2008–2011	Aalto-korkeakoulusäätiö	1 138 800
Luova Suomi 2011–2015	Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus	1 211 000
Luova Suomi Etelä-Savossa	Aalto-yliopiston Kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus	341 867
YHTEENSÄ		2 691 667
Myönnetty EU Hanke Toteuttaja / hallinnoija ja valtion rahoitus		
Produforum Nyland	Föreningen Luckan i huvudstadsregionen r.f.	1 200 385
WDC2012 Helsinki–Rovaniemi	Rovaniemen Kehitys Oy	1 063 400
ART360	Satakunnan ammattikorkeakoulu	878 333
Location / Destination Finland	Lapin Elämystuotanto Oy	840 370
Produforum riks	Föreningen Luckan i huvudstadsregionen rf.	826 704
SILLANRAKENTAJAT – luovien alojen agenttien ja vientiammatilaisten valmennusohjelma	Päijät-Hämeen koulutuskonserni – kuntayhtymä/Lahden ammattikorkeakoulu, Innovaatiokeskus	768 777
Luovien alojen tapahtumatuotannon johtajaosaamisen kehittämisshanke – JOHDE	Taideyliopiston Sibelius-Akatemia	743 000
TEKIJÄ – Teattereiden kiertuejärjestelmä – Turnénätverk för Teater	Tampereen yliopisto, Tutkivan teatterityön keskus	702 000
Art Hub -hankekokonaisuus	Pohjois-Savon taidetoimikunta	689 870
Kulttuurin ketju – kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen	Turun kaupunki/Turku Touring	648 000
CREADA, luovien alojen yrittäjyysvalmennus	Aalto-yliopisto kauppakorkeakoulu Pienyrityskeskus	607 180
Finnish Music Express	Taideyliopisto (Sibelius-Akatemia)	600 000
DiMeKe – Tuotekehitystä digimediaan	Oulun yliopiston koulutus- ja tutkimuspalvelut	545 000
Voimaa taiteesta – palvelukehitysosamisen edistäminen luovan alan yritysten ja hyvinvointialan välillä	Tampereen yliopisto, Tutkivan teatterityön keskus	535 580
TAIVEX – vientivalmennus	Teatterin tiedotuskeskus ry	455 500
Produforum Åboland	Sydskustens landskapsförbund r.f.	446 306
KULTAHANKE	Suomen Yrittäjäopisto	438 852
Osaattori	Lasipalatsin Mediakeskus OY	424 916
VAAHTO – Valtakunnallinen tuottaja- ja välittäjähanke	Music Finland ry	400 000
YLÖS – Ammattiteattereiden yleisötyön kehittäminen	Tampereen yliopisto, Tutkivan teatterityön keskus, Näytelijäntuotanto	377 679
Art Hub – luovien alojen osaamisyhteisö	Tampereen Seudun Uusyrityskeskus ry	373 620
VAKA Valtakunnallinen Klubi – ja aluekiertuehanke	Cursor Oy, Kotkan-Haminan seudun kehittämissyhtiö	368 050
LUOVAMO – Luovien alojen informaatio- ja työnhakukeskus	Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus	305 220
Prefix – Ennakkosuunnittelu suomalaisen elokuvan kilpailuvalttina	Metropolia Ammattikorkeakoulu	303 800
Produforum Österbotten	Stiftelsen Juthbacka	274 183
Film Location Finland	POEM-Säätiö	233 483
TAIVEX ²	Teatterin tiedotuskeskus ry	226 579
Valtakunnallinen välittäjävalmennushanke	Music Finland ry	162 616
LUOVAMO – luovien alojen urapalvelut	Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus	147 500
Taideteollisuus Suomen myyntivaltiksi	Teollisuustaitteen Liitto Ornamo ry	145 000
Produforum Östra Nyland	Posintra Oy	54 800
Kioskista Konserniksi, Suomalaisen pk-muotiyrittäjien kansainvälistymisohjelma	Finpro ry	54 079
KOKIJA – Esittävän taiteen ostajätietokannan kehitysprojekti	Tutkivan teatterityön keskus (Viestinnän, median ja teatterin yksikkö, Tampereen yliopisto)	52 320
Pelityöryhmien liiketoiminnan kehittämisen valmennusohjelman esiselvitys ja pilotointi	Aalto University Executive Education Oy	49 976
Veturi – Luovien tilojen verkostotuottajavalmennus	Suomen Humanistinen Ammattikorkeakoulu Oy	49 449
Tee tulevaisuus! – pk-yrittäjien ennakointipäivä	Luovien alojen liiketoiminnan kehittämissyhdystys Diges ry	39 064
Musiikkipedagogista yrittäjäksi-hankkeen esiselvitys	Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy	38 000
TEKIJÄ 2 -esiselvityshanke	Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämisskeskus, Palmelinia Lahti	37 500
Luovien alojen verkosto	Rauman kaupunki	36 890
Johan nyt on markkinat – vai onko? Selvitys kuttuuristen hyvinvointipalveluiden asiakasmarkkinasta	Luovien alojen liiketoiminnan kehittämissyhdystys Diges ry	30 006
Luovien alojen kehittämisohjelma (OKM) YHTEENSÄ		16 173 987
Luova Suomi –päähankkeet ja OKM:n kokonaisuus yhteensä		18 865 654

työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen”. Hallinnollisen menettelynsä takia luovien alojen kehittämisohjelma voidaan määritellä osaksi kansallista kulttuuripolitiikan strategiaa. (Ks. taulukko 6.)

Hanke on tuottanut palveluita luovien alojen kehittäjille, tutkijoille, yrittäjille, päättäjille ja rahoittajille sekä näiden keskeisille sidosryhmille. Sen tavoitteena on ollut maamme luovien toimialojen vahvistaminen sekä luovan talouden käsitteen tunnetuksi tekeminen.

Kehittämisohjelman puitteissa on rahoitettu valtakunnallisia luovien alojen kehittämishankkeita, joilla on pyritty edistämään luovien alojen toimijoiden osaamista ja yhteistyötä sekä luomaan uudenlaisia toimintamalleja luovien alojen kasvun ja kansainvälistymisen tueksi.⁵¹ Taulukko 6 Luovan Suomen koordinaatiohankkeista ja OKM:n luovien alojen kehittämisohjelman hankkeista kertoo merkittävästä julkisesta rahallisesta panostuksesta ESR:n kautta luovan talouden kehittämiseen maassamme. Yhteenlaskettu julkinen EU- ja valtion rahoitus Luovan Suomen koordinaatiohankkeissa ja OKM:n kehittämisohjelmassa oli lähes 19 miljoonaa euroa. ESR-ohjelmissa toteutettiin myös muita luovan talouden hankkeita Luova Suomi -kokonaisuuden lisäksi. Yhteensä ESR:n luovan talouden hankkeissa oli EU- ja valtion rahoitusta 46,7 miljoonaa euroa. Kaikkia luovien alojen kehittämisohjelman hankkeita ei tosin luokiteltu tässä selvityksessä luovan talouden hankkeiksi, vaan osa sijoittui kulttuurin ja hyvinvoinnin kategoriaan.

6.5.2 Kulttuurimatkailu

EAKR JA ESR: JULKINEN EU- JA VALTION RAHOITUS KULTTUURIMATKAILUHANKKEISSA KAUDELLA 2007–2013 YHTEENSÄ 46 MILJOONAA EUROA

MAASEUTUOHJELMA: MYÖNNETTY KOKONAISSRAHOITUS KULTTUURIMATKAILUHANKKEISSA 15 MILJOONAA EUROA

Matkailun edistämiskeskuksen kulttuurimatkailustrategiassa 2014–2020 annetaan kulttuurimatkailulle seuraava määritelmä: ”Kulttuurimatkailussa tuotetaan alueellisia ja paikallisia kulttuurin voimavaroja arvostaen matkailutuotteita ja -palveluita ja tarjotaan niitä liiketoiminnallisin perustein. Tavoitteena on luoda elämyksiä ja mahdollisuus tutustua näihin kulttuurisiin voimavaroihin, oppia niistä tai osallistua niihin.” Strategia korostaa tuotetarjonnan teemoina elämäntapaa, tapahtumia, taiteen lajeja ja kulttuuriperintöä.⁵²

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä oli vuosina 2009–2013 Kulttuurin matkailullinen tuotteistamisen- toimintaohjelma, jonka loppuraportissa Matkailu ja kulttuurin syke (OKM 2013) todetaan

51 Ks. <http://www.luovasuomi.fi/verkosto/hankeyhteistyö>.

52 Ks. Visit Finland: <http://www.visitfinland.fi/wp-content/uploads/2014/06/MEK-Kulttuurimatkailun-kehitt%C3%A4misstrategia-2014-2018-tiivistelm%C3%A4.pdf?dl>.

rakennerahastoihin liittyen mm. seuraavaa: ”Rakennerahastotukea kohdentuu varsinkin kulttuuriympäristön ja -perinnön matkailulliseen kehittämiseen, mikä heijastaa Suomen rakennerahastostrategian painotusta, että luonnon- ja kulttuuriympäristöt ovat vetovoimatekijöitä kehitettäessä matkailuelinkeinoja. Rakennerahastojen tukimuodot ovat mahdollistaneet myös uusien toimintamallien soveltamisen ja osaamisen vahvistamisen, mikä luo pohjaa kansainvälistymiselle.”

Ohjelman merkitystä ja vaikuttavuutta arvioitaessa tehtiin seuraavat kysymykset: Mitä tarkoitetaan kulttuurisella sisällöllä matkailussa? Mikä siihen ei kuulu? Mitä on kulttuurin tuotteistaminen matkailussa? Mitä on kulttuurimatkailun tuottamotoiminta? Lisäksi siinä todetaan, että kulttuuriala näkee asian usein toisella tavalla kuin matkailun kehittäjät. Ennakkoasenteet eivät aina ole myönteisiä yhdessä tehtävää tuotteistamista kohtaan. Lisäksi ohjelman toteuttamisen aikana käytiin keskusteluja matkailun kehittäjien ja rahoittajien kanssa kulttuuriperinnön ja -ympäristön ja -maiseman vaalimiseen liittyvistä eettisten näkemysten tuntemisen tärkeydestä. Todettiin, että jos tuntemus on heikkoa, voi syntyä ristiriita paikallisen kulttuurin, sen suojelun sekä matkailun välille.

Rakennerahastokaudella 2007–2013 erityisesti EAKR:n ja maaseutuohjelman parissa toteutettiin kulttuurimatkailua edistäviä toimia, mutta toisaalta monessa hankkeessa ei vielä välttämättä päästy varsinaisten matkailutuotteiden tai -palveluiden liiketoiminnalliseen tarjoamiseen, vaan kehitettiin kulttuurista perustaa tulevaisuuden kulttuurimatkailua varten. Kulttuurimatkailun täytyy ponnistaa vahvalta kulttuuriselta perustalta – kunkin alueen kulttuuritarjonnan, -palveluiden ja -tuotteista. Taidelaitosten, museoiden ja kulttuuritapahtumien kehittäminen palvelevat osaltaan matkailua. Kuten keskustelussa taloudellisesta ja kulttuurisesta pääomasta tuli ilmi, alueen vahva kulttuurinen pääoma mahdollistaa tällaisen pääoman jatkohyödyntämisen esimerkiksi kulttuurimatkailussa ja täten edelleen myös taloudellisen pääoman kerryttämistä. Kulttuurimatkailu tulisi Pier Luigi Saccon mukaan ymmärtää varsinaista kulttuurisektoria täydentävänä sektorina, joka tuottaa taloudellista arvoa nimenomaan vahvan kulttuurisen perustan seurauksena. Ilman alueen vahvaa ja elävää kulttuurintuotantoa kulttuurimatkailu on vaarassa muuttaa alueen ”turismiriippuvaiseksi huvipuistoksi” (ks. Sacco 2011, 10.)

Kulttuurimatkailun edellytyksiä ja infrastruktuuria kehitettiin alueellisesti erityisesti EAKR-rahoituksella. ESR-kulttuurihankkeiden volyymi oli huomattavasti pienempi. Yhteensä EAKR- ja ESR-kulttuurimatkailuhankkeissa oli EU- ja valtion rahoitusta noin 46 miljoonaa euroa, josta EAKR:n osuus oli 39,7 miljoonaa. Rahoituksellisesti viisi suurinta EAKR-kulttuurimatkailuhanketta oli maakunnallisia imagomarkkinointi-, vetovoima- ja brändäyshankkeita. Suurin yksittäinen näistä hankkeista oli Lapin liiton ”Lapland – North of Finland” (4,7 miljoonaa euroa). ESR-kulttuurimatkailuhankkeista eräs rahoituksellisesti suurimmista oli Luovien alojen valtakunnallisessa kehittämisohjelmassa ollut Turun kaupungin/Turku Touringin ”Kulttuurin ketju – kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen” (648 000 euroa). Kulttuurin ja matkailun hankkeista

ja yhteistyöstä taidelaitosten kanssa voimme vielä mainita Etelä-Savon maakuntaliiton hankkeen Elinvoimainen Saimaan maakunta. Siinä toimittiin yhteistyössä Savonlinnan oopperajuhlien, Salmelan taidekeskuksen ja Savcor-baletin kanssa. (Ks. Jakonen & Mitchell 2014). Maakuntien liitoilla oli useita kulttuuria hyödyntäneitä imagohankkeita, joista osa onnistui paremmin kuin toiset.

Myös Manner-Suomen maaseutuohjelmassa kohdistui yli 15 miljoonaa euroa kokonaisrahoitusta kulttuurimatkailuhankkeisiin. Maaseudun matkailuhankkeissa suurin yksittäinen kategoria oli paikallisuus ja kyläkulttuuri, joita perusteluna käyttäviin hankkeisiin kohdistui neljäsosa kulttuurimatkailuhankkeiden rahoituksesta.

6.5.3 Kulttuuri ja hyvinvointi

EAKR JA ESR: JULKINEN EU- JA VALTION RAHOITUS KULTTUURIN JA HYVINVOINNIN HANKKEISSA KAUDELLA 2007–2013 YHTEENSÄ 29 MILJOONAA EUROAA

MAASEUTUOHJELMA: MYÖNNETTY KOKONAISRAHOITUS KULTTUURIN JA HYVINVOINNIN HANKKEISIIN 5,5 MILJOONAA EUROAA

Opetus- ja kulttuuriministeriön taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -toimintaohjelmassa vuodelta 2010 mainitaan kolme painopistealuetta kulttuurin ja hyvinvoinnin yhteydestä: 1) Kulttuuri osallisuuden, yhteisöllisyyden, arjen toimintojen ja ympäristöjen edistäjänä, 2) taide ja kulttuuri osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä 3) työhyvinvoinnin tukeminen taiteen ja kulttuurin keinoin. Lisäksi ohjelmassa annetaan eri tahoja koskevia toimenpide-ehtotuksia. (OKM 2010b, 12–21.) Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa toimintaohjelman 2010–2014 loppuraportissa Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia⁵³ todetaan, että rakennerahastojen sekä Manner-Suomen maaseutuohjelman painopisteet mahdollistivat ohjelmakaudella 2007–2013 kulttuurista hyvinvointia -hankkeiden toteuttamisen. Siinä todetaan myös, että tyypillistä rakennerahastojen tuella toteutetuille kulttuurista hyvinvointia -hankkeille on ollut osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen taiteen ja kulttuurin keinoin, osaamisen vahvistaminen ja laaja yhteistyö kuntien, oppilaitosten ja kansalaisjärjestöjen kesken. Lisäksi todetaan, että rakennerahastokaudella 2014–2020 on mahdollista edistää myös kulttuurin, luovien alojen ja hyvinvoinnin yhteistä yritystoiminnan ja palvelukonseptien kehittämistä.

Eri tavoin ministeriön strategian painopisteitä tukeneisiin kulttuurin ja hyvinvoinnin hankkeisiin kohdistui melko paljon rahoitusta päättäneellä ohjelmakaudella. Voidaankin puhua, että kulttuuriset hyvinvointihankkeet ovat tulleet uutena kategoriana mukaan rakennerahastohank-

53 Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia. Toimintaohjelman 2010–2014 loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:17.

keisiin (Kangas & Pirnes 2014, 88). Yhteensä julkista EU- ja valtion rahoitusta kohdistui ESR- ja EAKR-ohjelmien kautta kulttuurisiin hyvinvointihankkeisiin noin 29 miljoonaa euroa, josta ESR:n osuus oli valtaosa, 23 miljoonaa. EAKR-hankkeista hyviä käytäntöjä tuottanut kokonaisuus olivat Tampereen kaupungin ”Tampere yhdessä -pienhankkeet”. ESR-ohjelmissa oli useita sekä työhyvinvointia että sosiaali- ja terveystaloudellisia tukevia kulttuurisia hyvinvointihankkeita. Luovan talouden ohella ESR-rahoitus olikin merkittävää nimenomaan kulttuurin hyvinvointihankkeille ja ESR-ohjelmissa toteutettiin useita tällaisia hankkeita. Esimerkiksi Itä-Suomen yliopisto toteutti ”Työhyvinvointia kulttuurista” -hankkeen (350 000 euroa) ja Tampereen yliopiston Tutkivan teatterityön keskus ”Voimaa taiteesta” -hankkeen (535 580 euroa).

Myös Manner-Suomen maaseutuohjelmassa toteutettiin kulttuurin hyvinvointihankkeita. Yhteensä maaseutuohjelmassa kulttuurin ja hyvinvoinnin hankkeissa oli noin 5,6 miljoonaa euroa myönnettyä kokonaisrahoitusta. Esimerkiksi ”Kaikille ikäihmisille kulttuuria” -hankkeen (76 000 €) tavoitteena oli luoda Eurajoelle ikäihmisten kulttuuripalveluiden toimintamalli yhteistyössä Eurajoen kulttuuritoimen, sosiaalitoimen ja paikallisten toimijoiden kanssa.

Sekä rakennerahasto- että maaseutuohjelmärahoitusta käytettiin siis hankkeisiin, jotka omalta osaltaan ovat toteuttaneet ministeriön toimintaohjelman tavoitteita.

6.5.4 Kulttuuriperintö, kulttuuriympäristöt ja kulttuuri-infrastruktuuri

Tässä luvussa käsitellään aiempaa tarkemmin **kulttuuriperintö, -ympäristö ja -infrastruktuurihankkeita kaikkien kolmen rahaston piiristä koko ohjelmakaudelta**.⁵⁴ Tarkoitus on purkaa ”yleisen kulttuurin” kategoriasta mainittuja hankkeita ja niille kohdistuneita rahoitusosuuksia esille. Nämä alueet ovat olleet erityisen vahvasti rahoituksen kohteena eri EU- maissa useilla rakennerahastokausilla ja omissa laskelmissaan komissio totesi, että arvioidusta 6 miljardista eurosta, jotka ennakoitiin tulevan kulttuuri- tai kulttuuriin liittyvillä hankkeilla 3 miljardia sijoitetaan kulttuuriperintöön ja 2,2 miljardia infrastruktuuriin rakennerahastokaudella 2007–2013. Perinteisesti eteläisen Euroopan maille rakennerahastorahoitus kulttuuriperinnön suojeluun on ollut erityisen merkittävää ja se on vahvasti liittynyt kulttuurimatkailuun ja alueiden vetovoimaisuuden edistämiseen. Näissä maissa suurin osa kulttuurille tai kulttuuriin liittyville hankkeille menevästä rahoituksesta suuntautuukin luokkaan ”cultural heritage” yhdessä kulttuurimatkailun ja infrastruktuurin kunnostuksen kanssa.

Euroopan Komission julkaisema, Horizon 2020 -asiantuntijaryhmän tuore raportti (2015) eurooppalaisesta kulttuuriperinnöstä⁵⁵ korostaa innovatiivista kulttuuriperinnön suojelua ja käyt-

54 EAKR:n piiristä mukana on myös joitakin hankkeita ”yleisen kulttuurin” kategorian ulkopuolelta, mikä tarkoittaa, että kulttuuriperintö- ja infrastruktuurihankkeiden yhteenlaskettu rahoitus on isompi kuin ”yleisen kulttuurin” kategorian.

55 *Getting cultural heritage to work for Europe* (2015). Report of the Horizon 2020 Expert Group on Cultural Heritage. European Commission, Directorate-General for Research and Innovation.

töä. Aineettomaan ja aineelliseen kulttuuriperintöön ja kulttuurisiin ympäristöihin sijoittaminen voi raportin mukaan luoda Eurooppaan työpaikkoja ja talouskasvua sekä edistää sosiaalista koheesiota ja kestävästä kehitystä. Raportissa nähdään EU:n rakennerahastojen ja maaseutuohjelman olevan tärkeitä rahoitusvälineitä kulttuuriperintöön ja kulttuuriympäristöihin liittyvien tavoitteiden edistämiseksi.

Kulttuuri-infrastruktuuri

Kulttuuri-infrastruktuurin kehittämistä ja rakentamista sekä kulttuuriperinnön kartuttamista, säilyttämistä ja suojelua voidaan pitää yhteiskunnan kulttuurisen perustan vahvistamisen keskeisinä alueina. Kulttuuritilojen alueellinen rakentaminen ja kunnostaminen vaikuttavat kulttuurin alueelliseen saatavuuteen ja parantavat kansalaisten osallistumismahdollisuuksia kulttuurielämään. (OPM 2009, 33–37). Kyse on myös kulttuurisesti kestävästä kehityksestä, jota voidaan lähestyä useista eri näkökulmista. Usein juuri kulttuuriperinnön suojelu ja säilyttäminen tuleville sukupolville liitetään kulttuuriseen kestävyyteen. Myös kulttuurin elinvoimaisuus (esimerkiksi alueilla) voidaan ymmärtää kestävä kehityksen edellytykseksi. (Ks. Soini 2013, 19.) Kulttuurin infrastruktuurihankkeet voivat edistää alueen elinvoimaisuutta ja kulttuuriperinnön säilymistä, vaikka toki kulttuuriperinnön hallinta sisältää aina poliittinen valintoja: mitä säilytetään ja mitä ei, mikä ymmärretään säilytettäväksi perinnöksi? On mahdollista, että uuden infrastruktuurihankkeen myötä voi jopa kadota kulttuuriperintöä, jos uusi infrastruktuuri edellyttää aikaisemman purkamista. Joka tapauksessa alueelliset kulttuuri-infrastruktuuri- ja kulttuuriperintöhankeet voivat tuoda lisäarvoa Eurooppa 2020 -strategian kestävä, älykkään ja osallistavan kasvun tavoitteille.

Alueen infrastruktuurin parantaminen on ihmisten elinympäristön laadun kehittämistä. Hyvä ja toimiva infrastruktuuri eli fyysinen toimintaympäristö on kunkin alueen elinvoimaisuuden ja kilpailukyvyyn tärkeä osatekijä. Kulttuurin osalta infrastruktuuriin voidaan lukea mukaan esimerkiksi alueen kulttuuritilojen laatu ja riittävyys erilaista kulttuurista toimintaa ja harrastamista varten. Euroopan aluekehitysrahaston eräs tarkoitus on tukea alueiden rakenteellista kehitystä ja elinvoimaisuutta. Näin ollen EAKR:n rahoituksen voimalla toteutetaan paljon kulttuuria vä-
lillisesti hyödyttäviä infrastruktuurihankkeita ja kulttuuri-infrastruktuurin kehittämishankkeita maan eri alueilla. Useassa tapauksessa kyse on nimenomaan taiteelle ja kulttuurille rakennettavasta infrastruktuurista. Näiden hankkeiden perusteluissa tietysti korostettiin koheesiopoliitiikan mukaisesti myös vaikutuksia matkailuun, alueelliseen imagoon ja vetovoimaan sekä elinkeinoelämän menestykseen. Tällainen hanke oli esimerkiksi Rovaniemen Taiteiden Talo (joka tunnetaan nyt kulttuurikeskus Korundina). Toisaalta infrastruktuurihanke voi myös edistää kulttuuriperinnön kehittämistä ja säilymistä: esimerkkinä voisi olla saamelaiskäräjien kulttuurikeskus Sajos Inarissa. Myös Manner-Suomen maaseutuohjelmassa tehtiin paljon pieniä kulttuuri-infrastruktuuriin liittyviä investointeja ja kehittämistoimia.

Maaseutuohjelman ja EAKR-hankkeiden kokonaisuuksista eroteltiin kulttuurista infrastruktuuria ja kulttuurisia tiloja kehittävät hankkeet. Seuraavassa on esitelty perustieto- ja kulttuuri-infrastruktuurihankkeista niin EAKR:n kuin maaseutuohjelman parista koko ohjelmakaudelta. Näiden rahoitusvolyyminen ja hankkeiden tarkastelu tuo suuntaa-antavan kuvan siitä, kuinka paljon EU-rahoituksen avulla parannetaan ja ylläpidetään yhteiskunnan kulttuurista perustaa kulttuuritoiminnan infrastruktuurin osalta. Hankekuvausten perusteella on melko vaikeaa yksiselitteisesti saada kaikissa tapauksissa selville, missä määrin hanke hyödyttää juuri kulttuuritoimintaa tai millainen osuus kulttuuritilojen rakentamisella hankekokoaisuudessa todella on. Näin oli erityisesti EAKR-hankkeiden kohdalla, joista osa on monialaisia ja erilaisia toimenpiteitä sisältäviä kulttuurisen toimintaympäristön kehittämishankkeista.

EAKR-kulttuurihankkeiden joukosta eroteltiin kulttuuri-infrastruktuuria ja kulttuuritiloja kehittävät hankkeet, joita tunnistettiin yhteensä 50 kappaletta. Mukaan ei otettu EAKR:lle tyypillisiä laajoja kulttuuriympäristöjen kehittämishankkeita tai kulttuuriperinnön säilyttämishankkeita, jotka esitellään erikseen kulttuuriperintö-osuudessa. Esimerkiksi museoiden kokoelmien parantamista ja uusimista koskevat kehittämishankkeet luokiteltiin kulttuuriperintöön. Tässä pitäydyttiin niissä hankkeissa, joissa hankekuvauksen mukaan luotiin joko täysin uutta tai korjattiin vanhaa infrastruktuuria niin luoville aloille kuin erilaista museo, taide- tai kulttuuritoimintaa varten. Kulttuuri- tai rakennusperintökohteen korjaamista sinällään ilman kohteessa tapahtuvaan kulttuuritoimintaan viittaavaa kuvausta ei tässä tapauksessa otettu mukaan, vaan tällainen hanke luokiteltiin kulttuuriperintöön. (Ks. lisää Pekkala 2012, 33–34.) Keskeinen kriteeri luokittelussa oli se, että hankekuvauksessa mainittiin kyseessä olevan jollakin tavoin kulttuurin tai luovan alan tekemisen (esimerkiksi taideharrastamisen, museon tai käsityöläisten) tila. Hankkeet olivat joko investointi- tai investointi- ja kehittämishankkeita, valtaosa nimenomaan investointeja. Tarkastelu perustui empiiriseen hankekuvausten tutkimiseen ja on täten suuntaa-antava.

Yhteensä EAKR:n kulttuuri-infrastruktuurihankkeissa oli myönnettyä julkista EU- ja valtion rahoitusta 21,8 miljoonaa euroa. Hankkeille myönnettyissä julkisen EU- ja valtion rahoituksen osuuksissa oli myös suuria eroja. Rahoituksellisesti suurimmat infrastruktuurihankkeet olivat Saamelaiskulttuurikeskus Sajos (5 miljoonaa euroa) ja Rovaniemen Taiteiden Talo (3,2 miljoonaa euroa). Pienin tunnistettu hanke myönnetyn julkisen rahoituksen osalta oli ortodoksisen kulttuurin säätiön ”ortodoksisen kulttuurikeskuksen investoinnit” (14 000 euroa). Myöntöjen keskiarvo infrastruktuurihankkeissa oli noin 436 000 euroa ja mediaanimyöntö noin 237 000 euroa. Liiteosion kartassa 6 esitetään EAKR:n kulttuuri-infrastruktuurihankkeiden rahoituksen kohdistuminen maakunnittain ja tuodaan esiin kiinnostavimpia ja suurimpia hankkeita eri alueilta. → **liitteet, kartta 6.**

Maaseudun kulttuurista rakennettua ympäristöä parantamalla ja hoitamalla vahvistetaan alueen identiteettiä, viihtyisyyttä ja houkuttelevuutta matkailukohteena (ks. Pekkala 2012, 59).

Manner-Suomen maaseutuohjelman rahoituksella toteutettiin paljon paikallisia infrastruktuurihankkeita. Maaseutuohjelmassa korjattiin, rakennettiin ja kehitettiin nimenomaan taiteelle ja kulttuurille tarkoitettuja paikallisia tiloja, jotka tässä on luokiteltu kulttuuri-infrastruktuuriksi: teattereita ja kesäteattereita, museoita, tanssilavoja, käsityötiloja, taiteilijaresidenssejä sekä kulttuuriharrastus- ja taidenäyttelytiloja. **Manner-Suomen maaseutuohjelmassa toteutettiin yhteensä 314 kulttuurihanketta, joissa kehitettiin tällaisia tiloja kulttuurille.** Monet hankkeista olivat infrastruktuuriin tehtäviä pienehköjä huoltoja ja korjauksia. Valtaosa hankkeista liittyi kesäteattereiden, tanssilavojen ja paikallismuseoiden kehittämiseen. Muutamassa hankkeessa kehitettiin infrastruktuuria osana laajempaa kulttuurista paikallis- ja kyläympäristöä. **Näissä hankkeissa myönnettyä kokonaisrahoitusta oli 21,3 miljoonaa euroa.**

Maaseutuohjelmassa oli myös paljon kylä-, kerho- ja nuorisoseurantalojen korjauksia sekä muita infrastruktuurihankkeita, joissa luotiin ja korjattiin tiloja yleiselle harrastustoiminnalle (perusteluissa puhuttiin muun muassa kerho-, liikunta-, harrastus- ja juhlatiloista). Näissä hankkeissa kehitettiin samalla tiloja maaseudun kulttuuritoiminnalle. Maaseutuohjelman hankeaineistosta tunnistettiin 125 monialaista infrastruktuurihanketta, joissa luotiin välillisesti tiloja ja myös paikalliselle taide- ja kulttuuritoiminnalle. Näissä hankkeissa oli myönnettyä kokonaisrahoitusta 8,1 miljoonaa euroa.⁵⁶

Sekä monialaisten infrastruktuurihankkeiden että kulttuuria suoremmin hyödyttävien hankkeiden tunnistaminen hankekuvausten perusteella ei ollut kaikissa tapauksissa yksinkertaista. Monialaisen ja nimenomaan kulttuuria kehittävän hankkeen ero on usein häilyvä, koska hankekuvausten perusteella ei ole mahdollista täysin yksiselitteisesti tunnistaa, minkälaiseen käyttöön tila tai infrastruktuuri on tarkoitettu. Täten tietoa maaseudun kulttuuri-infrastruktuurille meneestä rahoituksesta on pidettävä vain suuntaa-antavana. Kulttuurisen infrastruktuurin kehittämiseen myönnetty lähes 30 miljoonaa euroa kertoo kuitenkin siitä, että EU-rahoitus ja -hankkeet ovat merkittävä osa maaseudun kulttuuri- ja harrastustilojen ylläpitämistä ja kehittämistä.

CSES muistuttaa loppuraportissaan kulttuuri-infrastruktuurin strategisen ja toiminnallisen kehittämisen tärkeydestä pelkkien ”seinien” lisäksi: ”...infrastructure investment in cultural facilities and public spaces is often a necessary foundation for the development of an active creative sector, but it is not sufficient. Investment in infrastructure needs to take place within a strategy that anticipates further developments that will effectively exploit the infrastructure that has been put in place and engage a wider community in both the public and private sectors.” (CSES 2010, 48.)

56 Hankeaineisto ei sisältänyt kaikkia maaseutuohjelman hankkeita, vaan jo suodatetun version kulttuurihankkeiden etsimistä varten. Täten monialaisten infrastruktuurihankkeiden määrä ja rahoitus eivät kerro sitä, kuinka paljon tällaisia hankkeita oli maaseutuohjelmassa kokonaisuudessaan ja paljonko niihin oli myönnetty rahoitusta.

Kulttuuriperintö- ja ympäristöt

Janne Vilkkunan mukaan kulttuuriperinnön käsitteen ala on hiljalleen laajentunut. Kohde- ja esinekeskeisestä kulttuuriperinnön käsitteestä on siirrytty 1900-luvun loppupuolella kokonaisvaltaisempaan kulttuuriperinnön määrittelyyn, jossa myös luonnonperintö ymmärretään kulttuurisesti määrittelyksi. Aluksi kulttuuriperintö käsitti teollistuneissa ja kaupungistuneissa yhteiskunnissa lähinnä aineellisen kulttuurin huippusaavutuksia. Vähitellen kulttuuriperinnön piiriin ovat tulleet kokonaiset alueet ja ympäristöt yksittäisten monumenttien ja rakennusten lisäksi. Myös henkisen kulttuurin tuotteet on sisällytetty kulttuuriperinnön käsitteeseen. (Vilkkuna 2014, 328.) Kuten Kirsi Hänninen (2013, 197) kuvaa, ”[a]ineellisuuden lisäksi perintö on aikojen saatossa ymmärretty myös henkisenä perintönä, jota ei ole voinut rahassa ja tavarassa mitata. Kulttuuriperintö on joka tapauksessa sekä aineellista että henkistä, joten se voi olla yhtä lailla esine kuin kansanlaulukin.” Täten kulttuuriperinnön voi ymmärtää laajassa mielessä käsittävän aineellisen ja aineettoman perinnön kuin kulttuuriympäristötkin. Jo vuonna 2003 opetusministeriön ”Kulttuuriperintö tietoyhteiskunnassa” -strategiassa painotettiin kulttuuriperintöä innovaatioiden ja työllisyyden pohjana – sen nähtiin olevan perusta sisältötuotannolle, suomalaisen kulttuurin kansainväliselle esittämiselle ja eurooppalaisille yhteishankkeille. (OPM 2003b.)

EAKR-hankkeiden joukosta eroteltiin kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristöhankkeet.⁵⁷ Muun muassa OKM:n jaottelua seuraten museoiden kehittämishankkeet (esimerkiksi kokoelmien uusimiset) tulivat osaksi kulttuuriperintöhankkeita. Myös ESR-ohjelmista eroteltiin kulttuuriperintöhankkeet, joita ESR:n piirissä on melko vähän. Yhteensä kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristöhankkeisiin kohdistui ohjelmakauden aikana EAKR- ja ESR-ohjelmien kautta noin 30 miljoonaa euroa EU- ja valtion rahoitusta. Katso liitteestä kartta 7 EAKR-kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristöhankkeiden rahoituksesta maakunnittain. → **liitteet, kartta 7.**

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja ympäristöministeriön asettaman kulttuuriympäristöstrategiaa valmistelevalle työryhmälle esitys valmistui kesäkuussa 2013. Strategian toimeenpanosuunnitelmassa⁵⁸ korostetaan rakennerahastojen ja maaseutuohjelman merkitystä kulttuuriympäristöjen kehittämisessä ja suojelussa. Tätä kulttuurisesti kestävästä kehityksestä edistävää työtä on jo tehty ohjelmakaudella 2007–2013: ”EU- ohjelmakaudella 2014–2020 rahastojen, kuten sosiaalirahaston, aluekehitysrahaston ja maaseuturahaston, mahdollisuuksia hyödynnetään monipuolisesti ja eri toimijoita verkottaen. Lisätään tiedottamista rahastojen käyttömahdollisuuksista ja toimenpiteiden soveltuvuudesta kulttuuriympäristöjen kehittämiseen. Toimeenpanevien viranomaisten ohella informaation lisäämiseen voivat osallistua esimerkiksi yritykset, elinkeino- ja hanketoimijat sekä kulttuuriympäristöjärjestöt.”

57 ”Kulttuuriympäristöllä käsitetään ihmisen toiminnan tuloksena syntyneitä ympäristöjä, kuten kulttuurimaisemia maaseuduilla, metsissä, taajamissa ja kaupungeissa, arkeologisia kiinteitä rakenteita maassa ja vesistöissä, eri-ikäisiä rakennuksia ja rakennettuja ympäristöjä, siltoja, teitä, sähkölinjoja ja teollisuus- ja satama-alueita.” Kuvaus ympäristöhallinnon verkkopalvelusta: http://www.ym.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Elinymparisto/Kulttuuriymparisto_ja_rakennusperinto.

58 http://www.ym.fi/fi-FI/Maankaytto_ja_rakentaminen/Ohjelmat_ja_strategiat/Kulttuuriymparistostrategia/ Kulttuuriymparistostrategia_vahvistaa_ku%281609%29.

Osana kulttuuriperintöhankkeita olivat erityiset kulttuuriperintö ja -ympäristöohjelmat, joita kehittäviä hankkeita tunnistettiin yhteensä 10 kappaletta (ks. taulukko 7). Myönnettyä EU- ja valtion rahoitusta näissä hankkeissa oli noin 1,7 miljoonaa euroa.

EAKR:n hankkeiden joukossa oli erityisiä museoiden toiminnan ja kokoelmien kehittämishankkeita. EU- ja valtion rahoitusta näille hankkeille kohdistui yhteensä noin 3,3 miljoonaa euroa (ks. taulukko 8).

ESR:n yleisten kulttuurihankkeiden joukosta (38 hanketta, 14,7M€) eroteltiin kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristöhankkeet, joita tunnistettiin yhteensä 12 kappaletta. Näille hankkeille oli myönnetty julkista EU- ja valtion rahoitusta yhteensä noin 7,3 M€. Taulukossa 9 on esitetty ESR-ohjelmissa toteutetut kulttuuriperintö- ja ympäristöhankkeet.

Manner-Suomen maaseutuohjelmassa yleisten kulttuurihankkeiden kategoria oli selvästi suurin. Tämän kategorian hankkeissa toteutettiin paljon kulttuuriperintöön, -perinteisiin, -ympäristöön ja paikallisuuteen sekä kyläkulttuuriin liittyviä hankkeita. Nimenomaan kulttuuriperintöön- ja perinteisiin liittyviin hankkeisiin oli sidottu kokonaisrahoitusta yhteensä noin 10 M€ koko kauden aikana. Toki hankkeiden tarkka luokittelu kulttuurin ja taiteen alojen suhteen on tulkinnanvaraista. Silti voidaan todeta, että kulttuuriperintöhankkeet olivat merkittävässä asemassa maaseutuohjelmassa. Yleisiksi kulttuurihankkeiksi luokitellut projektit olivat useimmiten paikallisen kulttuuriperinnön tallentamista, suojelua ja välittämistä (esimerkiksi historiikit ja dokumentit). Yleisissä kulttuurihankkeissa oli kyse myös paikallisen kulttuurin ja kyläkulttuurin kehittämisestä sekä paikalliseen kulttuurin pohjautuvien elämäntapojen, ruokakulttuurin ja käsityön edistämisestä. Yleinen kulttuuri sisälsi myös rakennusperinnön ja erilaisten kulttuuritilojen kuten kylätalojen kunnostamista sekä kulttuurin liittyviä tapahtumia (juhlavuosi, kesäpäivät, kulttuuriviikot tms.). Paikallismuseoihin ja teattereihin liittyvät hankkeet olivat myös yleisiä. Myös maaseudun monikulttuuristumista käsiteltiin joissain hankkeissa.

Eräs mielenkiintoinen hanke kategoriassa oli Juminkeko-Säätiön ”European oral singing traditions”, jossa elvytettiin laulu- ja kansanmusiikkiperinteitä ja luotiin myös kv-verkostoja sekä kehitettiin tutkimusta. Samalla edistettiin kulttuurimatkailun edellytyksiä. Kulttuuriperintöhankkeet olivat useimmiten rakennusperinnön kunnostamista (esimerkiksi Lohtajalla restauroitiin vuonna 1803 käyttöön otettua Pappilaa, jota mm. Lohtajan Kirkkomusiikkijuhlat hyödyntävät taidenäyttelyiden ja konserttien pitopaikkana) ja kulttuuriperinnön dokumentointia ja tallentamista (esimerkiksi haastattelujen, valokuvanäyttelyiden ja kyläkirjojen tekemistä). Melko paljon toteutettiin maaseudun paikalliseen aineettomaan kulttuuriperintöön (suullista perinnettä, esittävää taidetta, sosiaalisen elämän käytäntöjä, rituaaleja ja juhlamenoja) liittyviä hankkeita.

Kulttuuriperinnön vaalimista ja tallentamista voidaan pitää kollektiivisen muistin tuottamisena ja historian siirtämisenä tuleville sukupolville. Kulttuuriperintö, -ympäristö ja -historiahankkeiden suuri osuus maaseutuohjelmassa ei ole sinänsä yllätys, sillä maaseudun kulttuuriperinnön

Taulukko 7. EAKR: Kulttuuriperintö- ja kulttuuriympäristöohjelmat.

Hanke	Toteuttaja	EU- ja valtion rahoitus (€)
Lapin kulttuuriympäristöohjelma -hanke	Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	496 688
Pisara – Kulttuuriympäristöt arjen arvoiksi	Satakunnan Museo	348 274
Mikkelin seudun kulttuuriperintöohjelma ^a	Mikkelin kaupunki	200 620
Ealli biras – Elävä ympäristö	Sami Museum – Saamelais-museosäätiö	195 920
SATAKUNNAN KULTTUURIYMPÄRISTÖT EILEN TÄNÄÄN HUOMENNA -teemahanke	Satakunnan Museo	133 600
Kurikan kulttuuriympäristöohjelma	Kurikan kaupunki	96 000
Kulturmiljöprogram för Närpes / Närpiön kulttuuriympäristöohjelma	Närpes stad / Närpiön kaupunki	96 000
Kainuun kulttuuriympäristöohjelma	Kainuun Etu Oy	80 000
Maalahden kulttuuriympäristöohjelma	Maalahden kunta	56 000
Ähtärin kulttuuriympäristöohjelman päivitys	Ähtärin kaupunki	8 960

a Hankkeesta on analyysi julkaisussa Jakonen & Mitchell 2014.

Taulukko 8. EAKR: Museoiden kehittämishankkeita.

Hanke	Toteuttaja	EU- ja valtion rahoitus (€)
Tuotteita, liiketoimintaa ja tulosta Merikeskus Vellamossa ^a	Cursor Oy	550 000
Turun linnan uudistamishanke kulttuurimatkailullisen vetovoiman parantamiseksi	Turun kaupunki / Turun kulttuuriasiainkeskus / Turun museokeskus	340 461
Suomalaisen kirjan museo ^b	Suomen kirjainstituutin säätiö	290 350
Rautatiekulttuurikeskus REILIA	Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia	251 000
Vorssammuseo 3.0	Forssan kaupunki	226 422
Pielisen museon vanhojen rakennusten ja rakenteiden kunnostaminen	Lieksan kaupunki	215 662
Avain Kainuun kulttuuriperintöön ^c	Kajaanin kaupunki / Kainuun Museo	173 600
Valkeakosken kaupunginmuseon uusi perusnäyttely	Visavuoren museosäätiö	165 000
Olavinlinnan saavutettava näyttely ja lasten työpaja	Museovirasto	138 320
Lounais-Hämeen museot matkailukäyttöön	Tammelan kunta	135 950

a Luokiteltu alun perin kulttuurimatkailuun.

b Luokiteltu infrastruktuurin osaksi Pukstaavin kokonaisuutta.

c Luokiteltu luovan talouden hankkeeksi.

Taulukko 9. ESR: Kulttuuriperintö- ja ympäristöhankkeita.

Hanke	Toteuttaja	Julkinen EU- ja valtion rahoitus (€)
LAPE (Laatua perinnerakentamiseen ja ympäristöhoitoon) -projekti	Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	2 425 280
Työtä ja restaurointiosaamista Joensuun maaseudulle / Työvoimapoliittiset toimet	Pohjois-Karjalan ELY-keskus	1 001 460
Ephemera (osana Digitalian käynnistämistä)	Helsingin yliopisto / Kansalliskirjasto / digitointi- ja konservointikeskus	916 784
Työtä ja restaurointiosaamista Joensuun maaseudulle	Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	562 000
Comellus	Helsingin yliopisto / Kansalliskirjasto / Digitointi- ja konservointikeskus	548 888
VIRSU – Pohjois-Pohjanmaan digitaalinen kulttuuriperintö	Haapajärven kaupunki	499 800
Kulttuuriympäristön- ja maisemanhoidon osaaminen voimavaraksi, työvoimapoliittiset toimenpiteet	Lapin Ely-keskus	391 569
Arvokkaiden rakennusten korjausosaamista Lappiin	Lapin ELY-keskus, Y-vastualue	332 900
Kulttuuriympäristön- ja maisemanhoidon osaaminen voimavaraksi	Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	224 050
Media Networks	Helsingin yliopisto / Kansalliskirjasto / Digitointi- ja konservointikeskus	150 875
Kulttuuriympäristö kuntoon – Kulturmiljövård ger kunskap	Curatio Byggnadsvårdsförening i Åbo-land rf – Turunmaan Korjausrakentamisyhdistys ry	114 672
Kansanmusiikin kulttuuri-perinnepankki	Centria ammattikorkeakoulu Oy	113 431
Yhteensä		7 281 709

vaaliminen ja suojele on kirjattu Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan. Täten kulttuuriperinnön suojele ei siis ole ainoastaan yksilöiden ja yhteisöjen tahdosta kumpuavaa toimintaa, vaan myös ohjelmiin kirjattu tavoite, jonka toteuttamiseen toimijoille myönnetään rahoitusta. (Kumpulainen 2012, 107–108.) On lisäksi huomioitava, että maaseutuohjelmassa oli paljon paikallis- ja kyläkulttuurin kehittämishankkeita, joiden erottelemisen kulttuuriperintöhankkeista oli käytettävissä olleella aineistolla monessa tapauksessa tulkinnanvaraista. Täten mainittu 10 M€ kulttuuriperinnölle on ymmärrettävä luokittelusta johtuvana suuntaa-antavana summana, joka todellisuudessa voi kertoa kulttuuriperinnölle menneen rahoituksen alakanttiin.

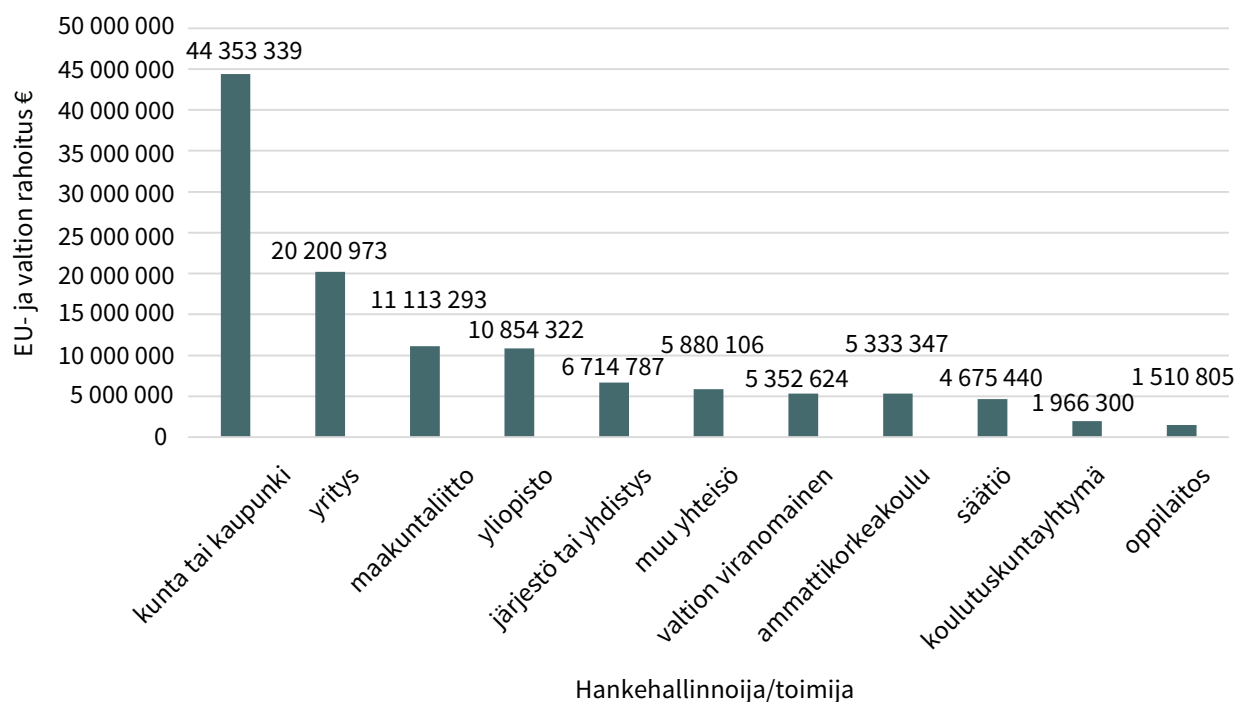
6.6 Kulttuurihankkeiden hallinnoijat/toteuttajat

Hanketoimijoiden (tässä tapauksessa hankerekisteriin merkittyjen hankkeiden hallinnoijien/toteuttajien) tarkasteleminen osoittaa, millä yhteiskunnan alueella kulttuurihankkeita toteutet-

tiin: julkisella, yksityisellä vai kolmannella sektorilla. Toteuttajien tarkastelu kertoo myös hankkeiden laajuudesta. Seuraavissa kuvioissa on esitetty EAKR:n ja ESR:n eri hanketoteuttajien kulttuurihankkeisiin myönnetty julkinen EU- ja valtion rahoitus. Tarkastelu ilmentää rahastojen toimintaperiaatteiden ja tavoitteiden eroavaisuuksia. EAKR on aluepolitiikkaa ja aluekehittämistä. Täten ei ole yllättävää, että suurimmat rahoitusvolyymit EAKR:n piirissä olivat kuntien ja kaupunkien, yritysten ja maakuntaliittojen sekä yliopistojen hankkeissa. Suuri osa tässä yrityksiksi luokitelluista toimijoista oli alueellisia kehittämissyhtiöitä kuten Cursor Oy. Kuntien ja kaupunkien EAKR-kulttuurihankkeissa EU- ja valtion rahoitusta oli kaksinkertainen määrä seuraavaksi suurimpaan ryhmään eli yrityksiin verrattuna. ESR on puolestaan työllisyyspolitiikan väline, jolla kehitetään työvoiman osaamista, yrittäjyyttä ja työllistymisedellytyksiä. ESR:n piirissä suurimmat rahoitusosuudet olivat yliopistojen, järjestöjen ja yhdistysten sekä ammattikorkeakoulujen kulttuurihankkeissa. Maakuntaliittojen ESR-kulttuurihankkeiden määrä oli marginaalinen.

Manner-Suomen maaseutuohjelman kulttuurihankkeiden myönnetystä kokonaisrahoituksesta reilusti yli puolet eli lähes 45 miljoonaa euroa oli yhdistysten ja järjestöjen hankkeissa. Maaseutuohjelma onkin pienille toimijoille tärkeä tapa rahoittaa toimintaa ja hankkeita. Toisaalta lähes 13 miljoonaa euroa oli sidottu kuntien, kaupunkien ja kuntayhtymien hallinnoimiin hankkeisiin.

EAKR-kulttuurihankkeiden rahoituksesta (kuvio 15) selvästi suurin osa oli kuntien ja kaupunkien hallinnoimissa hankkeissa. Muu yhteisö -kategoria sisältää muun muassa saamelaiskäräjät, jotka hallinnoivat saamelaiskulttuurikeskuksen toteuttamishanketta (5 miljoonaa euroa).

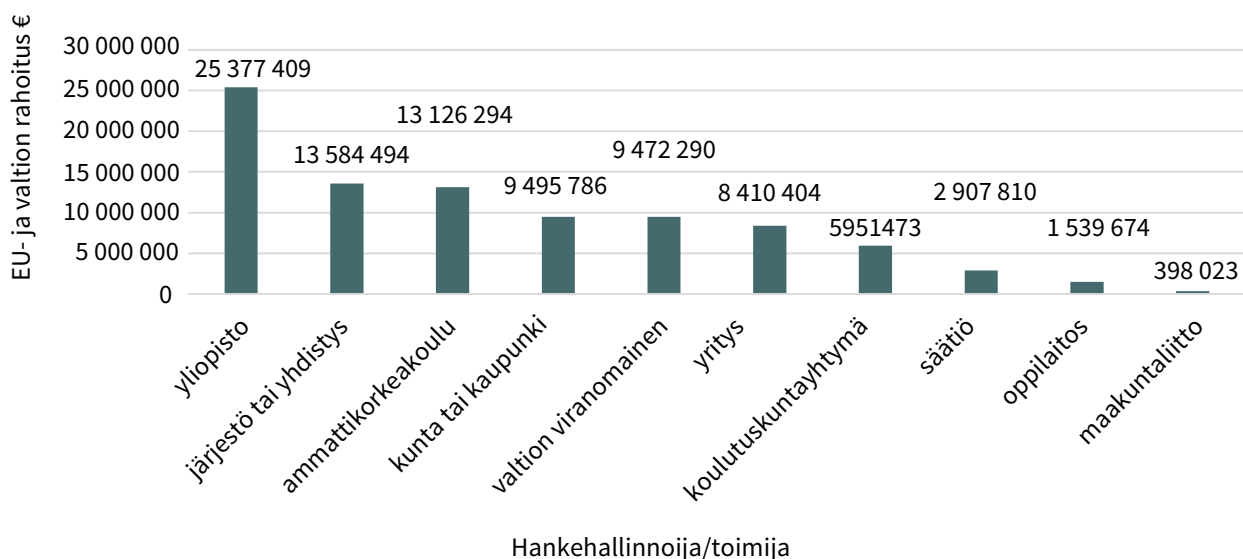

Kuvio 15.

EAKR: EU- ja valtion rahoitus eri hanketoteuttajien kulttuurihankkeissa, 117,9 M€.

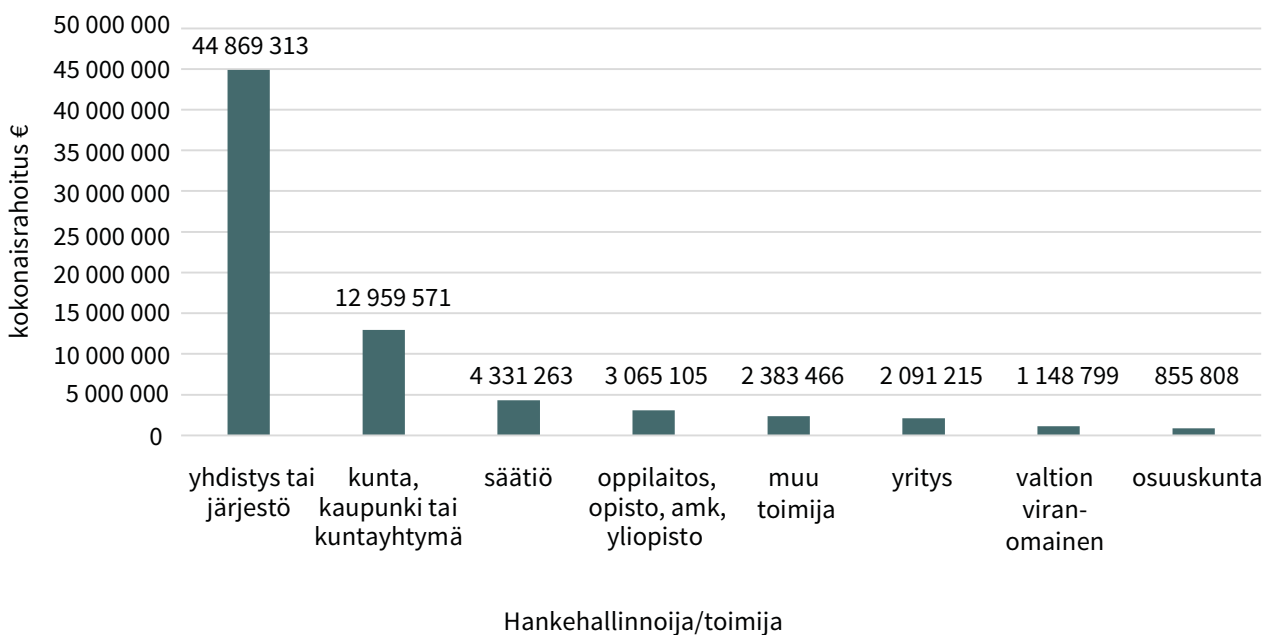
ESR-kulttuurihankkeiden rahoituksesta (kuvio 16) suuri osa oli yliopistojen toteuttamissa hankkeissa. Myös järjestöjen ja yhdistysten sekä ammattikorkeakoulujen hankkeisiin kohdistui paljon rahoitusta.

Manner-Suomen maaseutuohjelmassa (kuvio 17) ylivoimaisesti suurin osa kulttuurihankkeiden kokonaisrahoituksesta oli järjestöjen ja yhdistysten toteuttamissa hankkeissa.

Kuvio 16.

ESR: EU- ja valtion rahoitus eri hanketoteuttajien kulttuurihankkeissa, 90,3 M€.

Kuvio 17.

Maaseutuohjelma: kokonaisrahoitus eri hanketoteuttajien kulttuurihankkeissa, 72 M€.

7 TAITEEN JA KULTTUURIN ALAT HANKETOTEUTTAJINA OHJELMAKAUDELLA 2007-2013

7.1 Taide- ja kulttuurialojen toimijat kulttuurihankkeiden toteuttajina

Taide- ja kulttuurialojen organisaatioiden ja toimijoiden hankkeissa oli EU- ja valtion rahoitusta ESR- ja EAKR-ohjelmissa yhteensä noin 30 miljoonaa euroa koko ohjelmakaudella. Summa on noin 14 % kaikkien kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoituksesta.

Manner-Suomen maaseutuohjelmassa oli kulttuuritoimijoiden hankkeissa myönnettyä kokonaisrahoitusta koko ohjelmakaudella noin 15 miljoonaa euroa. Summa on hieman yli 20 % kaikkien kulttuurihankkeiden kokonaisrahoituksesta.

**Kulttuurihankkeita toteuttivat ohjelmakauden aikana monenlaiset eri toimijat. Varsinai-
silta taide- ja kulttuurialoilta kulttuurihankkeiden toteuttajia oli yleisesti ottaen suhteel-
lisen pieni osa kokonaisuudesta. Seuraavassa tarkastellaan tarkemmin taide- ja kulttuu-
rialojen toteuttamia hankkeita ja hanketoteuttajia EAKR:n, ESR:n ja maaseutuohjelman
piirissä ohjelmakaudella 2007–2013.** Tarkoitus on muodostaa kokonaiskuva ja selventää, mi-
ten paljon EU-rahoitteisia hankkeita toteutettiin nimenomaan suppeammassa mielessä taiteen
ja kulttuurin kentillä ja paljonko rahoitusta kohdistui taide- ja kulttuurialoille erotettuna muista
toimijoista, jotka myös toteuttivat kulttuurihankkeita. Näin voidaan tarkastella taiteen ja kult-
tuurin kannalta fokusoidusti, kuinka aktiivisesti kulttuuri- ja taidetoimijat lähtivät toteuttamaan
EU-rahoitteisia hankkeita ja millaisia hankkeita nämä olivat koko ohjelmakaudella 2007–2013.
Pekkala totesi selvityksessään (2012, 58–59) ohjelmakaudesta 2007–2013, kuinka hanketoimin-
nan rakenne ESR:n ja EAKR:n piirissä (esimerkiksi maksatuskäytännöt) tekivät pienten kulttuu-
ritoimijoiden toimimisen hankkeiden päätoteuttajana vaikeaksi. Maaseutuohjelmassa myös
pienten hanketoteuttajien, kuten taideyhdistysten, oli helpompi saada rahoitusta ja hallinnoida
hankkeita.

Taide- ja kulttuurialan toimijoiden etsiminen aineistosta perustui kulttuuriteollisuuden ja luo-
van talouden ympyrämallin aloihin. Taide- ja kulttuurialan hanketoteuttajat oli suhteellisen sel-
keää poimia aineistosta erilleen, mutta joitakin täsmennyksiä on tässä esitettävä. Toteuttajalla
viitataan hankerekisteriin merkittyyn hallinnoijaan. On huomattava, että kulttuuri- ja taidealo-
jen hanketoteuttajien erottelu kulttuurihankkeiden toteuttajien massasta ei kerro koko
totuutta taide- ja kulttuurikentän osuudesta EU-hankkeisiin. Hankerekisteriin merkitty tieto
projektin hallinnoijasta voi joissain tapauksissa olla puutteellinen. Tässä tapauksessa (kult-
tuuria kehittävien hankkeiden yhteenlasketun lukumäärän ollessa kolmessa rahastossa lähes
1800) ei ollut mahdollista käydä jokaista hanketta erikseen läpi ja varmistaa hanketoteuttajan

merkinnän todenmukaisuus tai merkityn toteuttajan todellista roolia hankkeessa – oliko roolina olla hankekumppani vai päätoteuttaja. Voi myös olla, että monessa muun kuin kulttuuritoimijan hallinnoimassa hankkeessa varsinainen idea on tullut taiteen ja kulttuurin kentältä, mutta hallinnoinnin takia toteuttajaksi merkitty oli joku muu. Näin on siis erityisesti EAKR:n ja ESR:n piirissä. Monessa hankkeessa kulttuuritoimijat saattoivat olla keskeisinä kumppaneina ja toteuttajaosapuolina, vaikka hankkeen toteuttajaksi ja hallinnoijaksi rekisteriin olisi merkitty muu taho. Kulttuuritoimijoille nimenomaan hankkeiden hallinnointi oli usein vaikeaa toteuttaa. Kyse on täten suuntaa-antavasta kuvauksesta.

Lisäksi erityisesti EAKR-ohjelmien piirissä kulttuuritoimijoiden erottelu toteuttajien joukosta ei kerro siitä, paljonko EAKR-rahoitusta kohdistui laajemmassa mielessä alueelliselle kulttuurille ja kulttuurin hyväksi. Monet kulttuurisesti tärkeitä EAKR-kulttuurihankkeita toteuttaneista toimijoista olivat muilta kuin kulttuuri- ja taidealoilta. Koska rahastossa kyse on nimenomaan aluekehityksestä ja -politiikasta, EAKR-rahoituksella kehitetään paljon alueellista infrastruktuuria, tiloja ja toimintaympäristöjä myös taidetta sekä kulttuuria varten. Näissä hankkeissa hankkeen hallinnoija/toteuttaja on usein muulta kuin nimenomaisesti taide- tai kulttuurialoilta. Tällaisia EAKR-hankkeita olivat kaudella 2007–2013 esimerkiksi Taiteiden Talo (Rovaseudun markkinakiinteistöt Oy), Rytmikorjaamon kehittämishankkeet (Frami Oy) tai Luova Tila (Turun seudun kehittämiskeskus). Samoin kuin ESR-hankkeet, myös EAKR-hankkeet ovat olleet monelle pienelle kulttuurialan toimijalle liian hankalia toteuttaa, koska ne vaativat paljon omaa pääomaa tai rahoitusmahdollisuuksia, resursseja hallintoa varten ja verkostoitumista.

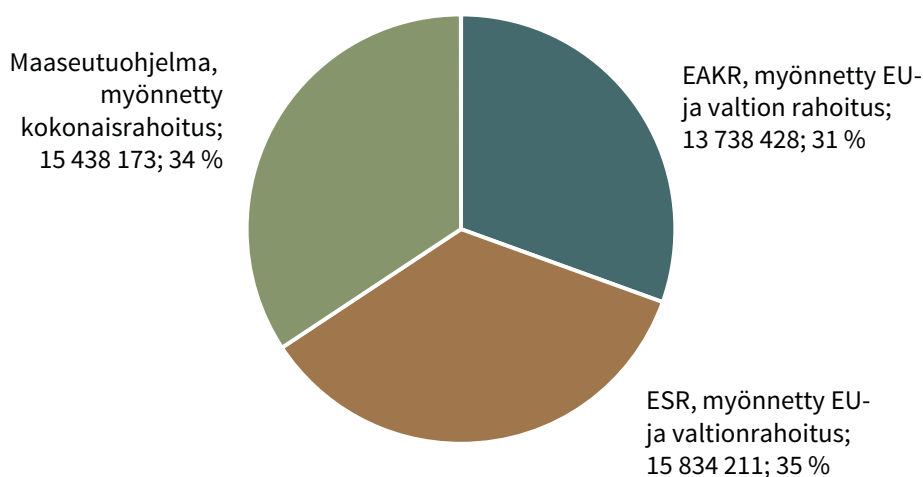
Seuraavassa on esitelty niin EAKR:n, ESR:n kuin Manner-Suomen maaseutuohjelman parista ohjelmakaudelta 2007–2013 ne kulttuurihankkeet, joiden toteuttaja oli taide- tai kulttuurialan toimija. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi maakuntien liittojen, ELY-keskusten, alueellisten kehittämistoimijoiden ja -yhtiöiden, kuntien, kuntayhtymien, koulutuskuntayhtymien, kaupunkien, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen toteuttamat hankkeet on rajattu tarkastelun ulkopuolelle. Taidealan korkeakouluja, oppilaitoksia tai vapaata sivistystyötä, kuten työväen- tai kansalaisopistoja, ei ole otettu tähän tarkasteluun, vaan ne esitellään omana kokonaisuutenaan taide- ja kulttuurialan koulutusorganisaatioita käsittelevässä luvussa. Yritykset otettiin mukaan, jos kyseessä oli selvästi luoville- tai kulttuurialoille painottunut toimija. Tällaisia yrityksiä oli aineistossa vähän, mutta esimerkiksi Lapin elämystuotanto Oy otettiin mukaan kulttuuritoimijaksi. Luovien alojen yritykset ovat yleensä pienehköjä ja keskittyivät hakemaan yritystukia⁵⁹, eivätkä niinkään toteuttamaan hankkeita. Vaikka kuntien ja kaupunkien hankkeita ei ole tässä tarkastelussa mukana, on hanke kuitenkin otettu mukaan, jos hanketoteuttajan kohdalle on erikseen merkitty kaupungin tai kunnan kulttuuri- tai sivistyspalvelut tai esimerkiksi kirjastopalvelut.⁶⁰ Kaupungin kulttuurilaitokset kuten Porin taidemuseon yhteydessä toimi-

59 EAKR ja yritystuet luoville aloille, ks. Jakonen & Mitchell 2014.

60 Joissakin kunnissa kulttuuripalvelut ovat sivistys- tai hyvinvointipalveluiden alaisuudessa. Nämä otettiin mukaan hanketoteuttajien listaan, jos hanke oli selkeästi kulttuuripainotteinen eikä esimerkiksi ainoastaan koulutukseen liittyvä. Joissakin hankkeissa toteuttajaksi oli merkitty esimerkiksi sekä kaupunki että (kaupungin) kirjasto, jolloin hanke otettiin mukaan listaukseen.

va Porin lastenkulttuurikeskus on otettu mukaan. Samoin kaupungin ja museon toteuttamat hankkeet otettiin mukaan (esimerkiksi Avain Kainuun kulttuuriperintöön -hanke). EAKR-hankkeiden toteuttajista seurakunnat luokiteltiin kulttuuritoimijoiksi, koska seurakuntien määrä kulttuurihankkeiden toteuttajina oli marginaalinen. ESR-hankkeiden parista esimerkiksi Lapin Nuorison Liitto ry on luokiteltu toiminnan kulttuuripainotuksen vuoksi kulttuuritoimijaksi, samoin esimerkiksi suomenruotsalainen kulttuuri- ja tiedotuskeskus Luckan⁶¹. Myös projektio-organisaatio Nuorten Akatemia ry otettiin ESR-kulttuurihankkeiden toteuttajien joukosta tähän listaukseen. Maaseutuohjelman piiristä esimerkiksi nuorisoseuroja tai kyläyhdistyksiä ei niiden suuren määrän vuoksi ole otettu mukaan, vaan on pitäydytty vielä rajatummassa mielessä maaseudun taiteen ja kulttuurin kentän toimijoissa: yhdistyksissä, järjestöissä, säätiöissä ja osuuskunnissa. Maaseutuohjelmassa oli joitain museoiden ja taidetoimikuntien hankkeita, jotka on tietysti otettu mukaan tähän listaukseen. Käsityöyhdistykset ovat luovan teollisuuden listausta noudattaen tarkastelussa mukana.

Yhteensä kaikkien kolmen rahaston alaisuudesta koko ohjelmakaudelta 2007–2013 tunnustettiin 418 kappaletta taide- ja kulttuurialan toimijoiden kulttuurihankkeita. Luku viittaa siis siihen, kuka oli merkitty rekisteriin hankkeen toteuttajaksi. On huomioitava, että taide- ja kulttuuritoimijoiden toteuttamien hankkeiden määrä ei suoraan kerro eri toimijatahojen lukumäärää, sillä monet tahot toteuttivat useita hankkeita. **EAKR:n ja ESR:n taide- ja kulttuurialojen toimijoiden hankkeissa oli myönnettyä julkista EU- ja valtion rahoitusta yhteensä 29,2 miljoonaa euroa. Maaseutuohjelmassa kulttuuritoimijoiden hankkeisiin oli myönnetty puolestaan kokonaisrahoitusta 15,4 miljoonaa euroa.** (Kuvio 18.)

Kuvio 18.

Taide- ja kulttuurialan toimijoiden hankkeiden rahoitus.

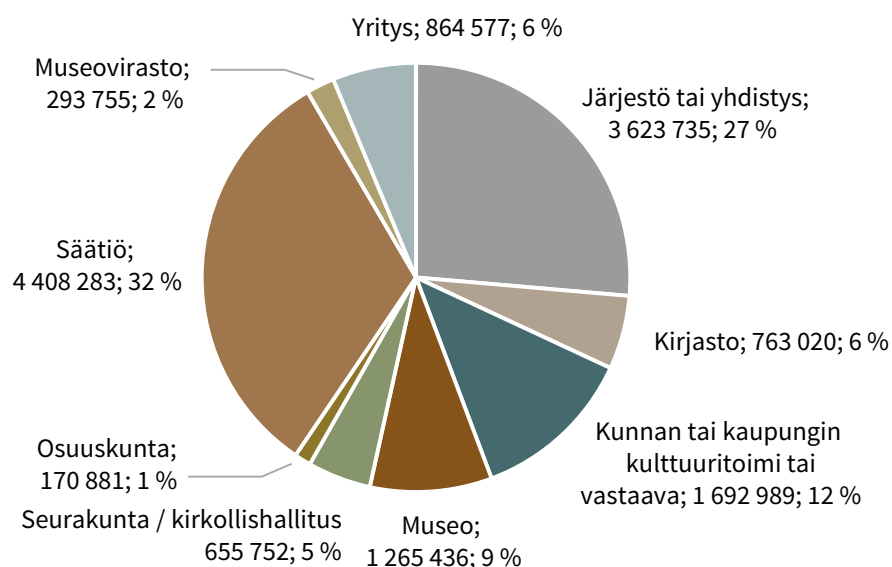
61 "Luckan, det finlandssvenska informations- och kulturcentret i Helsingfors, är en privat aktör som betjänar befolkningen i huvudstadsregionen i Finland." <http://luckan.fi/helsingfors/om/>.

Suhteutettuna koko rahastokaudella kaikissa kolmessa rahastossa toteutettujen kulttuuri-hankkeiden kokonaismäärään (1771) voidaan havaita, että taide- ja kulttuurialojen toimijat toteuttivat näin tarkasteltuna kulttuurihankkeista 24 % eli neljäsosan. Toisin sanoen suurin osa rakennerahastoista ja maaseutuohjelmasta rahoitettujen kulttuurihankkeiden toteuttajista/hallinnoijista oli muualta kuin varsinaiselta taiteen ja kulttuurin kentältä. Tietoja tarkastellessa on syytä muistaa kyseessä olevan suuntaa-antavan tarkastelun, koska jaottelu on tehty julkiseen tietokantaan merkityn hankehallinnoijan/toteuttajan mukaan. Voi olla, että joissain tapauksissa tieto ei anna todenmukaista kuvaa hankkeen oikeasta toteuttajasta.

EAKR

Taide- ja kulttuurialojen toimijat toteuttivat yhteensä 72 EAKR-rahoitteista kulttuurihanketta. Hankkeissa oli myönnettyä julkista EU- ja valtion rahoitusta yhteensä 13,7 miljoonaa euroa. Suhteutettuna EAKR-kulttuurihankkeiden kokonaismäärään kulttuuritoimijoiden toteuttamia hankkeita oli siis noin 18 %. EAKR-kulttuurihankkeiden julkisesta EU- ja valtion rahoituksesta kulttuuritoimijoiden hankkeissa oli vain 12 %. Taide ja kulttuurialan hanketoteuttajat ja hankkeiden julkinen EU- ja valtion rahoitus jakaantuivat kuvion 19 mukaisesti. Säätiöiden sekä järjestöjen ja yhdistysten hankkeissa olivat suurimmat rahoitusosuudet.

EAKR-ohjelmien parissa kulttuurialan toimijoiden toteuttamien hankkeiden julkisen rahoituksen määrissä oli suuria eroja. Toki myös toteuttajien joukko oli heterogeeninen, koska tässä mukaan on otettu niin yhdistyksiä kuin kaupungin kulttuuritoimiakin. Hankkeille myönnetyn julkisen EU- ja valtion rahoituksen keskipakko oli noin 191 000 euroa. Yhteensä 45 kulttuuritoimijoiden hanketta sai EU- ja valtion rahoitusta yli 100 000 euroa. Suurin yksittäinen hanke myön-

Kuvio 19.

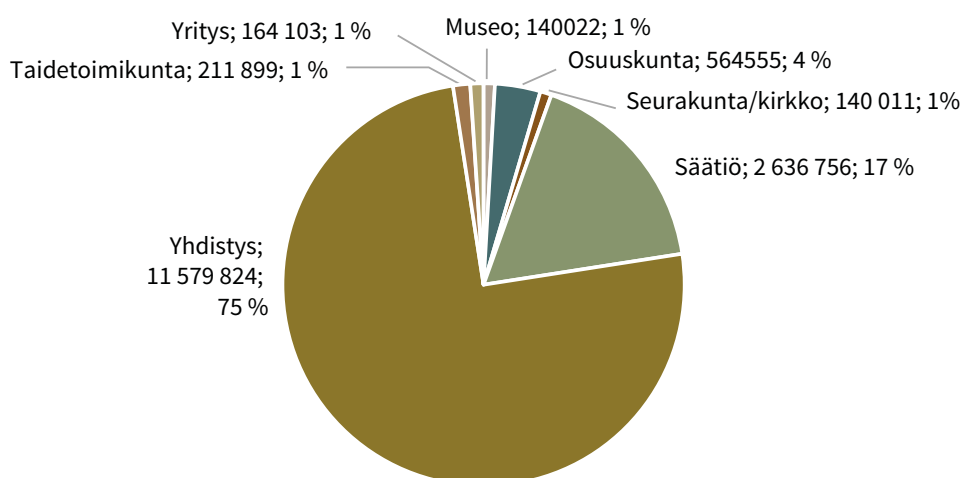
EAKR: Julkinen EU- ja valtion rahoitus kulttuurialojen toimijoiden hankkeissa

netyn EU- ja valtion rahoituksen perusteella oli Suomen Muotoilusäätiön ”Muotoilun ja median palvelukeskus”, jossa tätä rahoitusosuutta oli yli 1,7 miljoonaa euroa. Pienin hanke oli puolestaan Ortodoksisen kulttuurin säätiön kulttuurikeskus, jossa EU- ja valtion rahoitusta oli 14 000 euroa. EU- ja valtion rahoitukseltaan 20 suurinta kulttuuriorganisaation EAKR-kulttuurihanketta (ks. liitteistä taulukko 11) edustivat eri kulttuurin aloja ja olivat kaikki rahoitusosuudeltaan yli 200 000 euron hankkeita. Muotoilun ja median palvelukeskuksen ohella suurimpia hankkeita olivat Lahden kaupungin sivistystoimialan hallinnoima ”IDEAL – International Design and Event Arena Lahti”, POEM-säätiön ”Pohjois-Suomen elokuvakomissio – vahvempi toimintaympäristö”, Lapin Elämystuontanto Oy:n ”Finnish Lapland Film Commission”, Suomen ortodoksisen kirkollishallituksen ”RIISA – Elämyksellinen kirkkomuseo” sekä Helsingin kaupunginkirjaston ”Huomisen arki”.

ESR

Taide- ja kulttuurialojen toimijoiden toteuttamia ESR-hankkeita tunnistettiin yhteensä 64 kappaletta. Hankkeissa oli myönnettyä EU- ja valtion rahoitusta yhteensä 15,8 miljoonaa euroa. Kulttuurialan toimijoiden hankkeita oli siis koko ESR-kulttuurihankkeiden määrästä noin 21 %. Rahoituksen osalta kulttuuritoimijoiden hankkeissa oli noin 16 % ESR-kulttuurihankkeiden julkisen EU- ja valtion rahoituksen kokonaismäärästä. Kulttuuri- ja taidealojen hanketoteuttajat ja hankkeiden EU- ja valtion rahoitus jakaantuivat seuraavasti. Yhdistysten hankkeissa oli noin puolet koko rahoitusmäärästä. Kuviossa 20 on esitetty rahoituksen jakaantuminen hanketoimijoille.

Myös ESR-ohjelmien piirissä taide- ja kulttuurialan toimijoiden hankkeisiin myönnetyn julkisen EU- ja valtion rahoituksen osuudet vaihtelivat huomattavasti. Myönnön keskikoko oli noin 247 000 euroa. Yhteensä 35 kulttuurialan toimijoiden hanketta sai EU- ja valtion rahoitusta yli

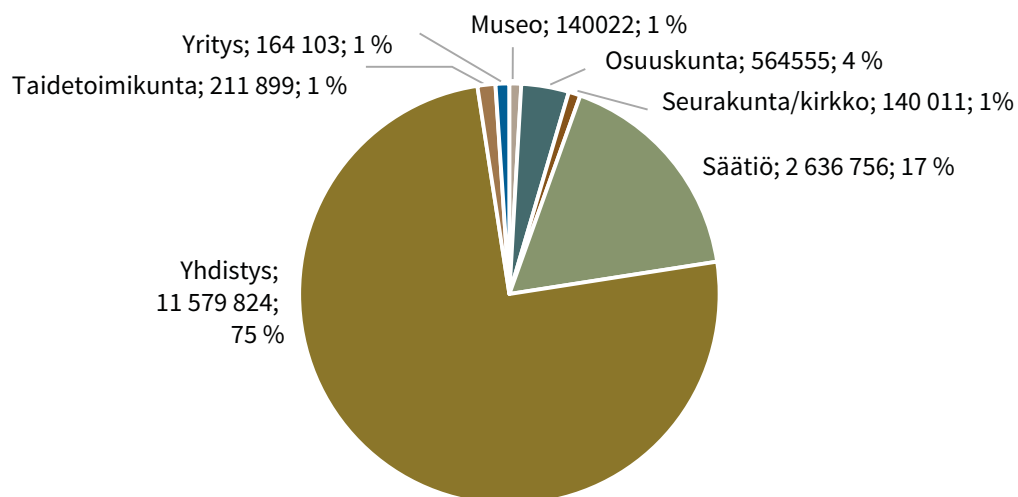
Kuvio 20.

ESR: Julkinen EU- ja valtion rahoitus kulttuurialojen toimijoiden hankkeissa.

100 000 euroa. Suurin hanke EU- ja valtion rahoituksen perusteella oli Luckanin ”Produforum Nyland”, jossa rahoitusta oli 1,2 miljoonaa euroa. Pienin hanke oli puolestaan Suomen taiteilijaseuran ”Esiselvitysprojekti kuvataide- ja musiikkialoista hyvinvointipalveluiden tuottajina”, johon oli myönnetty rahoitusta 14 000 euroa. EU- ja valtion rahoitukseltaan 20 suurinta kulttuuriorganisaation ESR-kulttuurihanketta (ks. liitteistä taulukko 12) edustivat eri kulttuurin aloja kuten vastaavat EAKR-hankkeetkin. Luckanin Produforumin jälkeen rahallisesti suurimmat hankkeet olivat Helsingin yliopiston / kansalliskirjaston ”Ephemera”, Lapin elämystuotanto Oy:n elokuvakomissiohanke ”Location / Destination Finland”, Luckanin ”Produforum riks” sekä Lapin Nuorison Liiton ”Hyvän elämän palveluita kolmannelta sektorilta”. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta 20 suurinta hanketta saivat kukin yli 300 000 euroa EU- ja valtion rahoitusta.

Maaseutuohjelma

Manner-Suomen maaseutuohjelman parista tunnistettiin yhteensä 281 taide- ja kulttuurialan toimijoiden toteuttamaa hanketta. Näissä hankkeissa oli myönnettyä kokonaisrahoitusta 15,4 miljoonaa euroa. Maaseudulla taide- ja kulttuurialan toimijat aloittivat noin 26 % kaikista kulttuurihankkeista. Noin 24 % maaseutuohjelman kulttuurihankkeiden rahoituksesta oli kulttuurialan toimijoiden hankkeissa. Taide- ja kulttuurialojen toimijoista yhdistykset olivat maaseudulla ylivoimaisesti suurin kategoria – kulttuurialojen yhdistysten hankkeissa oli 75 % kaikesta kulttuurialojen toimijoiden hankkeisiin myönnetystä kokonaisrahoituksesta. Säätiöiden osuus oli vajaa 20 %.

Kuvio 21.

Maaseutuohjelma: kokonaisrahoitus kulttuurialojen toimijoiden hankkeissa.

Taide- ja kulttuurialojen hanketoteuttajien hankkeiden keskikoko kokonaisrahoituksen perusteella oli noin 55 800 euroa. Myös maaseutuohjelmassa kulttuurialojen toimijoiden hankkeet olivat rahoitukselliselta kooltaan hyvin vaihtelevan kokoisia jopa yli miljoonan euron hankkeesta pariin tuhanteen euroon. Täytyy kuitenkin edelleen muistaa, että maaseutuohjelman rahoitustiedot sisältävät EU- ja valtion rahoitusosuuksien lisäksi kunta- ja yksityisen rahoituksen, joten ne eivät ole verrattavissa suoraan tämän selvityksen EAKR- ja ESR-hankkeisiin. Vuosien 2007–2010 hankkeista suurin (kokonaisrahoitus yli 400 000 euroa) oli musiikkialan infrastruktuuria ja musiikkiklusteria Seinäjoella kehittänyt Rytmikorjaamo Oy:n ”Rytmikorjaamon tapahumapiha”. Vuoden 2010 jälkeen toteutetuista hankkeista ylivoimaisesti suurin oli Aspegrenin puutarhasäätiön Roselundin vanhan pappilan, kotiseutumuseon ja puutarha-alueen kunnostaminen. Tässä hankkeessa myönnettyä kokonaisrahoitusta oli lähes 1,3 miljoonaa euroa. Liiteosion taulukoissa 13 ja 14 on esitetty vuosilta 2007–2010 ja 2010–2013 kokonaisrahoitukseltaan 20 suurinta maaseutuohjelman kulttuuritoimijoiden hanketta. Käsityöyhdistys Taito Pohjois-Karjala ry:llä oli kaksi rahallisesti suurimpien joukkoon kuuluvaa hanketta molempina periodeina: Taitobussi (379 000 €) ja Home Crafts (300 000 €).

7.2 Taide- ja kulttuurialan koulutusorganisaatiot kulttuurihankkeiden toteuttajina

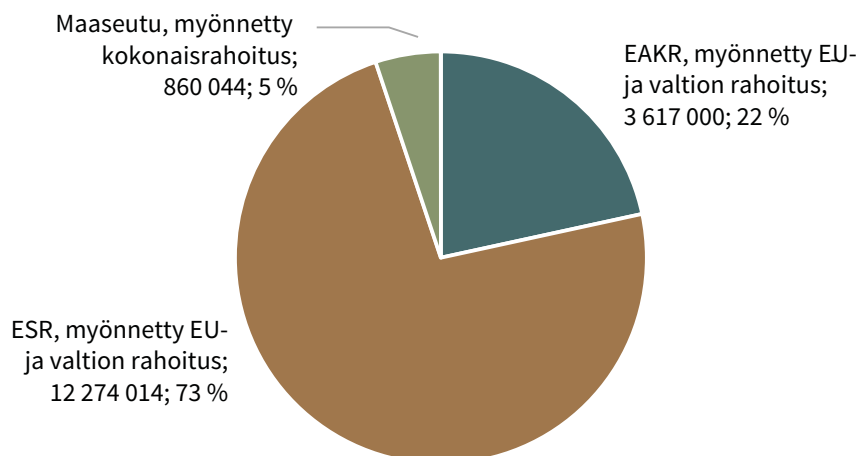
Laura Pekkala kuvasi selvityksessään, kuinka useat koulutusorganisaatioiden toteuttamat kulttuurihankkeet on toteutettu kulttuurialan koulutuksen toimesta (Pekkala 2012, 58). Yliopisto- ja muu koulutuskenttä oli kulttuurihankkeiden toteuttajana aktiivinen. ESR-kulttuurihankkeiden rahoitusta tarkastellessa suurin yksittäinen toteuttajataho olivat yliopistot. Kulttuuripolitiikan laajasti ymmärtäen esimerkiksi yliopistoja voidaankin toki pitää kulttuuritoimijoina. Tässä osiossa tarkastellaan kuitenkin suppeammin taide- ja kulttuurialan koulutusorganisaatioita.

Taide- ja kulttuurialan koulutusorganisaatiot eroteltiin aineistosta seuraavin periaattein. Selkeästi taidealan oppilaitokset kuten Taideyliopiston Sibelius-Akatemia tai Taideteollinen korkeakoulu (yhdistyi Aalto-yliopistoon vuonna 2010) olivat selviä valintoja tähän kategoriaan. Kulttuuri- ja taidealojen koulutusorganisaatioiksi luokiteltiin näiden lisäksi vahvan kulttuuripainotuksen vuoksi ja päättyneellä ohjelmakaudella aktiivisesti kulttuurihankkeita toteuttaneet Humanistinen ammattikorkeakoulu Humak ja Metropolia ammattikorkeakoulu⁶², Saamelaisalueen koulutuskeskus ja Kansan Sivistystyön Liitto KSL⁶³. EAKR:n parista Rovalan Setlementti ry ja Setlementti Kainula⁶⁴ luokiteltiin tähän kategoriaan. Loput kulttuurialan koulutusorgani-

62 HUMAK:n painopistealueet ovat järjestö- ja nuorisotyö, kulttuurituotanto ja luovat alat sekä viittomakieli- ja tulkkausala. Metropolialla kulttuuri ja kulttuurituotanto ovat suuria osa-alueita tutkintoon johtavissa ohjelmissa. Lisäksi tekniikan alle luokitellussa tieto- ja viestintätekniikan ohjelmassa ovat mukana muun muassa pelisovellukset ja mediatekniikka, jotka ovat luovan talouden kannalta tärkeitä aloja.

63 Katso KSL kulttuuritoimijana <http://www.ksl.fi/kulttuuri/>.

64 <http://www.rovala.fi/rovalan-setlementti-ry/>. Yhdistyksen alla toimivat Rovaniemen kansalaisopisto ja Rovala-opisto. http://www.kainuunaalto.fi/aalto_kansalaisopisto/setlementtityokeskus. Kainulan Setlementti toimii Kainuun kansalaisopiston yhteydessä.

Kuvio 22.

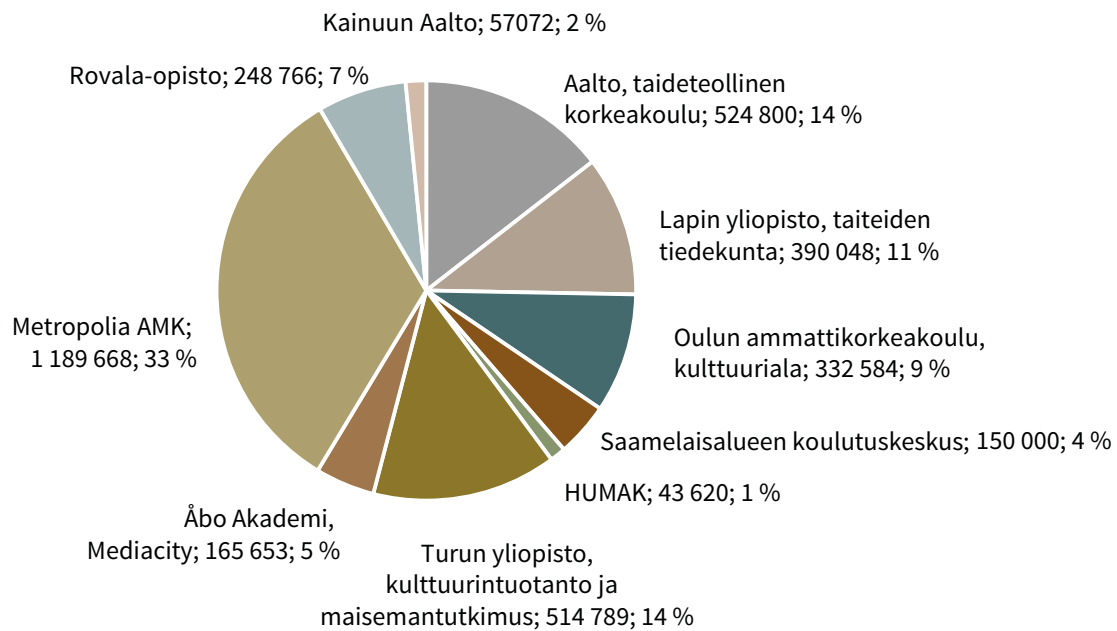
Taide- ja kulttuurialojen koulutusorganisaatioiden hankkeiden rahoitus.

saatioiden hankkeet olivat sellaisia yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen hankkeita, joissa toteuttajaksi oli erikseen merkitty lisäksi taide- tai kulttuurialan laitos, yksikkö, tiedekunta tai koulutusohjelma. Kaikkia eri yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kulttuurihankkeita ei siis otettu tähän listaukseen mukaan. Esimerkkeinä voidaan mainita monia hankkeita toteuttanut Tampereen yliopiston tutkivan teatterityön keskus tai Seinäjoen ammattikorkeakoulun kulttuurialan yksikkö. Maaseutuohjelman parista kulttuurialan koulutusorganisaatioiksi luokiteltiin vapaa sivistystyö ja taiteen perusopetusta antavat tahot eli kansalais- ja työväenopistot (ja niiden kannatusyhdistysten hankkeet), erilaiset muut taidealan opistot (esimerkiksi musiikki- ja tanssiopistot) sekä Sibelius-Akatemian koulutuskeskus Seinäjoella. Kuten edellä kulttuuritoimijoiden kohdalla, myös koulutusalan organisaatioiden tarkastelua on pidettävä suuntaa-antavana. Hankehallinnoinnaksi rekisteriin merkitty taho ei välttämättä kerro koko totuutta toiminnan luonteesta ja todellisesta toteuttajasta.

Taide- ja kulttuurialojen koulutusorganisaatioiden hankkeita tunnistettiin yllämainittuja kriteereitä noudattaen kolmen rahaston piiristä koko ohjelmakaudelta yhteensä 83 kappaletta. ESR- ja EAKR-hankkeissa julkista EU- ja valtion rahoitusta oli yhteensä 15,9 miljoonaa euroa. Maaseutuohjelmassa taide- ja kulttuurialojen koulutusorganisaatioiden hankkeissa oli myönnetty kokonaisrahoitusta 860 000 euroa. Sekä määrällisesti että rahoituksellisesti valtaosa kulttuurialan koulutusorganisaatioiden hankkeista sijoittui osaamisen kehittämistä painottavaan ESR-ohjelmaan.

EAKR

Taide- ja kulttuurialan koulutusorganisaatioiden toteuttamaksi merkittyjä kulttuurihankkeita tunnistettiin EAKR-ohjelmasta 19 kappaletta. Hankkeissa oli myönnettyä julkista EU- ja valtion

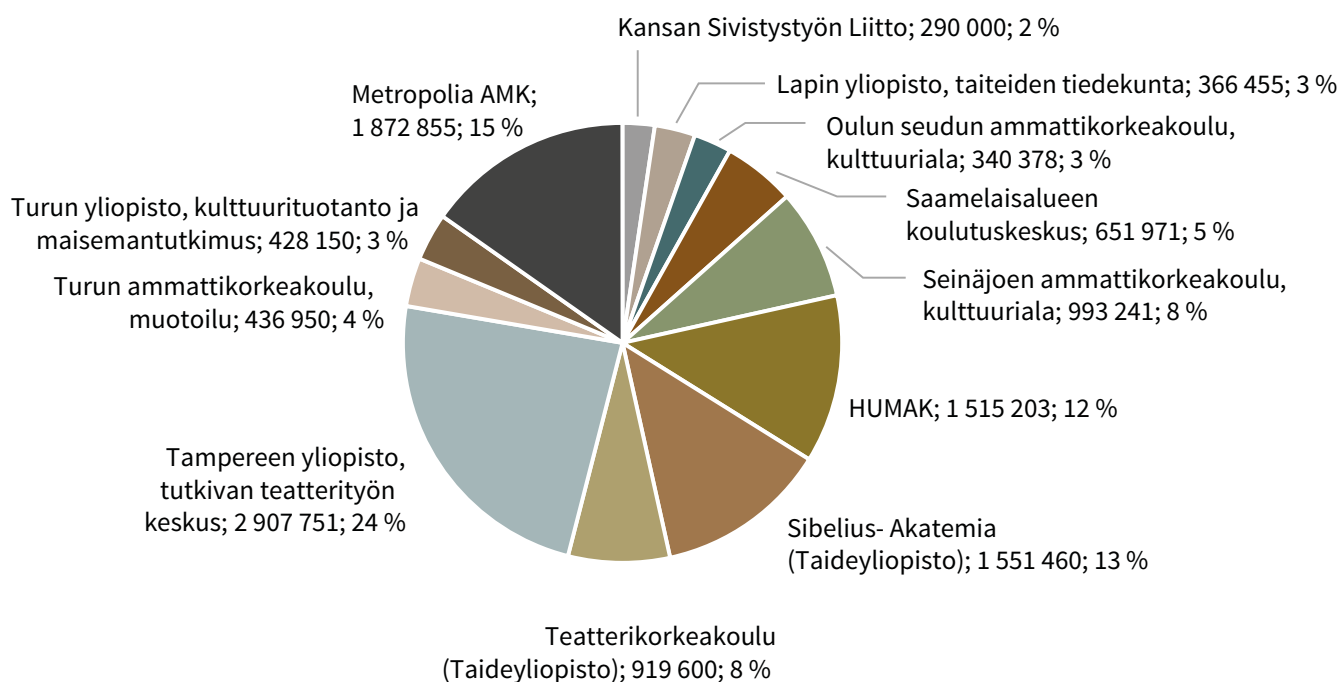
Kuvio 23.

EAKR ja kulttuurialan koulutusorganisaatioiden hankkeiden EU- ja valtion rahoitus.

rahoitusta yhteensä 3,6 miljoonaa euroa. EAKR:n parissa Metropolia ammattikorkeakoulu Oy toteutti muun muassa hankkeet ”Kulttuurisilta – Osallistava kulttuurikasvatus pääkaupunkiseudun palvelutuotannossa” (EU- ja valtion rahoitus 399 841 €) ja ”Kansalaisnavigointia metropolissa” (399 017 €). Turun yliopiston kulttuurituotannon ja maisemantutkimuslaitoksella oli useita EAKR-rahoitteisia hankkeita: ”Takaisin Suomeen? Tutkimus Euroopan unionin maissa asuvien ulkosuomalaisien ja heidän lastensa Suomi-kuvasta ja paluumuuton edellytyksistä” (19 968 €), ”Juuret Suomessa. Tutkimus Euroopan suomalaisten ja heidän lastensa Suomi-kuvasta ja paluumuuton edellytyksistä” (64 750 €), ”Osana omaa ympäristöä” (100 161 €), ”Satakunnan ympäristökoulu- Kulttuuriympäristö koulutuksessa ja kasvatuksessa” (210 910 €), ”Selkämeren rannikon matkailutiehanke” (119 000 €).

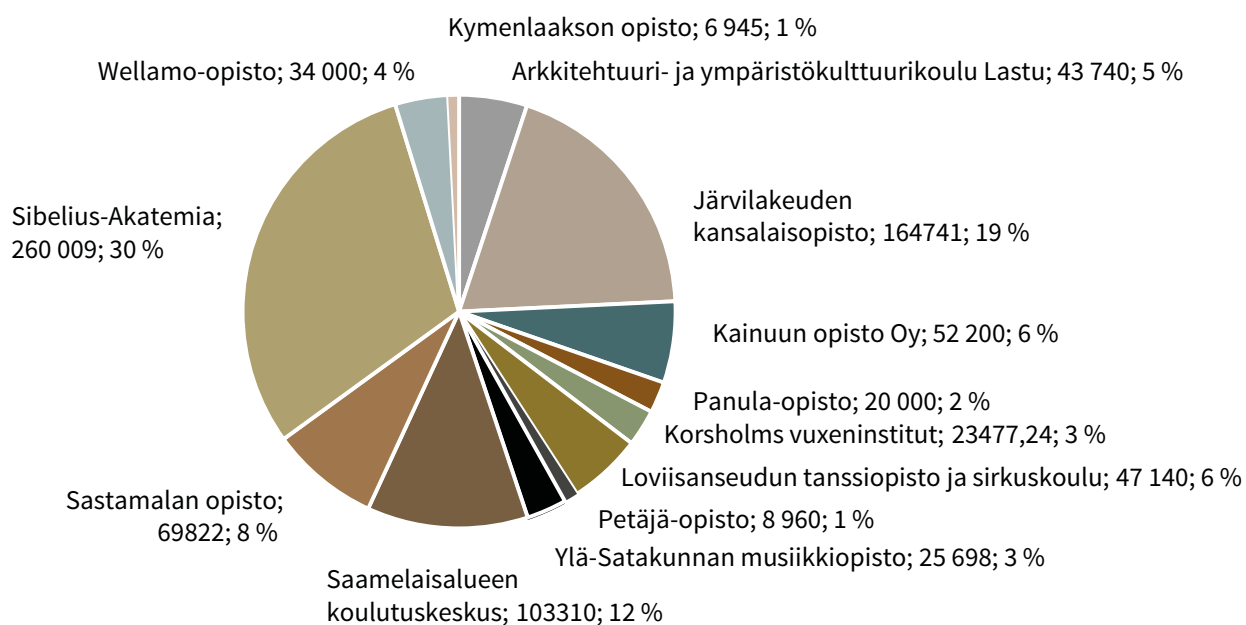
ESR

ESR-ohjelmasta taide- ja kulttuurialojen koulutusorganisaatioiden kulttuurihankkeita tunnistettiin 44 kappaletta. Myönnettyä julkista EU- ja valtion rahoitusta hankkeissa oli yhteensä 11,8 miljoonaa euroa. Metropolia ammattikorkeakoulu toteutti ESR-rahoituksella yhdeksän kulttuurihanketta, joista EU- ja valtion rahoituksen osalta suurimpia olivat ”Musiikki elämään – osallistavan konserttitoiminnan ja yleisöyhteistyön alueellinen kehittämishanke” (718 930 €), ”Prefix” (322 458 €) ja ”Prefix – Ennakkosuunnittelu suomalaisen elokuvan kilpailuvalttina” (303 800 €) sekä ”Tuottaja 2020” (285 710 €). Tampereen yliopiston tutkivan teatterityön keskus toteutti kahdeksan hanketta, joista rahoituksellisesti suurimpia olivat ”TEKIJÄ – Teattereiden kiertuejärjestelmä – Turnénätverk för Teater” (702 000 €), ”Vaikuttava sirkus” (664 422 €), ”Voimaa taiteesta – palvelukehitysoosaamisen edistäminen luovan alan yritysten ja hyvinvointialan välillä”

Kuvio 24.

ESR ja kulttuurialan koulutusorganisaatioiden hankkeiden EU- ja valtion rahoitus.

Kuvio 25.

Maaseutuohjelma ja kulttuurialan koulutusorganisaatioiden hankkeiden kokonaisrahoitus.

(535 580 €) ja ”Sosiaalinen Sirkus” (523 225 €). Sibelius-Akatemian hankkeita olivat muun muassa ”Finnish Music Express” (600 000 €) ja Luovien alojen tapahtumatuoannon johtajaosaamisen kehittämishanke – JOHDE (743 000 €). Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu hallinnoi Kolmas Lähde -hanketta (919 600 €).

MAASEUTU

Manner-Suomen maaseutuohjelmasta tunnistettiin 19 taide- ja kulttuurialan koulutusorganisaatioiden hanketta, joissa oli myönnettyä kokonaisrahoitusta (julkinen ja yksityinen) noin 860 000 euroa. Suurin osuus kohdistui Sibelius-Akatemian Seinäjoen yksikön hankkeisiin. Kansalais- ja työväenopistojen osuus oli huomattava. Kokonaisrahoitukseltaan suurin yksittäinen hanke oli Järvilakeuden kansalaisopiston ”Väkihäjlä – omaleimainen ja kulttuurisesti verkottunut Järvilakeus” (165 000 €). Myös saamelaisalueen koulutuskeskuksen hankkeissa oli yli 100 000 euroa myönnettyä rahoitusta.

7.3 Taide- ja kulttuuriyhdistykset kulttuurihankkeiden toteuttajina

Aikaisemmissa luvuissa on tarkasteltu niin erilaisten kulttuurialan toimijoiden kuin kulttuurialan koulutusorganisaatioiden toteuttamia hankkeita. **Tässä luvussa fokusoidaan tarkastelua entistä tarkemmin kulttuurin kentällä ja tehdään katsaus taide- ja kulttuurialan yhdistysten saamaan EU-rahoitukseen ja yhdistysten toteuttamiin kulttuurihankkeisiin ohjelmakaudella 2007–2013⁶⁵.** Näin voidaan saada kuvaa kulttuurin ja taiteen ruohonjuuritason ytimen EU-rahoitteisista hankkeista.

Ruusuvirran ja Saukkosen mukaan (2014, 361–362) kulttuurialan yhdistyskenttä on Suomessa laaja ja heterogeeninen. Se sisältää monenlaisia toimijoita aina valtakunnallisesti toimivista järjestöistä hyvin pieniin paikallisiin yhdistyksiin. EU:n rakenne- ja maaseuturahastojen yhdistyksille kohdistuneen rahoituksen merkityksen ymmärtämiseksi on tärkeää huomioida yleisesti kolmannen sektorin toiminnan luonne: koska toiminnassa ei ole kyse liiketoiminnasta, kolmannen sektorin on saatava toimintansa vaatimat taloudelliset voimavarat muualta kuin omien tuotostensa myynnistä. Osalle kolmannen sektorin toimijoista EU:n hankerahoitus onkin muodostunut merkittäväksi rahoitusvälineeksi. (Ks. Ruusuvirta & Saukkonen 2014, 370.) Myös ohjelmakauden 2007–2013 tiedot osoittavat, että etenkin Manner-Suomen maaseutuohjelma on paikalliselle yhdistyskentälle merkittävä rahoitusinstrumentti. Yhteensä maaseutuohjelmassa oli yli 700 yhdistysten toteuttamaa kulttuurihanketta.

65 Nämä hankkeet sisältyvät jo aiemmassa luvussa tehtyyn tarkasteluun kulttuurialan toimijoista. Nyt kyseessä on vain yhdistysten hankkeiden erottelu mainitusta joukosta, ei aiemmin käsittelemätön kategoria.

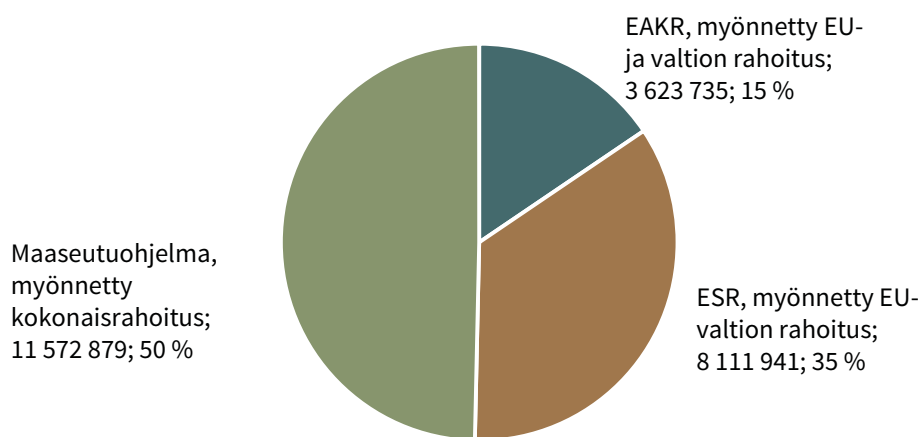
Taide- ja kulttuurialan yhdistysten luokittelu ei ole aivan yksinkertaista muun muassa kulttuurin määritelmästä johtuen. Arviot taide- ja kulttuuriyhdistysten lukumäärästä ovat vaihtelevia juuri kulttuurin määrittelyn vaikeuden ja toisaalta yhtenäisen luokittelumallin puutteen vuoksi. Monet yhdistykset toimivat kaiken lisäksi usealla eri toimialalla. (Ks. Ruusuvirta & Saukkonen 2014, 363–364.) Koska luova talous on keskeinen viitekehys rakennerahastohankkeissa, tämän selvityksen tarkastelussa käytettiin yhdistysten toiminnan kulttuuriorientaation luokittelussa alussa esitettyjä taiteen ja luovan talouden aloja. Tällöin siis esimerkiksi muotoiluun liittyvät yhdistykset (Muotoilun tutkimuslaitoksen tuki ry) luokiteltiin kulttuuriyhdistyksiksi. Maaseutuohjelman piiristä nuorisoseuroja ja kyläyhdistyksiä ei otettu tarkastelun rajaamiseksi kulttuuriyhdistysten joukkoon mukaan, mutta perinne-, historia- ja museoyhdistykset puolestaan ovat mukana.⁶⁶ Maaseudun Sivistysliitto ry:llä⁶⁷ oli maaseutuohjelmassa monia rahoituksellisesti suuria ITE-taiteeseen (itseoppineet kansantaiteilijat) liittyneitä hankkeita. Samoin yhdistysmuotoisena toimiva maaseudun asiantuntijaorganisaatio ProAgria toteutti kulttuurihankkeita. Myöskään näitä ei otettu mukaan tähän tarkasteluun.

Erityisesti EAKR:n parissa kulttuuriyhdistysten hankkeiden määrä on yleisesti vähäinen rahaston pienille toimijoille sopimattoman luonteensa vuoksi. Tämä on ollut ongelma jo pitkään koko Euroopassa. Rakennerahastot voivat ja ovat tuoneet merkittäviä ja tarpeellisia lisäresursseja alueellisille kulttuuritoimijoille, mutta itse toimijoilla ei yleensä ole ollut mahdollisuuksia toteuttaa suuria ja kalliita hankkeita, toisin kuin paikallisilla tai alueellisilla viranomaisilla. Tämä onkin johtanut aivan uudelleenlaiseen yhteistyöhön kolmannen sektorin kulttuuritoimijoiden, viranomaisten ja yritysten välillä.

Taide- ja kulttuurialojen yhdistysten toteuttamia hankkeita tunnistettiin kaikkien kolmen rahaston parista yhteensä 292 kappaletta (EAKR 26, ESR 40, maaseutuohjelma 226). Luku on noin 17 % kaikista ohjelmakauden kulttuurihankkeista. Tosin esimerkiksi EAKR:n alaisuudessa vain vajaa 7 % kulttuurihankkeista oli taide- ja kulttuurialan yhdistysten toteuttamia. EAKR:n ja ESR:n alaisuudessa tällaisten yhdistysten toteuttamissa hankkeissa oli myönnettyä julkista EU- ja valtion rahoitusta yhteensä 11,7 miljoonaa euroa. Maaseutuohjelmassa yhdistysten toteuttamissa hankkeissa oli puolestaan myönnettyä kokonaisrahoitusta 12,4 miljoonaa euroa. Kuten huomataan, kulttuurialojen yhdistysten hankkeiden rahoitusosuudet ovat hyvin pieni osa kokonaisuudesta. EAKR:n ja ESR:n kulttuuriyhdistysten hankkeisiin myönnetty 11,7 miljoonaa euroa oli alle 6 % näiden rahastojen kaikkien kulttuurihankkeiden rahoituksesta. (Kuvio 26.)

66 Patentti- ja rekisterihallituksen yhdistysrekisterin kulttuuriluokituksesta ks. Ruusuvirta & Saukkonen 2014, 264. Tämän luokittelun perusteella kyläyhdistykset ja nuorisoseurat ovat kulttuuriyhdistyksiä. Yhdistysrekisterin luokittelussa esimerkiksi myös ympäristöyhdistykset sisältyvät kulttuuriyhdistysten luokkaan.

67 Maaseudun Sivistysliiton (MSL) tavoitteena on aikuiskasvatuksen ja kulttuuritoiminnan keinoin edistää tasa-arvon, ihmisyyden ja maaseutukulttuurin päämäärien toteutumista. Liiton toiminta perustuu alkuperäiseen ja maahenkiseen sivistyskäsitteeseen. www.msl.fi.

Kuvio 26.

Rahoitus kulttuurialojen järjestöjen ja yhdistysten hankkeissa.

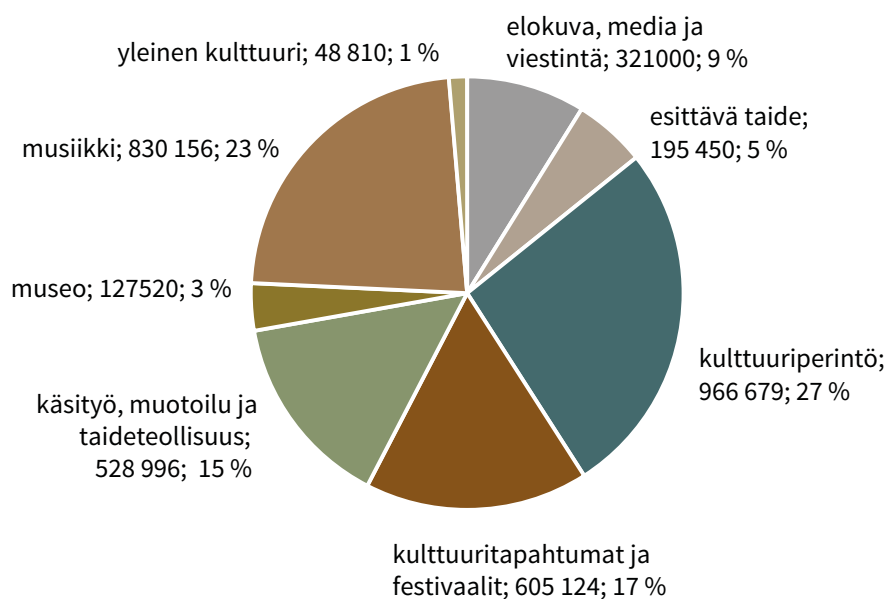
Rakennerahasto- ja maaseutuohjelmahankkeita toteuttaneet kulttuuri- ja taidealojen yhdistykset jakaantuivat toimialaltaan taiteen ja kulttuurin eri alueille. Yhdistykset jaoteltiin taiteen ja kulttuurin aloittain seuraavasti⁶⁸: 1) elokuva, media ja viestintä 2) esittävät taiteet eli teatteri, tanssi ja sirkus 3) kulttuuriperintö (perinne- ja historyyhdistykset) 4) kulttuuritapahtumat ja -festivaalit 5) kirjallisuus 6) kuvataide ja valokuva 7) käsityö, muotoilu ja taideteollisuus 8) lasten- ja nuorten kulttuuri 9) museo 10) musiikki 11) yleinen kulttuuri (monialaiset yhdistykset).

Seuraavissa kuvioissa on esitetty kunkin rahaston parista yhdistysten rahoituksen jakautumisen kulttuurin ja taiteen aloille yhdistysten suuntautumisen mukaisesti. Monialaiset kulttuuriyhdistykset on luokiteltu yleiseen kulttuuriin. Perinne- ja historyyhdistykset on luokiteltu osaksi kulttuuriperintöä, mutta museoyhdistykset ovat omana luokkana. **Katso selvityksen liiteosion taulukoista 15–18 kulttuuriyhdistysten rahoituksellisesti suurimmat hankkeet kunkin rahaston piiristä.**

EAKR

EU- ja valtion rahoituksen perusteella suurimpia kulttuuriyhdistysten hankkeita EAKR:n parissa olivat muun muassa Oulun musiikkivideofestivaalien ”kulttuuriviennin kehittäminen” (musiikkiala, 333 625 €), Sodankylän elokuvafestivaalien ”kulttuurimatkailun kansainvälistämishanke” (elokuva-ala, 321 000 €) ja Elias Lönnrot -seuran ”Kainuun kulttuuri-info” (kulttuuriperintö, 282 991 €). Eniten rahoitusta kohdistui kulttuuriperintöyhdistyksille, musiikkiiyhdistyksille ja kulttuuritapahtuma- sekä festivaaliyhdistyksille. (Katso liitteen taulukosta 15 20 suurinta kulttuuriyhdistysten EAKR-hanketta.)

⁶⁸ Jaottelu perustui aineiston empiiriseen tarkasteluun ja aineistolähtöisyyteen, koska kulttuuriyhdistyksille ei ole olemassa kovin selkeää yhtenäistä ja valmista luokittelumallia. Tässä tapauksessa esimerkiksi Patentti- ja rekisterihallituksen jaottelu sinällään ei olisi ollut sopiva sen laveuden vuoksi. (Ks. Ruusuvirta & Saukkonen 2014).

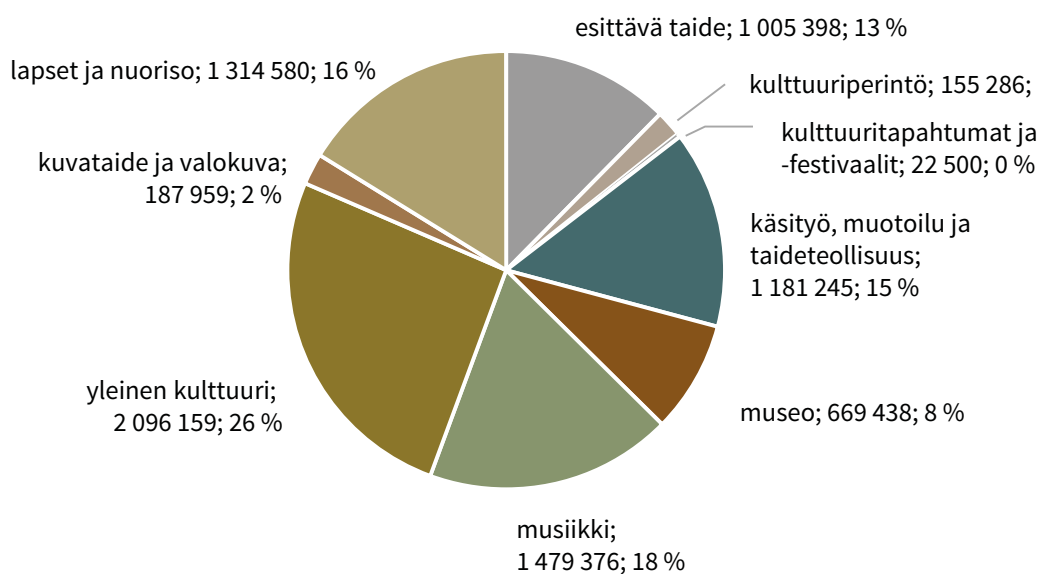

Kuvio 27.

EAKR: EU- ja valtion rahoitus kulttuurialan yhdistysten hankkeissa.

ESR

ESR:n parissa kulttuuriyhdistysten suurimmat hankkeet EU- ja valtion rahoituksen perusteella olivat Luckanin kaksi Produforum-hanketta (Nyland 1 200 385 € ja riks 826 704 €). Kolmanneksi suurin oli Lapin Nuorison Liitto ry:n ”Hyvän elämän palveluita kolmannelta sektorilta” (729 894 €). Eniten rahoitusta kohdistui yleisille kulttuuriyhdistyksille, musiikille ja nuorisoyhdistyksille. (Katso liitteen taulukosta 16 20 suurinta kulttuuriyhdistysten ESR-hanketta.)

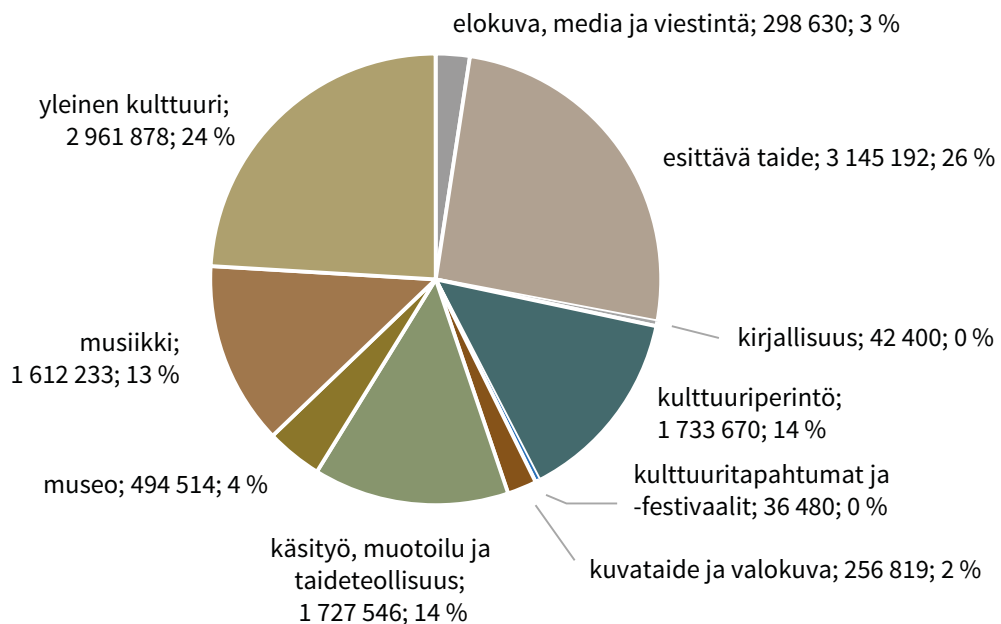
Kuvio 28.

ESR: EU- ja valtion rahoitus kulttuurialan yhdistysten hankkeissa.

MAASEUTU

Maaseutuohjelmassa suurimmat rahoitusosuudet kohdistuivat yleisille kulttuuriyhdistyksille, esittävän taiteen yhdistyksille, kulttuuriperintöyhdistyksille, muotoilu/käsityö/taideteollisuus-yhdistyksille ja musiikkiyhdistyksille. (Katso liitteen taulukoista 17 ja 18 yhteensä 30 rahoituskellisesti suurinta kulttuuriyhdistysten hanketta.)

Maaseudun Sivistysliitto ry:n ja yhdistysmuotoisena toimivan asiantuntijaorganisaation ProAgrian hankkeita ei ole lajiteltu mukaan tähän lukuun maaseudun kulttuuriyhdistysten joukkoon hankkeille kohdistuneiden suurten rahoitusosuuksien vuoksi. Näin tarkastelu ei vääristynyt suhteettoman paljon. ProAgria ei ole kulttuuritoimija, mutta Maaseudun Sivistysliiton luokitteluinen kulttuuritoimijaksi (sekä kulttuuri- että koulutustoiminta kuuluvat organisaation tehtäviin) olisi ollut organisaation luonteen huomioiden perusteltua⁶⁹. Sivistysliiton ja ProAgrian kulttuurihankkeet esitetään erikseen taulukossa 10. Yhteensä hankkeissa oli myönnettyä kokonaisrahoitusta hieman yli 6,3 miljoonaa euroa.

Kuvio 29.

Maaseutuohjelma:rahoitus kulttuurialan yhdistysten hankkeissa.

⁶⁹ Maaseudun Sivistysliiton (MSL) tavoitteena on aikuiskasvatuksen ja kulttuuritoiminnan keinoin edistää tasa-arvon, ihmisyyden ja maaseutukulttuurin päämäärien toteutumista. www.msl.fi

Taulukko 10. Maaseudun sivistysliiton ja ProAgrian toteuttamat kulttuurihankkeet ja niiden rahoitus.

Maaseudun sivistysliitto ry	
Hanke	Kokonais-rahoitus (€)
POUKAMA-Pohjoisen kalastuskulttuurin uudet mahdollisuudet	782 870
ITE Lapissa (2)	557 037
ITE Kaakossa	400 000
Monien kulttuurien maakunta; kulttuurit elävät Keski-Suomessa	371 781
PUUSTA PITKÄÄN – näkymiä kansantaiteeseen ja arkiluvuuteen	345 462
Kulttuurirakka-jatkohanke	264 908
Parikkalan patsaspuisto (V.R:n patsaspuiston toim. turvaaminen ja toimintamallin rakentaminen)	166 000
ITE ESILLÄ pohjoisessa Keski-Suomessa	165 000
ITE KESKELLÄ	146 160
Cultrural – kansainvälinen kulttuurimatkailuhanke	141 750
CULTRURAL – kansainvälinen kulttuurimatkailuhanke	127 575
ITE Lapissa (1)	99 799
ITE Vaaroilla Joensuun seutu	69 898
ITE Vaaroilla Vaara-Karjala	55 077
Karhunveistoa kautta Euroopan	49 900
Maaseutu ja monikulttuurisuus, esiselvityshanke	40 780
ITE soi – uusiosoitimet osana ITE-taidetta	37 000
IHMEITÄ PUUSTA – Kansainvälisen vuorovaikutuksen hanke	33 800
Ite- vaaroilla II, Keski- Karjala, Jetina	22 400
Yhteensä	3 877 197
ProAgria ry	
Hanke	Kokonais-rahoitus (€)
Mahdollisuutena maisema	558 399
Maaseudun matkailuelinkeinon kehittäminen Varsinais-Suomessa	447 100
Karelia a’la carte -hanke	400 000
Häjytpirot	162 926
Löytöretkiä Päijät-Hämeen kyliin	150 000
Loving Local Values	149 041
Makumatkalla Kaakkois-Suomessa	145 850
Kulttuuriympäristöstä vetovoimaa kyliin	134 530
Kylämaisema – hanke	122 200
Kylätalojen ja -tapahtumien kehittämishanke	80 000
Senaatintorille 2009 – Satakunta markkinoi tuotteitaan	43 970
ALKU-esiselvityshanke	27 458
Elävä maaseutu kaupunkien keskellä	16 450
Hyvä ympäristö – parempi elämä -esiselvitys	10 400
Yhteensä	2 448 324

8 USEITA RAHASTOJA HYÖDYNTÄNEITÄ KULTTUURIALAN HANKETOTEUTTAJIA OHJELMAKAUDELTA 2007-2013

Kansallisessa rakennerahastostrategiassa 2007–2013 käsiteltiin EAKR:n, ESR:n ja maaseutuohjelman yhteensovittamista (ks. strategian sivut 86–88). EAKR- ja ESR-ohjelmien yhteisiä rajapintoja korostettiin etenkin strategian painopisteissä 1 (yritystoiminnan edistäminen), 2 (innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen ja osaamiskeskitysten vahvistaminen) ja 3 (osaaminen, työvoima, työllisyys ja yrittäjyys). Lisäksi strategiassa painotettiin sekä EAKR- että ESR-toimien lisäarvoa maaseudun kehittämiselle maaseutuohjelman rinnalla. EAKR:n nähtiin täydentävän ja tukevan maaseudun kehitystä laajojen, alueellisten kehittämistoimien ja investointien avulla. Myös ESR-toimia voitiin kohdentaa maaseudulle, koska ohjelma kattoi koko maan. EU:n tuki on koottu alkaneella kaudella 2014–2020 kumppanuussopimukseen⁷⁰, joka kattaa EAKR:n, ESR:n ja Manner-Suomen maaseutuohjelman. Kumppanuussopimuksen myötä pyritään rahastojen entistä tuloksellisempaan yhteistyöhön, täydentävyyteen ja horisontaalisten periaatteiden kuten kestävä kehityksen edistämiseen. Täten luvussa esitetyt hankekokoaisuudet voivat olla esimerkkinä myös tulevaisuuteen monien rahastojen hyödyntämisestä.

Luvussa käydään läpi koko ohjelmakaudelta kulttuuritoimijoita ja myös muita hanketoimijoita, jotka käyttivät useita eri rahastoja kulttuurihankkeiden toteuttamiseen. Tekstissä kuvatut hankkeet, kunkin hankkeen lyhyt kuvaus ja rahoitustiedot löytyvät liiteosion taulukoista 19–26.

Saamelaistoimijat (saamelaiskulttuuri- ja perintö)

Lapissa on vuodesta 1996 lähtien saamelaisilla ollut kotiseutualueellaan kieltä ja kulttuuria koskeva perustuslain mukainen itsehallinto, jolle kuuluvia tehtäviä hoitaa saamelaisten vaaleilla valitsema parlamentti, Saamelaiskäräjät. Saamelaisilla on perustuslaillinen oikeus kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Saamelaiskäräjät ja muut saamelaisalueen toimijat ovat olleet aktiivisia rakennerahastohankkeiden toteuttajina ja saamelaiskulttuurin kehittäjinä kaikilla Suomen rahastokausilla. Ohjelmakausi 2007–2013 ei ollut siitä poikkeus.

Erilaiset saamelaistoimijat toteuttivat useita eri hankkeita kaikkien kolmen rahaston avulla. 1) Saamelaiskäräjät kehittivät kahdella EAKR-hankkeella Saamelaiskulttuurikeskus Sajosta. 2) Sami Museum – saamelaismuseosäätiöllä oli EAKR-kulttuuriympäristöhanke ”Ealli biras – Elävä ympäristö”. 3) Saamelaisalueen koulutuskeskuksella oli EAKR-hanke, useita ESR-hankkeita ja hanke myös maaseutuohjelmassa. 4) Sami Siida ry:llä oli maaseutuohjelmassa kulttuuriperintöhanke. Tämän lisäksi 5) Kolttakulttuurisäätiö⁷¹ kehitti maaseutuohjelman hankkeella koltta-kulttuurikeskusta.

70 Euroopan komissio hyväksyi kumppanuussopimuksen 7.10.2014.

71 Kolttakulttuurisäätiö on perustettu Ivaloon vuonna 2008 ja sen tavoitteena on tukea ja elvyttää koltansaamen kieltä ja kulttuuria ja taata niiden säilyminen jälkipolville. Säätiö pyrkii kaikilla toimillaan ylläpitämään Sevettijärven, Nellimin ja Keväjärven kolt-

Mainittujen toimijoiden ESR- ja EAKR-hankkeissa oli EU- ja valtion rahoitusta yhteensä noin 6,1 miljoonaa euroa. Maaseutuhankkeissa kokonaisrahoitusta oli puolestaan 214 000 euroa.

POEM-säätiö ja Lapin Elämystuotanto Oy (elokuva ja audiovisuaalinen kulttuuri)

POEM-säätiö ja Lapin Elämystuotanto Oy kehittivät alueellista ja kansallista elokuvakomissio-toimintaa useilla EAKR- ja ESR-hankkeilla Lapissa ja Pohjois-Suomessa.⁷² Yhteensä elokuvakomissiohankkeissa oli EU- ja valtion rahoitusta lähes 2,5 miljoonaa euroa. Kansallista elokuvakomissio-toimintaa kehittäneet hankkeet Film Location Finland ja Location / Destination Finland olivat osa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimaa valtakunnallista Luovien alojen yritys-toiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelmaa.

Suomen muotoilusäätiö (muotoilu)

Suomen muotoilusäätiö⁷³ perustettiin EAKR-hankkeen ”Muotoilun ja median palvelukeskus” avulla. Säätiön kotipaikka on Lahti. Lisäksi säätiö toteutti ohjelmankauden aikana neljä EAKR- ja kaksi ESR-hanketta. Muotoilusäätiö osallistui kansallisen muotoiluohjelman toimeenpanon suunnitteluun. Se pyrki edistämään muotoilun asemaa osana alueellista ja kansallista kilpailukykyä ja innovaatiopolitiikkaa. Yhteensä säätiön EAKR- ja ESR-hankkeissa oli EU- ja valtion rahoitusta yli 2,3 miljoonaa euroa.

Seinäjoen alueen rytmimusiikkiklusteri (musiikki)

Seinäjoen alueen musiikkiklusterin ja Rytmikorjaamon luovan alan keskuksen toimijat⁷⁴ olivat aktiivisia hanketoteuttajia. Ensinnäkin 1) Frami Oy toteutti Rytmikorjaamon konseptin ja kiinteistön kaksi EAKR-rahoitteista kehittämishanketta. 2) Rytmikorjaamo Oy puolestaan toteutti kaksi Rytmikorjaamon aluetta kehittävää maaseutuohjelman hanketta. 3) Rythmi-instituutin kannattajayhdistyksellä oli useita ESR-hankkeita sekä maaseutuohjelman hanke. 4) Sibelius-Akatemian Seinäjoen yksikkö toteutti useita ESR- ja maaseutuohjelman hankkeita. Lisäksi 5) Seinäjoen Elävän musiikin yhdistyksellä oli tilaaja-tuottaja -mallia kehittänyt ESR-hanke.

Rytmikorjaamon klusterin ESR- ja EAKR -hankkeissa EU- ja valtion rahoitusta oli yhteensä yli 1,6 miljoonaa euroa. Maaseutuohjelman hankkeiden kokonaisrahoitus oli noin 800 000 euroa.

tayhteisöjä elinvoimaisina. Kolttakulttuurisäätiön tehtävänä on saada Ivaloon Sevetijärvelle kolttakulttuurikeskus, joka toimii kolttsaamelaisen kielen ja kulttuurin elävänä keskuksena. <http://www.kolttsaamelaiset.fi/index.php/fi/saatio>.

72 Elokuvakomissiohankkeista löytyy analyysi Cuporen selvityksestä Jakonen & Mitchell 2014.

73 Suomen Muotoilusäätiö on perustettu vuonna 2009 edistämään ja tukemaan muotoilun tieteellistä tutkimusta ja koulutusta sekä kehittämistyötä. Säätiö jakaa apurahoja ja avustuksia sekä ylläpitää muotoilukeskusta. Säätiö harjoittaa muotoilun tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Kotipaikka Lahti.

74 <http://www.rytmikorjaamo.com/asukkaat/>.

Juminkeko-säätiö (kulttuuriperintö)

Kalevalaisen ja karjalaisen kulttuurin edistämissäätiö Juminkeko⁷⁵ hyödynsi toiminnassaan kaikkia kolmea rahastoa. Säätiö perusti EAKR-rahoitteisella hankkeella Runolaulu-Akatemian, jonka toimintaa kehitettiin ESR-rahoituksella. Lisäksi säätiö toteutti kolme maaseutuohjelman hanketta, jotka liittyivät kansanmusiikkiin, tutkimukseen, kulttuuriperintöön ja kulttuurimatkailuun. EAKR- ja ESR-hankkeiden EU- ja valtion rahoitus oli yli 720 000 euroa. Maaseutuohjelman kolmen hankkeen kokonaisrahoitus oli lähes 250 000 euroa.

Suomen ortodoksinen kirkko (ortodoksinen kulttuuriperintö)

Suomen ortodoksinen kirkollishallitus ja Suomen ortodoksisen kirkkomuseon säätiö⁷⁶ kehittivät EAKR- ja ESR-hankkeilla Kuopiossa sijaitsevaa kirkkomuseota (RIISA), joka on ainoa ammatillisesti hoidettu ortodoksista kulttuuriperintöä tallentava museo Länsi-Euroopassa. EAKR-hanke oli korjausinvestointi. ESR-rahoituksella toteutettiin puolestaan kulttuurimatkailuhanke. Yhteensä kahdessa hankkeessa oli EU- ja valtion rahoitusta 670 000 euroa.

Taito Itä-Suomi ry (käsityö)

Käsityöyhdistys Taito Itä-Suomi toteutti yhden EAKR-, ESR- ja maaseutuhankkeen. EAKR-hankkeella kehitettiin Mikkelin Kenkäveron käsityöläis- ja matkailualue. ESR-hankkeessa järjestettiin koulutusmoduuleja käsityöyrittäjille ja kädentaitojen parissa työskenteleville. EAKR- ja ESR-hankkeissa oli EU- ja valtion rahoitusta yhteensä yli 500 000 euroa. Maaseutuhankkeen kokonaisrahoitus oli reilu 50 000 euroa.

Joensuun Popmuusikot ry (musiikki ja festivaalit)

Joensuun Popmuusikot⁷⁷ toteutti yhden EAKR-rahoitteisen hankkeen Karjalantalon ja Kerubin kehittämiseksi alueelliseksi rytmimusiikin keskuksiksi. Lisäksi yhdistys toteutti neljä pääosin musiikkiin liittyvää ESR-hanketta. Hankkeissa oli EU- ja valtion rahoitusta yhteensä noin 425 000 euroa.

Kainuun Eino Leino -seura (kulttuuriperintö)

Kainuun Eino Leino -seura⁷⁸ paransi Kajaanin Paltaniemellä sijaitsevan perinnetalo Eino Leino -talon toimintaa ja loi kulttuurituotteita EAKR-hankkeella ”Eino Leino -talon kulttuurinen ja matkailullinen kehittäminen” (92 850 euroa). Tämän lisäksi perinnetalon kulttuurituotantoa ja infrastruktuuria kehitettiin kahdella maaseutuohjelman hankkeella (yhteensä 30 000 euroa).

75 Kalevalaisen ja karjalaisen kulttuurin informaatiokeskus.

76 <https://www.ort.fi/yhteydenotto>.

77 Joensuun Popmuusikot ry on vuonna 1971 perustettu elävän musiikin yhdistys, joka edistää ja tukee popmusiikin harrastusta Pohjois-Karjalassa. Yhdistys tunnetaan parhaiten heinäkuussa järjestettävästä Ilosaarirockista.

78 Seuran tehtävänä on Eino Leinon kirjallisen ja kulttuurisen elämäntyön vaaliminen, tunnetuksi tekeminen, Leinoa koskevan tutkimuksen edistäminen sekä elävöittäminen.

<https://kainuuneinoineoleinoseura-fi.directo.fi/eino-leino-seura-ry/seuran-toimintasuunnitelma/>.

9 HANKE-ESIMERKKEJÄ OHJELMAKAUDELTA 2007-2013

Selvityksen tässä osiossa esitellään koko ohjelmakauden ajalta ja eri rahastoista mielenkiintoisia kulttuurihankkeita. Kaikkia esimerkkihankkeita niin rakennerahastojen kuin maaseutuohjelman parista tarkastellaan ensisijaisesti kolmen ulottuvuuden kautta: kulttuuripoliittinen relevanssi, hyvät käytännöt/innovatiivisuus sekä alueellinen ulottuvuus. ESR:n kohdalla alueellinen ulottuvuus ei kuitenkaan ole keskeinen, koska kyse on työllisyys- eikä niinkään aluepolitiikasta. Toki myös suuralueosioiden ESR-hankkeet toteutetaan tietyllä alueella. Valtakunnallisten ESR-hankkeiden tavoiteltuna vaikuttavuusalueena on koko Manner-Suomi.

Tässä selvityksessä hankkeiden innovatiivisuudella viitataan esimerkiksi Johanna Hirvosen (2002, 34) tapaan yhteistyöprosesseihin, verkostoitumiseen, ideoihin ja toimintatapoihin, jotka muuttavat vanhoja toimintamalleja ja vallitsevaa toimintaa innovatiiviseen suuntaan. Innovatiivisuus ei siis hankeanalyysien yhteydessä tarkoita välttämättä kaupallistettua yksittäistä tuotetta, vaan laajassa mielessä toimintaympäristön kautta määrittyvää innovatiivista toimintaa. Myös EU:n rakenne- ja investointirahastojen Suomen kumppanuussopimuksessa 2014–2020 korostetaan sosiaalisten innovaatioiden ja innovatiivisten toimintatapojen merkitystä⁷⁹. Nykyisin kaikkialla maailmassa puhutaan yhä enemmän sosiaalisista innovaatioista vaikka niitä ei ole vielä kaikkialla valjastettu valtioiden ja alueiden virallisiin innovaatiopoliittisiin ohjelmiin. Euroopan unioni onkin rahoittanut useita mielenkiintoisia sosiaalisii innovaatioihin keskittyviä tutkimushankkeita. Matti Luostarinen (2005) on todennut, että kapeasta ja usein pragmatistisesta teknisestä ja taloudellisesta innovoinnista on siirrytty yhä monitieteisimpiin, sosiaalsii ja kulttuurisiin innovaatioihin. Innovaatiot ovat siirtymässä ikään kuin toiseen vaiheeseen teknisen integroitua sosiaalseen ja kulttuuriseen mutta myös alue- ja maaseutupolitiikkaan. Tunnettu brittiläinen yhteiskuntatieteilijä Geoff Mulgan (2007) on todennut, että sosiaalinen innovaatio on usein uudenlainen yhdistelmä useista jo olemassa olevista käytännöistä. Yhteistä niille on eri alojen ja organisaatioiden rajojen ylittäminen ja aikaisemmin kohtaamattomien yksilöiden tai ryhmien yhteen saattaminen. Kulttuurialan toimijoiden omat rakennerahastohankkeet kuvaavat itse asiassa par excellence sosiaalisia innovaatioita, jotka sitten voivat johdtaa myös taloudellisiin ja teknisiin innovaatioihin (uudenlaiset liiketoimintamallit, digitaaliset alustat jne).

Hankkeiden kulttuuripoliittinen relevanssi ja merkittävyys tarkoittavat niiden relevanttiutta opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategian neljän tahtotilan ja vaikuttavuustavoitealueen kannalta: 1) Yhteiskunnan kulttuurinen perusta, 2) Kulttuuri ja kansalaiset, 3) Luovan työn tekijät, 4) Kulttuuri ja talous. Erityisesti EAKR- ja maaseutuohjelman hankkeet ovat relevantteja kulttuuri ja kansalaiset -vaikuttavuuskorin alla olevan ”kulttuurin alueellinen saatavuus” -indikaattorialueen kannalta. Tällä indikaattorialueella seurataan kulttuurin fyysis-

79 ERI-rahastojen kumppanuussopimus: <https://www.rakennerahastot.fi/documents/10179/43217/kumppanuussopimus.pdf/>.

tä infrastruktuuria alueittain, kulttuuritilojen kehittämistä maakunnittain, kulttuuripalvelujen tarjontaa alueittain sekä taide- ja kulttuurimenoja asukasti kohti maakunnittain (OM 2009b, 62).

Hankkeita tarkastellessa täytyy muistaa, että ne edustavat vain hyvin pientä valikoitua näyttöä⁸⁰ koko rakennerahastokauden kulttuurihankekokonaisuudesta. Innovatiivisten ja hyvien hankkeiden esille nostaminen ohjelmakauden yli 1700 kulttuurihankkeen joukosta oli selvityksen aikataulun puitteissa hyvin haastava tehtävä. Maaseutuohjelman hankkeita on esitelty julkaisussa OKM 2015 ja EAKR-hankkeita julkaisussa Jakonen & Mitchell 2014. Monia innovatiivisia ja kulttuuripoliittisesti mielenkiintoisia hankkeita on täytynyt jättää tarkastelun ulkopuolelle. Tavoitteena on seuraavassa esitellä erilaisia hankkeita eri rahastojen parista. Selvityksen aikataulu ei sallinut hankkeiden lähitarkastelua tai varsinaista vaikuttavuuden arviointia, mutta hanke-esimerkit antavat kuvaa siitä, millaisia kulttuuripoliittisesti relevantit rakennerahasto- ja maaseutuohjelman hankkeet ja niissä tehdyt toimenpiteet voivat olla.

Selvityksen lopun liiteosion taulukoista 11–25 löytyy erityisesti kulttuurialojen hanketoteuttajien hankkeita ohjelmakaudelta 2007–2013. Taulukoissa on esitelty muun muassa rahoitussellisesti suurimpia hankkeita eri rahastoista sekä useita eri rahastoja hyödyntäneitä kulttuuritoimijoita. Esimerkiksi Juminkeko-säätiö hyödynsi sekä EAKR-, ESR- että maaseutuohjelman rahoitusta.

80 Hankkeet valittiin näytille aikaisempien selvitysten ja empiirisen tarkastelun perusteella yhteistyössä OKM:n kanssa.

9.1 EAKR-hankkeita

Hanke	EAKR-kehittämisprojektit: Tampere yhdessä -pienhankkeet
Valintaperuste	Sosiaalisen koheesion ja monikulttuurisuuden edistäminen sekä innovatiivisen rahoitusjärjestelyn kehittäminen pienille toimijoille
www-sivut	http://www.tampere.fi/kulttuuripalvelut/kaupunginosat/tampereyhdessa.html
Toimintalinja ja alueellinen ulottuvuus	Toimintalinja: 4: Suurten kaupunkiseutujen kehittäminen Pirkanmaa, Tampere
Kulttuurin alat	Kulttuuri ja hyvinvointi, monikulttuurisuus, kaupunkikulttuuri, useita eri aloja yksittäisissä pienhankkeissa
Rahoittaja/ vastuuviranomainen, julkinen EU- ja valtion rahoitus	Pirkanmaan liitto, Keski-Suomen ELY-keskus Koordinaatohankkeet: 156 330 Pienhankekokonaisuudet: 100 996 EU- ja valtion rahoitus yhteensä: 257 326
Päätoteuttaja ja muut kumppanit	Tampereen kaupunki. Pienhankkeiden toteuttajina olivat monet pienet yhteisöt eri puolilta Tamperetta.
Hankkeen sisältö ja innovatiivisuus	Tampere yhdessä -pienhankkeet oli projekti, jonka kautta yhdistykset ja muut toimijat hakivat EAKR- ja kuntarahoitusta omiin pienhankkeisiinsa. Projektin tuloksena syntyi seitsemän pienhankekokonaisuutta vuosina 2008–2013. Tampereen kaupungin toteuttamat ”Tampere yhdessä” -pienhankkeet ovat esimerkki kokeellisesta, sosiokulttuurisesta ruohonjuuritason rakennerahastohankkeesta, jossa muun muassa liikunta, taide ja kulttuuri ovat toimineet osana sosiaalisia ja yhteisöllisiä hyvinvointitavoitteita. Pienhanketoiminta pohjautui Tampereen kaupunkistrategian ”Tampere Virtaa” (2009) päämäärään kuntalaisten ja yhteisöllisyyden vahvistamisesta sekä paikallisten toimijoiden mukaan ottamisesta kaupungin kehittämiseen Hanke toteutettiin projektipäälikkömallilla, jossa yhteisöt keskittyivät pääosin omaan pienhanketoteutukseensa. Projektipäälikkö teki yhteisöjen puolesta EAKR-hakemukset ja vastasi raportoinnista. Tampere yhdessä -projekti vastasi yhteydenpidosta rahoittajaviranomaisiin, projektihakemuksen laatimisesta, väli-, seuranta- ja loppuraportoinnista ja maksatushakemuksen laatimisesta. Näin hanketoteuttajat vapautuivat toteuttamaan hankkeensa varsinaista sisältöä. Pienhankkeiden kirjo oli laaja-alainen. Ne olivat muun muassa kulttuuritapahtumia, julkaisuja ja tallenteita (alueen asukkaille tarkoitettuja lehtiä, kirjoja, esitteitä, videotallenteita, historiikkeja), ympäristön parannus- ja kehittämistoimia (esim. ympäristötaideteoksia) sekä harrastustilojen luontia ja kunnostamista (esim. ulkoilureittien viitoittamista, luistelukentän aitojen uusimista). Kulttuuritapahtumat olivat puolestaan muun muassa konsertteja, näytelmiä, näyttelyjä, sanataidetapahtumia, kerhoja ja kursseja, alueen kulttuuria ja luontoa tutuksi tekevää retkitoimintaa ja teatteritoimintaa. Innovatiivista hankkeesta oli kaupungin ja hanketoimijoiden (yhteisöjen ja pienten toimijoiden) yhteistyö eli malli, jossa kaupunki hoiti rahoitusbyrokratian hanketoimijoiden puolesta. Pienhankkeet olivat esimerkki ruohonjuuritason osallistavista kulttuurisista käytännöistä eri kaupunginosissa. Tampere yhdessä -pienhankkeet -projekti nostettiin Euroopan unionin alueella yhdeksi 50 mielenkiintoisimman hankkeen joukkoon. L’Association Européenne pour l’Information sur le Développement Local (AEIDL) julkaisi vuoden 2013 alkupuolella hyvistä käytännöistä raportin ”Good practice in urban development: projects and approaches supported by the ERDF during the 2007–2013 programming period”^a. Julkaisussa todetaan Tampereen projektista muun muassa seuraavasti: ”Tampere together is an example how a city can push the boundaries of community work, to reach disengaged citizens with small ‘hands-on’ mini-projects, easy-to-access funding and good coordination and facilitation [...] The example of Tampere together shows very convincingly that experimental grassroots activities can reach diverse groups of migrants.”
Kulttuuripoliittinen relevanssi (kulttuuri-politiikan strategian 2020 vaikuttavuus-tavoitealueet)	Kulttuuri ja kansalaiset: Taiteen ja kulttuurin hyödyntäminen ja sovellukset eri aloilla. Kansalaiset osallistuvat aktiivisesti kulttuurielämään monikulttuurisessa Suomessa. Väestöryhmien osallisuus ja harrastusmahdollisuudet suomalaisessa kulttuurissa. Kulttuuripalveluja ja -tarjontaa on kehitetty innovatiivisella rahoitusmallilla.

a http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/50_projects/urban_dev_erdf50.pdf.

Hanke	EAKR-kehittämishanke A31065: Kymi Sinfoniettan ja Uuno Klami -sävellyskilpailun kansainvälisen ulottuvuuden ja oheistoimintojen kehittämishanke. 1.1.2010–31.12.2012.
Valintaperuste	Valtionosuutta saavan sinfoniaorkesterin ja sävellyskilpailun kansainvälistä ulottuvuutta ja markkinointia kehittänyt rakennerahastohanke.
www-sivut	http://www.kymisinfonietta.fi/fi/Kymi%20Sinfonietta/Kymi%20Sinfonietta/ http://www.klamicompetition.fi/Etusivu http://www.klamicompetition.fi/Lasten%20ja%20nuorten%20kilpailu
Toimintalinja ja alueellinen ulottuvuus	Toimintalinja: 3: Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen. Etelä-Suomen suuralueohjelma, Kymenlaakso, Kotkan-Haminan ja Kouvolan seutukunnat.
Kulttuurin alat	kulttuurimatkailu ja -vienti, kulttuurin kansainvälisyys, musiikki ja säveltaide
Rahoittaja/ vastuuviranomainen, julkisen EU- ja valtion rahoitus	Kymenlaakson liitto 175 898 €
Päätoteuttaja ja muut kumppanit	Toteuttaja oli Kansainvälisen Uuno Klami -sävellyskilpailun kannatusyhdistys ry yhteistyössä Kymi Sinfoniettan ylläpitäjän Kymenlaakson Orkesteri Oy:n (hankkeen osatoteuttaja) kanssa. Yhteistyötä tehtiin myös Kotkan ja Kouvolan kaupunkien kanssa. Maakunnan ulkopuolisia yhteistyötahoja olivat mm. Yleisradio Oy ja Suomen Säveltäjät ry.
Hankkeen sisältö ja innovatiivisuus	Kymi Sinfonietta perustettiin vuonna 1999 yhdistämällä Kotkan ja Kouvolan kaupunginorkestereiden toiminta. Kahden kaupungin yhteistyömallin lisäksi Kymi Sinfonietta erottuu Suomen orkesterikartalla muista osakeyhtiömuodon vuoksi. Vuosina 2007–2014 orkesterin taiteellisesta johdosta vastasi japanilainen Yasuo Shinozaki. Kymi Sinfonietta vastaa viiden vuoden välein järjestettävän kansainvälisen Uuno Klami -sävellyskilpailun^a loppukilpailuteosten esittämisestä. Sinfonietta toimii aktiivisesti myös iltakonserttien ja laitoksen ulkopuolella: toimintaan kuuluvat konsertit koululaisille, kiertueet kouluissa ja vanhusten palvelukeskuksissa sekä osallistuminen seudun muihin kulttuuritapahtumiin^b. Kymenlaakson maakuntaohjelmissa painotetaan kulttuuri- ja matkailualan kehittämistä sekä Venäjä-yhteistyötä. Kehittämishankkeen tavoitteena oli parantaa Kymi Sinfoniettan kotimaista ja kansainvälistä näkyvyyttä ja markkinoida säveltäjien työtä Uuno Klami -sävellyskilpailun verkostoa hyödyntäen. Kymi Sinfonietta oli hankkeen rahoittaja ja osatoteuttaja sävellyskilpailun kannatusyhdistyksen kanssa. Lähtökohtana oli vuoden 2009 sävellyskilpailun hyödyntäminen niin, että se kehittäisi myös sinfoniaorkesterin kansainvälistä toimintaa ja tunnettuutta sekä täten välillisesti rahoituspohjaa. Projektin kohderyhmät: Kymenlaakson Orkesteri Oy, konserttiyleisö, säveltäjät, koulut ja oppilaitokset, Klami-teemaa edistävät tahot, suomalainen ja kansainvälinen klassisen musiikin sektori, tiedotusvälineet, Kymenlaakson alueen kulttuurisektori. Hankkeen kansainvälisen yhteistyön painopisteenä oli Pietarin Filharmonian, Kymi Sinfoniettan ja sävellyskilpailun välisen yhteistyön kehittäminen. Yhteistyön konkreettinen muoto olivat Kymi Sinfoniettan ja Pietarin Filharmonian yhteiskonsertit kesäkuussa 2012. Sävellyskilpailun kansainvälistä yhteistyö- ja tiedotusverkostoa hyödynnettiin mm. Kymi Sinfoniettan Lontoon ja Latvian konserttien markkinoinnissa, ja yhteistyökontaktien luomisessa ulkomaille. Kolmannen kansainvälisen Uuno Klami -sävellyskilpailun rahoitus saatiin pääosiltaan turvattua hankkeen aikana. Toimintaa on kehitetty valtakunnallisen tunnettuuden osalta Lasten ja nuorten Uuno Klami -sävellyskilpailulla, joka järjestettiin 2011–12. YLE radioi Kotkan finaalikonsertin, joka oli kuunneltavissa YLE Areenalla. Hankkeen aikana on kehitelty uusia oheistoimintamuotoja ja yhteistyöverkostoja Kymi Sinfoniettan toiminnan monipuolistamiseksi mm. KTPBasketin ja ProAgria Kymenlaakso ry:n (nimikkotuotekilpailun järjestäminen) kanssa sekä kehitelty kulttuurimajoituspaketteja.
Kulttuuripoliittinen relevanssi	Yhteiskunnan kulttuurinen perusta: Kulttuurialan kansainvälinen liikkuvuus ja vaihto. Hankkeella on pyritty edistämään suomalaisen kulttuurin tuntemusta ja näkyvyyttä ulkomailla, kuin myös vahvistamaan taiteen ja kulttuurin asemaa ja tunnettuutta kotimaassa (nuorten sävelkilpailun tiedotus ja markkinointi sekä YLE:n radiointi). Hanke oli merkityksellinen myös luovan työn tekijöiden sekä kulttuurin ja kansalaisten kannalta . Siinä kehitettiin taideorganisaation toimintaa, näkyvyyttä ja järjestettiin nuorille luovan työn tekijöille ja harrastajille oma sävellyskilpailu. Säveltäjien työn arvostusta on pyritty lisäämään. Keskeistä hankkeessa oli valtionosuutta saavan sinfoniaorkesterin ja sävellyskilpailun toiminnan monipuolistaminen ja kehittäminen (säveltäjien esitleminen sekä lasten ja nuorten sävellyskilpailu), kansainvälisen yhteistyön ja tunnettuuden kasvattaminen ja yleisöpohjan sekä tulojen lisääminen markkinoinnin avulla.

a Kilpailu on ainoa Suomessa toteutettava kansainvälinen orkesterikokoonpanolle suunnattu sävellyskilpailu.

b <http://www.kymisinfonietta.fi/fi/Muu%20toiminta/Muu%20toiminta/>.

Hanke	EAKR-kehittämisprojekti A31065: Luova Tila (luovien tilojen ja luovan alan yritysten liiketoiminnan kehittäminen). 1.10.2009–31.12.2012.
Valintaperuste	Eri kaupunkeja ja toimijoita verkottanut ja infrastruktuuria parantanut luovien alojen ylimaakunnallinen kehittämishanke, jonka toiminta liittyi Luova Suomi -kokonaisuuteen.
www-sivut	http://www.luovasuomi.fi/verkosto/luovienalojenverkosto/luovatila http://www.luovatkeskukset.fi/etusivu/
Toimintalinja ja alueellinen ulottuvuus	Toimintalinja: 5: Suuralueet-toimenpiteiden temaattinen keskittäminen / ylimaakunnalliset teemahankkeet. Ylimaakunnallinen teemahanke. Etelä-Suomen suuralueohjelma, Kanta-Häme, Itä-Uusimaa, Varsinais-Suomi, Hämeenlinna, Porvoo, Turku.
Kulttuurin alat	Luova talous ja kulttuuriyrittäjyys, luovan työn tekijät, alueellinen kulttuuri-infrastruktuuri.
Rahoittaja/ vastuuviranomainen, julkinen EU- ja valtion rahoitus	Päijät-Hämeen liitto 879 619 €
Pää toteuttaja ja muut kumppanit	Hallinnoija oli Turun kaupunki ja Turun Seudun Kehittämiskeskus . Lisäksi osaprojekteissa Kehittämiskeskus Oy Häme (Hämeenlinna) , Posintra Oy (Porvoo) ja Suomen Humanistinen ammattikorkeakoulu (HUMAK) Oy (Turku) . Turun Logomon osahankkeessa yhteistyötä tekivät Hartela Oy, Logomo Oy, Turun Seudun Kehittämiskeskus ja Turun kaupunki.
Hankkeen sisältö ja innovatiivisuus	Toimintalinjan 5 hankkeilla vahvistettiin eteläsuomalaisten osaamiskeskittymien kilpailukykyä edistämällä niiden verkostoitumista keskenään, kansallisesti sekä kansainvälisesti. Rahoitettavissa hankkeissa tuli olla mukana useampi kuin yksi maakunta. Osana laajaa Luova Suomi -koordinaatiohanketta kehitettiin myös Luovien alojen verkostoa.^a Yksi sen toimijoista on Luova Tila -verkosto, joka on luovien alojen keskusten yhteistyöfoorumi. Projektin välittömän kohderyhmän muodostivat luovan alan yritykset, yritysverkostot ja yrittäjiksi aikovat. Luova Tila -hankkeen tavoitteena oli saada aikaan luovan alan yritysten liiketoimintaa, kasvua ja työllisyyttä edistäviä toiminnallisia ja fyysisiä rakenteita sekä verkostoja kolmessa eri kaupungissa: Turussa, Hämeenlinnassa ja Porvoossa. Hämeenlinnan osahankkeessa päätavoite oli saneerata vanha Wetterhoff-korttelissa sijaitseva kiinteistö luovan alan yrittäjien liiketilaksi. Porvoossa osahankkeen kehittämiskohteena oli Taidetehdas. Turussa toimi kaksi osahanketta, joista Humakin osahanke keskittyi yrittäjien ja muiden organisaatioiden verkostoitumiseen, liiketoiminnan eri osa-alueiden kehittämiseen sekä yleiseen tiedon keräämiseen ja levittämiseen luoviin aloihin liittyen. Humak ja Turun Seudun Kehittämiskeskuksen osahanke tekivät yhteistyötä koko projektin ajan. Luova Turun Seudun Kehittämiskeskuksen osahankkeen päätavoitteena oli puolestaan Turun Logomon toimitilojen kehittäminen. Logomon omilla sivuilla keskusta kuvataan seuraavasti: ”Logomo on kulttuurin, taiteen ja luovan talouden keskus, joka toimii vanhassa VR:n konepajassa rautatieaseman ja ydinkeskustan läheisyydessä Turussa. Logomossa järjestetään konsertteja, kokouksia, seminaareja, kongresseja, messuja, näyttelyjä, elokuvaesityksiä sekä erilaisia yksityistilaisuuksia, kuten häitä.” Hanke toteutti Turun kaupungin strategisia linjauksia, koska luovat alat oli nimetty Turun kärkihankkeeksi. Kolmeen kaupunkiin rakennettiin ja saneerattiin toimitilaa luovan alan yrityksille uusia toimintamalleja ja verkostoja muodostaen. Mukaan saatiin useita yrityksiä ja muita organisaatioita. Fyysiset tilakonseptit ovat pysyviä luovaa taloutta ja luovan alan toimintaa mahdollistavia rakenteita ja jatkavat kehittymistä hankkeen päätyttyä. Wetterhoffin toimijoita voi tarkastella osoitteesta http://www.wetterhoff.fi/wetterhoffin-talo/toimijat ja Porvoon Taidetehtaan osoitteesta http://www.taidetehdas.fi/fi/toimijat/. Turun Logomon yrityksistä löytyy lista osoitteesta http://www.logomo.fi/fi/byra/yritykset/. Hankkeessa koottiin Suomen luovia keskuksia esittelevä Kartalla-julkaisu, johon on koottu artikkeleita ja esittelyjä Suomen luovista keskuksista. http://www.luovatkeskukset.fi/etusivu/ Hankkeen keskeinen oivallus oli uudenlaisten toimintamallien, tilojen ja toiminnan kehittäminen yhtä aikaa.
Kulttuuripoliittinen relevanssi	Kulttuuri ja talous: Hankkeella on edistetty kulttuurin ja luovien toimialojen yrittäjyyttä ja vahvistettu luovien alojen taloutta. Luovien alojen yritysten toimintaedellytysten parantaminen vahvistaa kulttuurin tuotannollista perustaa. Osittain hanke kytkeytyy myös indikaattorialueisiin kulttuuri ja kansalaiset / yhteiskunnan kulttuurinen perusta, koska hankkeen aikana on kehitetty kulttuurin ja luovien alojen alueellisesta infrastruktuuria.

a <http://www.luovasuomi.fi/verkosto/luovienalojenverkosto/luovatila>.

Hanke	EAKR-kehittämisprojekti A32018: KUMURU – Kulttuurin, musiikin ja ruoan yhteinen kattaus. 1.4.2012–30.6.2014.
Valintaperuste	Esimerkki kulttuurin ja yhteiskunnan kenttien eri toimijoiden yhteistyöstä. Tutkimuksen, taiteen ja ruokakulttuurin verkottuminen ja yhteistoiminta.
www-sivut	http://kumuru.blogspot.fi/ https://apps.utu.fi/media/nakoislehdet/5d-cookbook/desktop/index.html http://www.luovasuomi.fi/article/1329
Toimintalinja ja alueellinen ulottuvuus	Toimintalinja: 2: Innovaatiotoiminnan ja verkostoitumisen edistäminen sekä osaamisrakenteiden vahvistaminen. Länsi-Suomen suuralueohjelma, Etelä-Pohjanmaa
Kulttuurin alat	Luova talous, ruokakulttuuri, musiikki, kulttuurintutkimus.
Rahoittaja/ vastuuviranomainen, julkisen EU- ja valtion rahoitus	Etelä-Pohjanmaan liitto 160 000 €
Toteuttaja ja muut kumppanit	Turun yliopisto. Muut kumppanit Vaasan yliopisto, Sibelius-Akatemia (Seinäjoen yksikkö) ja Taiteen edistämiskeskuksen Pohjanmaan taidetoimikunta. Yhteistyössä myös Tampereen yliopisto ja Seinäjoen AMK.
Hankkeen sisältö ja innovatiivisuus	”KUMURU” (kulttuuri-musiikki-ruoka) oli kaksivuotinen EAKR-rahoitteinen tutkimus- ja kehitysprojekti, jonka innovatiivisuus syntyi erilaisia kulttuurisia rajoja ylittävän yhteistyön ja yhteistyömallien kehittämisestä ja kokeilemisesta. Projektin varsinaiset kohderyhmät olivat elämysliiketoiminnan (erit. musiikki-, ruoka- ja kulttuurin) alalla toimivat yritykset koko Etelä-Pohjanmaan alueella. Lähtökohdaksi oli tuottaa ”kulttuuri, musiikki ja ruoka” -teemasta uutta tutkimusta, uusia tapahtuma-aihoita ja innostaa yrityksiä kehittämään uutta liiketoimintaa. Projektin ytimessä oli Etelä-Pohjanmaan kulttuurin, musiikin ja ruokaosaamisen yhdistäminen uusiksi elämyksiksi ja liiketoiminnaksi. Keskeinen osa hanketta olivat mukana olleet ravintoloitsijat ja ravintolat, joita olivat muun muassa: Ravintola Alma, Ravintola Juurella, Ruoka- ja viiniravintola Uppalan Kartano, Ravintola Fransmanni, Ravintola Matador. KUMURU-hankkeessa toteutettiin useita tapahtumia, joissa yhdistettiin ruokaa, musiikkia ja muita taidemuotoja. Hanke koostui erilaista työpajoista, tapahtumista ja tutkimusosioista. Tutkimusosiot toteutettiin monitieteisinä kokonaisuuksina, joihin osallistui ruoka-, musiikki- ja kuluttajatutkimus. Hanke toteutettiin Etelä-Pohjanmaalla toimivan EPANET^a-tutkimusverkoston yhteistyönä. Hanke tuotti kahden vuoden aikana tutkimustuloksia, joiden avulla voidaan jatkossa kehittää etelä-pohjalaista elämysliiketoimintaa ja monitieteistä tutkimusta EPANET-verkostossa. Projektin aikana lisättiin vuorovaikutusta ruokatuottajien ja elämystuottajien välillä työpajoin ja yhdessä toteutettujen tapahtumien avulla. Muusikoille, taiteilijoille, ravintoloille ja kulttuuriympäristöille KUMURU tarjosi mahdollisuuden kulttuuritoiminnan eri lajien ja makuelämysten yhteensovittamiseen ja esimerkiksi teemallisten iltojen ja kokonaisuuksien järjestämiseen. Projektin lopputuloksena tuotettiin moniaistinen keittokirja, 5D Cookbook, johon koottiin yhteen projektin tuloksia, tutkimustietoa, toteutettuja reseptejä ja moniaistisia elämyksiä. Keittokirja julkaistiin suomeksi ja englanniksi digitaalisena julkaisuna osoitteessa www.5Dcookbook.fi.
Kulttuuripoliittinen relevanssi	Yhteiskunnan kulttuurinen perusta. Hankkeella on vahvistettu kulttuurin tuntemusta, kulttuurista osaamista ja kulttuuristen tekijöiden huomioimista yhteiskunnan eri toiminnoissa (ruoan ja ravintoloiden sekä musiikin ja muiden taidemuotojen yhdistäminen, tutkimuksen tekeminen). Samalla on pyritty vahvistamaan elämysliiketoiminnan edellytyksiä, eli vaikutuksia voi syntyä myös kulttuuri ja talous -alueelle.

a <http://www.rytmikorjaamo.com/asukkaat/sibelius-akatemia/>

Hanke	EAKR-investointiprojekti A30256: Taiteiden Talo (Kulttuuritalo Korundi) 5.10.2007–30.9.2011
Valintaperuste	EAKR-ohjelmakauden 2007–2013 eräs rahoituksellisesti suurimmista kulttuuri- ja arkkitehtuurihankkeista, joka paransi taidelaitosten olosuhteita, kaupungin kulttuuripalveluita sekä vetovoimaa.
www-sivut	http://www.korundi.fi/fi/Kulttuuritalo-Korundi
Toimintalinja ja alueellisuus	Toimintalinja: 3: Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen Pohjois-Suomen suuralueohjelma, Lappi, Rovaniemi.
Kulttuurin alat	Kulttuuri-infrastruktuuri, säveltaide, museo, kulttuuripalvelut, kulttuurimatkailu.
Rahoittaja/ vastuuviranomainen, myönnetty julkinen EU- ja valtion rahoitus	Lapin liitto 3 217 500 €
Toteuttaja ja muut kumppanit	Toteuttaja ja hallinnoija: Rovaseudun markkinakiinteistöt Oy (kuntaomisteinen yhtiö) . Kumppaneina: Arkkitehtisuunnittelu Juhani Pallasmaa. Akustinen suunnittelu insinööritoimisto Akukon Oy. Akustinen suunnittelu saatiin lahjoituksena Lapin kamariorkesterin kannatusyhdistys LAKKA ry:ltä. Rakenushankkeen toteutussuunnitelmat laadittiin yhteistoiminnassa suunnittelijoiden ja tilojen toimijoiden (Lapin kamariorkesteri ja Rovaniemen taidemuseo) kanssa.
Hankkeen sisältö ja innovaatiivisuus	Taiteiden Talo, joka sai kilpailun myötä nimen Korundi, oli pitkään suunniteltu projekti, joka toteutui EAKR-rahoituksen avulla. Lähtökohtana oli luoda matkailullisesti ja kulttuuriselta palvelutasoltaan houkutteleva kulttuurikeskus Rovaniemen vetovoiman kasvattamiseksi sekä yhteinen tila Rovaniemen taidemuseolle ja Lapin kamariorkesterille taidelaitosten toiminnan kehittämiseksi. Korundin avajaiset olivat keväällä 2011. Kulttuurikeskuksessa on näyttelytilaa n. 1500 m². Konserttisaliin sopii 340 vierasta. Lisäksi kulttuuritalossa on kahvila ja tilausravintola, matkamuistojen ja kulttuurituotteiden kauppa sekä (vuokrattavia taidesaleja ja taidetyöpajatilaa) taidemuseon käytössä n. 1500 m² näyttelytilaa sekä Jenny ja Antti Wihurin rahaston taidekokoelman nimellä olevaa kokoelmaa varten n. 300m² taidevarasto. Lisäksi taidemuseon käytössä on taidekasvatustila jossa järjestetään taidetyöpajoja lähinnä kouluille. Korundin kirjasto sisältää taidekirjoja, jotka täydentävät Rovaniemen kaupungin kirjaston ja Lapin yliopistokirjaston tarjontaa. Rakennukseen on sijoitettu soittajien harjoittelutilat sekä henkilökunnan toimistotilat. Hankkeessa on tuotu kaksi keskeistä kulttuuri-instituutiota yhteen ja luotu pysyvä yhteinen tila kahdelle kaupungin keskeiselle taidelaitokselle, orkesterille ja taidemuseolle. Toimijat voivat saada synergiaa ja vahvistaa toistensa toimintaa. Tilojen ja tapahtuminen markkinointia voidaan tehdä yhteistoiminnassa. Kulttuurikeskus sopii myös muuhun kulttuuri- ja tapahtumakäyttöön. Rovaniemen kulttuuripalvelut ja kulttuurimatkailun olosuhteet paranivat hankkeen vaikutuksella.
Kulttuuripoliittinen relevanssi	Hankkeessa vahvistettiin yhteiskunnan kulttuurista perustaa . Samalla se oli relevantti myös kulttuuri ja kansalaiset -alueen kannalta, koska hankkeessa parannettiin alueellista kulttuurista infrastruktuuria ja kulttuuritarjontaa ja -palveluja. Hankkeella kehitettiin myös välillisesti luovan työn tekijöiden (taidemuseo, kamariorkesteri, muut toimijat ja harrastajat) toimintaedellytyksiä.

Hanke	EAKR-investointi- ja kehittämisprojekti: Pukstaavi – valtakunnallinen suomalaisen kirjan museo
Valintaperuste	Pitkään suunnitellun ja kulttuuripoliittisesti tärkeän valtakunnallisen kirjallisuuseumuseon toiminnallisen kokonaisuuden ja infrastruktuurin kehittäminen usealla eri hankkeella. Uuden valtiosuuseumuseon luominen rakennerahastorahoituksella.
www-sivut	http://www.pukstaavi.fi/fi/tietoa-museosta/historia.html http://www.pukstaavi.fi/fi/toteutushanke.html
Toimintalinja ja alueellisuus	Toimintalinja: 3: Alueiden saavutettavuuden ja toimintaympäristön parantaminen Länsi-Suomen suuralueohjelma, Pirkanmaa, Sastamala.
Kulttuurin alat	Kulttuuri-infrastruktuuri, museo, kirjallisuus.
Rahoittaja/ vastuuviranomainen, julkinen EU- ja valtion rahoitus	Pirkanmaan liitto (2 hanketta) 290 350 € ja 920 475 €. Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 304 500 €. EU- ja valtion rahoitus yhteensä 1 515 325 €.
Toteuttaja ja muut kumppanit	Toteuttaja ja hallinnointi: Suomen kirjainstituutin säätiö (Suomalaisen kirjan museo A31524) ja Sastamalan kaupungin tilakeskus (infrastruktuurihankkeet A30368, A30386). Hankkeessa mukana muun muassa Sastamalan kaupunki, Vanhan kirjallisuuden päivät, Sastamalan koulutuskuntayhtymän Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitos, Vammalan yrittäjät ry, Sastamalan Seudun Yrityspalvelu Oy.
Hankkeen sisältö ja innovatiivisuus	Sastamala on pyrkinyt profiloitumaan kirjan ja kulttuurin kaupungiksi. Vuonna 2007 Pirkanmaan liitto valitsi valtakunnallisen kirjakulttuurikeskuksen yhdeksi maakunnan kärkihankkeista. Seuraavana vuonna Vammalan kaupunki osti kirjamuseota varten apteekkari Bäckmanin talon Marttilankadulta. Talon peruskorjaus toteutettiin vuosina 2009–2011. Hankkeessa saatiin aikaiseksi pysyvä, uusi kulttuurikentän toimija, valtakunnallinen Suomalaisen kirjan museo Pukstaavi, joka sekä lisää oman sisältöalueensa tietämystä, tuntemusta ja säilyttämistä että on luonut uusia, pysyviä työpaikkoja kulttuurialalle. Kulttuurimatkailun kannalta Pukstaavi on Sastamalalle tärkeä. Pukstaavi pääsi myös nopeasti valmistumisensa jälkeen valtiosuuden piiriin. Suomen kirjainstituutin säätiö on hallinnoinut 1.1.2012 alkaen Sastamalan seudun Museota ja Pukstaavia. Opetus- ja kulttuuriministeriö hyväksyi yhdistymisen 2011 ja Sastamalan museot on ollut valtiosuuden saaja vuodesta 2012 alkaen
Kulttuuripoliittinen relevanssi	Yhteiskunnan kulttuurinen perusta: kulttuuri-infrastruktuurin kehittäminen, kulttuuritarjonnan lisääminen (museo, kirjallisuus), kulttuuri- ja kirjallisuuserinnön suojeleminen, kulttuurikasvatus. Luovan työn tekijät: kulttuurialan työpaikkojen ja työmahdollisuuksien lisääminen Kulttuuri ja kansalaiset: taiteen ja kulttuurin alueellisen saatavuuden lisääminen.

9.2 ESR-hankkeita

Hanke	ESR-hanke S11037: Kiravo – kirjasto avoimena oppimisympäristönä / Biblär – biblioteket som ett öppet lärcentrum. 1.9.2009–31.5.2013.
Valintaperuste	Esimerkki kirjastohankkeesta ja ministeriön kirjastopoliittisten linjausten toteuttamisesta.
www-sivut	http://kiravo.kirjastot.fi/ http://kiravoprojekti.kirjastot.fi/
Toimintalinja ja suuralueosio	Toimintalinja 3: Työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis-, innovaatio- ja palvelujärjestelmien kehittäminen. Valtakunnallinen osio.
Kulttuurin alat	Kirjasto, kirjastopoliittikka
Rahoittaja/ vastuuviranomainen, julkinen EU- ja valtion rahoitus	Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 627 575 €
Päätoteuttaja ja muut kumppanit	Helsingin kaupunki / Helsingin kaupunginkirjasto. Projektissa ovat toimineet yhteistyössä yleiset kirjastot (Helsingin, Espoon, Vantaan, Kauniaisten, Raisen, Lohjan, Kirkkonummen ja Inkoon kirjastot), opetusvirastot (Helsingin, Vantaan ja Espoon kaupunkien opetusvirastot) sekä järjestöt (valtakunnallinen kansalaisjärjestö Marttaliitto ry ja paikallinen ammatillinen järjestö Helsingin Yrittäjät ry.)
Hankkeen sisältö ja innovatiivisuus	Hankkeen lähtökohtana olivat kirjaston tehtävät kansalaisten kehittämisessä. Kirjaston yhtenä tehtävänä on tukea oppimista eri elämänvaiheissa, myös työelämän ja koulutusjärjestelmän ulkopuolella. Kirjastojen toimintaa linjaavassa opetus- ja kulttuuriministeriön Kirjastopoliittikka 2015 -julkaisussa todetaan kirjastoissa olevan hankittuna paljon sähköisiä aineistoja, osin myös verovaroin tuotettuja, joiden olemassaolosta kuntalaiset eivät tiedä. Kiravo – kirjasto avoimena oppimisympäristönä oli koulutusprojekti, jossa kirjastohenkilökunta toimi kouluttajana ja opasti kirjaston eri asiakasryhmiä hyödyntämään monipuolisesti erilaisia tiedonlähteitä, kirjastojen tietokannoista vapaasti verkossa oleviin aineistoihin sekä sosiaalista mediaa. Koulutuksen tavoitteena oli antaa osallistujille valmiuksia hakea ja löytää tietoa sekä arvioida erilaisia tiedonlähteitä oman työnsä, ammatillisen kehittymisensä ja elinikäisen oppimisen tueksi. Projektin kotisivulla todettiin: ”Yleisen kirjaston tehtäviin kuuluu huolehtia kansalaisen tietohuollosta ja tätä varten kirjaston tulee asettaa asiakkaiden käyttöön erilaisia tiedonlähteitä. Voimme nyt projektin koulutuksessa testata ja tutkia, miten asiakkaat niitä voisivat parhaiten työssään hyödyntää ja olemmeko hankkineet juuri niitä tiedonlähteitä, joita he ensisijaisesti tarvitsevat.” Kohderyhmät edustivat työikäistä väestöä. Osallistujina olivat opettajat, pienyrittäjät ja kansalaisjärjestön /Marttaliitto ry:n jäsenet sekä kirjastohenkilökunta. Kohderyhmät tulivat projektin toimintaan ja koulutuksen piiriin vaihteittain. Koulutusten sisällöt suunniteltiin yhteistyössä yhteistyökumppaneiden kanssa ja tehtiin räätälöityjä kokonaisuuksia. Projektissa koulutettu kokonaisuudessaan 496 osallistujaa. Projektissa on tuotettu opetusmateriaaleja, jotka on käännetty myös ruotsiksi ja talletettu osaksi Kirjastot.fi-portaalia ja osoitteeseen http://kiravo.kirjastot.fi.
Kulttuuripoliittinen relevanssi	Yhteiskunnan kulttuurinen perusta / kulttuuri ja kansalaiset: kulttuurisen osaamisen lisääminen kansalaisten keskuudessa. Kirjastojen toiminnan kehittäminen opetus- ja kulttuuriministeriön kirjastopoliittikan 2015 linjausten mukaisesti. Aktiivisen kansalaisuuden edistäminen ja kansalaisten (kulttuurisen) osaamisen sekä ymmärryksen kasvattaminen.

Hanke	ESR-hankkeet: TAIVEX S10977 / TAIVEX² S11835
Valintaperuste	Osa Luovaa Suomea ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimaa Luovien alojen kehittämisohjelmaa.
www-sivut	http://www.tinfo.fi/fi/TAIVEX
Toimintalinja ja suuralueosio	Toimintalinja: 1: Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen. Valtakunnallinen hanke.
Kulttuurin alat	Luova talous, esittävät taiteet, kulttuurivienti- ja vaihto, kulttuurin tuottajat, managerit ja välittäjätahot.
Rahoittaja/ vastuuviranomainen, julkinen EU- ja valtion rahoitus	Taivex-hankkeet olivat osa Luova Suomi -hankekokonaisuutta ja opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallista, Euroopan sosiaalirahaston (ESR) tuella toteutettavaa Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelmaa. Rahoittaja Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. TAIVEX 455 500 € / TAIVEX ² 226 579 €.
Toteuttaja ja muut kumppanit	TAIVEXin toteutuksesta vastasivat Teatterin tiedotuskeskus (TINFO) ja Aalto-yliopiston Kauppakorkeakoulun Pienyrityskeskus . Tanssin tiedotuskeskus, Sirkuksen tiedotuskeskus, Näyttelyvaihtokeskus Frame ja SKS/FILI – Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus olivat hankkeessa mukana yhteistyökumppaneina. Tiedotuskeskusten lisäksi hankkeen yhteistyökumppaneita olivat Helsingin, Tampereen ja Turun kaupunkien kulttuuritoimet. TAIVEX ² -hankkeen toteutuksesta vastasi Teatterin tiedotuskeskus (TINFO) yhteistyökumppaneinaan Tanssin tiedotuskeskus, Sirkuksen tiedotuskeskus sekä Helsingin, Turun, Tampereen ja Porin kaupungit.
Hankkeen sisältö ja innovatiivisuus	Projektin lähtökohtana oli vientivalmennusohjelman toteutuksessa mukana olevien organisaatioiden yhteinen näkemys, jonka mukaan taiteen välittäjätehtävissä työskentelevät ammattilaiset ovat avainasemassa suomalaisen taiteen kansainvälistymisen ja viennin edistämiseksi. OKM:n kulttuuriviennin kehittämisohjelman 2007–2011 loppuraportissa todetaan, että TAIVEX edisti konkreettisesti suomalaisen taiteen kansainvälistymistä. TAIVEX myös myönsi osallistujille matkatukea joka oli noin yksi kolmasosa opintomatkojen matka- ja majoituskustannuksista. Erityisen tärkeää matkatuki oli taiteen vapaan kentän toimijoille. TAIVEX oli tuottajille, managereille, agenteille, galleristeille ja muille taiteen välittäjätahon toimijoille räätälöity kaksi- ja puolivuotinen (vuosina 2009–2011 toteutettu) vientivalmennusohjelma, jonka tavoitteena oli taiteen eri ammattialojen keskinäisen verkostoitumisen edistäminen, taiteen tuottajien ja välittäjien kansainvälistyminen ja uusien liiketoimintamallien kehittäminen. Kyseessä oli pilottihanke, jonka aikana kehitettiin ja toteutettiin usean organisaation yhdessä valmisteleva osallistujien kansainvälistymistarpeisiin räätälöity koulutusohjelma. Hanke järjesti 2,5 vuoden aikana 38 koulutusjaksoa, 21 opintomatkaa 16 seminaaria sekä lisäksi mentorointia 59 opiskelijalle. Hanke pystyi kokoamaan yhteen eri taiteenalojen toimijoita ja luomaan uudenlaisia yhteistyö- ja liiketoimintamalleja. Hankkeen kehittämää kansainvälistymiskoulutusmallia voidaan ja toivottavasti myös hyödynnetään tulevaisuudessa monilla eri tahoilla osana erilaisia koulutusohjelmia ja mentorointia. TAIVEX ² oli puolestaan (vuosina 2012–2014 toteutettu) teatterin, tanssin, sirkuksen ja esitystaiteen tuottajille suunnattu kansainvälinen työvaihto-ohjelma ja selvityshanke. Työvaihto-ohjelman aikana toteutettiin yhteensä 32 työvaihtojaksoa, kuusi kaksipäiväistä työpajaa ja yksi seminaari. Kyseessä oli kolmen taiteen tiedotuskeskuksen ja neljän kaupungin yhteinen kehittämishanke, jossa toteutettiin rakenteeltaan perinteisestä täydennyskoulutusohjelmasta poikkeava työvaihto-ohjelma. Työvaihto-ohjelmaan osallistuneet tulivat yhdistyksistä ja yrityksistä sekä julkisen sektorin organisaatioista. Osallistujien asettamat tavoitteet työvaihto-ohjelmalle olivat kansainvälistyminen, verkostojen rakentaminen sekä kotimaassa että ulkomailla, oman osaamisen kehittäminen ja vahvistaminen, oman taustaorganisaation kehittäminen.
Kulttuuripoliittinen relevanssi)	Kulttuuripoliittisesti hanke oli relevantti luovan työn tekijöiden ja välittäjäportaana kansainvälistymisen ja kulttuuriviennin edistämisen kannalta. Hanki tuki opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuurivientiohjelman tavoitteita erityisesti esittävien taiteiden kentällä. Ministeriön kulttuuriviennin kehittämiskohteina olivat mm. välittäjäportaana vahvistaminen ja kansainvälisen vaihdon ja -yhteistyön lisääminen. Kehittämistavoitteen mukaisesti hankkeeseen osallistuneet saivat uudenlaisia kansainvälisiä kokemuksia työvaihdon kautta ja loivat uusia verkostoja. Luovan työn tekijät: taiteen ja kulttuurin eri tasojen toimijoiden toimintaedellytysten ja osaamisen parantaminen, keskinäinen verkostoituminen ja toimijoiden kansainvälistyminen sekä yrittäjyyden edellytysten kehittäminen. Yhteiskunnan kulttuurinen perusta: taide- ja kulttuurialan kansainvälinen liikkuvuus ja vaihto. Kulttuurisen osaamisen kehittäminen. Kulttuuriviennin välillinen kehittäminen. Hankkeen konsepti on herättänyt kiinnostusta monissa muissa Euroopan maissa metodiensa ja sisältönsä vuoksi (mm. työvaihto).

Hanke	ESR-hanke S11083: Produforum Produforum riks 2009–2014 Produforum Nyland 2008–2012 Produforum Östra Nyland 2008–2009 Produforum Åboland 2009–2014 Produforum Österbotten 2010–2013
Valintaperuste	Osa Luovaa Suomea ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoimaa Luovien alojen kehittämisohjelmaa.
www-sivut	http://produforum.luckan.fi/ http://produforum.webbhuset.fi/om_projekten/produforum__riks_/ http://kulturforum.fi/
Toimintalinja ja alueellinen ulottuvuus	Produforum riks: Toimintalinja: 1: Työorganisaatioiden, työssä olevan työvoiman ja yritysten kehittäminen sekä yrittäjyyden lisääminen. (Alueelliset hankkeet toimintalinja: 3: Työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis-, innovaatio- ja palvelujärjestelmien kehittäminen.) Valtakunnallinen osio, erikseen pääkaupunkiseutu ja alueelliset hankkeet. Produforum riks: Valtakunnallinen osio. Produforum Österbotten: Länsi-Suomen suuralueosio. Produforum Nyland, Produforum Östra Nyland ja Produforum Åboland: Etelä-Suomen suuralueosio.
Kulttuurin alat	Luova talous, taiteilijat, tuottajat, kulttuurin vapaat ryhmät.
Rahoittaja/vastuuviranomainen, julkinen EU- ja valtion rahoitus	Osa Luova Suomi -hankekokonaisuutta ja opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallista, Euroopan sosiaalirahaston (ESR) tuella toteutettavaa Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelmaa. Rahoittaja Hämeen ELY-keskus, paitsi hankkeessa Produforum Österbotten Keski-Suomen ELY-keskus. Produforum riks 826 704 € Produforum Nyland 1 200 385 € Produforum Östra Nyland 54 800 € Produforum Österbotten 274 183 € Produforum Åboland 446 306 € Yhteensä 2 802 378 €
Toteuttaja ja muut kumppanit	Föreningen Luckan i huvudstadsregionen r.f. Produforum Östra Nyland: Posintra Oy. Produforum Österbotten: Stiftelsen Juthbacka. Produforum Åboland: Syd kustens landskapsförbund r.f.
Hankkeen sisältö ja innovatiivisuus	Produforum on valtakunnallinen verkosto ruotsinkielisille luovien alojen toimijoille Suomessa, erityisesti kulttuurituottajille ja taiteilijoille. Hankkeen tarkoituksena oli helpottaa ja kehittää ruotsinkielisten taiteen vapaiden ryhmien, taiteilijoiden sekä tuottajien työtä. Keskeinen kohtaamispaikka ja tietokanava Produforumin toiminnalle oli Kulturforum.fi -sivusto, joka on hankkeen ESR-rahoituksen päättymisen jälkeen edelleen toiminnassa. Eräs hankkeen tavoitteista olikin ruotsinkielisen taide- ja kulttuurisektorin digitaalisten palveluiden kehittäminen. Projektin tuloksena syntynyt ”Kulturkokboken” tarjoaa ideoita vapaan kulttuurin kentän verkostoitumiseen, yhteistyöhön ja kouluttamiseen. Produforum-konseptia testattiin useilla alueellisilla hankkeilla. Ensisijaisesti tavoitteena oli parantaa tuottajaosaamista verkostoitumisella, yhteistyömalleilla ja palveluilla. Produforum-verkostoon on osallistunut tuottajia, taiteilijoita ja kunnallisia kulttuuritoimijoita. Innovatiivisuus syntyi uusien verkostojen ja yhteistyömallien luomisesta – eräänlaisen suomenruotsalaisen vapaan kentän kulttuurin ekosysteemien kehittämisestä- taiteilijat, vapaat ryhmät, tuottajat, kouluttajat, yhdistykset, säätiöt ja kunnat. Hanke toimi aktiivisesti yhteistyössä muiden pohjoismaisten ja Baltian maiden alan toimijoiden kanssa, sekä järjesti kolme pilotoitinkonferenssia NordMatch, joihin osallistui yhteensä 485 alan toimijaa kaikista pohjoismaista ja Baltiasta. Hanke toimi myös yhteistyössä monen Luovan Suomen hankekokonaisuuden puitteissa toimineiden hankkeiden kanssa, esim. Taivex ja Sillanrakentajat ja loi näin synergiaa eri hankkeiden toimintakonseptien välille. Hankkeen kokemukset ja tulokset on myös voitu siirtää sen kanssa yhteistyötä tehneiden ammattikorkeakoulujen opetusohjelmiin ja osallistujien kotiorganisaatioiden uusiksi toimintatavoiksi. Hanke loi pysyviä verkostoja pohjoismaissa ja baltian maissa sekä niiden välillä.
Kulttuuripoliittinen relevanssi	Kulttuuripoliittisesti hanke oli erityisen relevantti luovan työn tekijöiden kannalta. Hankkeella on pyritty vahvistamaan taiteen ja kulttuurin toimijoiden verkostoitumista, osaamista ja yhteistyötä. Samalla on vaikutettu taiteen ja kulttuuripalveluiden laatuun parantamalla tekijöiden ja tuottajien toimintaedellytyksiä.

Hanke	ESR-hanke S12297: Tanssin talo – osaamiskeskuksen palveluiden ja tuotteiden kehitystyö (Palvelukäsikirjaprojekti)
Valintaperuste	Rahallisesti pieni taiteen kentän toimijan hanke, jolla osaltaan kehitettiin Tanssin Talon kokonaisuutta.
www-sivut	http://tanssintalo.fi/hanketieto/johdanto-palveluk%C3%A4sikirjatiedostolle/
Toimintalinja ja suuralueosio	Toimintalinja: 2: Työllistymisen ja työmarkkinoilla pysymisen edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Etelä-Suomen suuralueosio.
Kulttuurin alat	Luova talous, esittävä taide, tanssi
Rahoittaja/ vastuuviranomainen, julkinen EU- ja valtion rahoitus	Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 41 500 €.
Toteuttaja ja muut kumppanit	Tanssin talo ry. Kumppanina Arts Management Helsinki.
Hankkeen sisältö ja innovatiivisuus	Tanssin talo ry on vuonna 2010 perustettu yhdistys ^a , jonka tavoitteena on edistää tanssitaiteelle ja -kulttuurille soveltuvan toiminta- ja tilakokonaisuuden syntymistä Helsinkiin. Tulevan Tanssin talon välitön vaikutusalue on pääkaupunkiseutu, mutta sillä on vahva kansallinen ja kansainvälinen rooli. Tanssin talo ry toteutti yhteistyössä Arts Management Helsingin kanssa vuoden 2013 aikana palvelukäsikirjahankkeen, jossa eri tanssin lajien ammattilaisia osallistamalla ja kuulemalla kartoitettiin alan palvelutarpeita. Lisäksi pohdittiin jo valmiiden sekä puuttuvien palvelujen tarpeellisuutta ja toteutuskeinoja. Hanke oli osa Tanssin talon toimintakonseptin kokonaisuuden kehittämistä ja kommunikointia taidekentän kanssa. Tanssin talon palvelukäsikirjaprojektin fokuksena olivat tanssin ammattilaisille ja tanssikentän eri toimijoille suunnatut palvelut: mitä taiteilijat, ryhmät ja organisaatiot tarvitsevat oman toimintansa kehittämiseen ja vahvistamiseen? Millaisia palveluja toivotaan, minkälaisia tarpeita alan ammattilaisilla on? Mitä tanssikentän infrastruktuurista puuttuu, mihin tarpeeseen Tanssin talo voi vastata? Palvelukäsikirjan lähtökohtana oli avoimuus ja joukkoistaminen. Työskentelymuotoihin lukeutui neljä erilaista ammattilaisia osallistavaa vaihtoa: ideointiseminaari ja arvoverkon määrittely, fokusryhmätyöskentely, arviointiseminaari ja verkkokysely. Projektin tuloksena syntyi Tanssin talon osaamiskeskuksen kuvaus ja visio sekä alustava liiketoimintamalli. http://tanssintalo.fi/hanketieto/johdanto-palveluk%C3%A4sikirjatiedostolle/
Kulttuuripoliittinen relevanssi	Kulttuuripoliittisesti hanke oli relevantti alueen luovan työn tekijät kannalta. Hankkeessa kehitettiin suunnitteilla olevan taidelaitoksen toimintakonseptia ja visioita yhdessä kentän toimijoiden kanssa. Tuleva Tanssin talo vahvistaisi merkittävästi esittävän taiteen ja etenkin tanssikentän tila- ja toimintaedellytyksiä. Palvelukäsikirja-hanke edisti omalta osaltaan tämän tavoitteen saavuttamista ja on esimerkki rahallisesti pienestä hankkeesta, joka omalta osaltaan saattoi tukea perusteilla olevan Tanssin talon toimintamallien ja palveluiden kehittämistä osana laajempaa kokonaisuutta. Tanssin talo ry. sai vuonna 2014 Jane ja Aatos Erkon säätiöltä 15 miljoonan €:n ehdollisen investointiavustuksen ja Suomen kulttuurirahasto on tukenut hanketta yhteensä 750 000 €:lla.

a <http://tanssintalo.fi/tanssin-talo-ry/>

9.3 Manner-Suomen maaseutuohjelman hankkeita

Hanke	Maaseutuohjelma: Taitobussi – kiertävä käsityöneuvonta, hyvinvointia ja tekemistä maaseudulle. 1.4.2010–31.12.2013.
Valintaperuste	Innovatiivinen tapa järjestää kulttuuriharrastusta ja -palveluita sekä tuottaa hyvinvointia harvaan asutuille alueille.
www-sivut	http://pk2013.multiedition.fi/pk2013/summary?id=515 http://www.taitopohjoiskarjala.fi/Taitobussi/taitobussi.html
Alueellisuus	Pohjois-Karjala
Kulttuurin alat	Luova talous, käsityö, kulttuuri ja hyvinvointi
Rahoittaja/ vastuuviranomainen, myönnetty kokonais- rahoitus	Pohjois-Karjalan ELY-keskus 20 000 € ja 379 000 €.
Toteuttaja ja muut kumppanit	Taito Pohjois-Karjala ry. Yhteistyötahoja ovat olleet seuraavat kunnat: Juuka, Liperi, Kesälahti, Outokumpu, Polvijärvi, Rääkkylä, Tohmajärvi, Valtimo. Yhteistyötahoina oli myös useita järjestöjä ja yhdistyksiä, muun muassa Pohjois-Karjalan Martat ry, ProAgria Pohjois-Karjala, Pohjois-Karjalan kylät ry, Joensuun kaupungin nuoris- ja kulttuuritoimi, Maaseudun sivistysliiton Pohjois-Karjalan aluejärjestö ry.
Hankkeen sisältö ja innovatiivisuus	Hankkeen tavoitteena oli kehittää ja testata uusia tapoja tuottaa käsityön harrastusmahdollisuuksia maaseudulla. Hankkeen toteuttaja, Taito Pohjois-Karjala ry, rakensi kiertävän käsityöneuvonnan verkoston ns. Taitobussien avulla. Investointiosiossa varustettiin kaksi pakettiautoa ns. Taitobusseiksi. Hankkeen aikana testattiin uusia tapoja tuottaa käsityön harrastajille palveluita, mm. kudonnan neuvonta, erilaiset ns. lyhyt-kurssit, eli yhden kerran kurssit sekä kädentaitokerhot aikuisille ja lapsille. Käsityöyrittäjien kanssa hankkeen aikana järjestettiin yhteinen markkinointitapahtuma, Crafts Gone Wild. Uusien toimintamallien kehittämiseksi hankkeen aikana kerättiin jatkuvaa asiakaspalautetta, jonka pohjalta uusia toimintamalleja testattiin ja kehitettiin edelleen. Taitobussien käsityöneuvojat kiersivät n. 125 kylässä ja paikkakunnalla koko maakunnan alueella Kesälahdelta Valtimolle ja Outokummusta Ilomantsiin. Hankkeen aikana tavattiin vajaat 10 000 asiakasta kurseilla ja tapahtumissa. Hankeajana rakennetun verkoston ansiosta Taitobussien toiminta siirtyi osaksi Taito Pohjois-Karjalan käsityöneuvonnan toimintaa. Hankkeilla pyrittiin lisäämään alueellista tasa-arvoa ja estämään maaseudun autioitumista tarjoamalla monipuolisia ja kaupunkialueisiin nähden tasavertaisia mahdollisuuksia harrastaa käsitöiden tekemistä ja nauttia käsityökulttuurista.
Kulttuuripoliittinen relevanssi	Kulttuuripoliittisesti hanke oli relevantti kulttuuri ja kansalaiset -tavoitealueen kannalta. Hankkeessa parannettiin uuden toimintamallin avulla kansalaisten tasa-arvoisia kulttuuriharrastusmahdollisuuksia ja osallisuutta. Hanke oli innovatiivinen kulttuuripalveluiden ja harrastusmahdollisuuksien alueellinen kehittämiskokeilu, joka on vakiintunut pysyväksi toiminnaksi. Hankkeessa testattua ideaa kiertävästä kulttuuripalvelutarjonnasta voi soveltaa käsityön lisäksi myös muilla taiteen ja kulttuurin aloilla sekä eri puolilla Suomea.

Hanke	Maaseutuohjelma: Nopola News – Virtuaalisesti ja livenä. 15.11.2008–30.9.2012.
Valintaperuste	Yhteiskunnan ja kulttuuriperinnön digitaalinen kehittäminen EU:n digitaalistrategian mukaisesti. EU-tasolla palkittu hanke.
www-sivut	http://www.nopolanews.fi/ http://mmm.multiedition.fi/maaseutuverkosto/jhkt/rekisteri/tietue/tietue?id=127
Alueellisuus	Keski-Suomi, Saarijärven-Viitasaaren seutukunta, Kyyjärvi
Kulttuurin alat	Luova talous, viestintä ja kommunikaatio, audiovisuaalinen kulttuuri, kulttuuriperintö.
Rahoittaja/ vastuuviranomainen, myönnetty kokonaisrahoitus	Keski-Suomen ELY-keskus / Maaseudun kehittämissyhistys Viisari ry 166 634 €
Toteuttaja ja muut kumppanit	Kyyjärven mediamyllärit ry
Hankkeen sisältö ja innovaatiivisuus	Hankkeella oli kaksi pää tavoitetta; selvittää Nopola Newsin (www.nopolanews.fi) toimintamallin laajentaminen eli alueellinen ”Virtuaalinen kuntaliitos” sekä liikkuvan kuvan siirtäminen tietoverkoissa. Hankkeen toteuttaja oli pieni luovan alan yhdistys, jonka tavoitteina on muun muassa kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksien parantaminen, yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä eri toimijoita yhdistävien verkostojen luominen. Nopola News -hanke voitti Euroopan unionin ”European e-inclusion -kilpailun maantieteellisen kategorian vuonna 2008.^a Kilpailun kuvauksessa painotetaan erityisesti hankkeen onnistumista ihmisten osallistamisessa digitaalisten sisältöjen tuottamiseen ja julkaisemiseen: <i>Nopola News is a local online news portal where news items are mainly provided at a grassroots level by citizens of Kyyjärvi town and surrounding areas. Approximately 10% of the town's population contributes to the online media articles; associations, societies, businesses and individuals in the town also provide the news content thus creating information chains that promote and strengthen communalism. By providing a user friendly content management system and training citizens in computer and Internet skills, local people are able to create and publish online content themselves with basic computer skills.</i> Hankkeessa hyödynnettiin tieto- ja viestintätekniikkaa muun muassa kulttuurisisältöjen välittämisessä. Hanke myös pyrki kaventamaan kansalaisten välistä digitaalista kuilua ja lisäämään osallistumista, aktiivista kansalaisuutta. Nopola Newsin lukijoina ja toimittajina ovat (periaatteessa) kaikki 1 400 kyyjärveläistä.
Kulttuuripoliittinen relevanssi	Kulttuuri ja kansalaiset: kulttuuri-osallistuminen tietoverkoissa. Kulttuuriperinnön siirtäminen digitaaliseen muotoon. Digitaalitekniikan käyttö ja verkkoympäristöt tarjoavat mahdollisuuden myös erilaisten kulttuurisisältöjen tuottamiseen ja levittämiseen sekä kansalaisten aktiivisuuteen. Hanke kytkeytyy kulttuuripoliittisesti relevanttiin teemaan: tuottajan ja kuluttajien roolin sekoittumiseen sekä sisältöjen digitalisoitumiseen.

a <http://www.e-inclusionawards.eu/2012-winners/previous-winners/>.

Hanke	Maaseutuohjelma: Arteles-taiteilijaresidenssi ”Arteles creative center”
Valintaperuste	Kansainvälisen taiteilijaresidenssin ja kulttuurikeskuksen luominen Pirkanmaan maaseudulle osaksi kansallista kulttuuripolitiikan järjestelmää.
www-sivut	http://www.arteles.org/
Alueellisuus	Pirkanmaa, Hämeenkyrö.
Kulttuurin alat	Kulttuuri-infrastruktuuri, taiteilijaresidenssi, taiteilijat, luovat alat, kulttuuri- ja taidekasvatus.
Rahoittaja/vastuu- viranomainen, myönnetty kokonaisrahoitus	Pirkanmaan ELY-keskus / Joutsenten Reitti ry 124 163 €.
Toteuttaja ja muut kumppanit	Hankkeen toteuttaja oli Arteles Pirkanmaa Oy . Arteleksen kumppaneina on toiminut suuri joukko erilaisia tahoja, joista löytyy lista residenssin kotisivuilta: http://www.arteles.org/funders_partners.html Arteleksen rahoittajia ovat Suomen kulttuurirahaston Pirkanmaan aluerahasto, Hämeenkyrön Yrityspalvelut Oy, Taiteen edistämiskeskus / Pirkanmaan taidetoimikunta.
Hankkeen sisältö ja innovatiivisuus	Arteles Pirkanmaa Oy:n hankkeessa perustettiin 2010 kansainvälinen kulttuurikeskus ja -residenssi Hämeenkyrön Haukijärven vanhalle kansakoululle. Koulusta tehtiin nykyaikainen ”Arteles Creative Center”, joka toimii kansainvälisenä taiteilijaresidenssinä sekä taiteen ja tieteen verkostoitumispaikkana muun muassa kuvataiteilijoille, kuraattoreille, kirjailijoille, designereille, arkkitehteille, muusikoille, tutkijoille ja filosofeille. Tällä hetkellä Arteles Creative Center on yksi Pohjoismaiden suurimmista residenssikeskuksista. Vuosittain residenssissä asuu ja työskentelee noin sata kansainvälistä taiteilijaa. Arteles on globaalisti ja kansallisesti verkostoitunut sekä saanut kulttuuripoliittisesti keskeisiä rahoittajia. Hankkeella kehitettiin jo ennestään vireää ”kulttuurin ekosysteemiä” Pirkanmaalla. Arteles on päässyt perustamisensa jälkeen nopeasti osaksi taiteen valtionapujärjestelmää. Lisäksi Suomen kulttuurirahaston Pirkanmaan rahasto on tukenut Artelesta.
Kulttuuripoliittinen relevanssi	Kulttuuripoliittisesti hanke oli eri tavoin relevantti ja innovatiivinen, koska siinä remontoitiin vanhaa infrastruktuuria kulttuuria ja taidetta monipuolisesti palvelevaksi tilaksi. Hankkeessa verkostoiduttiin ja kytkeydyttiin rahoituksellisesti osaksi kulttuuripoliittista järjestelmää. Kulttuuri ja kansalaiset: kulttuurin alueellinen saatavuus ja infrastruktuuri (maaseudulla, kasvukeskusten ulkopuolella). Yhteiskunnan kulttuurinen perusta: kulttuurialan ja taiteilijoiden kansainvälinen liikkuvuus ja vaihto, suomalaisen kulttuurin tuntemuksen ja näkyvyyden edistäminen. Taide- ja kulttuurikasvatus. Luovan työn tekijät: taiteen ja kulttuurin toimijoiden toimintaedellytysten vahvistaminen sekä luovan työn edellytysten edistäminen Arteleksessa vierailleista taiteilijoista löytyy listaus osoitteesta http://www.arteles.org/artists_projects.html

Hanke	Maaseutuohjelma: Nurmonjokilaakson kotiseutusunnitelma
Valintaperuste	Esimerkki kulttuurisesti kestävä kehityksen edistämisestä ja ihmisten osallistamisesta.
www-sivut	http://pk2013.multiedition.fi/pk2013/summary?id=320 Julkaisut: http://pk2013.multiedition.fi/pk2013/attachments/88a3b336895ae8544201cd57/321e2f2ada4d441edf1851ff.pdf http://pk2013.multiedition.fi/pk2013/attachments/88a3b336895ae8544201cd57/159bee2e8080292e860ab2fa.pdf
Alueellisuus	Seinäjoen seutukunta, Nurmo
Kulttuurin alat	Kulttuuriperintö, kotiseutu- ja kulttuurintutkimus, kulttuurisesti kestävä kehitys
Rahoittaja/ vastuuviranomainen, myönnetty kokonaisrahoitus	Etelä-Pohjanmaa ELY-keskus / Seinäjoenseudun Kehittämisyhdistys LIIVERI ry 39 850 €
Toteuttaja ja muut kumppanit	Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti.
Hankkeen sisältö ja innovatiivisuus	Nurmonjokilaakson kotiseutusunnitelma -hankkeessa kehitettiin kotiseutusunnitelman pilottimalli. Pilottimalli perustuu kokemukselliseen kotiseututeoriaan, jonka ytimenä ovat asukkaiden omakohtaiset kokemukset kotiseudustaan. Tällaista tietoa ihmisten kotiseutukokemuksista ei tuota mikään lakisääteinen suunnittelu- tai kuulemismenettely. Hankkeessa maaseutualueen asukkaat saivat itse määritellä ja muodostaa kuvan oman kotiseutunsa avainkohteista. Hankkeen tavoitteiden toteuttamiseksi kerättiin asukastilaisuuksissa tietoa nurmolaisten nykypäivän kotiseutukäsityksistä, kotiseudun avainkohteista ja syvärakenteista sekä laadittiin kuvaus ja tulkinta niiden merkityksestä. Kotiseutusunnittelusta ja -suunnitelmasta voi syntyä tuote, jota on mahdollista käyttää laajasti myös aluesuunnittelun työvälineenä esimerkiksi kuntaliitoksia tehtäessä. Hankkeessa järjestettiin kymmenen kotiseutukeskustelutilaisuutta, joihin osallistui kaikkiaan 128 eri henkilöä. Tilaisuudet järjestettiin viiden Nurmon alueen kyläseuran, Nurmoo-Seuran hallituksen ja historiapiirin, Nurmon lukion sekä Mannerheimin lastensuojeluliiton Nurmon paikallisyhdistyksen kanssa. Lisäksi yksi tilaisuus suunnattiin kesänurmolaistilaisille. Tällä tavoin saatiin mahdollisimman monia ammatti- ja ikäryhmiä mukaan. Kotiseutusunnittelun avulla tuetaan alueen kulttuurisesti kestävä kehitystä, jossa ihmisten kotiseutukokemukset välittyvät osaksi aluekehittämistä ja -suunnittelua. Kotiseutusunnitelma on työkalu, jossa yhdistyvät asukkaiden osallistuminen, valtaantumisen ja kulttuurinen kestävyys. Sitä voivat käyttää hyväkseen sekä alueen asukkaat ja kansalaisjärjestöt hankkeissaan että viranomaiset omassa kehittämistehtävissään. Hankeprosessin näkökulmasta hyviä käytäntöjä olivat toteuttamiseen liittyvät uudenlaiset menetelmät ja tavat. Näitä olivat erityisesti virikemenetelmän ja eläytymismenetelmän käyttö kotiseutukeskusteluissa. Toteuttajaorganisaation näkökulmasta (Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti) hyvänä käytäntönä oli akateemisen kotiseutututkimuksen pilotointi ja tavat rakentaa hankkeen kautta konkreettista ja molempia osapuolia hyödyttävää yhteistyötä kyläyhdistysten ja kotiseutuyhdistyksen kanssa. Tärkeimpänä tahona, joiden toimintaan hankkeen hyviä käytäntöjä levitettiin ja juurrutettiin, olivat hankkeen välittömät ja välilliset kohde- ja edunsaajaryhmät. Näistä erityisesti mukana olleet Nurmon alueen kyläyhdistykset sekä kotiseutuyhdistys Nurmoo-Seura ry. Ohjelmatasolla hankkeen hyvät käytännöt liittyvät erityisesti keinoin edistää kulttuuriperinnön säilymistä ja siirtymistä sekä omaehtoisen toiminnan vahvistamiseen.
Kulttuuripoliittinen relevanssi	Kulttuuripoliittisesti relevantti hanke oli erityisesti yhteiskunnan kulttuurisen perustan sekä kulttuurin ja kansalaisten suhteen kannalta. Yhteiskunnan kulttuurinen perusta: kulttuurin aseman vahvistaminen osana alueellista kehittämistä, kulttuuriperinnön tallentaminen ja kehittäminen. Kulttuurintutkimus. Kulttuurisesti kestävä kehityksen edistäminen kulttuuriperintöä ja kulttuurisia identiteettejä suojelemalla. Kulttuuri ja kansalaiset: kansalaisten kulttuurisen osallisuuden ja identiteetin vahvistaminen.

10 YHTEENVETO JA LOPPUPÄÄTELMÄT

Suomi on ollut nyt 20 vuotta Euroopan unionin jäsenenä ja osallisena jo kolmen kauden rakennerahastotoiminnassa. Viime vuonna alkoi neljäs rakennerahastokausi. Suomalaiset kulttuuri- tai kulttuuriin liittyvät hankkeet ovat saaneet näiden vuosien aikana varovaisestikin arvioiden EU:n rakennerahastojen kautta ainakin puoli miljardia euroa julkista rahoitusta. **Rakennerahasto- ja maaseutuohjelman rahoitus ovat myös kulttuuripoliittisia instrumentteja.** Rahoitus on kohdistunut paikalliskulttuurien edistämiseen, kulttuuriympäristöihin, kulttuuriperintöön ja infrastruktuurin peruskorjauksiin (Taiteiden Talo eli Korundi Rovaniemellä) tai uusien tilojen rakentamiseen (esim. Siida ja Sajos Inarissa, Pukstaavi Sastamalassa), kulttuurimatkailun edistämiseen ja viime kaudella erityisesti luovan talouden toimintaedellytysten parantamiseen osaamisen, koulutusohjelmien ja uusien toimintamallien ja verkostojen kehittämisen kautta.⁸¹

20 vuoden aikana Suomessa on luotu uudenlaisia **kumppanuuksia** erilaisten toimijoiden kesken – toimijoiden, jotka vielä 20 vuotta sitten useinkin toimivat hyvin erillään toisistaan. Se on luonut myös **poikkisektoriaalisuutta** valtionhallinnossa eri ministeriöiden kesken, sillä monet toimenpidekokonaisuudet ovat useampia kuin yhden ministeriön alaisia. Se on tuonut myös uudenlaista yhteistyötä valtionhallinnon ja aluehallinnon kesken sekä yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin välillä. Samalla kulttuuri on saanut uusia rahoituslähteitä ja yksityistä rahoitusta on kanavoitunut kulttuurille rakennerahasto-ohjelmien kautta. Ylläolevat hanke-esimerkit päättyneeltä kaudelta osoittavat kuinka monipuolista hankerahoitus ja kulttuurin kehittämistyö voi olla. Rakennerahastojen toimintaperiaatteet ja ”kulttuurin instrumentalisoituminen” ovat kuitenkin olleet hyvin hankalia kulttuuritoimijoille. Varsinkin kaudella 1995–1999 monelle kulttuuritoimijalle oli vielä epäselvää, miten he voisivat olla mukana hankkeissa tai peräti kehittää niitä itse omiin tarpeisiinsa. Tämä selvitys⁸² kuitenkin antaa viitteitä siitä, että myös suomalaiset kulttuuritoimijat ovat vähitellen tottuneet paremmin hyödyntämään rakennerahastoja ja toteuttamaan hankkeita (ks. luvut 7 ja 8). Toki on aina toimijan koosta, asenteesta ja osaamisesta, alueellisesta toimintaympäristöstä, tahtotiloista ja rahastosta riippuvaista miten hyvin kulttuuritoimijat voivat lähteä mukaan. Lisäksi kulttuurin ja kulttuuri-infrastruktuurin kehittäminen eri tavoin alueellisesti hyödyttää myös kulttuuritoimijoita, vaikka ne eivät itse olisikaan varsinaisia hanketoteuttajia. Rakennerahastopolitiikka on myös laajentanut kulttuuripolitiikan käsitettä ja tavallaan tuonut kulttuurin ”In from the Margins, Syrjästä esiin”⁸³. Hankerahoituksen kohdistuminen kulttuurille on yhteydessä siihen, miten alueet ovat ottaneet kulttuurin huomioon ohjelmissaan, esimerkiksi maakunta-

81 Aikaisempien selvitysten tiedot eivät anna yhdenmukaista kuvaa kulttuurille menneestä rahoituksesta vuodesta 1995 alkaen. Yksityisen rahoituksen osuuksien huomioiminen koko ajalta kasvattaisi kokonaispottia vielä huomattavasti. Luultavasti rakennerahastohankkeiden yksityisen rahoituksen osuuksien ja maaseutuohjelman Leader-hankkeiden kanssa puhutaan ainakin miljardista eurosta kulttuurille kuluneen 20 vuoden aikana.

82 Ks. myös Jakonen & Mitchell 2014 ja OKM 2015, joissa on esitelty lisää hankkeita EAKR:n ja maaseutuohjelman piiristä.

83 Syrjästä esiin – puheenvuoro kulttuurista ja kehityksestä Euroopassa. Eurooppa-työryhmän raportti Euroopan neuvostolle. Euroopan neuvosto (1997).

ohjelmissa. Hankerahoituksella on voitu ja voidaan myös osittain kompensoida valtion kulttuurirahoituksen määrää eri alueilla.

Koheesiopolitiikan ohjelmakaudelle 2007–2013 komissiossa arvioitiin, että kulttuuriin käytettäisiin kuusi miljardia euroa koko kauden aikana kaikissa jäsenmaissa yhteensä. Viitekehyksessä Suomen painopiste oli kulttuuripalveluiden parantamisessa. Suomen saamasta EU-osuudesta arvioitiin käytettävän 2 % kulttuuriin.

Kun tarkastellaan koko Manner-Suomen rakennerahastojen EU- ja valtion rahoituskehyksiä ohjelmakaudella 2007–2013, koko rahoituskehys (ESR ja EAKR) oli noin 3030 miljoonaa euroa. EAKR- ja ESR-kulttuurihankkeissa oli yhteensä noin 208 miljoonaa euroa EU- ja valtion rahoitusta → kulttuurille kohdistui Suomessa hieman vajaa 7 % kaikesta rakennerahastojen EU- ja valtion rahoituksesta. Erityisesti kulttuuri- ja taidealan toimijoiden hankkeissa oli noin 30 miljoonaa euroa. → Taiteen ja kulttuurin alojen hanketoteuttajien hankkeissa oli siis yhteensä noin 14 % kaikkien kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoituksesta.

Pelkän EU-osuuden erottaminen ei selvityksen aineistoilla ollut mahdollista. Kulttuuriin ja kulttuurihankkeisiin kohdistunut rakennerahastorahoituksen määrä on kasvanut Suomessa jokaisella rakennerahastokaudella verrattuna edelliseen.

Tässä luvussa vastataan selvityksen alussa esitettyihin kahteen tutkimuskysymykseen: 1) *Millä EU:n alue- ja innovaatiopolitiikan teemoilla on kytköksiä kulttuuripolitiikan tavoitteisiin?* 2) *Millaiset ja millä tavoin toteutetut kulttuurin alan alue- ja innovaatiopolitiikan hankkeet ovat tässä suhteessa erityisen merkityksellisiä tai vaikuttavia?* Luvun lopussa suunnataan katse meneillään olevaan rakennerahastokauteen 2014–2020 ja arvioidaan kulttuurin ja kulttuurihankkeiden mahdollisuuksia osana uutta ohjelmakautta.

10.1 Vastaukset tutkimuskysymyksiin

1) Millä EU:n alue- ja innovaatiopolitiikan teemoilla on kytköksiä kulttuuripolitiikan tavoitteisiin?

EU:n koheesiopolitiikan yleisessä kehyksessä 2007–2013 painotettiin kulttuurin osalta erityisesti kulttuuriperintöä, kulttuuri-infrastruktuuria ja kulttuuripalveluita alueiden kehittymisen perustana.⁸⁴ Toisaalta kehyksessä ei määritetty kulttuuria kovinkaan tarkasti. Määrittely tapahtui tarkem-

84 Ks. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/activity/statistics/2007_culture.pdf. ”Cultural infrastructures, cultural activities and creative industries can be a major part of a region’s attractiveness and vision for its economic development. The production of content matters more and more, and this often depends on the existence of a cultural environment. Cohesion Policy for 2007–13 aims at fully mobilising culture and creativity for regional development and job creation. The structural funds can provide suitable conditions for mobilising cultural and creative industries, for example by encouraging cultural heritage for business use, supporting the restructuring of urban areas in crisis. Culture, creative businesses and related branches can be valuable sectors

min kunkin EU-maan painotuksissa ja itse hankkeissa. Tarkasteltaessa empiirisesti ohjelmakauden 2007–2013 Suomen kansallista rakennerahastostrategiaa ja maaseutuohjelmaa, esiin nousee useita muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikkaan kytkeytyviä teemoja kulttuurin ja innovaatioiden suhteen. Näitä käsiteltiin ja eriteltiin diskursiivisesti luvussa 5. Tämän selvityksen puitteissa ei ollut mahdollisuutta tutkia esimerkiksi maakuntaohjelmia tai kaupunkien ja alueiden erilaisia kulttuuri- tai luovien alojen strategioita, jotka omalta osaltaan linjaavat alueiden kulttuuripoliittista kehittämistyötä ja rakennerahastorahoituksen kohdentumista.

Kansallisessa rakennerahastostrategiassa 2007–2013 painotettiin kulttuurin osalta monien kulttuuripoliittisesti keskeisten kokonaisuuksien kehittämistä ja parantamista. Tällaisia kokonaisuuksia olivat:

(Luonnon-) ja kulttuuriympäristöt, kulttuuriset vetovoimakohteet, kulttuuritoimiala, kulttuuripalvelut ja erityisesti uudet asiakaslähtöiset palvelut sekä luovat alat ja palvelut. Myös uusien kulttuurituotteiden luominen nähtiin tärkeänä. Nämä yhdessä toimivat perustana kulttuurin markkinoiden laajentumiselle, uusille kulttuurituotteille ja kulttuurimatkailulle.

Innovaatioista painotettiin sosiaalisten innovaatioiden ja kulttuurialan yrittäjyyden edistämistä sekä luovien alojen taloudellisen merkityksen vahvistamista. Kulttuurialalla nähtiin siis myös rakennerahastostrategiassa olevan kytös innovaatiotoimintaan. Innovaatioilla viitattiin puolestaan uusien tuotteiden, menetelmien, palvelujen ja toimintatapojen synnyttämiseen. ”Kulttuurin ekosysteemiajattelun” mukaisesti nähtiin erillään olevien toimintojen ja toimijoiden lähentymisen luovan rajapintoja, joissa voi syntyä ideoita, tuloksia ja innovaatioita. Innovaationäkökulma oli kuitenkin melko teknologia- ja tutkimuspainotteinen. ERI-rahastojen⁸⁵ uusi kumppanuussopimus 2014–2020 painottaa yhä enemmän myös sosiaalisia innovaatioita (ks. luvun 9 alkuosa), jotka ovat helpommin sovitettavissa yhteen taiteen ja kulttuurin kanssa.

Haasteena on edelleen, miten ”taiteellinen” luovuuspolitiikka ja toisaalta tiede- ja teknologiapainotteinen innovaatiopolitiikka voidaan sovittaa vielä paremmin yhteen uusien innovaatioiden synnyttämiseksi. Rakennerahastojen avulla voidaan alueille luoda kulttuuriklustereita (esim. Seinäjoen ja Etelä-Pohjanmaan Rytmikorjaamo ja rytmimusiikki, Sastamala Pirkanmaalla ja Pirfest-hanke niin ikään Pirkanmaalla) ja kulttuurisia ekosysteemeitä, jotka synnyttävät ”luovuuden kulttuuria” alueelle. Selvityksen ja hankeanalyysien perusteella vaikuttaa siltä, että innovaatio on hedelmällisempää ymmärtää kulttuurin piirissä sosiaalisena innovaationa kuin liian teknologisesti. Myös kulttuurinen ja sosiaalinen innovaatio voi myöhemmin tuottaa taloudellista hyötyä ja uutta työllisyyttä kuten John Howkins on todennut kirjassaan *Creative Ecology: Where thinking is a Proper Job*.

in this respect, as they are a source of common identity and shared values, two notions that are typically closely linked with the regional and local dimension.”

85 Euroopan rakenne- ja investointirahastot: Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahasto, Euroopan sosiaalirahasto (ESR), Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan meri- ja kalatalousrahasto.

Innovaatioiden kannalta on oleellista, että rakennerahastohankkeet perustuvat kumppanuudelle ja yhteistyölle niin toiminnan kuin rahoituksen osalta. Rakennerahastorahoitus vaatii kansallisella tasolla verkottumista eri toimijoiden välillä (ks. Mitchell 2014, 437). Tämä periaate on kirjattu sisään niin rakennerahasto-ohjelmien kuin maaseutuohjelman kriteereihin. Kumppanuuksien, verkostojen ja uusien rahoitusmallinen syntyminen on eräs keskeinen EU-rahoitteisten hankkeiden tuoma lisäarvo kulttuurin kentälle ja mahdollistaa myös sosiaalisten, innovatiivisten ”ekosysteemien” muodostumista. Pier Luigi Saccon mukaan ihmisten kulttuurinen aktiivisuus ja osallistuminen kulttuuriin vaikuttavat koko talouden innovatiivisuuteen. Kyse on siitä, että kulttuurisen osallistuminen ja harrastamisen vaikutuksesta ihmiset oppivat, kuinka innovatiivisia merkityksiä ja käytäntöjä luodaan sekä kuinka aikaisemmat ajattelutavat, asenteet ja ennakkoluulot voidaan ylittää. Haasteena on se, miten ymmärrettäisiin yleisesti yhä paremmin kulttuurin ja muiden sosiaalisten sekä taloudellisten systeemien rakenteellinen keskinäisriippuvuus. (Sacco 2011.) Kari Ilmonen huomauttaa, että olisi hedelmällistä todella tutkia, kuinka uudet toimintalogiikat ovat juurtuneet ja millaisia uusia arvoketjuja EU-rahoitteisissa projekteissa ja alueellisissa suunnitelmissa on syntynyt luovien alojen näkökulmasta:

It would be interesting from a research point of view to find out whether the EU's regional projects or the local authority cultural strategies have actually established a new logic that allows artists and those engaged in creative work in general to make a living from this work and whether they have given rise to new value chains either in the growth centres or in the areas outside them. (Ilmonen 2009, 11.)

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman keskeisimpiä tavoitteita olivat kulttuurin kannalta elinvoimaisen ja toimivan maaseudun säilyminen sekä paikallisen omaehtoisen toiminnan vahvistaminen. Ohjelman kulttuuria koskevat kehittämistoimet liittyivät maaseudun kulttuuripalveluihin, matkailutuotteisiin, kulttuuriperintöön, kylien kehittämiseen ja sosiaaliseen pääomaan. Paikalliskulttuurin korostaminen oli vahvimmin maaseudun Leader-toimintaryhmien kulttuurinäkemyksiä yhdistävä tekijä. Luovan talouden aloista maaseutuohjelmassa korostettiin erityisesti käsityötä ja taideteollisuutta. Maaseutuohjelmassa on kyse hyvin paikallisista tavoitteista ja periaatteesta kulttuurin ”bottom-up” kehittämisestä eikä niinkään kansallisten taide- ja kulttuuripoliittisten linjausten tai strategioiden seuraamisesta. Kyseessä on erityisesti maaseudun pienille yhdistyksille (taide-, kulttuuri-, kyläyhdistykset, nuorisoseurat) ja yleisesti paikalliskulttuurille tärkeä rahoitusväline. Kuitenkin myös maaseudun hankkeilla on toteutettu esimerkiksi OKM:n taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia -ohjelman tavoitteita ja kehitetty paikallista luovaa taloutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjelmissa ja strategioissa on koko 2000-luvun ajan painotettu rakennerahasto- ja maaseutuohjelman rahoituksen käyttämistä erilaisiin alueellisiin luovien alojen, taiteen ja kulttuurin kehittämistoimiin, jotka voivat tuoda lisäarvoa kulttuuripolitiikkaan. Tämän selvityksen perusteella rakennerahastojen ohjelmakaudella 2007–2013 erilaisilla

kulttuurihankkeilla on toteutettu ministeriön julkaisuissa ja strategioissa asetettuja linjauksia. Luvussa 6.5. käsiteltiin kulttuurihankkeiden temaattista jakautumista. Tässä luvussa tuotiin myös esiin, minkälaisia hallinnon strategioita ja ohjelmalinjauksia erilaisiin temaattisiin kokonaisuuksiin (esim. kulttuuriyrittäjyys, kulttuurimatkailu, kulttuuri ja hyvinvointi) liittyen on ollut 2000-luvun alusta asti. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että rakennerahasto- ja maaseutuohjelman rahoituksella ja hankkeilla on toteutettu opetus- ja kulttuuriministeriön strategisia linjauksia alueellisesti niin luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden, kulttuurimatkailun, kulttuurin ja hyvinvoinnin kuin myös kulttuuriperinnön, kulttuuriympäristöjen ja kulttuuri-infrastruktuurin piirissä. Rakennerahastojen kulttuurihankkeet ovat todella olleet tärkeitä opetus- ja kulttuuriministeriön erilaisten kulttuuripoliittisten strategioiden linjausten rahoituksen kannalta. Aina-kin seuraavat linjaukset ja loppuraportit ovat yllä mainitussa mielessä keskeisiä (katso lähde-luettelosta tarkempi listaus näistä opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuista):

(2002) *Aluekehittämisstrategia vuosina 2003–2013*

(2003) *Alueiden vahvuudeksi. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan aluekehittämisen toimenpideohjelma – linjauksia ja painopisteitä vuosille 2003–2013*

(2003) *Kulttuuriperintö tietoyhteiskunnassa*

(2003) *Maailmanperintö Suomessa*

(2010) *Luovan talouden ja kulttuurin alueelliset kehittämistoimenpiteet 2010–2020*

(2010) *Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014*

(2011) *Kulttuurivienti näkyy, uudistaa ja vaikuttaa. Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelman loppuraportti 2007–2011.*

(2013) *Matkailu ja kulttuurin syke. Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen -toimintaohjelman 2009–2013 loppuraportti.*

Alueet ovat olleet aktiivisia strategisten linjausten toteuttamisessa, toiset enemmän kuin toiset: aktiivisista alueista voidaan mainita vaikkapa Etelä-Pohjanmaa ja siellä Seinäjoen kulttuuritoimijat. Saamelastoimijat ja Lappi yleisesti olivat jälleen aktiivisia rakennerahastovarojen käytössä. Maaseutuohjelmassa erityisesti Pohjanmaalla ja Länsi-Suomessa kokonaisuutena toteutettiin paljon kulttuurihankkeita. Alueiden aktiivisuutta tarkastellessa täytyy huomioida, että eri alueilla oli käytössä erikokoiset määrät rakennerahastorahoitusta. Samoin maaseutuohjelman Leader-ryhmien rahoituskehikset vaihtelivat suuresti. Lapin liitto myönsi EAKR-kulttuurihankkeisiin maakuntien liittojen joukosta selvästi suurimman osuuden: yli neljäsosa maakuntien

liittojen kulttuurihankkeille myöntämästä EAKR-tuesta tuli Lapin liitolta. Tällä rakennerahastokaudella Lappiin syntyi muun muassa saamelaiskulttuurikeskus Sajos ja Rovaniemellä vanhan postiautovarikon tiloista kunnostettiin uudet tilat taidemuseolle ja kamariorkesterille: syntyi kulttuuritalo Korundi. Lappi panosti myös maakunnan kulttuuriseen imagomarkkinointiin.

”Kulttuuri aluekehityksessä” on yksi alakategoria opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan kehittämisohjelmista ja -hankkeista.⁸⁶ Tämän kannalta rakennerahastojen ja maaseutuohjelman rahoitus on tärkeää. Kulttuuri on toiminut alueiden vahvistajana. Näissä hankkeissa on laajassa mielessä kyse alueellisen kulttuurisen perustan, alueiden kulttuurisen elinvoiman ja tätä myöten myös alueellisen luovan talouden kehittämisestä. Koko 2000-luvun ajan ministeriön aluekehitykseen liittyvissä strategioissa on painotettu EU:n rakennerahastoja ja maaseutuohjelmaa kulttuurisen aluekehittämisen instrumentteina. Alueiden näkökulmasta kyse on nimenomaan alueiden kulttuuripolitiikasta, josta Anita Kangas ja Kalevi Kivistö toteavat selvityksessään (2011, 27) seuraavasti: ”Alueellisen kulttuuripolitiikan tarvetta korostaa se tosiasia, että kulttuurin alalla alueellinen keskittyminen on poikkeuksellisen voimakasta.” Rakennerahastot ovat Suomen eri alueiden kulttuuripolitiikalle (kulttuuri tässä laajasti ymmärrettynä) tärkeä rahoitusinstrumentti.

EAKR on EU:n keskeinen aluepoliittinen instrumentti ja alue- sekä kaupunkikehittämisen tärkeä väline (maakuntien liitot myönsivät suurimman osa EAKR-kulttuurihankkeiden rahoituksesta). ESR on puolestaan EU:n työllisyyspolitiikan tärkeä väline. EAKR-rahoituksessa on kyse kulttuurin alueellisista toimintaympäristöistä, verkostoista, alueiden rakenteellisesta kehityksestä ja infrastruktuurista, ESR-rahoituksessa puolestaan kulttuurin ja luovien alojen toimijoista, yrittäjyyden ja osaamisen kehittämisestä. ESR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoituksesta suurin yksittäinen osa oli ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen hallinnoimissa hankkeissa. Kumpikin rahasto kehittää yrityksiä ja yrittäjyyttä. Cuporen selvityksessä EAKR-hankkeista on esitelty EAKR:n luoville aloille suuntautuneita yritystukia kaudella 2007–2013 (ks. Jakonen & Mitchell 2014, 167–168).

EU:n alue- ja innovaatiopolitiikan yhteydet kulttuuripolitiikan tavoitteisiin syntyvät erityisesti kulttuurin ja luovien alojen alueellisesta kehittämisestä sekä kulttuurin alueellisen infrastruktuurin kehittämisestä. Näissä erityisesti EAKR ja maaseutuohjelma ovat tärkeitä. EAKR:n avulla voidaan kehittää kaupunkien paikalliskulttuuria ja kulttuurista uudistumista. Paikalliskulttuurin, kulttuuriympäristöjen ja kulttuuriperinnön vaalimisessa niin ikään EAKR ja maaseutuohjelma ovat keskeisiä välineitä. Luovan talouden, kulttuuriyrittäjyyden ja tähän liittyvän osaamisen parantamisen keskeinen väline on ESR. Luovan talouden edellytyksiä parannetaan kaikkien rahastojen toimilla välillisesti. ESR on lisäksi keskeinen rahoitusinstrumentti uusille kulttuurin ja hyvinvoinnin hankkeille, jotka toisaalta ovat tulleet osaksi kaikkia rahastoja. Eräs tärkeä kytkös

86 OKM – kulttuuri aluekehityksessä:
http://okm.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/linjaukset_ohjelmat_ja_hankkeet/kulttuuri_alueiden_vahvistajana/?lang=fi.

on kestävän kehityksen kulttuurinen ulottuvuus ja kulttuurisesti kestävä kehitys. Tätä käsitellään luvun lopussa, jossa suunnataan katse Eurooppa 2020 -strategiaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa kulttuuripolitiikan vaikuttavuusindikaattoreista ”kulttuuri ja kansalaiset” -vaikuttavuusalueen alla on indikaattorikonaisuus ”kulttuurin alueellinen saatavuus”. Tässä osiossa luetellut indikaattorit koskevat muun muassa alueellisen kulttuurin fyysistä infrastruktuuria, kulttuuritiloja ja kulttuuripalveluja. Myös vaikuttavuusalue ”yhteiskunnan kulttuurinen perusta” on tärkeä. Tämän alueen alla on listattu muun muassa kulttuuriperintöä ja -ympäristöä koskevat indikaattorit. EU:n rakennerahastoista ja maaseutuohjelmasta rahoitetut paikalliset ja alueelliset kulttuurihankkeet tuovat lisäarvoa näille kulttuuripolitiikan tavoitealueille.

Luovan talouden ESR- ja EAKR-hankkeet poikkeavat toisistaan. ESR-hankkeissa on kyse toimijoiden osaamisen kehittämisestä sekä yrittäjyyden edistämisestä. Tällä tarkoitetaan alan tutkimusta ja koulutusta liittyen ammattitaitoon, markkinointiin ja liiketoimintaosaamiseen. Verkostoitumisella pyritään luomaan ja parantamaan luovan talouden edellytyksiä erilaisilla yhteistyömuodoilla. Luovan talouden EAKR-hankkeissa on puolestaan kyse ensisijaisesti luovien alojen yritys- ja liiketoiminnan materiaalisten edellytysten parantamisesta erilaisilla laitehankinnoilla ja tilojen rakentamisella sekä kunnostuksilla (esimerkiksi Logomo ja Luova Tila -projekti kokonaisuudessaan kolmen kaupungin välisenä yhteistyönä sekä Rytmikorjaamon kokonaisuus). Toisaalta EAKR-kehittämishankkeilla tehtiin myös verkostoja ja osaamISRakenteita sekä koulutusohjelmia luovalle taloudelle, mutta EAKR-rahoituksella luoduilla maisteriohjelmilla on ollut vaikeaa jalkautua ja jatkaa toimintaansa hankkeen päättymisen jälkeen. Koska ministeriöllä ei ole suuria luovan talouden rahoitusinstrumentteja yksittäisten avustusten lisäksi, korostuu rakennerahastojen ja maaseutuohjelman merkitys nimenomaan luovan talouden edellytysten, infrastruktuurin ja osaamisen parantamisessa. Esimerkiksi OKM:n hallinnoimaan luovien alojen kehittämisohjelmaan kohdistui noin 18 miljoonaa euroa EU- ja valtion rahoitusta.

Rakennerahastoissa ja maaseutuohjelmassa ei kuitenkaan ole kyse suorasta taiteen tai taiteilijoiden tukemisesta. Täten rakennerahastorahoituksen vertaamisessa esimerkiksi alueellisesti vos-taidelaitosten saamaan rahoitukseen täytyy ottaa huomioon toiminnan laadulliset erot. Esimerkiksi EAKR:n piiristä on tähänkin selvitykseen otettu mukaan laajoja kulttuuriympäristöjen ja kulttuuri-infrastruktuurin korjaushankkeita, joita ei voi suoraan verrata taidelaitosten tukeen tai taiteen harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin selventämättä ensin mistä on kyse.

2) Millaiset ja millä tavoin toteutetut kulttuurin alan alue- ja innovaatiopolitiikan hankkeet ovat tässä suhteessa erityisen merkityksellisiä tai vaikuttavia?

Rakennerahasto-ohjelmissa ja maaseutuohjelmassa toteutettiin päättyneellä ohjelmakaudella lukuisia hankkeita, joiden sisältö ja tavoitteet kytkeytyivät joko suoraan tai epäsuorasti OKM:n

kulttuuripolitiikan strategian 2020 tahtotiloihin. Toisaalta hankkeilla on toteutettu aluetasolla ministeriön erilaisia kulttuuripoliittisia strategisia linjauksia 2000-luvun ajalta. Katso tähän liittyen erityisesti luku 6.5. Myös erilaiset kulttuurin ja taiteen alojen toimijat toteuttivat kulttuurihankkeita (katso luku 7). Toki tämän selvityksen puitteissa ei ole voitu tarkastella kaikkia kauden aikana toteutettuja kulttuurihankkeita, joita oli yli 1700 kappaletta.

CSES näki omassa tutkimuksessaan rakennerahastojen kulttuurihankkeista niiden potentiaalin alueiden työllisyyden ja kilpailukyvyn kehittäjänä: "...culture-based projects are capable of not only improving the structural conditions of lagging regions, but also of contributing directly to competitiveness and employment creation..." (CSES 2010, 109.)

Rakennerahastohankkeissa eräs niiden onnistumista mittaava indikaattoritieto on uusien työpaikkojen, yritysten ja tutkintojen lukumäärä.⁸⁷ Kulttuurin ja kulttuurihankkeiden kohdalla on kuitenkin vakavasti pohdittava sitä, kertooko tällainen määrällinen indikaattoritieto parhaalla mahdollisella tavalla hankkeen vaikutuksista (ks. luku 4 ja taulukko 1 kulttuurihankkeiden mahdollisista kulttuurivaikutuksista). Myös kulttuurihankkeiden työllisyysvaikutuksia olisi selvitettävä tarkemmin. Onko kulttuurin luomien työpaikkojen ja yritysten (välittömät vaikutukset) arvo alueellisen kehittämisen kannalta arvokkaampaa kuin uusien sosiaalisten innovaatioiden kehittäminen, kokeellisten taideinstituutioiden luominen tai yhteiskunnan kulttuurisen perustan kehittäminen, joiden alueen imagoon, "luovuuden kulttuuriin" ja talouteen liittyvät vaikutukset (välilliset vaikutukset) ovat vaikeasti mitattavissa? Innovaatioiden syntymiseen vaikuttava yhteiskunnan kulttuurinen perusta ja "kulttuuriset ekosysteemit" vaativat vaikutusten tarkastelua pidemmällä aikavälillä.

Hybridistä suhdetta kulttuurin, talouden ja aluekehityksen välillä voi olla jopa mahdotonta mitata. Kulttuurihankkeiden ja aluekehityksen suhde on hedelmällisempää ymmärtää dynaamisena kokonaisuutena, joka ilmenee alueen materiaalsen (kulttuuriset rakenteet, taloudelliset resurssit, organisaatiot) ja immateriaalsen (luova ilmapiiri, vahva paikallisidentiteetti, kulttuurisektorin osaaminen ja know-how) kulttuuripääoman kehittymisenä. Alueen kulttuuripääomasta, niin aineellisesta kuin aineettomasta, huolehtiminen takaa, että se voi tuottaa tulevaisuudessa lisää kulttuurista ja taloudellista arvoa. (ks. Ilmonen 2009, 7–8; Ruokolainen 2008, 34).

Vaikutuksia ja vaikuttavuutta arvioitaessa on keskeistä erottaa toisistaan EU-hankkeiden kulttuuristen vaikutusten arviointi ja toisaalta (esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön) kulttuuripolitiikan vaikuttavuuden arviointi. Kulttuuriset vaikutukset eivät ole sama asia kuin kulttuuripolitiikan vaikuttavuus. Vaikuttavuuden arviointi lähtee liikkeelle toiminnalle asetetuista tavoitteista. Tämän tavoitteenasettelun hahmottaminen ja selventäminen on rakennerahastohankkeiden kohdalla tutkimuksen näkökulmasta haastavaa. Rakennerahastojen ja

87 <https://www.eura2007.fi/rrtiepa/index.php>. Hankerekisterissä indikaattoritiedot on otsikoitu laveasti "projektin tavoitteet, tulokset ja vaikutukset".

maaseutuohjelman kulttuurihankkeiden asema kulttuuripolitiikan määrittelyprosessissa onkin näkökulmasta riippuvainen. Hankkeiden kulttuuripoliittisuus ja kulttuuripoliittiset tavoitteet määrittyvät siis aina hankkeen toimintalinjojen, hankekokonaisuutta hallinnoivan tahon (esim. OKM:n luovien alojen kehittämisohjelma), alueellisten tavoitteiden ja toimijoiden omien tavoitteiden kautta hankeprosessin kokonaisuudessa. Voidaan puhua EU-tason, kansallisen tason, alueellisen ja paikallisen tason sekä hanketoimijoiden muodostamasta kokonaisuudesta.

Lähtökohtaisesti rakennerahastoissa ja maaseutuohjelmassa korostuvat implisiittisen kulttuuripolitiikan tavoitteet, jotka korostavat kulttuurin poikkihallinnollisuutta ja -sektoriaalisuutta kapean sektorihallinnollisuuden sijaan. Implisiittinen kulttuuripoliittikka ”tarkoittaa niitä yhteiskuntapoliittisia strategioita ja toimenpiteitä, jotka vaikuttavat kulttuuriin (kulttuuri tässä käsitettynä laajasti)”. (Ruokolainen & Kangas 2012, 11.)

Kulttuurin välineellistymiskeskustelu alan toimijoiden keskuudessa on jatkunut rakennerahastohankkeiden kohdalla viimeiset 20 vuotta. Sivistystä, yhteisöllisyyttä, identiteettiä sekä taiteen itseisarvoa korostavista näkökulmista on siirrytty taloudellisiin ja työllisyyttä korostaviin painotuksiin myös alueilla. (Ks. Saukkonen 2014, 46.) Hankkeiden tulee toteuttaa koheesiopolitiikkaan ja kansalliseen strategiaan sitoutuvia taiteen ja kulttuurin ”itseisarvoa” laajempia tavoitteita, kuten tuottaa hyvinvointia, työllisyyttä, alueellista vetovoimaa ja kilpailukykyä. Kulttuurimatkailu ja luova talous ovat vahvasti painotettuina.

Kysymys instrumentaalisuudesta on kuitenkin tätä monimutkaisempi. Manner-Suomen maaseutuohjelma on tästä hyvä esimerkki. Maaseutuohjelmassa painottuvat pienet ja paikalliset, paikallisista kulttuurisista ja muista tarpeista lähtevät Leader-rahoitteiset kulttuurihankkeet. Maaseutuohjelmassa esimerkiksi paikallisen kulttuuriperinnön suojelu, paikalliskulttuuri ja kulttuuripalvelut olivat kehittämiskohteina. Samoin Leader-ryhmien paikallisesti luoduissa ohjelmissa erityisesti paikalliskulttuurin kehittäminen oli vahvasti esillä. Kehittämisohjelmissa korostettiin paikalliskulttuuria, paikallisia tapoja ja paikallishistoriaa. Leader-rahoitus on ollut merkittävää maaseudun kehittämishankkeille ympäri Eurooppaa. Rakennerahastoja rahoitusinstrumenttina käyttäen alueet ja toimijat voivat kehittää kulttuuria monin eri tavoin: hankkeissa on tuotettu paljon uutta infrastruktuuria, verkostoja ja osaamista luoville aloille ja kulttuurin kentälle huolimatta siitä, kuinka ”instrumentaalisesti” hankkeita pitää perustella retoriikan tasolla. Rakennerahastorahoitus on esimerkiksi luonut uusia yhteistyömuotoja elinkeinoelämän, kuntien, yliopistojen ja kulttuurisektorin välille (ks. Mitchell 2014, 437). On oma tutkimuksensa tarkastella lähemmin hankekohtaisesti, kenen asettamia päämääriä kulttuurihankkeissa on lopulta toteutettu, ketkä ovat olleet yhteistyössä hallitsevassa asemassa ja minkälainen on ollut taidekentän rooli koko hankeprosessissa.

Vaikka tässä selvityksessä ei voitu käydä läpi koko rakennerahastokauden kaikkia kulttuurihankkeita (yli 1700), on selvää, että EAKR:n ja ESR:n hankkeissa kulttuurille kohdistuneet yli 200 miljoonaa EU- ja valtion rahoitusta sekä maaseutuohjelman yli 70 miljoonaa kokonaisrahoi-

tusta kulttuurihankkeissa ovat tuottaneet myös ministeriön kulttuuripolitiikan kannalta paljon lisäarvoa, innovaatioita ja hyviä vaikutuksia ympäri Suomea. Toisaalta varsinaiset kulttuurialojen toimijat olivat hanketoteuttajien koko joukosta vain pieni osa. EAKR- ja ESR-kulttuurihankkeiden yhteenlasketusta EU- ja valtion rahoituksesta vain 15 % oli kulttuurialan toteuttajien hallinnoimissa hankkeissa (ks. luku 7.1). Tämä selvitys on kuitenkin antanut vain suuntaa-antavan kuvan siitä, miten kulttuuritoimijat lähtivät toteuttamaan hankkeita. (ks. selvityksen luku 7 kulttuurin ja taiteen alojen hanketoteuttajista). Monet kulttuuritoimijat ovat saattaneet olla kumppaneina hankkeissa, joiden hallinnoijaksi tai toteuttajaksi on merkitty jokin muu taho. Rakennerahastohankkeilla pystytään niiden kokoluokan vuoksi toteuttamaan melko hyvin alueellisia ja valtakunnallisia strategisia linjauksia. Maaseutuhankkeet lähtevät liikkeelle paikallisten ihmisten tarpeista ja Leader-ohjelmista käsin, ja ne toteuttavatkin erilaisia tavoitteita kuin rakennerahastohankkeet.

On muistettava, että samaa kohdetta tai tapahtumaa voidaan kehittää usealla eri hankkeella pitkällä aikavälillä, jopa useiden vuosien aikana. Tällöin yhden hankkeen rahoitusosuuksien ja tulosten tarkastelu ei kerro kaikkea koko hankekokonaisuudesta. Esimerkiksi saamelaiskulttuurikeskus Sajosta on kehitetty ja toteutettu eri rakennerahastokausilla useilla EAKR- ja ESR-hankkeilla. Rakennerahastorahoituksella näyttäisi olevan analyysin mukaan alueiden ja kuntien kulttuurihankkeille kaksi päämerkitystä. Joissakin hankkeissa rakennerahastorahoitus on lisärahoituskanava jo pitkään suunnitellulle ja aikaisemmilla EU-hankkeilla kehitetylle kohteelle. Tällainen hanke oli esimerkiksi edellä mainittu saamelaiskäräjien kauan kehittämä saamelaiskeskus Sajos, joka viimein toteutui kaudella 2007–2013. Toiset hankkeet taas vaikuttavat siltä, että rakennerahastorahoituksella on nimenomaan kehitetty jotain uutta juuri kyseisellä kaudella. Esimerkki tällaisesta kohteesta on vaikkapa Arteles Creative Center, joka toteutui Leader-tuen avulla. Innovatiivisena ideana oli perustaa vanhalle kyläkoululle taiteilijaresidenssi ja kulttuurikeskus.

Hyvillä kulttuuria kehittäville hankkeilla tulee olla lähtökohtaisesti kiinteitä sidoksia maakuntien ja alueiden ohjelmiin ja kehittämisstrategioihin, jotta rahoitus ja yhteistoiminta ovat vahvalla perustalla. Selvityksessä EAKR-hankkeista (Jakonen & Mitchell 2014) vahvistui, että hankkeet toteuttivat rakennerahastojen suuralueohjelmien ohella vaihtelevasti niin kaupunkistrategioita, maakuntastrategioita ja -ohjelmia kuin maakunnan kulttuuri- tai elämysstrategioita. Jotkut hankkeet suunniteltiin yhteistyössä kaupunkien kulttuuri- ja opetus- tai vapaa-aikatoimen kanssa. Paikalliset ja alueelliset toimijat siis hakivat ja käyttivät EAKR-rahoitusta maakunnissa ja alueilla linjattuihin kehittämiskohteisiin. Maaseutuohjelmassa paikalliset kulttuurihankkeet perustuivat ruohonjuuritasolta nouseviin kehittämistarpeisiin. Rahoitusta myöntäneiden Leader-ryhmien ohjelmissa kulttuuri oli vahvasti esillä.

ESR:n parista esimerkiksi OKM:n hallinnoima valtakunnallinen Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelma (tässä selvityksessä on esitelty Taivex ja Produforum) toteutti opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategisia luovan talouden, kulttuuriyrittäjyyden ja kulttuuriviennin tavoitteita: uudet toimijat ovat saaneet kokemusta

EU-rahoituksesta ja kehitystoiminnasta sekä hankeosaamista. Hallinnon ja politiikkatoimijoiden ymmärrys luovien alojen yrittäjyyden erityispiirteistä ja haasteista on parantunut. Hyvillä hankkeilla on ollut myös kiinteä yhteys taiteen ja kulttuurin kentille ja kenttien toimijoihin. Tämän selvityksen hankeanalyysiosiossa käytiin läpi innovatiivisia hankkeita eri rahastoista päättyneeltä ohjelmakaudelta. Kaikilla tarkastelluilla hankkeilla voitiin arvioida olleen vaikutuksia kulttuuripolitiikan strategian tavoitealueille ja hankkeet olivat myös eri tavoin sosiaalisesti innovatiivisia (ks. luku 9 ja hankeanalyysit.) **Aikaisempien selvitysten ja tähän selvitykseen tehdyn tutkimuksen perusteella onnistuneiden kulttuurihankkeiden piirteitä ja toisaalta kulttuurihankkeiden kehittämiskohteita sekä ongelmia voidaan tiivistää seuraavasti:**

Hyvien ja vaikuttavien kulttuurihankkeiden piirteitä

- Vahva pohja paikallisissa ja maakunnallisissa kehittämissuunnitelmissa, alueellisten linjausten huomioiminen hankkeen suunnittelussa. Hanke toteuttaa yhteisiä maakunnallisia kulttuurisia (ja elinkeinopoliittisia ynnä muita) tavoitteita. Vastaavasti hanke voi toteuttaa opetus- ja kulttuuriministeriön ja muiden tahojen valtakunnallisia linjauksia (Luova Suomi ja luovien alojen kehittämisohjelma). Maaseutuhankkeet lähtevät maaseudun ihmisten paikallisista tarpeista ja Leader-yhdistysten ohjelmista. Maaseutuohjelma on mahdollistanut myös pienten kulttuuritoimijoiden hankkeita ja maaseudun asukkaiden elämänlaadun parantamista kulttuurin avulla.
- Onnistuneessa kulttuurihankkeessa on oltava elävä ja dialoginen suhde taiteen ja kulttuurin kentän tarpeisiin. Suhde ruohonjuuritasolle on keskeinen. Esimerkiksi Produforum ja Tanssin Talon Palvelukäsikirjahanke onnistuivat tässä hyvin.
- Useiden toimijoiden ja kumppanuuksien onnistunut yhteistyö. Taidelaitosten ja vapaan kentän mukana hankkeita toteuttamassa voivat olla kunnat ja kaupungit (Kymi Sinfonietta, Taiteiden Talo, Pukstaavi, Taivex, Produforum). Tampereen pienhankkeissa hankkeiden hallinto ja rahoitus ratkaistiin kaupungin projektipäällikkömallilla, jossa kaupunki otti vastuun hankkeiden byrokratiasta: esimerkki innovatiivisesta rahoitusjärjestelystä ja pienille toimijoille sopivasta hankehallintomallista.
- Alueellinen, ylimaakunnallinen ja kansainvälinen verkostoituminen eri toimijoiden kesken (Produforum). Taiteen ja kulttuurin kentän keskinäinen verkottuminen hankkeessa ja kansainväliset verkostot.
- Joissakin hankkeissa on käytetty useita eri rahastoja rahoitusinstrumenttina, jolloin toimintaa voidaan kehittää monipuolisesti – esimerkiksi rakenteita (EAKR) ja toimijoiden osaamista (ESR) sekä muita pienimuotoisia hankkeita (maaseutuohjelma). Luvussa 8 käytiin läpi kulttuurialan toimijoita, jotka hyödynsivät hankkeissaan useita rahastoja. Esimerkiksi Juminkeko-säätiö käytti kaikkia kolmea rahastoa toimintansa kehittämiseen. Jotkin

alueet ovat onnistuneet parantamaan alueellisia kulttuuriklustereita kaikkien rahastojen hyödyntämisellä: esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan rytmimusiikkiklusteri.

- Erilaisia kulttuurisia rajoja ylittävän yhteistyön ja yhteistyömallien kehittäminen ja kokeileminen. Tällaista tehtiin esimerkiksi KUMURU-hankkeessa, joka pohjautui Etelä-Pohjanmaan ”kulttuurisen ekosysteemin” vahvuusalueisiin: musiikkiin ja ruokaan.
- Joillakin hankkeilla ja kehittämisohjelmien avulla on pyritty toteuttamaan suoraan esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön strategisia linjauksia. Esim. Luovien alojen kehittämisohjelman Taivex-hanke toteutti OKM:n kulttuuriviennin toimintaohjelman tavoitteita (ks. OKM 2011). Monet hankkeet ovat omalta osaltaan toteuttaneet opetus- ja kulttuuriministeriön strategisia linjauksia aluetason kulttuurin kehittämisestä.
- Digitaalitekniikan käyttö, kulttuuriperinnön digitointi sekä verkkosisällöt ja -ympäristöt ovat tulevaisuudessa kulttuurisesti keskeisiä. Ne tarjoavat mahdollisuuden myös erilaisten kulttuurisisältöjen tuottamiseen ja levittämiseen sekä kansalaisten aktiivisuuteen. (Esim. Nopola News ja kulttuuriperinnön digitointihankkeet luvusta 6.5.4.) Eurooppa 2020 -lippulaivahanke ”Digital Agenda For Europe” antaa mahdollisuuden kulttuurisisältöjen digitalisoinnille.
- Infrastruktuurin kehittäminen taiteelle ja kulttuurille on kestävä kulttuurisen kehityksen edistämistä ja alueen kulttuurisen perustan ja imagon vahvistamista: Arteles Creative Center, Taiteiden Talo, Pukstaavi, Sajos, Rytmikorjaamo, Logomo ja muut luovat tilat ympäri Suomea. Rakennerahastovoilla on rakennettu ja parannettu tiloja myös valtionavustusta saaville taidelaitoksille. Myös kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen kehittäminen on edistänyt kestävä kehitystä. Tällöin täytyy kuitenkin huomioida, tuhotaanko vanhaa kulttuuriperintöä uuden infrastruktuurin tieltä.
- Hankkeen vaikuttavuuden kannalta on hyvä, jos 1) hankkeen jälkeen voidaan toteuttaa vielä toimintaa vakiinnuttava hanke, 2) hanke saadaan jatkamaan toimintaansa alueen kuntien ja yritysten suoralla rahoituksella, 3) uusi kulttuuritoimija siirtyy hankkeen jälkeen tai aikana osaksi valtionavustusjärjestelmää (kuten Pukstaavi tai Arteles), 4) innovatiiviset ja verkottuneet kehittämiskokeilut saadaan vakiinnutettua pysyväksi toiminnaksi (Taitobussi).

Yleisiä kehittämiskohteita ja ongelmia kulttuurihankkeissa

- Onnistuneen kulttuurihankkeen lähtökohta on oikea suhde taiteen ja kulttuurin kentän tarpeisiin. Yhteistyökumppanien läheisyys vaikuttaa paljon hankkeen onnistumiseen. Hankkeet edellyttävät, että ihmiset sitoutuvat mukaan yhteistyökumppaneina. Otetaanko hanketoiminnassa huomioon taide- ja kulttuuritoimijoiden omat tavoitteet vai sanellaanko ylhäältä päin? Tehdäänkö liikaa oletuksia ilman todellista dialogia ja tietoa?

- Kulttuurihanke vaatii projektipäällikön, jolla on hankeosaaminen ja toisaalta kulttuurin substanssiosaaminen. Muutoin voi kyllä syntyä hyviä hankeosaajia, mutta mikä on tällöin sisältö? Projektipäällikön palkkaaminen voi kuitenkin olla ongelma pienille kulttuuritoimijoille, joilla ei ole pääomaa.
- Myös rahoittajatahojen ja hanketoimijoiden dialoginen ja luottamuksellinen suhde on tärkeä. Voidaanko kesken hanketta käydä keskustelua hankkeen tavoitteista ja tarkoituksesta ja tarvittaessa muuttaa jotain?
- Ketkä arvioivat hankkeita ja lausuntoja, ketkä päättävät hankkeiden rahoituksesta? Minäkalainen kulttuuriosaaminen ja ymmärrys taiteesta, kulttuurista sekä taidekentän toiminnasta on hankkeiden rahoituksesta päättävillä?
- Rakennerahastohankkeiden kokoluokan vuoksi niillä pystytään toteuttamaan hyvin alueellisia ja valtakunnallisia strategisia linjauksia. Eräs kehittämiskohde on alueellisten ESR- ja EAKR-hankkeiden parempi keskinäinen yhteys. Uusi kumppanuussopimus painottaa rahastojen välistä yhteistyötä. Tässä selvityksessä on tuotu esiin (luku 8) kulttuuritoimijoita, jotka hyödynsivät hankkeissaan eri rahastojen antamia mahdollisuuksia. Sekä hankkeiden välistä että valtakunnallisen ja aluetason yhteistyötä tulisi tiivistää.
- Miten kehitetyt asiat saataisiin kotiutumaan pysyviin rakenteisiin? Hankkeiden vaikuttavuutta voi lisätä myös se, jos hankkeissa työskennelleet onnistuvat viemään opittuja hyviä työtapoja ja käytäntöjä omiin kotiorganisaatioihinsa. On esimerkkejä hyvistäkin hankkeista, jotka eivät ole jalkautuneet ja jatkuneet hankerahoituksen päätyttyä.
- Miten pienet kulttuuritoimijat, kuten esimerkiksi kulttuuriyhdistykset, voivat toteuttaa hankkeen? Miten hankkeiden omarahoitusosuus hoidetaan? Pienillä kulttuuritoimijoilla ei ole välttämättä omaa pääomaa ja resursseja toteuttaa hankkeita. Leikkaukset kulttuuritoimijoilta voivat lisätä vaikeuksia pistää omaa rahoitusta EU-hankkeisiin. Yleisesti kulttuuritoimijoiden mahdollisuuksia toteuttaa hankkeita tulisi edelleen parantaa: nyt valtava osa kulttuurihankkeista on ollut esimerkiksi suurien koulutusorganisaatioiden toteuttamia. Toki myös kuntien ja kuntayhtymien toteuttamien kulttuurihankkeiden liittymäpinta alueen kulttuuritoimijoihin on oleellinen.
- Onko hanketoiminnasta tullut joillekin toimijoille rutiininomaista oman toiminnan rahoittamista, ns. hanketehtailua vain hankkeiden vuoksi? Miksi hankkeita tehdään: uusien, innovatiivisten käytäntöjen synnyttämiseksi vai organisaation perustoiminnan rahoittamiseksi? On myös syytä pohtia, pitäisikö hanketoteuttajien rahoitusmalleihin muotoilla nykyistä selkeämmät yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittarit niin, että yhteiskunnallisiin haasteisiin tarttumisesta ja ratkaisujen kehittämisestä palkittaisiin lisärahoituksella.

- Onko yritysysteistyö aina taiteen ja kulttuurin kannalta hyvä ratkaisu, jos yrityksestä ei löydy kulttuurin alojen substanssiosaamista tai pitkäjänteistä tahtoa toiminnan kehittämiseen? Taloudellisten pikavoittojen tavoittelu kulttuurin parissa ei välttämättä ole hedelmällisin lähtökohta toiminnalle. Minkälainen suhde ja tasapaino hankkeen taloudellisten ja kulttuuris-taiteellisten tavoitteiden välillä vallitsee?

10.2 Eurooppa 2020, uusi rakennerahastokausi ja kulttuuri

Tämän selvityksen tietopohja ja analysoidut hankkeet perustuivat päättyneeltä rakennerahastokaudelta 2007–2013 kerättyyn aineistoon. Uusi rakennerahastokausi on nyt alkanut. ”Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020” on koko Suomessa voimassa oleva Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja sosiaalirahaston (ESR) toimeenpano-ohjelma uudelle kaudelle. Samassa ohjelmassa toteutetaan sekä EAKR- että ESR-toimintaa. Myös Manner-Suomen maaseudun uuden kehittämisohjelman 2014–2020 toteutus käynnistyi alkuvuoden 2015 aikana. Ohjelmakaudella 2014–2020 EU:n tuki kootaan kumppanuussopimukseen. Kumppanuussopimus on Manner-Suomessa ja Ahvenanmaalla käytettävien rakenne- ja investointirahastojen (Manner-Suomen maaseutuohjelma, EAKR, ESR) yhteinen strategiakehys, jossa määritellään, miten näillä rahastoilla edistetään EU:n älykästä, kestävää ja osallistavaa kasvua koskevan Eurooppa 2020 -strategian tavoitteita ja miten niiden avulla vastataan keskeisiin alueellisiin haasteisiin. Kumppanuussopimuksen puitteissa rahastot tekevät entistä tiiviimpää yhteistyötä. Tavoitteena on, että tuen saajat voivat yhdistää joustavasti eri rahastojen mahdollisuuksia. Rahastojen toivotaan myös täydentävän toisiaan.⁸⁸

Niin rakennerahasto- kuin maaseutuohjelmalla toteutetaan Eurooppa 2020 -strategian tavoitteita. Myös uusi maaseutuohjelmakausi 2014–2020 on sidottu Eurooppa 2020 -strategiaan ja aiempaa läheisemmin rakennerahastojen toimintaan⁸⁹. Uudessa kansallisessa rakennerahasto-ohjelmassa kuvataan rahastojen välistä koordinaatiota ja useiden rahastojen hyödyntämistä. Ohjelmassa painotetaan hankkeiden sisältävän usein elementtejä, jotka soveltuvat useamman rahaston rahoitettavaksi. Rakennerahastojen ja maaseutuohjelman kesken pyritään rahoituksen täydentävyyteen ja tuloksellisiin rahoituskokonaisuuksiin (Kansallinen kestävää kasvua ja työtä -ohjelma, 71.) Alueiden kehittämistä ja rakennerahastotoimintaa säättävä lainsäädäntö määräsi työ- ja elinkeino-ministeriön 2007–2013 ohjelmakauden Suomen hallintoviranomaisena valmisteluvastuuseen rakennerahasto-ohjelman osalta.

Kuten jo aiemmin on tuotu esiin, kulttuuripoliittisia sisältöjä saattaa olla vaikeaa kytkeä ohjelmaan ja toimintalinjoihin suoraan ainakin perinteisessä kulttuurin autonomisuutta korostavas-

88 EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) N:o 1303/2013.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:347:0320:0469:FI:PDF>.

89 http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_fi.htm.

sa merkityksessä. Kytkeminen vaatii perinteistä kulttuuripoliittista kieltä laajempaa perspektiiviä perustelujen, tavoitteiden ja tuettavan toiminnan eksplikoinnissa. (Kangas & Pirnes 2014, 88–89.) Kankaan ja Pirneksen mukaan (2014, 89) kulttuuripoliittisten sisältöjen kytkennät rakennerahasto-ohjelmaan 2014–2020 syntyvät lähinnä 1) luovan talouden edistämisestä osana tuotanto- ja elinkeinorakenteen monipuolistamista, kasvua, kilpailukykyä ja työllisyyttä sekä 2) kulttuurialan palveluiden ja osaamisen kehittämisestä osana elinikäisen oppimisen, osallisuuden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteita. Opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnalliset toimet toteutetaan ohjelmakaudella 2014–2020 neljällä hallinnonalan omalla toimenpidekokonaisuudella sekä kahdella poikkihallinnollisella toimenpidekokonaisuudella:⁹⁰

1. Osuvaa osaamista
2. Kotona Suomessa (poikkihallinnollinen)
3. Osallistamalla osaamista
4. ESR-nuorisotakuu (poikkihallinnollinen)
5. Uusilla kasvualoilla ja rakennemuutoksissa tarvittavan osaamisen vahvistaminen
6. Luovaa osaamista

EU-rakennerahastoja voidaan käsitellä osana kulttuuripolitiikan tulevaisuuden muutoksen suuntia, haasteita ja mahdollisuuksia (ks. Kangas ja Heiskanen 2014, 450;453). Ongelmana on se, että rakennerahastojen painotukset eivät välttämättä mahdollista taiteen ja kulttuurin alojen hankkeita. Samaan aikaan aikaisemmillä kausilla toteutettujen kulttuurihankkeiden vakiintumista ja vakiintumisvaiheita vaikeuttavat kulttuurin alan perusrahoituksen väheneminen yhteiskunnan eri tasoilla. EU-rakennerahastojen painopisteiden ja tavoitteiden muutokset ovat tulleet haasteeksi. Toisaalta mahdollisuusiakin on: vaikka taiteen ja kulttuurin kenttien kannalta rakennerahastojen tavoitteet ja painopisteet voivat olla ongelmallisia, ne voivat myös mahdollistaa aiempaa monipuolisemman toiminta-areenan.

Esimerkiksi Eurooppa 2020 -strategian kaksi lippulaivahanketta – Innovaatiounioni ja Euroopan digitaalistrategia – saattavat antaa mahdollisuuksia kulttuurialan toimijoille. Vaikka itse strategia ei sisällä kulttuurisia tavoitteita sinällään, vuonna 2011 neuvosto julkaisi omat päätelmänsä kulttuurin osallisuudesta Eurooppa 2020 -strategian täytäntöönpanossa. Päätelmissä tuodaan esiin Euroopan digitaalistrategian ja innovaatiounionin vuorovaikutus, jossa tuodaan esiin kulttuurialan ja luovan alan verkkosisältöjen merkitys ja korostetaan tarvetta tehostaa Euroopan kulttuuriperinnön digitoimista ja levittämistä, myös digitaalista kirjastoa koskevan Europeana -hankkeen avulla.⁹¹ Jo päättyneellä rakennerahastokaudella tehtiin useita hankkeita, joissa muun muassa kulttuuriperinnön digitalisointia edistettiin (esimerkiksi Mikkelin kulttuuriperintöohjelma EAKR-rahoituksella).

90 http://www.minedu.fi/OPM/EU-asiat/EU-rakennerahastot/Ohjelmakausi_2014_2020/OKMn_valtakunnalliset_toimepidekokonaisuudet_2014_-2020/?lang=fi.

91 Neuvoston päätelmät kulttuurin osuudesta Eurooppa 2020 -strategian täytäntöönpanossa, 2011/C 175/01.

Keskeistä on taiteen ja kulttuurin ammattilaisten halu ja mahdollisuudet osallistua kansalliseen hanketoimintaan. Yllä mainittu toimenpidekokonaisuus 6 ”Luovaa osaamista” esimerkiksi antaa mahdollisuuden taideyliopistoille, ammattikorkeakouluille ja kulttuuritoimijoille jatkaa jo edellisellä kaudella hankittuja tietoja, taitoja ja kokemuksia. Iso kolmivuotinen koordinaatiohanke ”Luova ja osallistava Suomi” onkin juuri lähdössä liikkeelle ja se jatkaa Luova Suomi -hankkeessa opittuja menetelmiä ja taitoja. Aikaisemmat EU-rahoitteiset alueelliset kulttuurihankkeet ovat jo laittaneet alulle kulttuurin, elinkeinoelämän, julkisen sektorin ja esimerkiksi oppilaitosten yhteistyötä, mikä rahoituslähteiden löytyessä ja jatkuessaan voi synnyttää uusia innovatiivisia hankkeita ja luovuutta edistäviä ympäristöjä eri puolille maata. Kyse on muun muassa siitä, minkälaista vuorovaikutusta ja keskinäistä ymmärrystä hallinnon, kulttuuritoimijoiden ja taidemaailman välille syntyy. Millaista yhteistyö on esimerkiksi suunniteltaessa alueellisia kulttuuristrategioita (joiden toteuttamisessa rakennerahastorahoitus on yksi osa)?

Hallitusohjelmassa 2011 asetettiin rakennerahastovarojen käytölle aiempaa selkeämmät tavoitteet, jotka kytkettiin Eurooppa 2020-strategiaan. Keskeisinä periaatteina olivat muun muassa älykäs kasvu, hyvinvoinnin edistäminen, sosiaalisen syrjäytymisen ehkäiseminen ja ympäristön kestävä kehitys (Valtioneuvosto 2011, 45.) **Kuten aikaisemminkin ohjelmakausilla, rakennerahastoista rahoitettavan hankkeen on toteutettava jotakin Suomen uuden rakennerahasto-ohjelman tavoitteista ja alueellisen hankkeen on tuettava lisäksi alueellisia painopisteitä.** Ohjelmakaudella 2014–2020 toimintalinjat ovat: Pk-yritystoiminnan tukeminen (EAKR), Uusimman tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen (EAKR), Työllisyys ja työvoiman liikkuvuus (ESR), Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen (ESR), Sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta (ESR). Kansallisessa rakennerahasto-ohjelmassa ”Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020” kulttuuria ja luovia aloja tuodaan esiin seuraavissa kokonaisuuksissa ja teemoissa:

- Kulttuuriomaisuuden ja luovan omaisuuden kehittäminen ja edistäminen pk-yrityksissä
- Kulttuuripalveluiden ja luovien palvelujen kehittäminen ja edistäminen pk-yrityksissä tai niitä varten
- Julkisen sektorin tietojen saatavuus (myös avoin data, sähköiset kulttuuripalvelut, digitaalikirjastot, digitaalinen sisältö ja sähköiset matkailupalvelut)
- Julkisen kulttuuri- ja kulttuuriperintöomaisuuden suojelu, kehittäminen ja edistäminen
- Julkisten kulttuuri- ja kulttuuriperintöpalvelujen kehittäminen ja edistäminen

Viime vuosina eräs linkki kulttuurin ja aluekehityksen välillä on ollut **kulttuurisesti kestävä kehityksen periaate** (ks. Ilmonen 2009, 4). Se on myös kulttuurin ja kulttuurihankkeiden kanalta tärkeä rakenne- ja maaseuturahastoja alkaneella ohjelmakaudella yhdistävä horisontaalinen periaate. Samaa korostettiin jo päättyneellä kaudella, jolloin esimerkiksi kulttuuriympä-

ristön korjaaminen ja kulttuurimatkailun edellytysten parantaminen nähtiin kestävästä kehityksestä edistäviksi hankkeiksi.⁹² Kestävän kehityksen periaate on eräs yhdistävä linkki kulttuurin ja Eurooppa 2020 -strategian kestävästä kasvun periaatteen välillä. Kestävän kehityksen periaate yhdistää rakennerahastohankkeita myös opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategiaan ja vaikuttavuustavoitteisiin. Kulttuuripolitiikan vaikuttavuustavoitealueiden ”yhteiskunnan kulttuurinen perusta” -osiossa korostetaan kulttuuripolitiikan kokonaisuuden yhteyttä kestävästä kehitykseen (OPM 2009b, 35). Kestävän kehityksen sosiaaliselle ja kulttuuriselle ulottuvuudelle on omistettu uudessa vuosien 2014–2020 kansallisessa ohjelmastrategiassa oma osionsa, jossa kulttuuri, kulttuurinen moninaisuus ja kulttuuriperintö, aineellinen ja aineeton, nostetaan vahvasti esiin osana kestävästä yhteiskuntakehityksestä. ”Kestävää kasvua ja työtä 2014 Suomen rakennerahasto-ohjelmassa” kestävästä kehityksen tarkastelu jakautuu kolmeen ulottuvuuteen: ekologiseen, taloudelliseen sekä sosiaaliseen ja kulttuuriseen. Jo aikaisemmillä rakennerahastokausilla ja -hankkeilla on pystytty luomaan kestävästä kehityksestä, esimerkkinä saamelaistoimijat jo 1990-luvulta alkaen (esim. Siida, Sajos ja erilaiset aineettoman kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön hankkeet).

Kestävässä yhteiskunnassa ihmisillä on mahdollisuus vaikuttaa omaan kulttuuriseen, aineelliseen ja aineettomaan ympäristöönsä ja olla mukana rakentamassa sitä. Suomen omasta kulttuurisesta ominaislaadusta on pidettävä huolta, sillä yhteisötasolla vahva kansallinen perintö ja muiden kulttuurien tuntemus lisäävät vakautta ja suvaitsevaisuutta. Kulttuurisen monimuotoisuuden säilymistä Suomen alueiden sisällä tulee edistää ja ottaa huomioon kulttuurinen näkökulma kaikessa päätöksenteossa. Kulttuuri lujittaa yhteiskuntien koheesiota, ja luo pohjaa keskinäiseen kanssakäymiseen ja kunnioitukseen, ja lopulta myös rauhan ylläpitämiseen. ESR:n toimintaan sisältyvien mm. koulutuksellisten toimenpiteiden pyrkimyksenä on lisätä ymmärrystä omasta kulttuuriperinnöstä, erilaisista kulttuureista, ihmisryhmien välisen luottamuksen edellytyksistä ja oikeudenmukaisuudesta sekä kehittää valmiuksia kulttuurien väliseen ja kansainväliseen vuorovaikutukseen. Kulttuurilla on suuri taloudellinen ja työllistävä merkitys. Erilaisilla alueilla (kaupungit, maaseutu ja saaristo) toimeenpantavissa palveluissa voidaan tukea esim. hyvin hoidetun ja elinvoimaisen kulttuuriperinnön ja -ympäristön sekä luonnon käyttöä, ylläpitoa ja kehittämistä asiakkaille kehitettävien työllistämisen- ja yrittäjyyspalveluiden avulla myös yhteistyössä erilaisten kulttuurilaitosten kanssa. Kulttuurin avulla voidaan löytää mahdollisuuksia eri elämänvaiheissa ja -tilanteissa olevien miesten ja naisten työllistymisen, osaamisen ja osallisuuden sekä työssä jaksamisen ja hyvinvoinnin edistämiseksi. (Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020, 77.)

European Agenda for Culturen ”Policy Handbook”⁹³ kulttuurista, EU-rahoituksesta ja rakennerahastoista korostaa, että kulttuuri- ja luova teollisuus voivat olla strategisessa asemassa edistettäessä Eurooppa 2020 -strategian älykästä, kestävästä ja osallistavaa kasvua Euroopan

92 Ks. esim. http://www.rakennerahastot.fi/vanhat_sivut/rakennerahastot/fi/01_rakennerahastotoiminta/02_eu_tukee/06_ymparisto/04_keke_hankkeet/index.html.

93 Ks. http://ec.europa.eu/culture/library/publications/cci-policy-handbook_en.pdf.

kaupungeissa ja alueilla. Kulttuurin on laajassa mielessä mahdollista perustella roolinsa osana Eurooppa 2020 -strategian kolmea pilaria ja kasvutavoitetta alue- ja paikallistasolla eri tavoilla (ks. KEA 2012, 11;50;79). Toki tällöin on otettava huomioon, että kyse laajoista perusteluista ja ideaalityyppisestä esityksestä, jotka eivät vielä kerro miten kulttuuripoliittiset sisällöt voidaan todella kytkeä osaksi rakennerahasto-ohjelmia ja miten kulttuurihankkeet voivat saada rahoitusta. Tämän selvityksen tarkoitus ei ole toimia metodioppaana hankkeiden toteutuksessa, vaan hahmotella laajasti mahdollisia teemoja ja kokonaisuuksia joissa kulttuuri voi olla mukana. Seuraavassa on KEA:n selvityksen (2012) ja tämän selvityksen tarkastelujen perusteella vedetty yhteen kulttuurin ja luovien alojen rooleja osana kolmea Eurooppa 2020 -kasvutavoitetta. Mainittuja toimia on jo toteutettu päättyneen kauden kulttuurihankkeissa. (Ks. myös CSES 2010 ja erityisesti suositukset sivuilta 111–112.)

Eurooppa 2020 ja kulttuuri

Älykäs kasvu: Tavoitteena on osaamiseen ja innovointiin perustuvan talouden kehittäminen, keskeisenä osana innovointi, koulutus ja digitaalinen yhteiskunta. Kulttuuri voi tuottaa sosiaalisia innovaatioita, innovatiivisia työpaikkoja, tuotteita, palveluita, toimintamalleja ja prosesseja sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Eräs osa-alue voivat olla monien toimijoiden kulttuuriset ekosysteemit ja alueiden sekä paikkojen kulttuurinen brändäys. Digitaalisten kulttuurisisältöjen kehittäminen ja kulttuuriperinnön digitointi.

Kestävä kasvu: Tavoitteena on resurssitehokkaamman, vihreämmän ja kilpailukykyisemmän talouden edistäminen. Ilmasto, energia, liikkuvuus, kilpailukyky. Tavoitetta tukee kulttuurin ympäristöystävällisyys, kulttuuri ja kestävä kehitys: kulttuuriperintö ja -perinteet yhteisenä muistina ja varantona nykyisille ja tuleville sukupolville, kulttuuri-infrastrukturi sekä kulttuuri lähteenä uusille ideoille, jotka muokkaavat taloutta kestävämpään suuntaan pitkällä aikavälillä.

Osallistava kasvu: Tavoitteena on taloudellista, sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta lisäävän korkean työllisyyden talouden edistäminen, työllisyys ja osaaminen, köyhyyden torjunta. Tavoitteita tukevat taiteen ja kulttuurin osallistava ja sosiaalinen vaikutus, ihmisten tuominen yhteen joko luomaan tai kuluttamaan taidetta ja kulttuuria, kulttuurien välisen dialogin edistäminen ja monikulttuurisuus.

LÄHTEET

Keskeiset rakennerahastoihin liittyvät www-sivut ja -dokumentit

Rakennerahastot-sivusto

<http://www.rakennerahastot.fi/>

Työ- ja elinkeinoministeriö: *Rakennerahasto-ohjelmakausi 2014–2020.*

http://www.tem.fi/alueiden_kehittaminen/eu_n_alue-_ja_rakennepolitiikka/rakennerahasto-ohjelmakausi_2014-2020

Maa- ja metsätalousministeriö: *Maaseutuohjelma 2014–2020.*

http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/maaseudun_kehittaminen/ohjelmakausi2014_2020.html

Maaseutu.fi

<https://www.maaseutu.fi/fi/maaseutuohjelma/Sivut/default.aspx>

<https://www.maaseutu.fi/fi/maaseutuohjelma/alueellisuus-paikallisuus/Sivut/default.aspx>

Maaseutuvirasto

www.mavi.fi

Eurooppa 2020 – Älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun strategia.

http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_FI_ACT_part1_v1.pdf

Suomen kansallinen rakennerahastostrategia 2007–2013.

http://www.rakennerahastot.fi/vanhat_sivut/rakennerahastot/tiedostot/asiakirjat/rakennerahastostrategia_30072007.pdf

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2007–2013.

<https://www.maaseutu.fi/fi/maaseutuohjelma/taustaa/aikaisemmat-ohjelmakaudet/2007-2013/Sivut/default.aspx>

Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 – Suomen rakennerahasto-ohjelma

<http://www.rakennerahastot.fi/documents/10179/43217/Ohjelma-asiakirja+valmis.pdf>

European Commission: Cohesion Policy 2007–2013: Culture.

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/activity/statistics/2007_culture.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö (2014). Valtioneuvoston periaatepäätös aineettoman arvonluonnin kehittämisohjelmasta.

https://www.tem.fi/files/39580/vnp_aineettoman_arvonluonnin_kehittamisohjelmasta.pdf

Valtioneuvosto (2011) Avoin, oikeudenmukainen ja rohkea Suomi. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma.

<http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/147449/Kataisen+hallituksen+ohjelma/81f1c20f-e353-47a8-8b8f-52ead83e5f1a>

Kirjallisuus ja muut lähteet

Benneworth, Paul (2004) ”Näkökulmia kulttuurin merkitykseen alueellisessa innovaatiotoiminnassa”. Teoksessa Sotarauta, Markku & Kosonen, Kati-Jasmin (toim.) *Yksilö, kulttuuri, innovaatioympäristö. Avauksia aluekehityksen näkymättömään dynamiikkaan*. Tampere, Tampere University Press.

CSES & ERiCarts (2010) *Study on the Contribution of Culture to Local and Regional Development – Evidence from the Structural Funds*. Centre for Strategy & Evaluation Services / ERiCarts – The European Institute for Comparative Cultural Research. Iso-Britannia.

http://www.kulturdokumentation.org/akt_proj/Full%20Report.pdf

Eltham, Ben (2013) ”Three arguments against ‘soft innovation’: towards a richer understanding of cultural innovation”, *International Journal of Cultural Policy*, 19:5, 537–556.

Hautamäki, Antti (2009) ”Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä”. Julkaisussa *Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä*. Opetusministeriön julkaisuja 30:2009.

Heikkilä, Suvi (2013): ”Arvokas kulttuuri? Kulttuurisen vaikuttavuuden arviointi kulttuurin arvottajana.” Teoksessa Eskelinen, Teppo & Heikkilä Suvi (toim.) *Talous ja arvo*. Jyväskylän yliopisto, SoPhi.

Heiskanen, Ilkka & Kangas, Anita & Mitchell, Ritva (2014): *Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta, lainsäädäntö ja uudet haasteet*. Tietosanoma, Helsinki.

Heiskanen, Ilkka & Kangas, Anita (2014) ”Muutoksen suunnat, haasteet ja mahdollisuudet”. Teoksessa Heiskanen, Ilkka & Kangas, Anita & Mitchell, Ritva (2014): *Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta, lainsäädäntö ja uudet haasteet*. Tietosanoma, Helsinki. 444–455.

- Hirvonen, Johanna (2002) *Kolmas sektori Euroopan unionin kulttuurihankkeissa*. Opetusministeriön EU-rakennerahastot –julkaisu 12/2002.
- Hänninen, Kirsi (2013) ”Kulttuuriympäristökasvatusta ja kulttuuriperintökasvatusta sosiaalisesti”. Teoksessa *Kestävä kasvatusta – kulttuuria etsimässä*. Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seuran julkaisuja 6.
- Ilmonen, Kari & Luoto, Ilkka & Rosenqvist, Olli (2010). *Maaseutumaisen kulttuuritapahtuman olemus, kehitys ja menestys. Kymmenen kehityskertomusta Suomesta, Skotlannista, Norjasta ja Uudesta-Seelannista*. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 4/2010.
- Ilmonen, Kari (2009) *The Role of Culture on Regional Development Work – changes and tensions*. Jyväskylän yliopisto / Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22662/978-951-39-3744-7.pdf?sequence=1>
- Ilmonen, Kari: Pohdintaa luovasta taloudesta ja maaseutukulttuurista.
http://www.mua.fi/SIRA_Files/downloads/Tutkijatapaamiset/Karstula/Tyoryhmat/2_ryhma/Ilmonen_Luova_talous_ja_maaseutukulttuuri.pdf
- Informal European Theatre Meeting & Arts Council of Great Britain (1994) *More bread and circuses: who does what for the Arts in Europe*.
- Jakonen, Olli & Mitchell, Ritva (2014): *Kulttuuri alueellisen kehityksen moottorina. Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) rahoittamat kulttuurihankkeet Manner-Suomessa rakennerahastokaudella 2007–2013*. Cuporen verkkojulkaisuja 25/2014.
- Kainulainen, Kimmo & Lakso, Timo (2001) ”Kulttuuripoliittisten arvostusten yhteensovittaminen alueellisessa ohjelmatyössä”. *Maaseudun uusi aika* 9:2001.
- Kainulainen, Kimmo (2004) ”Kulttuuriteollisuuden ja aluetalouden kehityksen moniulotteinen yhteys”. Teoksessa Sotarauta, Markku & Kosonen, Kati-Jasmin (toim.) *Yksilö, kulttuuri, innovaatioympäristö. Avauksia aluekehityksen näkymättömään dynamiikkaan*. Tampere, Tampere University Press.
- Kangas, Anita & Hirvonen, Johanna (2000) *Euroopan unionin rakennerahastot kulttuuripolitiikan välineenä – selvitys opetusministeriön rahoittamista kulttuurihankkeista*. Opetusministeriön EU-rakennerahastot –julkaisu 3/2000.
- Kangas, Anita & Hirvonen, Johanna (2001). *Kulttuuriprojekti – Euroopan unionin rakennerahastot, kulttuuri ja alueet*. Opetusministeriön EU-rakennerahastot -julkaisu 7/2001.

- Kangas, Anita & Kivistö, Kalevi (2011) *Kuntien kulttuuritoiminnan tuki- ja kehittämispolitiikka*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:12.
- Kangas, Anita & Pirnes, Esa (2014) ”Kulttuuripoliittinen päätöksenteko, lainsäädäntö, hallinto ja rahoitus”. Teoksessa Heiskanen, Ilkka & Kangas, Anita & Mitchell, Ritva (2014): *Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta, lainsäädäntö ja uudet haasteet*. Tietosanoma, Helsinki. 23–108.
- Kangas, Anita (2002) ”Euroopan unionin rakennerahastot suomalaisen kulttuurielämän tukijoina”. *Kunnallistieteellinen aikakauskirja* 4/2002.
- Kangas, Anita (2004): ”The Third Sector and Cultural Policy”. Teoksessa Ahponen, Pirkkoliisa & Kangas, Anita (toim.): *Construction of Cultural Policy*. SoPhi 94, Minerva, Jyväskylä. 67–87.
- KEA European Affairs (2012) Use of Structural Funds for Cultural Projects. Euroopan Parlamentti. <http://www.keanet.eu/docs/structuralfundsstudy.pdf>
- Kontkanen, Riina & Saukkonen, Pasi & Mitchell, Ritva (2012): *Vientiä, vaihtoa ja vaikuttavuutta. Selvitys kulttuuri- ja tiedeinstituuttien merkityksestä Suomelle*. Cuporen verkkojulkaisuja 12/2012.
- Kumpulainen, Kaisu (2012): *Kylätoiminta ja aktiivisen kylän tuottaminen*. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto.
- Lehtonen, Mikko (2014) ”Tehtävä kulttuurille?” Teoksessa Lehtonen, Mikko & Valaskivi, Katja & Kuusela, Hanna (toim.) *Tehtävä kulttuurille. Talouden ja kulttuurin muuttuvat suhteet*. Tampere, Vastapaino. 11–38.
- Luostarinen, Matti (2005), *Innovaatiostrategia ja -kapasiteetti. Ekologinen klusteri ja innovaatiopolitiikka*. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus.
- Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä (2010) *Luovien vastakohtaisuuksien maaseutu. Maaseudun kulttuuriohjelma 2010–2014*. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 3:2010.
- Mitchell, Ritva (2014) ”Euroopan unionin kulttuuripolitiikka liikkeessä”. Teoksessa Heiskanen, Ilkka & Kangas, Anita & Mitchell, Ritva (2014): *Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta, lainsäädäntö ja uudet haasteet*. Tietosanoma, Helsinki. 403–443.
- Mulgan, Geoff (2007) *Social innovation: Why it is, why it matters and how it can be accelerated*. Skoll Centre for Social Entrepreneurship. University of Oxford.

http://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/Skoll_Centre/Docs/Social%20Innovation%20-%20What%20it%20is%2C%20why%20it%20matters%20%26%20how%20it%20can%20be%20accelerated.pdf

Niskavirta, Maija (2006): *Kulttuuri maaseudun kehittämisohjelmassa*. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 7/2006.

Nousiainen, Marko (2011): *Hallinta, osallistuminen ja toimijuus – tulkintoja suomalaisen Leader-toiminnan poliittisuuksista*. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, julkaisuja 24.

Pekkala, Laura (2012): *Kulttuurihankkeet EU-ohjelmassa; Kulttuuri Euroopan rakennerahasto-ohjelmassa sekä Manner-Suomen maaseutuohjelman hankkeissa kaudella 2007–2013*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:11.

Pyykkönen, Miikka (2014) *Ylistetty yrittäjyys*. Jyväskylä, SoPhi.

Rajahonka, Mervi (2013) *Vuorovaikutuksessa vaikuttamiseen. Hyvinvointipalveluiden vaikuttavuus – caseja ja keinoja*. Helsinki, Aalto-yliopisto, Kauppakorkeakoulu, Pienyrityskeskus.

Reijonen, Inka (2012) ”Kuplahan se käsite on”. Luova talous luovien alojen parissa työskentelevien puheessa. Helsingin yliopisto, Pro gradu -tutkielma.

Ruokolainen, Olli (2008) *Kulttuuri ja aluekehittäminen. Luova Tampere -ohjelma uusien mahdollisuuksien avaajana*. Tampereen yliopisto, alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö. Sente-julkaisuja 28:2008.

Ruokolainen, Vilja & Kangas, Anita (2012) *Toimintamalli muutoksessa. Tutkimus kuntien kulttuuripoliitikasta*. Cuporen verkkojulkaisuja 2012:16. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämistätiö Cupore, Helsinki.

Ruusuvirta, Minna & Saukkonen, Pasi (2014) ”Taiteen ja kulttuurin kolmas sektori”. Teoksessa Heiskanen, Ilkka & Kangas, Anita & Mitchell, Ritva (2014): *Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta, lainsäädäntö ja uudet haasteet*. Tietosanoma, Helsinki. 354–374.

Saastenoja, Antti & Suutari, Timo & Jumppanen, Aapo (2011) *Maaseutukulttuurin kehityssuuntia kilpailuvalltion ohjelmateksteissä*. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti.

Sacco, Pier Luigi (2011) *Culture 3.0: A new perspective for the EU 2014–2020 structural funds programming*. Paper produced for the OMC Working Group on Cultural and Creative Industries, April 2011.

Saukkonen, Pasi (2014): *Vankka linnake, joustava sopeutuja vai seisova vesi? Suomalaisen kulttuuripolitiikan viimeaikainen kehitys*. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen verkkojulkaisuja 23/2014.

Soini, Katriina (2013): ”Kestävä kehitys ja kulttuuri”. Teoksessa *Kestävä kasvatus – kulttuuria etsimässä*. Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seuran julkaisuja 6.

Suvikumpu, Liisa & Tikka, Päivi & Saukkonen, Pasi (2014): *Vaikuttava SÄÄTIÖ! Säätiöiden ja rahastojen neuvottelukunta ry*, Helsinki.

Tarjanne, Petra 2011. Teoksessa Kari, Anna (toim.) *Creative economy and beyond: Insights from Finland*. Helsinki: Luova Suomi Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu

Turkki, Teppo (2009) ”Luova talous kehittyy vain linkittämällä luovat keskuksat ja alueiden potentiaali toisiinsa”. Julkaisussa *Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä*. Opetusministeriön julkaisuja 30:2009.

Wilenius, Markku (2004) *Luovaan Talouteen. Kulttuuriosaaminen tulevaisuuden voimavarana*. [Towards a Creative Economy. Cultural Competence as a Future Resource] SITRA publications n:o 266. Edita Publishing Ltd, Helsinki.

Vilkuna, Janne (2014). ”Kulttuuriperintö ja yhteiskunnalliset muistifunktiot”. Teoksessa Heiskanen, Ilkka & Kangas, Anita & Mitchell, Ritva (2014): *Taiteen ja kulttuurin kentät. Perusrakenteet, hallinta, lainsäädäntö ja uudet haasteet*. Tietosanoma, Helsinki. 328–353.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisut ja strategiat

Opetusministeriö (2002) *Aluekehittämisstrategia vuosina 2003–2013*. Opetusministeriön julkaisuja 2002.

Opetusministeriö (2003) *Alueiden vahvuudeksi. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan aluekehittämisen toimenpideohjelma – linjauksia ja painopisteitä vuosille 2003–2013*. Opetusministeriön julkaisuja 2003:22

Opetusministeriö (2003b) *Kulttuuriperintö tietoyhteiskunnassa. Strategiset tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset*. Opetusministeriön julkaisuja 2003:24.

Opetusministeriö (2003c) *Maailmanperintö Suomessa. Opetusministeriön maailmanperintötyöryhmän muistio ja toimenpide-ehdotukset*. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:15.

Opetusministeriö (2006) *Opetusministeriön hallinnonalan rakennerahastohankkeet 2000–2005*.

Opetusministeriön julkaisuja 2006:40

Opetusministeriö (2009) *Kulttuuripolitiikan strategia 2020*. Opetusministeriön julkaisuja 2009:12.

Opetusministeriö (2009b): *Vaikuttavuusindikaattorit kulttuuripolitiikan tietopohjan vahvistajina*.

Opetusministeriön julkaisuja 2009:57.

Opetusministeriö (2009c): *Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä*. Opetusministeriön julkaisuja 30:2009.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2010) *Luovan talouden ja kulttuurin alueelliset kehittämistoimenpiteet 2010–2020*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:13.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2010b) *Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaohjelmaksi 2010–2014*. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2011) *Kulttuurivienti näkyy, uudistaa ja vaikuttaa. Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelman loppuraportti 2007–2011*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:20.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2013) *Matkailu ja kulttuurin syke. Kulttuurin matkailullinen tuotteistaminen –toimintaohjelman 2009–2013 loppuraportti*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:6.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2015) *Kulttuurin kehittäminen maaseudulla. Kulttuurihankkeet Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmassa*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:12.

LIITTEET

Taulukot

Taulukko 11. 20 rahoituksellisesti suurinta kulttuurialojen toteuttajien EAKR-hanketta.

€ = hankkeelle myönnetty julkinen EU- ja valtion rahoitus.

Hanke	Toteuttaja	Suuralueohjelma	Myönnetty EU- ja valtion rahoitus (€)
Muotoilun ja median palvelukeskus	Suomen Muotoilusäätiö	Etelä-Suomi	1 704 682
IDEAL – International Design and Event Arena Lahti	Lahden kaupungin sivistys-toimiala	Etelä-Suomi	628 000
Pohjois-Suomen elokuvakomissio – vahvempi toimintaympäristö	POEM-Säätiö ^a	Pohjois-Suomi	544 224
Finnish Lapland Film Commission	Lapin Elämystuotanto Oy	Pohjois-Suomi	489 797
RIISA – Elämyksellinen kirkkomuseo	Suomen ortodoksinen kirkollis-hallitus ^b	Itä-Suomi	468 000
Huomisen arki	Helsingin kaupunki, kaupungin-kirjasto	Etelä-Suomi	444 220
Runolaulu-Akatemian perustamishanke	Juminkeko-säätiö	Itä-Suomi	382 800
Finnish Lapland Film Commission 2.0	Lapin Elämystuotanto Oy	Pohjois-Suomi	374 780
Pisara – Kulttuuriympäristöt arjen arvoiksi	Satakunnan Museo	Länsi-Suomi	348 274
Turun linnan uudistamishanke kulttuurimat-kailullisen vetovoiman parantamiseksi	Turun kaupunki / Turun kulttuuri-asiainkeskus / Turun museo-keskus	Etelä-Suomi	340 461
OMVF-kulttuuriviennin kehittäminen 2007–2010	Oulun Musiikkivideofestivaalit ry	Pohjois-Suomi	333 625
Perinnesatama kulttuurikohteena	Perinnelaivayhdistys Ihana ry ^c	Länsi-Suomi	322 800
Kulttuurimat-kailun kansainvälistämishanke	Sodankylän elokuvafestivaali ry	Pohjois-Suomi	321 000
DIGRA – Digitaalisesta raakadatasta aineis-toksi	Helsingin yliopisto / Kansalliskir-jasto / Digitointi- ja konservoin-tikeskus	Itä-Suomi	318 800
Kulttuurisen toimintaympäristön kehittämis-hanke 2008–2011	Lahden kaupungin sivistys-toimiala	Etelä-Suomi	313 878
Suomalaisen kirjan museo (Pukstaavi)	Suomen kirjainstituutin säätiö	Länsi-Suomi	290 350
Purjelaiva kulttuurikohteena	Perinnelaivayhdistys Ihana ry	Länsi-Suomi	282 991
Parppeinvaaran kehittämissanoke	Ilomantsin kunta, Ilomantsin Museosäätiö	Itä-Suomi	255 566
Kainuun Kulttuuri-Info	Elias Lönnrot -seura ry	Itä-Suomi	230 678
Culture Tampere Region – Pirkanmaan kult-tuurimat-kailun kehittäminen	Pirkanmaan festivaalit – Pirfest ry	Länsi-Suomi	202 051

a Elokuva- ja mediasäätiö POEM oli audiovisuaalisten tuotantojen resurssikeskus. Nykytilanne: Säätiön toiminta on ajettu alas ja hankkeet siirretty vuonna 2013 BusinessOulu -liikelaitoksen hallittavaksi.

b Kirkollishallitus otettiin mukaan kulttuuritoimijaksi seurakuntien tapaan. Kaiken kaikkiaan näiden toimijoiden määrä EAKR-hank-keiden joukossa oli marginaalinen.

c http://fi.wikipedia.org/wiki/Kaljaasi_Ihana.

Taulukko 12. 20 rahoituksellisesti suurinta kulttuurialojen toteuttajien ESR-hanketta.

€ = hankkeelle myönnetty julkinen EU- ja valtion rahoitus.

Hanke	Toteuttaja	Suuralueohjelma	Myönnetty EU- ja valtion rahoitus (€)
Produforum Nyland	Föreningen Luckan i huvudstadsregionen r.f.	Etelä-Suomen suuralueosio	1 200 385
Ephemera (osana Digitalian käynnistämistä)	Helsingin yliopisto / Kansalliskirjasto / digitointi- ja konservointikeskus	Itä-Suomen suuralueosio	916 784
Location / Destination Finland	Lapin Elämystuotanto Oy	Valtakunnallinen osio	840 370
Produforum riks	Föreningen Luckan i huvudstadsregionen rf.	Valtakunnallinen osio	826 704
Hyvän elämän palveluita kolmannelta sektorilta 2008–2010 -hanke	Lapin Nuorison Liitto ry	Valtakunnallinen osio	729 894
SARKA Luova Pohjois-Savo	Kuopion kaupunki / kulttuuripalvelut	Itä-Suomen suuralueosio	700 000
Art Hub -hankekokonaisuus	Pohjois-Savon taidetoimikunta	Itä-Suomen suuralueosio	689 870
Avara museo – kehittyvä oppimisympäristö aikuisille	Suomen museoliitto – Finlands museiförbund ry	Valtakunnallinen osio	669 438
Kiravo – kirjasto avoimena oppimisympäristönä / Biblär – biblioteket som ett öppet lärcentrum	Helsingin kaupunki / Helsingin kaupunginkirjasto	Valtakunnallinen osio	627 575
Hymykuopat – hyvinvointipalveluiden monialaiset yhteistuotannot	Salon kaupunki / Kulttuuri-toimisto	Valtakunnallinen osio	623 021
Comellus	Helsingin yliopisto / Kansalliskirjasto / Digitointi- ja konservointikeskus	Itä-Suomen suuralueosio	548 888
Dynamo: lisää virtaa järjestöjen ja kuntien yhteistyöhön	Nuorten Akatemia ry	Valtakunnallinen osio	481 000
Menestyvä luovuus	Taito Itä-Suomi ry	Itä-Suomen suuralueosio	471 440
TAIVEX – vientivalmennus	Teatterin tiedotuskeskus ry	Valtakunnallinen osio	455 500
VAAHTO – Valtakunnallinen tuottaja- ja välittäjähanke	Music Finland ry	Valtakunnallinen osio	400 000
Runolaulun pottku (pedagogiikan, opetusmodulien, taiteellisten, tutkimus- ja koulutusmenetelmien ulottuvuuden kehittämishanke)	Juminkeko-säätiö	Itä-Suomen suuralueosio	342 090
Taito Pohjois-Pohjanmaa	Pohjois-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuus ry	Pohjois-Suomen suuralueosio	325 600
Messi – Nuorten kulttuuri- ja mediakeskuksen toimintamallin kehittäminen	Oulun kaupungin nuoriso-asiainkeskus	Pohjois-Suomen suuralueosio	320 400
Valmistamo – nuorten kulttuurin innovaatiot menestystekijänä Oulun seudulla	Oulun kaupungin nuoriso-asiainkeskus	Pohjois-Suomen suuralueosio	299 400
Massa-hanke	Seinäjoen Elävän musiikin yhdistys ry	Länsi-Suomen suuralueosio	277 607

Taulukko 13. 20 rahoituksellisesti suurinta kulttuuritoimijoiden hanketta
maaseutuohjelmassa 2007-2010.

€ = myönnetty kokonaisrahoitus (EU, valtio, kunta, yksityinen).

Hanke	Toteuttaja	ELY/Leader	Myönnetty kokonaisrahoitus (€)
Rytmikorjaamon tapahtumapihan toteutus	RYTMIKORJAAMO OY	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	430 000
Taitobussi -kiertävä käsityöneuvonta, hyvinvointia ja tekemistä maaseudulle	TAITO POHJOIS-KARJALA RY	Pohjois-Karjalan ELY-keskus	379 000
Teatteritalo Suomussalmelle	SUOMUSSALMEN NÄYTTÄMÖYHDISTYS RY	Kainuun ELY-keskus / Elävä Kainuu LEADER ry	362 858
Purjelaiva matkailukohteena ja Selkämeriyhteistyö	PERINNELAIVAYHDISTYS IHANA RY	Satakunnan ELY-keskus	292 700
Luhrikan kesäteatterialue	LARVATEATTERI	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	231 889
Kulttuuritalo Peräseinäjoelle	PERÄSEINÄJOEN KULTTUURITALO OSUUSKUNTA	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	220 096
Kulttuurirakka	LAPIN TAIDETOIMIKUNTA	Lapin ELY-keskus	211 899
NOPOLA NEWS – Virtuaalisesti ja liveinä	KYYJÄRVEN MEDIAMYLÄRIT RY	Keski-Suomen ELY-keskus / Maaseudun kehittämissyhdistys Viisari ry	166 634
Taitosaari 3 -esinekulttuurinen tuotekehityshanke Viisari ry:n alueella	K-S KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS RY	Keski-Suomen ELY-keskus / Maaseudun kehittämissyhdistys Viisari ry	165 970
Lokalhistoriens nya vingslag	Västränyländska kultursamfundet	Uudenmaan ELY-keskus / Pomo-väst rf	149 006
Pedaali pohjaan	MÄNTÄN MUSIIKKIJUHLIEN TUKI RY	Pirkanmaan ELY-keskus / PoKo ry	146 537
Niemelän kesäteatteri	NIEMELÄN KYLÄNÄYTTELIJÄT RY	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus / Rieska-LEADER ry	141 740
Kainuun kansanmusiikin kehittämisshanke	KAINUUN KANSANMUSIIKKIYHDISTYS	Kainuun ELY-keskus	131 585
Nuori Soi -jousiorkesterihanke	NUORI SOI RY	Pirkanmaan ELY-keskus	126 000
Parhaan tuottajan profiili	SEINÄJOEN ELÄVÄN MUSIIKIN YHDISTYS	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus / Seinäjoen Seudun Kehittämissyhdistys LIIVERI ry	125 000
Maailman Raitti Peräseinäjoen Kalajärvelle	SUOMEN SIIRTOLAISUUS-MUSEON TUKIYHDISTYS	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	123 000
Birgitan teatterin kesäteatterihanke	PYHÄN BIRGITAN TEATTERIYHDISTYS RY	Pirkanmaan ELY-keskus / Kantri ry	120 000
Mysterimenü	LEIKKITEATTERI-YHDISTYS RY	Satakunnan ELY-keskus / Karhu-seutu ry	118 471
Kyläkoulusta kulttuurikeskukseksi	PIELAVESI-TEATTERIYHDISTYS RY	Pohjois-Savon ELY-keskus / Ylä-Savon Veturi ry	114 312
Teatteriharrastuksesta vireyttä ja elinvoimaa	SUOMENSELÄN TEATTERIYHDISTYS RY	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus / Kuusiokuntien kehittämissyhdistys ry	107 300

Taulukko 14. 20 rahoituksellisesti suurinta kulttuuritoimijoiden hanketta
maaseutuohjelmassa 2010-2013.

€ = myönnetty kokonaisrahoitus (EU, valtio, kunta, yksityinen).

Hanke	Toteuttaja	ELY-keskus / Leader-ryhmä	Myönnetty kokonaisrahoitus (€)
RESTAURERING OCH RENOVERING AV ROSENLUNDS PRÄSTGÅRD	STIFTELSEN ASPEGRENS TRÄDGÅRD ^a	Pohjanmaan ELY-keskus	1 292 000
Home Crafts	TAITO POHJOIS-KARJALA RY	Pohjois-Karjalan ELY-keskus	300 000
Hai Art	HAI ART RY	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	242 262
Loviisan taidekeskus / Lovisa Konstcentrum	LOVIISAN TAIDEKESKUKSEN TUKIYHDISTYS	Uudenmaan ELY-keskus / Maaseudun kehittämisyhdistys SILMU ry	187 281
Purnun kehittäminen	AIMO TUKIAISEN PURNUN SÄÄTIÖ	Pirkanmaan ELY-keskus / Pomoottori ry	150 766
Kärsämäen pappila yhteiseen käyttöön: Kiinteistön hankinta	KATTILAKOSKEN KULTTUURI- OSUUSKUNTA	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus / Keskipiste-Leader ry	150 000
Gip – Jiippi	KUSTAVIN TALONPOIKAIS- PURJEHTIJAT RY	Varsinais-Suomen ELY-keskus / I Samma Båt – Samassa veneessä rf ry	147 033
Ristin kesäteatterin kehittämissanke	LIPERIN HARRASTAJATEATTERI- YHDISTYS	Pohjois-Karjalan ELY-keskus / Joensuun Seudun LEADER-yhdistys ry	141 365
PISTOS-pahennustako perinteeseen	TAITO KYMENLAAKSO RY	Kaakkois-Suomen ELY-keskus / Kehittämisyhdistys Sepra ry	136 779
Nilsin Kotiseutukeskuksen investointihanke	NILSIÄN PERINNE- JA KULTTUURIYHD.	Pohjois-Savon ELY-keskus / Kehittämisyhdistys Kalakukko ry	130 054
liittalan kulttuuritalo	KEHITYSVAMMAISTEN TAITEILIJOIDEN TUKI RY	Hämeen ELY-keskus / Linnaseutu ry	125 052
Birgitan teatterin huoltorakennus- hanke	PYHÄN BIRGITAN TEATTERI- YHDISTYS RY	Pirkanmaan ELY-keskus / Kantri ry	120 000
Tyrnävän maatalouskonemuseo	TYRNÄVÄN KOTISEUTU- JA MUSEO- YHDISTY RY	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus / Nouseva Rannikkoseutu ry	120 000
KESÄTEATTERI KUNTOON	PALTAMON HARRASTAJATEATTERI- YHD. RY	Kainuun ELY-keskus / Oulujärvi LEADER ry	117 710
Entisen meijeritilojen kunnostaminen	KYRÖNMAAN MAATALOUSHUSEO OSUUSKUNTA	Pohjanmaan ELY-keskus	117 581
Tulevaisuuden Kuulas	KUUSANKOSKEN TEATTERIN KANNATUSYHD.	Kaakkois-Suomen ELY-keskus / Pohjois-Kymen Kasvu ry	115 460
Kiiruun kulttuuripuisto	SOMERON KULTTUURI- YHDISTYS RY	Varsinais-Suomen ELY-keskus / Varsi- nais-Suomen jokivarsikumppanit ry	113 368
Näkymästä vetovoimaa 2012–2013	TAIDEAKAA RY	Pirkanmaan ELY-keskus / Pirkan Helmi ry	106 214
VILUKKO	KAAGON LUONTO JA KULTTUURI RY	Kaakkois-Suomen ELY-keskus / Kehittämisyhdistys Sepra ry	102 299
Myllysaaren museorannan ranta- muurin korjaus	VISAVUOREN MUSEOSÄÄTIÖ	Pirkanmaan ELY-keskus / Pirkan Helmi ry	99 630

- a Rosenlund on pappila, joka on saanut alkunsa 1700-luvun puolivälissä. Rosenlundissa on nykyään 1700-luvulta säilyneet pappilarakennus, kivinavetta, kivimuurit, portit ja ruutanalammikot. Aspegrenin puutarha on entisöity alkuperäisen suunnitelman mukaiseksi ja hyötypuutarhassa viljellään aikakaudelle tyypillisiä kasveja. Säätiön tavoitteena on hallita ja kehittää Pietarsaarensa, Rosenlundissa olevaa Aspegrenin puutarhaa sekä herättää ja edistää puutarhan, maanviljelyn, ympäristön, käsityön, historian ja kotiseututyön kiinnostavuutta. Vuonna 1777 rakennetussa kivinavetassa sijaitsee Pedersören seudun kotiseutumuseo.
<http://www.rosenlund.fi/portal/>

Taulukko 15. Kulttuuriyhdistysten EAKR-hankkeita.

20 suurinta hanketta myönnetyn julkisen EU- ja valtion rahoituksen perusteella.

Hanke	Yhdistys	Kulttuurin ala	Rahoittajaviranomainen	Myönnetty julkinen EU- ja valtion rahoitus (€)
OMVF-kulttuuriviennin kehittäminen 2007–2010	Oulun Musiikkivideofestivaalit ry	musiikki	Pohjois-Pohjanmaan liitto	333 625
Perinnesatama kulttuurikohteena	Perinnelaivayhdistys Ihana ry ^a	kulttuuriperintö	Satakuntaliitto	322 800
Kulttuurimatkailun kansainvälistämishanke	Sodankylän elokuvafestivaali ry	elokuva	Lapin liitto	321 000
Purjelaiva kulttuurikohteena	Perinnelaivayhdistys Ihana ry	kulttuuriperintö	Satakuntaliitto	282 991
Kainuun Kulttuuri-Info	Elias Lönnrot -seura ry	kulttuuriperintö	Kainuun liitto	230 678
Culture Tampere Region – Pirkanmaan kulttuurimatkailun kehittäminen	Pirkanmaan festivaalit ry	tapahtumat ja festivaalit	Pirkanmaan liitto	202 051
K3 -tila	Muotoilun tutkimuslaitoksen tuki ry	muotoilu	Päijät-Hämeen liitto	192 710
Laulutalo	Pirkanmiehet ry	musiikki	Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskus	187 000
Kymi Sinfoniettan ja Uuno Klami -sävellyskilpailun kansainvälisen ulottuvuuden ja oheistoimintojen kehittämishanke	Kansainvälisen Uuno Klami -sävellyskilpailun kannatusyhdistys ry	musiikki	Kymenlaakson liitto	175 898
Pirkanmaan Festivaalit – voimaa verkostoista (suurten kaupunkiseutujen osahanke)	Pirkanmaan festivaalit ry	tapahtumat ja festivaalit	Pirkanmaan liitto	170 182
Taitokorttelin jatkohanke	Taito Pohjois-Karjala ry	käsityö	Pohjois-Karjalan maakuntaliitto	146 335
Culture Tampere Region – Pirkanmaan kulttuurimatkailun kehittäminen	Pirkanmaan festivaalit ry	tapahtumat ja festivaalit	Pirkanmaan liitto	140 408
Jylinkosken sähköpuisto	Informaatiotekniikan Museo-yhdistys ry	museo	Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskus	127 520
POPKULTTUURIN UUDISRAKENNUKSEN ORGANISAATION KEHITTÄMINEN	Joensuun Popmuusikot ry	musiikki	Pohjois-Karjalan maakuntaliitto	108 125
Eino Leino -talon kulttuurinen ja matkailullinen kehittäminen	Kainuun Eino Leino -seura ry	kulttuuriperintö	Kainuun liitto	92 850

- a Yhdistys on tässä tapauksessa luokiteltu perinne-/kulttuuriperinneyhdistykseksi. Perinnelaivayhdistys Ihana ry rakensi talkootyönä perinteisen purjealus ”Kaljaasi Ihanan”. 1500- ja 1900-lukujen välillä tiedetään Luvialla rakennetun yli 400 yksilöitävissä olevaa erityyppistä purjealusta. Ihanan rakentamisen tarkoituksena oli herättää henkiin paikkakunnan vanha laivanrakennustaito.
<http://ihana.fi/kaljaasi-ihana/>

Taulukko 16. Kulttuuriyhdistysten ESR-hankkeita 2007-2013.

20 suurinta hanketta myönnetyn julkisen EU- ja valtion rahoituksen perusteella.

Hanke	Yhdistys	Kulttuurin ala	Rahoittaja-viranomainen	Myönnetty julkinen EU- ja valtion rahoitus (€)
Produforum Nyland	Föreningen Luckan i huvudstadsregionen r.f.	Yleinen kulttuuri	Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskus	1 200 385
Produforum riks	Föreningen Luckan i huvudstadsregionen rf.	Yleinen kulttuuri	Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskus	826 704
Hyvän elämän palveluita kolmannelta sektorilta 2008-2010 -hanke	Lapin Nuorison Liitto ry	nuoriso / yleinen kulttuuri	Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	729 894
Avara museo – kehittyvä oppimisympäristö aikuisille	Suomen museoliitto – Finlands museiförbund ry	museo	Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	669 438
Dynamo: lisää virtaa järjestöjen ja kuntien yhteistyöhön	Nuorten Akatemia ry	nuoriso / yleinen kulttuuri	Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	481 000
Menestyvä luovuus	Taito Itä-Suomi ry	käsityö	Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskus	471 440
TAIVEX – vientivalmennus	Teatterin tiedotus-keskus ry	esittävä taide	Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskus	455 500
VAAHTO – Valtakunnallinen tuottaja- ja välittäjähanke	Music Finland ry	musiikki	Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskus	400 000
Taito Pohjois-Pohjanmaa	Pohjois-Pohjanmaan käsi- ja taideteollisuus ry	käsityö / taideteollisuus	Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	325 600
Massa-hanke	Seinäjoen Elävän musiikin yhdistys ry	musiikki	Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	277 607
TAIVEX ²	Teatterin tiedotus-keskus ry	esittävä taide	Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskus	226 579
Rytmimeraatti	Rytmi-Instituutin kannattajayhdistys ry	musiikki	Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	208 100
Pumppu 013	Joensuun Popmuusikot ry	musiikki	Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskus	188 738
Valtakunnallinen välittäjävalmennus-hanke	Music Finland ry	musiikki	Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskus	162 616
Makers` House	Kuopion Rouvasväenyhdistys ry, Kuopion Muotoiluakatemia	käsityö / muotoilu	Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskus	159 570

Taulukko 17. Kulttuuriyhdistysten hankkeita maaseutuohjelmassa 2007-2010.

€=hankkeelle myönnetty kokonaisrahoitus.

Hanke	Yhdistys	Kulttuurin ala	Rahoittaja / ELY-keskus	Myönnetty kokonaisrahoitus (€)
Taitobussi -kiertävä käsityö-neuvonta, hyvinvointia ja tekemistä maaseudulle	TAITO POHJOIS-KARJALA RY	käsityö	Pohjois-Karjalan ELY-keskus	379 000
Teatteritalo Suomussalmelle	SUOMUSSALMEN NÄYTTÄMÖ-YHDISTYS RY	esittävä taide	Kainuun ELY-keskus	362 858
Purjelaiva matkailukohteena ja Selkämeriyhteistyö	PERINNELAIVAYHDISTYS IHANA RY	kulttuuriperintö	Satakunnan ELY-keskus	292 700
Luhrikan kesäteatterialue	LARVATEATTERI	esittävä taide	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	231 889
NOPOLA NEWS – Virtuaalisesti ja livenä	KYYJÄRVEN MEDIAMYLLÄRIT RY	media ja viestintä	Keski-Suomen ELY-keskus	166 634
Taitosaari 3 -esinekulttuurinen tuotekehityshanke Viisari ry:n alueella	K-S KÄSI- JA TAIDETEOLLISUUS RY	käsityö / taideteollisuus	Keski-Suomen ELY-keskus	165 970
Lokalhistoriens nya vingslag	Västrånyländska kultursamfundet	yleinen kulttuuri	Uudenmaan ELY-keskus	149 006
Pedaali pohjaan	MÄNTÄN MUSIIKKIJUHLIEN TUKI RY	musiikki	Pirkanmaan ELY-keskus	146537
Niemelän kesäteatteri	NIEMELÄN KYLÄNÄYTTELIJÄT RY	esittävä taide	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	141 740
Kainuun kansanmusiikin kehittämishanke	KAINUUN KANSANMUSIIKKI-YHDISTYS	musiikki	Kainuun ELY-keskus	131 585
Nuori Soi -jousiorkesterihanke	NUORI SOI RY	musiikki	Pirkanmaan ELY-keskus	126 000
Parhaan tuottajan profiili	SEINÄJOEN ELÄVÄN MUSIIKIN YHDISTYS	musiikki	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	125 000
Maailman Raitti Peräseinäjoen Kalajärvelle	SUOMEN SIIRTOLAISUUSMUSEON TUKIYHDISTYS	museo	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	123 000
Birgitan teatterin kesäteatterihanke	PYHÄN BIRGITAN TEATTERI-YHDISTYS RY	esittävä taide	Pirkanmaan ELY-keskus	120 000
Mysterimenü	LEIKKITEATTERI-YHDISTYS RY	esittävä taide	Satakunnan ELY-keskus	118 471

Taulukko 18. Kulttuurihdistysten hankkeita maaseutuohjelmassa 2010-2013.

€=hankkeelle myönnetty kokonaisrahoitus.

Hanke	Yhdistys	Kulttuurin ala	Rahoittaja / ELY-keskus	Myönnetty kokonais-rahoitus (€)
Home Crafts	TAITO POHJOIS-KARJALA RY	käsityö	Pohjois-Karjalan ELY-keskus	300 000
Hai Art	HAI ART RY	yleinen kulttuuri / kuvataide	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	242 262
Loviisan taidekeskus / Lovisa Konstcentrum	LOVIISAN TAIDEKESKUKSEN TUKIYHDISTYS	yleinen kulttuuri / kuvataide	Uudenmaan ELY-keskus	187 281
Gip – Jiippi	KUSTAVIN TALONPOIKAIS-PURJEHTIJAT RY	kulttuuriperintö	Varsinais-Suomen ELY-keskus	147 033
Ristin kesäteatterin kehittämishanke	LIPERIN HARRASTAJATEATTERI YHDISTYS	esittävä taide	Pohjois-Karjalan ELY-keskus	141 365
PISTOS-pahennustako perinteeseen	TAITO KYMENLAAKSO RY	käsityö	Kaakkois-Suomen ELY-keskus	136 779
Nilsin Kotiseutukeskuksen investointihanke	NILSIÄN PERINNE- JA KULTTUURIYHD.	kulttuuriperintö	Pohjois-Savon ELY-keskus	130 054
littalan kulttuuritalo	KEHITYSVAMMAISTEN TAITEILIJOIDEN TUKIYHDISTYS	kuvataide	Hämeen ELY-keskus	125 052
Birgitan teatterin huoltorakennushanke	PYHÄN BIRGITAN TEATTERI-YHDISTYS RY	esittävä taide	Pirkanmaan ELY-keskus	120 000
Tyrnävän maatalouskonemuseo	TYRNÄVÄN KOTISEUTU- JA MUSEOYHDISTYS	kulttuuriperintö	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	120 000
KESÄTEATTERI KUNTOON	PALTAMON HARRASTAJATEATTERI-YHD. RY	esittävä taide	Kainuun ELY-keskus	117 710
Tulevaisuuden Kuulas	KUUSANKOSKEN TEATTERIN KANNATUSYHDISTYS	esittävä taide	Kaakkois-Suomen ELY-keskus	115 460
Kiiruun kulttuuripuisto	SOMERON KULTTUURI-YHDISTYS RY	yleinen kulttuuri	Varsinais-Suomen ELY-keskus	113 368
Näkymästä vetovoimaa 2012-13	TAIDEAKAA RY	yleinen kulttuuri	Pirkanmaan ELY-keskus	106 214
VILUKKO	KAAKON LUONTO JA KULTTUURI RY	yleinen kulttuuri	Kaakkois-Suomen ELY-keskus	102 299

Taulukko 19. Saamelais toimijoiden hankkeita.

EAKR- ja ESR-hankkeet	Hankkeen tavoite ja sisältö	Julkinen EU- ja valtion rahoitus (€)
Saamelaiskäräjät: Saamelaiskulttuurikeskuksen toteuttamisprojekti (EAKR)	Saamelaiskulttuurikeskuksen rakentaminen Inariin.	5 000 000
Saamelaiskäräjät: Saamelaiskulttuurikeskus Sajoksen liiketoiminta-, markkinointi- ja tuotekehitysprojekti (EAKR)	Päättävöitteena on kehittää ja luoda markkinoinnillinen toimintamalli saamelaiskulttuurikeskus Sajoksen matkailuliiketoiminnalle.	113 050
Sami Museum – Saamelaismuseosäätiö: Ealli biras – Elävä ympäristö (EAKR)	Tavoitteena on tuottaa saamelaisesta kulttuuriympäristöstä monipuolisesti tietoa sekä kulttuuriympäristön käyttäjille että kulttuuriympäristöstä päättäjille.	195 920
Saamelaisalueen koulutuskeskus: Saamenkielen ja -kulttuurin virtuaalinen kehittämis- ja oppimisympäristö – VUOSTTAS LÁVKI, esiselvityshanke (ESR)	Esiselvityshankkeen tavoitteena on valmistella varsinainen Saamenkielen ja kulttuurin koulutuksen virtuaalinen kehittämis- ja oppimisympäristö SÁPMI MIEHTÁ -hanke	107 450
Saamelaisalueen koulutuskeskus: Saamenkielen ja -kulttuurin virtuaalinen kehittämis- ja oppimisympäristö – SÁPMI MIEHTÁ -hanke (ESR)	Toimintamalli saamen kielen ja kulttuurin etäopetuksen toteuttamisesta valtakunnallisesti.	426 121
Saamelaisalueen koulutuskeskus: Interaktiivinen Sápmi (ESR)	Tavoitteena on vastata Suomen Saamelaisalueen tarpeeseen täsmäkouluttamalla media-alalle interaktiivisen median monitaitajia, animaatioteknologian hallitsijoita sekä sosiaalisen median taitajia.	118 400
Saamelaisalueen koulutuskeskus: Nutukas (EAKR)	Koulutushankkeen kohderyhmänä nutukkaita ja muita perinteisiä käsityöitä valmistavat käsityöläiset sekä alan opiskelijat, poronhoidon vaikutuspiirissä toimivat käsityöläiset.	150 000
Maaseutuohjelman hankkeet	Hankkeen tavoite ja sisältö	Kokonaisrahoitus (€)
Sami Siida ry: Saamenkielisten paikannimien tallentaminen ja siirtäminen	Paikannimien ja niihin liittyvien kertomusten, tarinoiden ja joikuperinteen taltiointi.	66 935
Saamelaisalueen koulutuskeskus: Sarvesta ytimeen	Porotalouden sivutuotteiden, erityisesti luun ja sarven kaupallisen hyötykäytön edistäminen kehittämällä niiden valmistus- ja tuotekehitysmenetelmiä sekä käsityötuotteita.	103 310
Kolttakulttuurisäätiö ^a : Tá ’ lvv sijdd – koltta-kulttuurikeskuksen strategialähtöinen tila- ja toimintasuunnitelma	Sevettijärvelle on suunniteltu Kolttakulttuurikeskusta kielen ja kulttuurin säilyttämiseksi, kehittämiseksi ja esittelemiseksi.	43 830

- a Kolttakulttuurisäätiö on perustettu Ivaloon vuonna 2008 ja sen tavoitteena on tukea ja elvyttää koltansaamen kieltä ja kulttuuria ja taata niiden säilyminen jälkipolville. Säätiö pyrkii kaikilla toimillaan ylläpitämään Sevettijärven, Nellimin ja Keväjärven kolt-tayhteisöjä elinvoimaisina. Kolttakulttuurisäätiön tehtävänä on saada Ivaloon Sevettijärvelle kolttakulttuurikeskus, joka toimii koltasaamelaisen kielen ja kulttuurin elävänä keskuksena. <http://www.kolttaasaamelaiset.fi/index.php/fi/saatio>.

Taulukko 20. Suomen muotoilusäätiön hankkeita.

EAKR- ja ESR-hankkeet	Hankkeen sisältö	Julkinen EU- ja valtion rahoitus (€)
Muotoilun ja median palvelukeskus (EAKR)	Hankkeen aikana perustettiin palvelukeskusta ylläpitävä Suomen muotoilusäätiö ja tehtiin laaja selvitys muotoilusta pk-teollisuudessa, yliopistossa, koulutuksessa ja edunvalvontajärjestöissä sekä muotoilualan toimijoiden parissa. Policy-paperin nimellä valmistuneessa selvityksessä tarkasteltiin muotoilun asemaa suhteessa Suomen hallituksen innovaatiopolitiikkaan.	1 704 682
AVAIN muotoilun maailmaan (ESR)	Hankkeen tavoitteena on yhdistää luovien alojen toimijat/ muotoilijat sekä perinteinen teollisuus. Hankkeessa järjestetään seminaari, jossa pohditaan kilpailukykyä sekä muotoilun vaikuttavuutta kilpailukyvyille.	40 000
Silta+ (EAKR)	Tavoitteena on löytää malli, jolla elinkeinoelämä ja muotoilun tutkimuksen sekä koulutuksen järjestäjät kehittävät yhdessä laadukasta tulevaisuuden muotoilun tutkimusta ja koulutusta.	50 000
iNCUS (ESR)	Hankkeen tavoite on luoda toimintamalli, joka hyödyntää pk-teollisuuden ihmisten osaamista. Vertaisoppimisen keinoin etsitään ja kehitetään ratkaisuja, jotka viedään käytäntöön.	123 375
Pirkanmaan Design-Networks (EAKR)	Esiselvitys muotoilun toimintaympäristöstä Pirkanmaalla	68 620
Lahti Design -näyttely (EAKR)	Lahti Design -projektin tavoitteena on tuoda esille suomalaista teollista muotoilun osaamista.	40 000
Novellus-projekti (EAKR)	Tavoitteena on rohkaista Hämeen alueen pk-yrityksiä hyödyntämään laadukasta muotoilua kilpailukyvyn parantamiseksi ja kasvun kiihdyttämiseksi.	280 000

Taulukko 21. Rytmikorjaamon musiikkiklusterin toimijoiden hankkeita.

EAKR- ja ESR-hankkeet	Tavoite ja sisältö	Julkinen EU- ja valtion rahoitus (€)
Frami Oy: Rytmikorjaamo palveluiden- ja sisällöntuottajana (EAKR)	Hankkeen tavoitteena oli kehittää saneerattavaan Rytmikorjaamon kiinteistöön palvelu- ja sisällöntuotantoa.	203 000
Seinäjoen teknologiakeskus ^a : Rytmikorjaamon alue innovaatioympäristönä (EAKR)	Projektin lähtökohtana oli luoda rytmimusiikkialan solmukohta saneerattavaan Rytmikorjaamo kiinteistöön.	112 000
Rytmi-instituutin kannattajayhdistys ry: Rytmimanuaali (ESR)	Rytmimanuaali -projekti toteutti nettiin kaikille avoimen oppimisympäristön, joka auttaa artisteja, bändejä ja muusikoita kehittämään itseään ja toimintaansa	114 815
Rytmi-instituutin kannattajayhdistys ry: Rytmimeraatti (ESR)	Rytmimeraattihanke pyrkii luomaan bändin palveluyrityksistä löyhän yhteenliittymän eli konglomeraatin, joka huolehtii tarvittavan taito-tiedon siirtämisestä uusille muusikoille ja bändille.	208 100
Rytmi-instituutin kannattajayhdistys ry: Roadness (ESR)	Roadness-hanke edistää bändien ja artistien toimintamahdollisuuksia luomalla niille musiikillisen artistin toimintasuunnitelman MATSIN.	341 035
Sibelius-Akatemia (Seinäjoen yksikkö): Rytmimint (ESR)	Rytmimusiikin tutkimus-, koulutus- ja kehittämistoiminta.	206 625
Sibelius-Akatemia (Seinäjoen yksikkö): Virtalähde (ESR)	Hankkeen tavoite oli kouluttaa rytmimusiikin ammattitoimijoita (muusikoita, ääniteknikoita) ja muita luovan alan ammattilaisia (kokkeja, tanssijoita, elokuvantekijöitä, näyttelijöitä, kuvataiteilijoita) sisällön tuottamisessa ja niiden luovissa prosesseissa.	124 295
Sibelius-Akatemia (Seinäjoen yksikkö): Kutomo – Kulttuuri-toimijoiden management-osaamisen kehittäminen (ESR)	Projektissa perustetaan laaja-alainen kulttuuritoimijoiden yhteistyöverkosto, kulttuurifoorumi.	46 665
Seinäjoen Elävän musiikin yhdistys ry: Massa-hanke (ESR)	Massa-hankkeessa keskitytään ns. tilaaja-tuottajamallin kehittämiseen massatapahtumien järjestämisessä.	277 607
Maaseutuohjelman hankkeet	Hankkeen tavoite ja sisältö	Kokonaisrahoitus (€)
Rytmikorjaamo Oy: Nuoret Rytmikorjaamon kehittäjinä	Kehitetään Rytmikorjaamon alueesta kohtauspaikka erilaisille nuorison harrasteryhmille sekä tapahtumapaikka nuorille suunnatuille tilaisuuksille nykyisen klubitoiminnan ohella.	73 500
Rytmikorjaamo Oy: Rytmikorjaamon tapahtumapihan toteutus	Rytmikorjaamolle tapahtumapiha esiintymislavoi-neen, katsomoterasseineen ja piha-alueineen.	430 000
Rytmi-instituutin kannattajayhdistys ry: DJ- JA VJ-koulutuksen kehittämishanke	Tavoitteena on kehittää alueen nuorille uusi harrastusmahdollisuus tietokoneella tehtävän musiikin ja visualisointien parissa.	40 000
Sibelius-Akatemia (Seinäjoen yksikkö): Folkpolis International, esiselvityshanke	Tavoitteena löytää partnerit kansainväliseen kansanmusiikki-yhteistyöhön. Jatkoa Folkpolis-hankkeelle.	15 499
Sibelius-Akatemia (Seinäjoen yksikkö): Folkpolis	Hanke jalkauttaa kansanmusiikin osaamista kasva-valle Seinäjoen seudulle ja pyrkii tarjoamaan musiikin harrastuneisuudelle tasavertaiset lähtökohdat tuomalla kansanmusiikkia esille sekä maaseudulla että kaupunkialueella.	109 514
Sibelius-Akatemia (Seinäjoen yksikkö): Folklink	Alueiden välinen Folklink-hanke kehittää kansanmusiikin osaamista ja tarjontaa Seinäjoen seudulla sekä Kaustisen seutukunnassa.	134 996

a Vuodesta 2010 lähtien Frami Oy.

Taulukko 22. Juminkeko-säätiön hankkeita.

EAKR- ja ESR-hankkeet	Hankkeen tavoite ja sisältö	Julkinen EU- ja valtion rahoitus (€)
Runolaulu-Akatemian perustamis-hanke (EAKR)	Synnyttää Kuhmoon Juminkeko-säätiön alaisuudessa toimiva taiteellista ja tieteellistä tutkimustoimintaa harjoittava yksikkö.	382 800
Runolaulun pottku (pedagogiikan, opetusmoduulien, taiteellisten, tutkimus- ja koulutusmenetelmien ulottuvuuden kehittämishanke) (ESR)	Kuhmoon perustettavan Runolaulu-Akatemian tutkimuksellisten, taiteellisten ja pedagogisten toimintamuotojen kehittäminen yhteistyössä yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa.	342 090
Maaseutuohjelman hankkeet		Kokonaisrahoitus (€)
EUROPEAN ORAL SINGING TRADITIONS- TRANSNATIONAL PROJECT	Tavoitteena on rakentaa yhteistyöverkosto eurooppalaisten Leader -toimintaryhmien, kansanmusiikin tutkimus- ja festivaaliorganisaatioiden sekä kulttuuri-matkailun toimijoiden kanssa.	111 112
Eurooppalaiset suulliset laulu-perinteet-esiselvityshanke	Tavoitteena on rakentaa yhteistyöasetelma eurooppalaisten kansanmusiikin tutkimus- ja festivaaliorganisaatioiden kanssa hankeyhteistyötä varten.	46 430
Kainuun laulajat lavalle	Hankkeeseen palkataan kansanmuusikko, joka organisoii kansanmusiikkikonsertteja ja -tapahtumia alueella. Tämän lisäksi hän osallistuu alueen kansanmusiikki-juhlien toteuttamiseen.	87 000

a Kalevalaisen ja karjalaisen kulttuurin informaatiokeskus.

Taulukko 23. Taito Itä-Suomen hankkeita.

EAKR- ja ESR-hankkeet	Hankkeen tavoite ja sisältö	Julkinen EU- ja valtion rahoitus (€)
Kenkäverosta verkostojen vahva veturi -hanke (EAKR)	Kenkäveron käsityöläis- ja matkailualueen kehittäminen	81 900
Menestyvä luovuus (ESR)	Koulutusmoduulit käsityöryrittäjille ja kädentaitojen parissa työskenteleville	471 440
Maaseutuohjelman hankkeet		Kokonaisrahoitus (€)
Hildurin uusi elämä	Tavoitteena on eri toimenpiteiden avulla elävöittää käsityökeskuksen tarjontaa ja matkailullista vetovoimaa.	54 350

Taulukko 24. Elokuvakomissiohankkeita.

EAKR- ja ESR-hankkeet	Hankkeen tavoite ja sisältö	Julkinen EU- ja valtion rahoitus (€)
POEM-säätiö: Pohjois-Suomen elokuvakomissio – vahvempi toimintaympäristö (EAKR)	Elokuvakomission toiminnan kehittäminen ja verkostoituminen	544 224
POEM-säätiö: Film Location Finland (ESR)	Kansallisen elokuvakomission kehittäminen	233 483
Lapin elämystuotanto oy: Finnish Lapland Film Commission (EAKR)	Elokuvakomission luominen Lappiin	489 797
Lapin elämystuotanto oy: Finnish Lapland Film Commission 2.0 (EAKR)	Lapin elokuvakomission vakiinnuttaminen	374 780
Lapin elämystuotanto oy: Location / Destination Finland (ESR)	Kansallisen elokuvakomission toiminta- ja organisaatiomalli	840 370

Taulukko 25. Kainuun Eino Leino -seuran hankkeita.

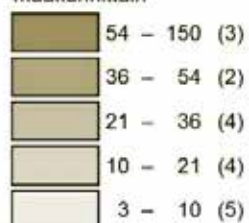
EAKR- ja ESR-hankkeet	Hankkeen tavoite ja sisältö	Julkinen EU- ja valtion rahoitus (€)
Eino Leino -talon kulttuurinen ja matkailullinen kehittäminen (EAKR)	Lönnrotiin ja Leinoon liittyvät kirjalliset, näytel-ly-, esittely- ja audiovisuaaliset aineistot. Uusien kulttuuritapahtumien ja -tuotteiden synnyttäminen. Leino-talon ja toimintaympäristön muut palvelut. Kulttuuri- ja luontomatkailun toteutukset ja reitit. Toimijaverkosto. Tiedottaminen ja tiedotus-materiaali.	92 850
Maaseutuohjelman hankkeet		Kokonaisrahoitus (€)
Eino Leino -talo toimivaksi kulttuuri-kohteeksi	Monipuolistetaan Eino Leino -talon kulttuurituo-tantoa ja taloa kulttuurisena käyntikohteena sekä parannetaan talon palvelukykyä.	14 871
Toimiva käyntikohde	Parannetaan Eino Leino -talon energiatehokkuut-ta, toimivuutta, talon huoltoa ja kiinnostavuutta matkailukohteena	14 230

Taulukko 26. Joensuun popmuusikot ry:n hankkeita.

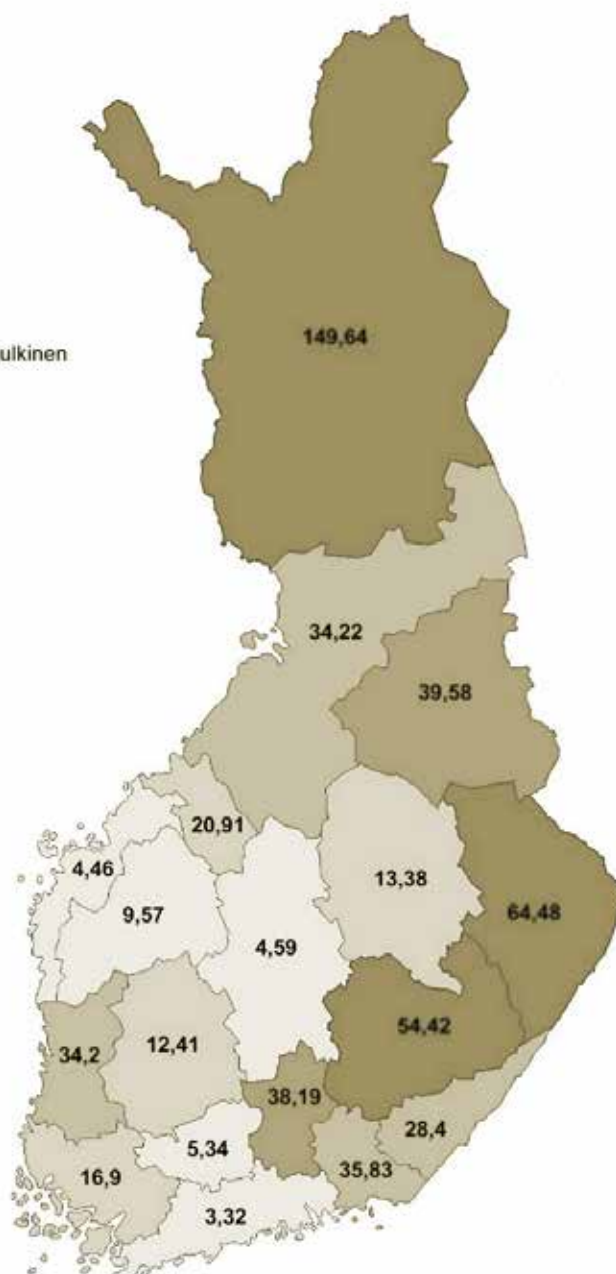
EAKR- ja ESR-hankkeet	Hankkeen tavoite ja sisältö	Julkinen EU- ja valtion rahoitus (€)
Popkulttuurin uudisrakennuksen organisaation kehittäminen (EAKR)	Suunnitelma Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiön omistaman Karjalantalon uudistamisesta alueelliseksi rytmimusiikin keskuksiksi (Karjalantalo/Kerubi).	108 125
Suurtapahtumat ja Joensuun laulurinne (ESR)	Tiedonkeruu ja suunnitelma Joensuun Laulurinteen kehit-tämiseksi ja suurapahtumien järjestämiseksi.	42 500
Harjoitus- ja työtilahotelli (ESR)	Toimintamalli populaarimusiikin ja esittävän taiteen yri-tysten, yhteisöjen ja vapaiden toimijoiden keskittymälle.	42 500
Musiikkialan klusteri (ESR)	Kartoittaa Pohjois-Karjalan musiikkialan toimijat ja nykytila sekä kerätä tilastotietoa alan kokonaisuuden hahmottamiseksi. Musiikkialan kehittämis- ja toimen-pidesuunnitelma ja perustaa maakuntaan musiikkialan kehittäjäryhmä.	42 500
Pumppu 013 (ESR)	Parantaa pohjoiskarjalaisten musiikintekijöiden liike-toimintamahdollisuuksia ja tukea lahjakkaita tekijöitä ammattimaisempaan toimintaan.	188 738

- a Joensuun Popmuusikot ry on vuonna 1971 perustettu elävän musiikin yhdistys, joka edistää ja tukee popmusiikin harrastusta Pohjois-Karjalassa. Yhdistys tunnetaan parhaiten heinäkuussa järjestettävästä Ilosaarirockista, mutta aikaa jää myös monenlai-selle muulle toiminnalle.

EAKR-kulttuurihankkeet
2007-2013
Kulttuurihankkeisiin myönnetty julkinen
EU- ja valtion rahoitus / asukas
maakunnittain

EAKR-KULTTUURIHANKKEIDEN
EU- JA VALTION RAHOITUS
KOKO MANNER-SUOMESSA
21,7 € / ASUKAS

Kartta 1.

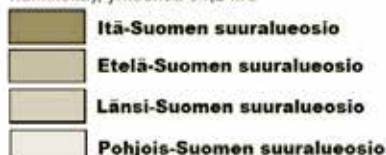
EAKR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoitus / asukas maakunnittain
2007-2013.

ESR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoitus suuralueohjelmissa: Etelä, Pohjoinen, Itä, Länsi.

Pohjois-Suomi, EU- ja valtion rahoitukseltaan 5 suurinta hanketta (hanke, teema, rahoitus €):

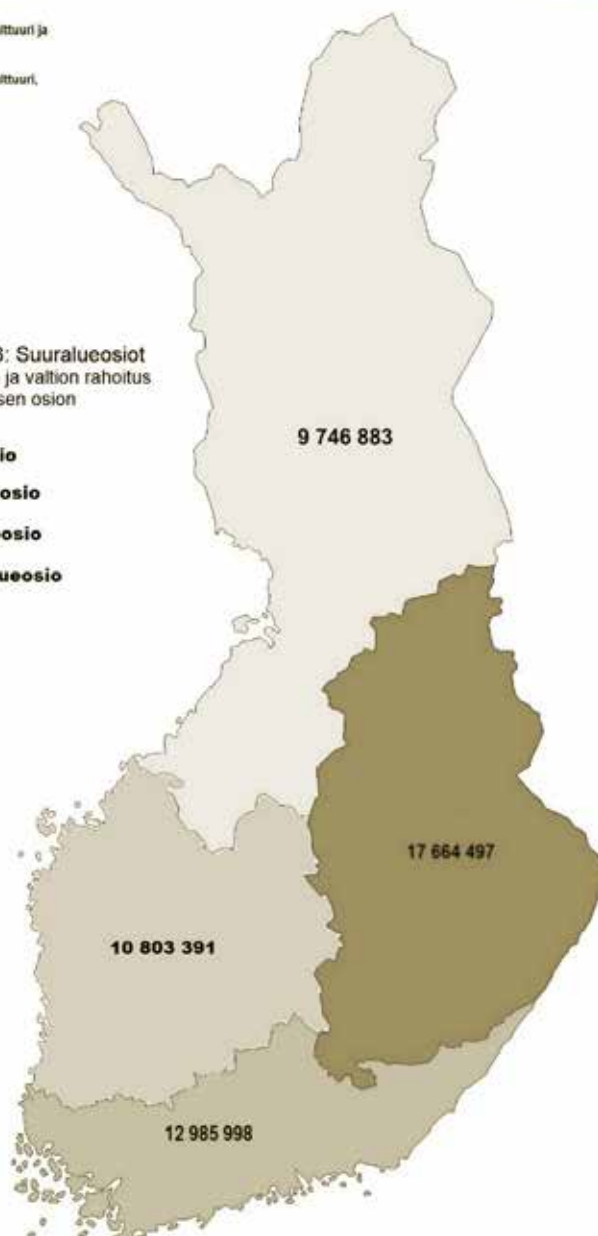
1. Ikäihmisten elämänhallinnan ja hyvinvoinnin tukeminen - kulttuuri ja hyvinvointi - 599 645
2. VIRSU - Pohjois-Pohjanmaan digitaalinen kulttuuriperintö - yleinen kulttuuri, kulttuuriperintö - 499 800
3. Les Feux Arctiques - Pedagogisen toimintamallin kehittäminen pohjoisen kulttuurialan elokuva- ja mediaproduktioiden tuotannossa - luova talous, elokuva, media - 459 100
4. Hyvän ikääntymisen kehittämisjärjestö Sonechus - kulttuuri ja hyvinvointi, monialainen - 432 013
5. Kulttuuriympäristön- ja maisemanhoidon osaaminen voimavaraksi työvoimapolittiset toimenpiteet - yleinen kulttuuri, kulttuuriympäristö - 391 569

ESR-kulttuurihankkeet 2007-2013: Suuralueosiot
ESR-kulttuurihankkeiden julkinen EU- ja valtion rahoitus (€) suuralueosioittain (ei valtakunnallisen osion hankkeita), yhteensä 51,2 M€

Länsi-Suomi, EU- ja valtion rahoitukseltaan 5 suurinta hanketta (hanke, teema, rahoitus €):

1. Osaamisesta kasvua - kehittämisohjelma (Keski-Suomen ELY:n elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri - alue) - luova talous - 3 355 000
2. LAPE (Laatusuorituskehittämiseen ja ympäristönhoitoon) - projekti - yleinen kulttuuri, kulttuuriympäristö - 2 425 280
3. Nature Craft Satakunta. Luovan tuotannon tuotekehitys- ja kansainvälistymishanke - luova talous - 428 150
4. SataViesti (Satakunnan yritysviestinnän kehitysprojekti) - luova talous - 422 096
5. Game-Bridge - luova talous - 418 904

Etelä-Suomi, EU- ja valtion rahoitukseltaan 5 suurinta hanketta (hanke, teema, rahoitus €):

1. Produforum Nyland - luova talous - 1 200 385
2. Myötätulessa - kulttuuri ja hyvinvointi - 1 113 668
3. Digitaaliset sisällöt - luova talous - 1 079 876
4. Dynamo - luova talous - kulttuuri ja hyvinvointi - 722 500
5. Luovat alat Kotka-Hamina - ohjelma - luova talous - 640 000

Itä-Suomi, EU- ja valtion rahoitukseltaan 5 suurinta hanketta (hanke, teema, rahoitus €):

1. Työtä ja restaurointiosuamista Joensuun maaseudulle / Työvoimapolittiset toimet - yleinen kulttuuri, kulttuuriympäristö, kulttuurihistoria - 1 001 460
2. Ephamera (osana Digitaalisen käynnistämistä) - yleinen kulttuuri, kulttuuriperintö - 916 784
3. SAROKA Luova Pohjois-Savo - luova talous - 700 000
4. Kulttuuriyrittäjyyden kansainvälinen maisteriohjelma - luova talous - 694 460
5. Art Hub -hankekokonaisuus - luova talous - 689 870

Kartta 2.

ESR-kulttuurihankkeiden EU- ja valtion rahoitus suuralueohjelmittain 2007-2013.

EAKR-kulttuurihankkeet 2007-2013: ELY-keskusten rahoitus
ELY-keskusten myöntämä julkinen EU- ja valtion rahoitus (€)
kulttuurihankkeille, yhteensä 24,8 M€.

	Etelä-Savon ELY 8 940 000
	Pohjois-Pohjanmaan ELY 6 820 000
	Hämeen ELY 5 710 000
	Keski-Suomen ELY 3 340 000

Rakennerahastojen hallinnointi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa (ELY-keskus) on keskitetty neljään ELY-keskukseen.

Pohjois-Pohjanmaan ELY: Kainuun ja Lapin ELY-keskusten asiat.

Etelä-Savon ELY: Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan ELY-keskusten asiat.

Keski-Suomen ELY: Varsinais-Suomen, Satakunnan, Pirkanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan ELY-keskusten asiat.

Hämeen ELY: Uudenmaan ja Kaakkois-Suomen ELY-keskusten asiat.

ELY-keskusten 5 suurinta hanketta
(myönnetty julkinen EU- ja valtion
rahoitus €)

Etelä-Savon ELY:

1. Vanhat Veturitallit - kuntoon (1 398 924)
2. Outokumpu - Aarrekaupunki (860 405)
3. Linnankadun kehittämishanke (829 133)
4. SAGA SaaristoGalleria (599 445)
5. Kaivomuseon kehittäminen (508 500)

Pohjois-Pohjanmaan ELY:

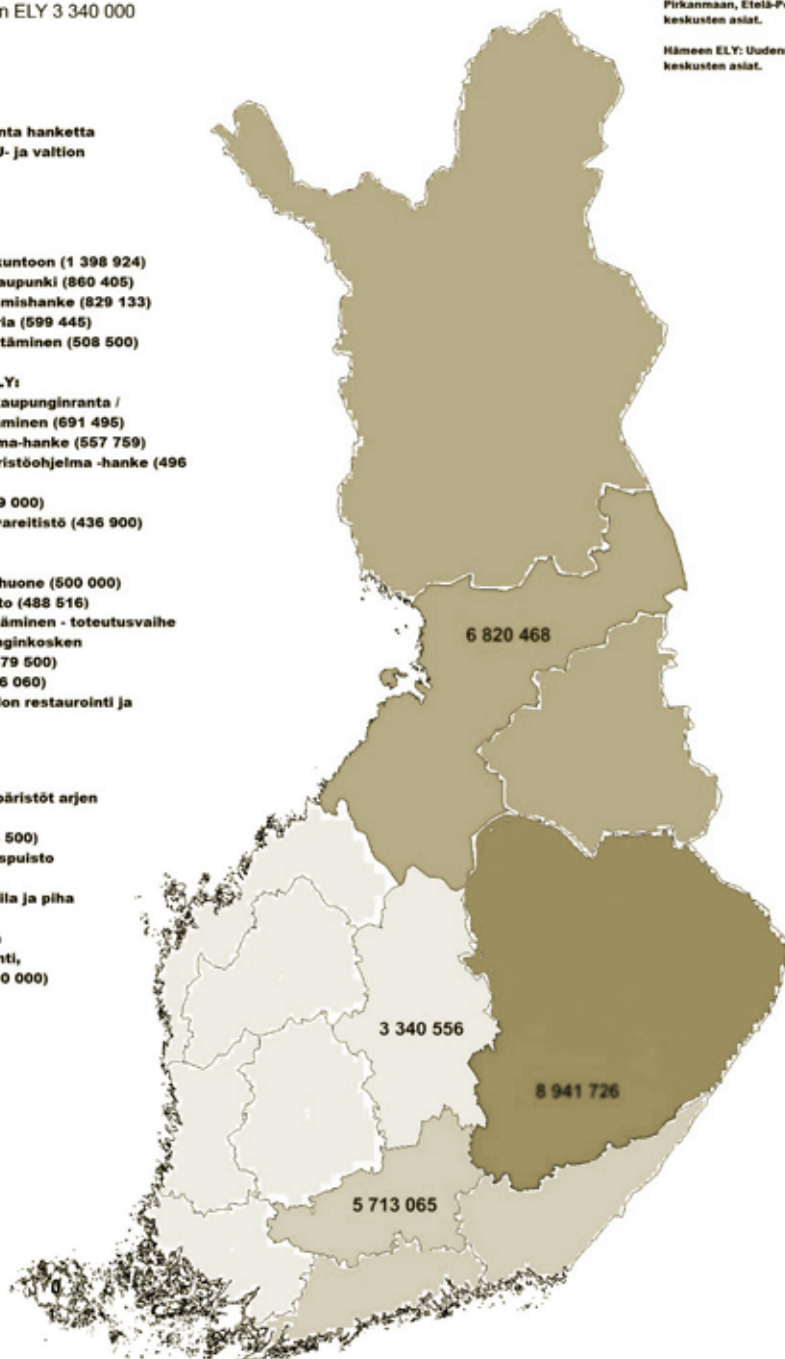
1. Raahen saaristo ja kaupunginranta / virkistyskäytön kehittäminen (691 495)
2. Kalajokisuun maisema-hanke (557 759)
3. Lapin kulttuuriympäristöohjelma -hanke (496 688)
4. Vireä Mälsjoki II (459 000)
5. Oulujokilaakson tervareitistö (436 900)

Hämeen ELY:

1. Linnoituksen Kehruhuone (500 000)
2. Vuoksi-Kruununpuisto (488 516)
3. Langinkosken kehittäminen - toteutusvaihe (Keisarillista tasoa Langinkosken matkailupalveluihin) (479 500)
4. Greening Events (406 060)
5. Haminan Työväentalon restaurointi ja laajennus (400 000)

Keski-Suomen ELY:

1. Pisara - Kulttuuriympäristöt arjen arvoiksi (348 274)
2. Bäckmanin talo (304 500)
3. Selkämeren kansallispuisto Rauma (248 570)
4. Bäckmanin Tornihuvila ja piha (200 000)
5. Järventaan kartanon peruskorjaus/restaurointi, ensimmäinen vaihe (200 000)

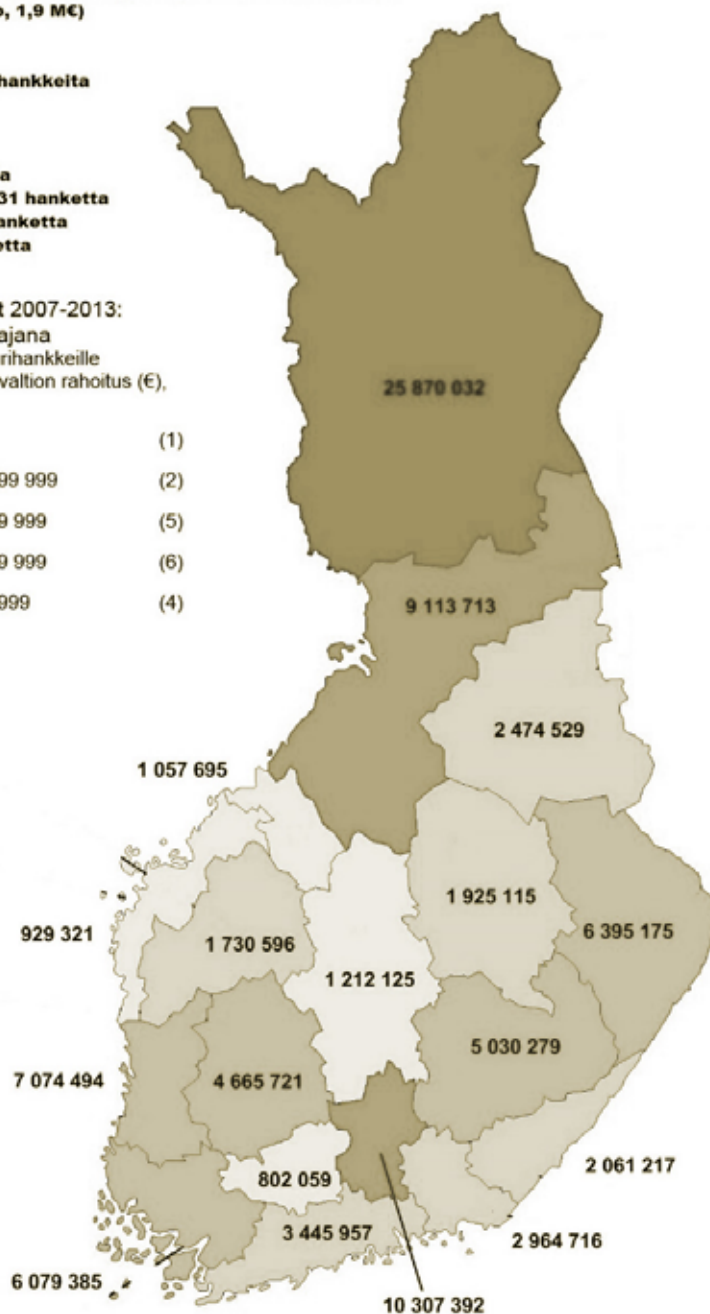
Kartta 3.

ELY-keskusten myöntämä EU- ja valtion rahoitus EAKR-kulttuurihankkeille.

1. Saamelaiskulttuurikeskuksen toteuttamisprojekti Sajos (Lapin liitto, 5 M€)
2. Lapland - North of Finland, Imagomarkkinointihanke (Lapin liitto, 4,7 M€)
3. Taitoiden Talo (Lapin liitto, 3,2 M€)
4. Ihmiselle parempi keskusta (Varsinais-Suomen liitto, 2,1 M€)
5. Muotolluolajon tutkimuksen-, tuotekohityksen ja kehittämistoiminnan laboratorio -hanke (Lapin liitto, 1,9 M€)

1. Lapin liitto, 53 hanketta
2. Satakuntaliitto, 34 hanketta
3. Pohjois-Pohjanmaan liitto, 31 hanketta
4. Pohjois-Karjalan liitto 25 hanketta
5. Pirkanmaan liitto. 24 hanketta

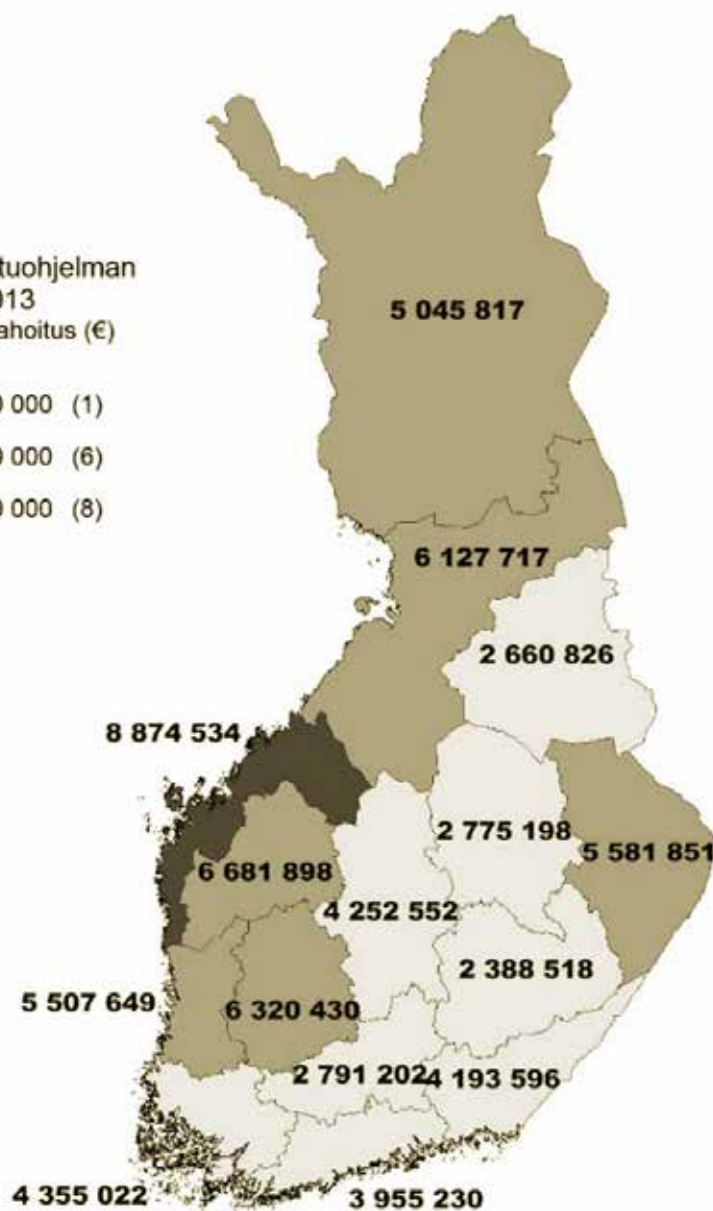
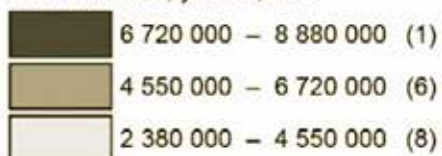
25 800 000 -	(1)
9 100 000 - 25 799 999	(2)
4 600 000 - 9 099 999	(5)
1 700 000 - 4 599 999	(6)
800 000 - 1 699 999	(4)

Päijät-Hämeen liitto myönsi rahoituksen ylimaakunnallisen toimintalinjan 5 hankkeisiin, mukana mm. Luova Tila. Näiden hankkeiden EU- ja valtion rahoitus oli yhteensä 3,8 M€. Maakuntaliiton omien hankkeiden rahoitus oli 6,5 M€.

Maakuntien liittojen myöntämä EU- ja valtion rahoitus EAKR-kulttuurihankkeille.

Manner-Suomen maaseutuohjelman
kulttuurihankkeet 2007-2013
Kulttuurihankkeiden sidottu rahoitus (€)
ELY-alueittain, yht. 71,5 M€

Kartta 5.

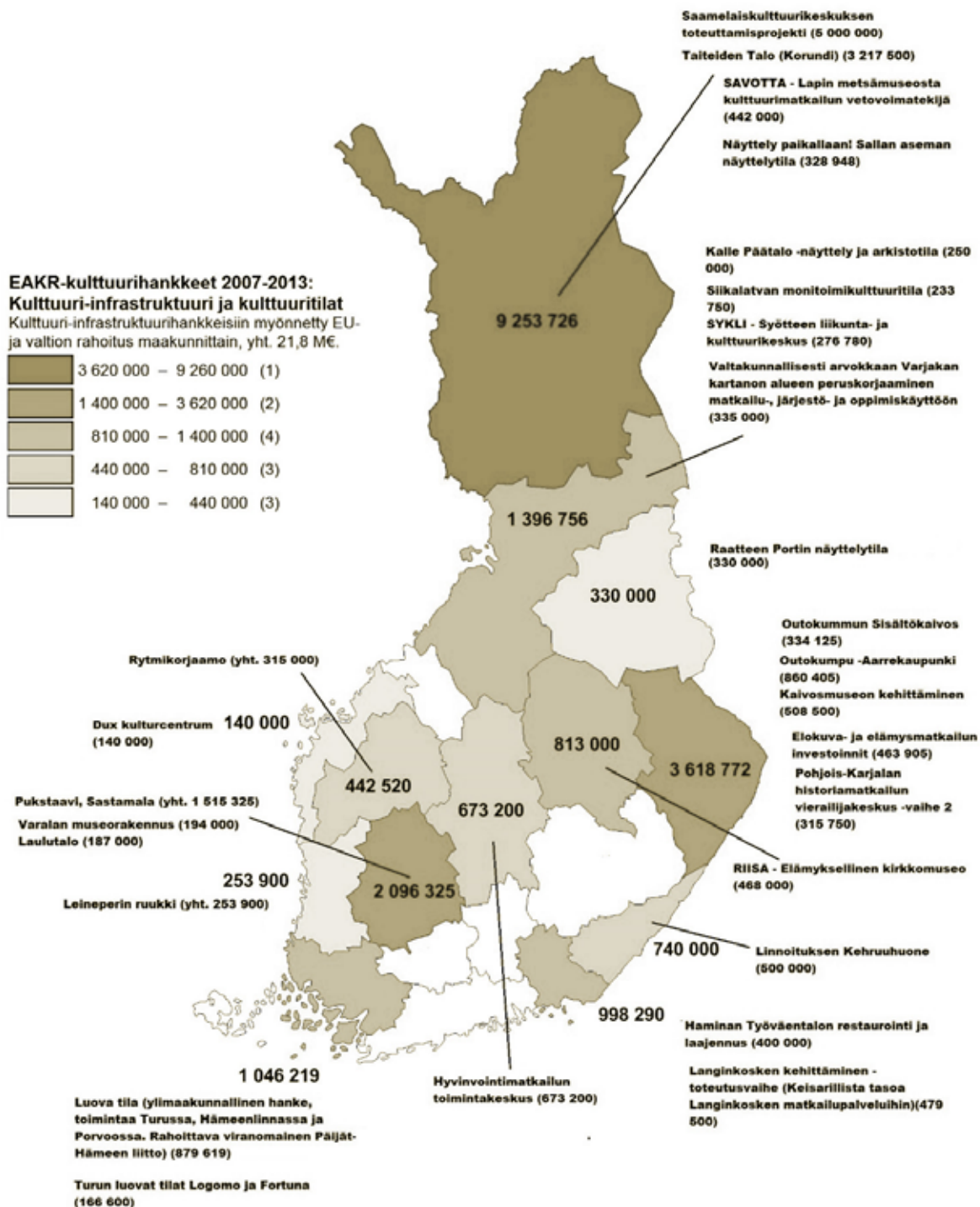
Manner-Suomen maaseutuohjelman kulttuurihankkeiden kokonaisrahoitus ELY-alueittain
2007-2013.

EAKR:n kulttuuri-infrastruktuurihankkeet ohjelmakaudella 2007-2013.
Mukana olevat hankkeet ovat pääosin investointihankkeita. Museoiden
kokoelmien kehittämishankkeet on luokiteltu kulttuuriperintöön.

EAKR-kulttuurihankkeet 2007-2013:

Kulttuuri-infrastruktuuri ja kulttuuritilat
Kulttuuri-infrastruktuurihankkeisiin myönnetty EU-
ja valtion rahoitus maakunnittain, yht. 21,8 M€..

	3 620 000 – 9 260 000	(1)
	1 400 000 – 3 620 000	(2)
	810 000 – 1 400 000	(4)
	440 000 – 810 000	(3)
	140 000 – 440 000	(3)

Kartta 6.

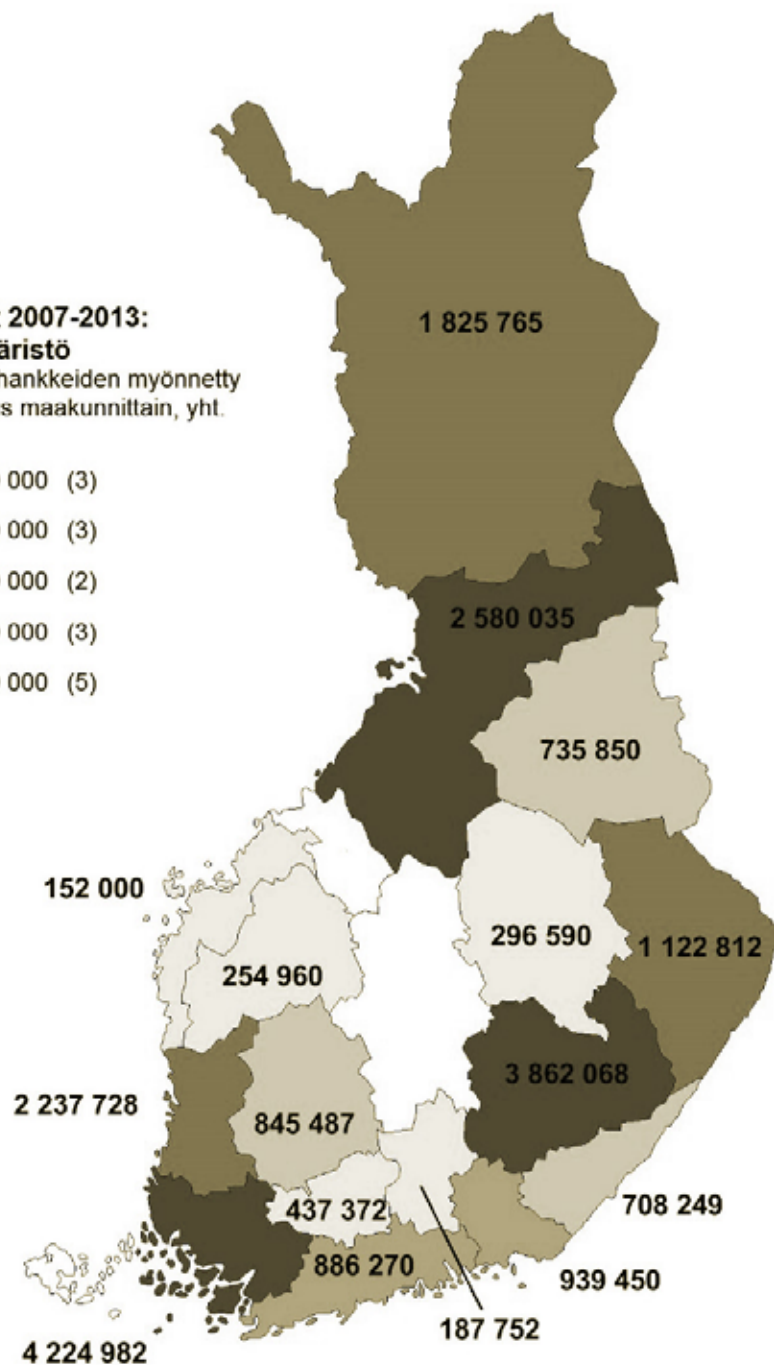
EU- ja valtion rahoitus EAKR:n kulttuuri-infrastruktuurihankkeissa maakunnittain
2007-2013.

EAKR-kulttuurihankkeet 2007-2013:

Kulttuuriperintö ja -ympäristö

Kulttuuriperintö ja -ympäristöhankkeiden myönnetty
julkisen EU- ja valtion rahoitus maakunnittain, yht.
21,3 M€.

	2 580 000 – 4 230 000 (3)
	1 120 000 – 2 580 000 (3)
	850 000 – 1 120 000 (2)
	440 000 – 850 000 (3)
	150 000 – 440 000 (5)

Kartta 7.

EU- ja valtion rahoitus EAKR:n kulttuuriperintö- ja -kulttuuriympäristöhankkeissa
maakunnittain 2007-2013.

cupore

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö